arta de a nu scrie un roman

Colecțiile Cotidianul
EDITURA UNIVERS

JEROME K. JEROME

Colecțiile Cotidianul.
LITERATURA | 89

JEROME K. JEROME

Arta de a nu scrie un roman

EDITURA UNIVERS

Trei într-o barcă este romanul care a dus numele lui Jerome Klapka Jerome (1859-1927) peste tot în lume. Cel care avea să devină unul dintre cei mai gustați ironiști din Marea Britanie s-a născut în Caldmore, Walsall, și a crescut în Londra. A avut o copilărie plină de privațiuni și de mic a trebuit să dea piept cu greutățile vieții. Rămas orfan la 13 ani, scriitorul de mai târziu a trebuit să-și câștige pâinea prin muncă brută și timp de patru ani a lucrat la căile ferate din Londra, „London and North Western Railway". La optsprezece ani însă a schimbat macazul: a intrat într-o trupă de actori ambulanți și a rămas cu ei timp de trei ani. Se recomanda Harold Crichton, și dacă spectacolul și viața pe drum nu i-au adus bani, i-au prilejuit în schimb clipe spumoase, pe care le-a evocat cu un umor pe măsură în volumul *On the Stage–and Off* (1885). A urmat, la un an, *Idle Thoughts of an Idle Fellow*, un fals tratat despre deliciile trândăvelii, elaborat în același ton. În tot acest timp a continuat să jongleze cu slujbe mărunte, încercând să se mențină pe linia de plutire.

Trei într-o barcă (1889) i-a adus în cele din urmă succesul, o reușită care a făcut valuri printre londonezi și în scurt timp a trecut granițele Angliei. Istoricii menționează un milion de exemplare vândute peste tot în lume în primii 20 de ani de la apariție. La adăpost de grijile băneşti, a continuat să scrie piese de teatru, schițe, eseuri, povestiri și romane, iar *Trei pe o bicicletă*, cartea cu care plusa pe aceeași intrigă ce l-a făcut faimos, deși bine primită, n-a reușit să atingă aceeași popularitate. Copilăria, anii de pribegie cu trupa de actori, munca de gazetar, prieteniile cu Kipling și Arthur Conan Doyle sunt evocate în volumul autobiografic *My Life and Times* (1926).

Arta de a nu scrie un roman (*Novel Notes, 1893*) e o supradoză de umor, alimentată de ambițiile a patru prozatori hotărâți să scrie împreună romanul vieții lor. Întâlnirile celor patru în prelungite ședințe de lucru fac titlul explicabil și-l contrazic în egală măsură, căci flecăreala, gluma și povestirile neserioșilor amici întru litere transformă cartea lui Jerome K. Jerome într-o desăvârșită lecție de ficțiune.

Alina Purcaru

JEROME K. JEROME

Arta de a nu scrie un roman

Traducere de
HORIA HULBAN
şi
CĂLINA GOGĂLNICEANU

Colecţiile Cotidianul.
LITERATURA

EDITURA UNIVERS
Bucureşti • 2008

Coperta colecției: **Octavian Cociș**
Coperta: **Marius Matieș**
Redactor: **Diana Crupenschi**
Tehnoredactare: **Constantin Nițâ**

Simte diferența unei lecturi remarcabile

SENSING THE DIFFERENCE

JEROME K. JEROME
Novel Notes

© Univers Publishing House, Inc, 2008

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin
UNIVERSE PUBLISHING HOUSE, Inc

ISBN 978-1-60257-129-7

Capitolul I

Când, întors acasă într-o seară după o partidă de fumat pipă de la prietenul meu Jephson, mi-am informat soția că voi scrie un roman, ea s-a arătat foarte încântată de idee. Mi-a spus că se întrebase adesea de ce nu m-am gândit să o fac mai înainte.

– Privește, adăugă ea, cât de proaste sunt romanele în zilele noastre. Sunt sigură că ai putea scrie unul. (Ethelberta sunt convins că dorea să mă complimenteze, dar în modul ei de a se exprima există o imprecizie care face uneori ideea confuză).

Totuși, când i-am spus că prietenul meu Jephson va colabora cu mine, ea a remarcat:

– Oh, cu îndoială în voce.

Când am continuat să-i explic că Selkirk Brown și Derrick MacShaughnassy își vor da și ei concursul, ea a replicat:

– Oh, cu o voce care nu conținea nici o urmă de îndoială.

Era clar că interesul ei față de această problemă văzută ca o schemă practică se evaporase cu totul.

Îmi închipui că faptul că cei trei colaboratori ai mei erau cu toții celibatari micșora într-un anumit fel șansele noastre de succes în mintea Ethelberthei. Împotriva clasei burlacilor ea nutrea o puternică prejudecată. Un bărbat care nu avea destulă minte să vrea să se însoare, sau care, având-o, nu era totuși destul de înțelept să o facă, dovedea în judecata ei fie o slăbiciune a intelectului, fie o depravare naturală, prima făcându-și victima incapabilă, iar a doua nepotrivită să devină vreodată un romancier cu adevărat valoros.

Am încercat să o fac să înțeleagă avantajele deosebite ale planului nostru.

– Vezi, i-am explicat, în romanul obișnuit, banal, întâlnim de fapt ideile unei singure persoane. Ei bine, la acest roman vor lucra împreună patru oameni inteligenți. Publicul va putea astfel să cunoască gândurile și opiniile a patru persoane la prețul cerut

de obicei pentru părerile unui singur autor. Dacă cititorul britanic își cunoaște interesele, își va comanda această carte din timp, pentru a evita să rămână cu buzele umflate. O astfel de ocazie poate să nu mai apară pentru a doua oară timp de ani de zile. Ethelbertha a fost de acord că acest lucru este posibil.

– În afară de aceasta, am continuat eu, entuziasmul meu crescând pe măsură ce reflectam mai intens asupra acestei chestiuni, o astfel de lucrare va fi un adevărat chilipir și în altă privință. Nu vom include în ea doar ideile noastre de fiecare zi. Intenționăm să adunăm în acest unic roman întreaga inteligență și înțelepciune de care suntem în stare noi patru, dacă această carte va fi în stare să le cuprindă. Nu vom mai scrie după aceea un alt roman. Firește, nu vom mai fi în stare să o facem. Nu vom mai avea nimic altceva de spus. Această lucrare va fi prin natura sa o adevărată epuizare intelectuală. Pur și simplu vom pune în acest roman absolut tot ceea ce știm.

Ethelbertha a tăcut atunci din gură, spunându-și în schimb ceva în gând; apoi a remarcat cu voce tare că presupune că va fi o treabă potrivită pentru un singur volum.

M-am simțit rănit de ironia implicită a acestei observații. I-am spus clar că exista deja un corp numeros de oameni special instruiți care sunt angajați pentru a nu face nimic altceva decât observații extrem de neplăcute asupra autorilor și a operelor lor, o îndatorire de care sunt în stare să se achite, după câte îmi dau seama, fără nici un fel de sprijin din partea unor amatori. Și am sugerat că, în propria sa viață de familie, un scriitor dorește să respire o atmosferă ceva mai plină de înțelegere.

Ethelbertha a replicat că eu, desigur, am înțeles bine ce a vrut ea să spună. Evident că nu se gândea la mine și că Jephson era, fără îndoială, destul de inteligent (Jephson este logodit), dar că nu se vede pentru ce am băga în treaba asta o jumătate de parohie. (Nimeni nu sugerase să băgăm „o jumătate de parohie". Ethelbertha obișnuia să vorbească aiurea.) A presupune că Brown și MacShaughnassy ar putea fi în vreun fel de folos era cu totul absurd. Ce ar putea ști doi celibatari lipsiți de experiență despre viața umană? În ceea ce-l privește pe MacShaughnassy personal, ea era de părere că dacă am dori să scoatem de la el tot ceea ce *știa* el, și l-am putea face să rămână la subiect, ar trebui să reușim să includem totul cam într-o jumătate de pagină.

Această apreciere a soției mele asupra cunoștințelor lui MacShaughnassy este rezultatul unei reacții. Prima dată când s-au întâlnit amândoi s-au înțeles minunat și când m-am întors

în salon după ce l-am condus până la poartă, primele ei cuvinte au fost:

– Ce om minunat este acest domn MacShaughnassy. Pare să ştie atât de mult despre orice vrei.

Aceasta îl descria pe MacShaughnassy exact. El într-adevăr pare să ştie îngrozitor de mult. El posedă mai multe informaţii decât orice om pe care l-am întâlnit vreodată. Ocazional, informaţiile sunt corecte, dar, vorbind în general, sunt remarcabile pentru minunata lor inexactitate. De unde le obţine este un secret pe care nimeni nu a fost încă în stare să-l pătrundă.

Ethelbertha era foarte tânără când ne-am întemeiat căminul. Îmi amintesc cum primul nostru măcelar era pe punctul de a o pierde de clientă odată pentru totdeauna numind-o „Micuţă domnişoară" şi dându-i un mesaj pentru mama ei. A sosit acasă plângând. A spus că probabil nu era potrivită pentru a fi soţia cuiva, dar nu înţelegea de ce trebuie să i se spună acest lucru de către negustori. Ea era în mod firesc cam lipsită de experienţă în treburile casnice şi, simţind acut aceasta, era recunoscătoare oricui îi dădea sugestii şi sfaturi utile. Când a apărut MacShaughnassy el părea, în ochii ei, ceva asemănător celebrei doamne Beeton. El ştia tot ce trebuia ştiut într-o casă, de la metoda ştiinţifică de a curăţa cartofii până la vindecarea spasmelor la pisici, iar Ethelbertha obişnuia să-i stea la picioare, vorbind la modul figurat, adunând într-o seară destule informaţii pentru a face casa de nelocuit timp de o lună.

El îi spunea cum ar trebui aprins focul. Susţinea că felul în care se aprinde de obicei focul în această ţară era contrar tuturor legilor naturii şi îi arăta cum se face acest lucru în Crimeea locuită de tătari, sau în vreun alt asemenea loc unde ştiinţa aprinderii focului este aplicată corect. El i-a demonstrat că s-ar putea face o uriaşă economie de timp şi muncă, ca să nu mai pomenim de economia de cărbune, prin adoptarea sistemului tătarilor din Crimeea. A învăţat-o asta pe loc, iar ea a coborât imediat ca să-i explice acest lucru fetei în casă.

Amenda, „fata noastră la toate" de atunci, era o tânără extrem de nepăsătoare şi, în anumite privinţe, o servitoare model. Nu discuta niciodată în contradictoriu. Nu părea să aibă vreodată vreo părere a ei proprie. Accepta ideile noastre fără comentarii şi le îndeplinea cu o asemenea precizie pedantă şi cu o absenţă atât de evidentă a oricărui sentiment de responsabilitate privitor la rezultat, încât regulile casei noastre păreau inspirate de o atmosferă cu adevărat cazonă.

Cu acea ocazie ea a rămas impasibilă în timp ce metoda de aprins focul a lui MacShaughnassy i-a fost expusă. Când Ethelbertha a terminat, ea a spus simplu:

– Vreți să aprind focul așa?

– Da, Amenda, vom aprinde întotdeauna focul astfel în viitor, dacă ești de acord.

– Bine, coniță, replică Amenda cu o nepăsare perfectă. Și așa s-au încheiat lucrurile pentru seara aceea.

Coborând în bucătărie dimineața următoare am găsit masa pentru micul dejun aranjată foarte frumos, dar nu era nimic de mâncare. Am așteptat. Au trecut zece minute... un sfert de oră... douăzeci de minute. Apoi Ethelbertha a sunat. Ca răspuns, Amenda s-a prezentat calmă și respectuoasă.

– Știi că ora pentru micul dejun este opt și jumătate, Amenda?

– Da, coniță.

– Și știi că acum este aproape nouă?

– Da, coniță.

– Ei bine, și nu e gata?

– Nu, coniță.

– Și ai de gând să-l termini *vreodată?*

– Păi, coniță, replică Amenda cu un ton do sinceritate jovială, ca să spun adevărul, nu cred că va fi gata vreodată.

– De ce? Nu se aprinde focul?

– Ba da, se aprinde bine.

– Ei, atunci, de ce nu poți pregăti micul dejun?

– Pentru că înainte de a apuca să te întorci cu spatele se stinge din nou.

Amenda nu se aventurase niciodată să facă observații. Răspundea la întrebarea care i se punea și apoi amuțea. O dată, pe când era la parter, i-am strigat de la etaj, asta pe vremea dinainte de a-i cunoaște ciudățeniile, ca să o întreb dacă știe cât e ceasul. Ea a răspuns:

– Da, domnule, și a dispărut înapoi în bucătărie. La capătul a 30 de secunde sau cam așa ceva am strigat din nou.

– Te-am rugat, Amenda, am spus eu cu reproș, să-mi spui cât e ceasul.

– O, da? a răspuns ea curtenitoare, iertați-mă. Credeam că m-ați întrebat dacă știu cât e ceasul. E patru și jumătate.

Pentru a ne întoarce la foc, Ethelbertha s-a interesat dacă a încercat să-l aprindă din nou.

– Da, coniță, a răspuns fata. Am încercat de patru ori. Apoi a adăugat bine dispusă: Voi încerca din nou, dacă doriți, coniță.

Amenda a fost servitoarea cea mai binevoitoare din câte am angajat noi vreodată.

Ethelbertha a spus că va coborî şi va aprinde ea însăşi focul. I-a cerut Amendei să o urmeze şi să urmărească cum îl face ea. Mi-am dat seama că experienţa mă interesează şi am urmat-o şi eu. Ethelbertha şi-a suflecat mânecile rochiei şi s-a pus pe treabă. Amenda şi cu mine stăteam în preajmă şi o priveam.

La sfârşitul unei jumătăţi de oră Ethelbertha a cedat, înfierbântată, murdară şi un picuţ iritată. Soba îşi menţinea aceeaşi înfăţişare rece, cinică cu care ne-a întâmpinat la intrare.

Apoi am încercat eu. Vă mărturisesc sincer că mi-am dat toată silinţa. Eram dornic şi nerăbdător să reuşesc. Unul din motive era că-mi doream din tot sufletul micul dejun. Pe de altă parte doream să pot spune că eu am făcut acest lucru. Îmi părea că pentru orice fiinţă omenească a reuşi să aprindă un foc aranjat aşa cum era aranjat focul acela ar fi fost o faptă de care putea să fie mândră. Nu este o treabă uşoară să aprinzi un foc chiar în împrejurări obişnuite; să o faci handicapat de regulile lui MacShaughnassy ar fi fost o realizare la care puteai să te gândeşti cu plăcere. Eram sigur de asta. Intenţia mea, dacă aş fi reuşit, ar fi fost să merg prin vecini ca să mă laud cu asta.

Dar n-am reuşit. Am aprins diverse alte lucruri, printre care covorul din bucătărie şi pisica, care adulmeca pe acolo; dar materialele din sobă păreau a fi neinflamabile.

Ethelbertha şi cu mine ne-am aşezat jos, câte unul de fiecare latură a vetrei noastre posomorâte, şi ne-am uitat unul la altul gândindu-ne la MacShaughnassy, până când Amenda a intervenit în disperarea noastră cu una din acele sugestii practice pe care ni le arunca ocazional pentru a le accepta sau nu, după cum doream:

– Poate, spuse ea, l-aş putea aprinde ca mai înainte, doar de data asta.

– Fă-o, Amenda, spuse Ethelbertha, ridicându-se. Apoi adăugă: Cred că-l vom aprinde întotdeauna ca înainte, Amenda, dacă eşti de acord.

Altă dată ne-a arătat cum să facem cafea după metoda arabă. Arabia trebuie să fie o ţară tare murdară dacă fac deseori cafea acolo. El a murdărit două oale, trei ibrice, o faţă de masă, o răzătoare pentru nucşoară, o carpetă din faţa căminului, trei ceşti şi pe el însuşi. A rezultat cafea pentru două persoane. Ce-ar fi fost necesar în cazul în care am fi avut o petrecere nu puteam îndrăzni să ne gândim.

Faptul că nu ne-a plăcut cafeaua atunci când a fost gata, MacShaughnassy l-a atribuit gustului nostru pervertit, rezultatul unei îndelungi tolerări a unui produs inferior. A băut el însuşi ambele ceşti şi a plecat cu o birjă acasă.

Îmi amintesc că pe vremea aceea avea o mătuşă, o doamnă vârstnică misterioasă, care locuia într-un adăpost izolat de unde producea neajunsuri incalculabile prietenilor lui MacShaughnassy. Ceea ce el nu ştia – unul sau două dintre lucrurile în care el *nu* era o autoritate – această mătuşă a lui ştia.

– Nu, obişnuia el să spună cu o candoare fermecătoare, nu. Acesta este un lucru asupra căruia nu vă pot sfătui singur. Dar, adăuga el, vă spun ce voi face. Voi scrie mătuşii mele şi o voi întreba.

După o zi sau două, venea din nou aducând cu el sfatul mătuşii sale şi dacă erai tânăr şi fără experienţă sau nătărău din născare, puteai să-l urmezi.

O dată ne-a trimis, prin MacShaughnassy, o reţetă pentru exterminarea gândacilor negri de bucătărie. Ocupam o casă veche foarte pitorească, dar, aşa cum se întâmplă cu majoritatea caselor vechi, pitoreşti, avantajele ei erau mai cu seamă exterioare. În structura ei existau multe găuri şi crăpături sau fisuri. Broaştele care se rătăceau şi o luau într-o direcţie greşită se trezeau dintr-o dată în mijlocul sufrageriei noastre, în mod evident atât spre surprinderea şi neplăcerea lor, cât şi a noastră. O companie numeroasă de şobolani şi şoareci deosebit de îndrăgostiţi de exerciţiul fizic au transformat locul într-o sală de sport proprie, iar bucătăria noastră, după ora zece, devenea clubul gândacilor negri. Ei ieşeau din duşumea şi din pereţi şi se zbenguiau acolo voioşi şi nepăsători până în zori.

Faţă de şobolani şi şoareci Amenda nu obiecta. Spunea că-i place să-i observe. Dar faţă de gândacii negri era intolerantă. De aceea, atunci când soţia mea a informat-o că mătuşa lui MacShaughnassy ne dăduse o reţetă infailibilă pentru distrugerea lor, s-a bucurat.

Am cumpărat materialele, am făcut amestecul şi l-am împrăştiat. Gândacii au venit şi l-au mâncat. Se pare că le-a plăcut. L-au mâncat tot şi erau în mod evident supăraţi că nu era mai mult. Dar nu au murit.

I-am spus aceste lucruri lui MacShaughnassy. El a zâmbit, de fapt a rânjit şi a spus cu o voce joasă, plină de înţelesuri:

– Lăsaţi-i să mănânce!

Se părea că era una din acele otrăvuri lente şi înşelătoare. Nu omora gândacul imediat, ci îi submina constituţia. Zi de zi,

slăbea şi se stingea, fără a fi în stare să spună ce se întâmplă cu el, până când într-o dimineaţă urma să intrăm în bucătărie ca să-l găsim zăcând rece şi nemişcat.

Aşa că am făcut tot mai mult amestec şi l-am împrăştiat în fiecare seară şi gândacii din toată parohia au dat năvală pe el. În fiecare noapte veneau în număr tot mai mare. Îşi aduceau toţi prietenii şi rudele. Gândacii străini – gândacii din alte familii, fără nici un fel de drept asupra noastră – au ajuns să audă de acest preparat şi veneau în hoarde încercând să-i lipsească pe gândacii noştri de el. Până la sfârşitul săptămânii am ademenit în bucătăria noastră toţi gândacii care nu erau ologi pe o rază de mai multe mile împrejur.

MacShaughnassy a spus că acesta era un lucru bun: vom curăţa suburbia dintr-o singură lovitură. Gândacii mâncau deja această otravă în mod regulat de zece zile şi el spunea că sfârşitul nu putea fi departe. M-am bucurat să aud aceasta, deoarece începeam să descopăr că această ospitalitate nelimitată mă costa scump. Otrava pe care le-o dădeam era scumpă, iar ei erau mâncăi plini de zel.

Am coborât la parter să vedem cum le mergea. MacShaughnassy credea că nu erau în apele lor şi i se părea că erau pe ducă. Din punctul meu de vedere, pot spune doar că nu doresc să văd vreodată un grup de gândaci care să arate mai sănătoşi.

Este adevărat că unul a murit totuşi chiar în seara aceea. A fost depistat în clipa în care încerca să o şteargă cu o porţie nepermis de mare de otravă; alţi trei sau patru l-au atacat cu sălbăticie şi l-au omorât. Dar acesta a fost singurul, atât cât am putut vedea eu, pentru care reţeta lui MacShaughnassy s-a dovedit fatală. În ceea ce-i priveşte pe ceilalţi, s-au îngrăşat şi au prins luciu de pe urma ei. Unii chiar au început să ia proporţii. În cele din urmă le-am micşorat numărul cu ajutorul unui preparat dintr-un magazin obişnuit. Dar în casă se stabiliseră, atraşi de otrava lui MacShaughnassy, un număr atât de mare încât acum *era imposibil să-i exterminăm definitiv.*

Nu am mai auzit de mătuşa lui MacShaughnassy în ultimul timp. Probabil că unul dintre prietenii intimi ai lui MacShaughnassy i-a descoperit adresa, s-a dus la ea şi a omorât-o. Dacă s-a întâmplat aşa, aş dori să-i mulţumesc.

Cu puţin timp în urmă am încercat să-l vindec pe MacShaughnassy de această pasiune fatală de a da sfaturi, repetându-i o povestire foarte tristă pe care mi-a spus-o un gentleman întâlnit într-un vagon de tren din America. Călătoream de la Buffalo

la New York şi, în timpul zilei, mi-a venit ideea că aş putea să-mi fac călătoria mai interesantă părăsind trenul la Albany şi parcurgând restul distanţei pe apă. Dar nu ştiam cum circulă vapoarele şi nu aveam la mine un îndrumar. M-am uitat în jur după cineva pe care să-l întreb. Un domn în vârstă cu înfăţişare blândă stătea la fereastra alăturată citind o carte a cărei copertă îmi era familiară. Am considerat că este inteligent şi l-am abordat.

– Îmi cer scuze că vă întrerup, am spus, aşezându-mă în faţa lui, dar aţi putea să-mi daţi vreo informaţie în legătură cu vapoarele care circulă între Albany şi New York?

– Ei bine, răspunse el ridicându-şi privirea cu un zâmbet plăcut, există numai trei linii de vapoare. Este linia Hoggarty, dar merge numai până la Catskill. Apoi există linia Poughkeepsie, care merge din două în două zile. Sau mai există ceea ce noi numim navigaţia pe canal.

– O, am spus eu, atunci care m-aţi sfătui să...

A sărit în picioare cu un strigăt şi m-a privit de sus cu o strălucire în ochi care era cu siguranţă ucigătoare.

– Ticălosule! şuieră el cu o voce joasă din cauza întregii furii adunate, deci de-ăştia-mi eşti! O să-ţi dau eu ceva pentru care vei avea nevoie de sfaturi! Şi scoase repede un revolver cu şase cartuşe.

M-a rănit în amorul propriu, dar am simţit că dacă întrevederea s-ar prelungi, m-aş putea simţi chiar şi mai rănit, aşa că l-am lăsat în plata Domnului, fără a scoate un cuvânt, şi m-am îndreptat spre celălalt capăt al vagonului, unde m-am instalat între o doamnă robustă şi uşă.

Mai meditam încă asupra incidentului când, ridicându-mi privirea, l-am observat pe prietenul meu mai vârstnic îndreptându-se spre mine. M-am ridicat şi am pus mâna pe mânerul uşii. Nu trebuia să mă găsească nepregătit. Dar el a zâmbit liniştitor, întinzând spre mine mâna.

– M-am gândit, a spus el, că poate adineaori am fost cam nepoliticos. Aş dori, dacă îmi permiteţi, să vă ofer o explicaţie. Cred că atunci când îmi veţi fi auzit povestea mă veţi înţelege şi ierta.

Era ceva în el care mă determina să am încredere. Am găsit un colţ liniştit în vagonul pentru fumători. Eu am luat un cocktail cu whisky şi lămâie, iar el a comandat o băutură după fantezia sa. Apoi ne-am aprins trabucele şi el a început să povestească.

– Acum treizeci de ani, a spus el, eram un tânăr cu o mare încredere în mine însumi şi cu dorinţa de a face bine celorlalţi. Nu îmi imaginam că sunt un geniu. Nici cel puţin nu mă conside-

ram excepțional de inteligent sau de talentat. Dar mi se părea, și cu cât urmăream mai mult faptele bărbaților și femeilor din jurul meu cu atât eram mai sigur de asta, că posedam un bun simț practic într-o măsură neobișnuită și chiar remarcabilă. Conștient de aceasta, am scris o cărțulie pe care am intitulat-o „Cum să fii fericit, sănătos și înțelept" și am publicat-o pe propria-mi cheltuială. Nu căutam câștigul. Doream pur și simplu să fiu util.

Cartea nu a făcut senzația pe care o anticipasem. S-au vândut vreo două sau trei sute de exemplare, iar apoi vânzarea practic a încetat. Mărturisesc că la început am fost dezamăgit. Dar după un timp, m-am gândit că dacă oamenii nu-mi vor urma sfaturile, era mai mult pierderea lor decât a mea, și nu m-am mai gândit la asta.

Într-o dimineață, cam după un an, stăteam în biroul meu de acasă când servitorul a intrat să-mi spună că jos mă așteaptă un bărbat care dorea foarte mult să mă vadă.

Am dat instrucțiuni să fie trimis sus și în consecință a urcat la etaj.

Era un om obișnuit, dar avea o expresie deschisă și inteligentă, iar felul său de a fi era foarte respectuos. I-am făcut semn să ia loc. Și-a ales un scaun și s-a așezat chiar pe marginea lui.

– Sper c-o să-mi iertați acest deranj, domnule, a început el, vorbind domol și învârtindu-și pălăria în tot acest timp; dar am venit cale de mai mult de două sute de mile ca să vă văd, domnule.

I-am spus că mă simt încântat, iar el a continuat.

– Mi s-a spus, dom'le, că dumneavoastră ați fi gentlemanul care a scris cărticica asta, „Cum să fii fericit, bogat și înțelept".

A enumerat cele trei cuvinte încet, zăbovind cu plăcere la fiecare. Am admis că e așa.

– Ei, asta-i o carte minunată, dom'le, a continuat el. Nu-s unul din ăia care judecă de capul lor – ce să mai vorbim – dar sunt în stare să-i recunosc pe cei ce o fac și când am citit cărticica asta mi-am spus: Josiah Hackett (că ăsta-i numele meu, dom'le) când ai să stai la îndoială nu-ți bate capul ăla al tău, căci o să-ți spuie totul pe dos. Mergi la domnul care a scris cărticica asta și-l roagă să-ți dea un sfat. Este un domn bun la suflet, așa cum îți poate spune oricine, și-o să ți-l dea, și când l-ai căpătat, mergi drept înainte, cu toată încrederea, și nu te opri pentru nimic în lume, că el știe ce-i mai bine pentru tine, cum știe care-i lucrul cel mai bun pentru toți. Iaca ce cred eu, dom'le, și de-aia îs eu aici.

A făcut o pauză şi şi-a şters fruntea cu o batistă verde din bumbac. L-am rugat să continue.

Se părea că acest om vrednic dorea să se însoare, dar nu putea să se hotărască cu cine să se căsătorească. Era cu ochii – după cum s-a exprimat el – pe două tinere şi avea motive să creadă că ele îi răspundeau cu mai mult decât o bunăvoinţă obişnuită. Dificultatea era de a hotărî care i-ar fi soţia cea mai bună, ambele fiind nişte tinere minunate şi pline de calităţi. Pe una din ele, Juliana, fiica unică a unui căpitan de marină ieşit la pensie, o descria ca fiind o fată fermecătoare. Cealaltă, Hannah, era o fată ceva mai în vârstă şi mai coaptă. Era cea mai mare dintr-o familie numeroasă. Tatăl ei, spunea el, era un om cu frica lui Dumnezeu şi se descurca bine în comerţul cu cherestea. M-a întrebat cu cine l-aş sfătui să se însoare.

Am fost flatat. Ce om în locul meu nu ar fi fost? Acest Josiah Hackett venise de departe să-mi cunoască înţelepciunea. Era dornic – ba mai mult, nerăbdător – să-şi încredinţeze fericirea întregii sale vieţi judecăţii mele. Nu aveam nici o îndoială că dădea dovadă de înţelepciune procedând astfel. Am considerat întotdeauna că alegerea unei soţii este o problemă care necesită o judecată calmă, fără prejudecăţi, aşa cum nu o poate avea nici un îndrăgostit. Într-un astfel de caz nu aş fi ezitat să-mi ofer sfatul celui mai înţelept dintre oameni. Am simţit că ar fi o cruzime să-l refuz acestui om sărman şi naiv.

Mi-a înmânat fotografiile ambelor tinere aflate în discuţie. Am notat pe spatele fiecărei fotografii acele amănunte pe care le consideram că mă vor ajuta în aprecierea calificării lor pentru a ocupa locul în discuţie şi am promis să reflectez cu grijă asupra problemei şi să-i scriu într-o zi sau două.

Recunoştinţa lui era mişcătoare.

– Nu vă deranjaţi să-mi scrieţi, dom'le, a spus el. Notaţi doar pe o bucăţică de hârtie „Julia" sau „Hannah" şi băgaţi-o într-un plic. O să ştiu ce înseamnă şi aia va fi cea cu care am să mă însor.

Apoi mi-a strâns mâna şi a plecat.

Am acordat o mare importanţă alegerii soţiei lui Josiah. Doream să fie fericit.

Juliana era cu siguranţă foarte drăguţă. Exista o veselie tăinuită la colţurile gurii Julianei, care chema sunetul unui murmur de râs. Dacă aş fi acţionat sub acest impuls aş fi aruncat-o pe Juliana în braţele lui Josiah.

Dar, am reflectat eu, pentru o soţie sunt necesare calităţi mai profunde decât simpla veselie sau drăgălăşenie. Hannah,

deşi nu la fel de fermecătoare, are în mod clar şi energie şi minte, calităţi extrem de necesare soţiei unui om sărac. Tatăl lui Hannah era un om evlavios şi „o ducea bine", un om chibzuit şi econom, fără îndoială. El trebuie să-i fi strecurat lecţii de economii şi virtute şi, mai târziu, s-ar putea ca ea să se aleagă cu ceva de pe urma lui. Era cea mai mare dintr-o familie numeroasă. Era sigur că trebuise să-şi fi ajutat mama. Ea trebuie să aibă experienţă în probleme de gospodărie şi să se priceapă la creşterea copiilor.

Tatăl Juliei, pe de altă parte, era căpitan de marină la pensie. Oamenii care călătoresc pe mare sunt în general petrecăreţi. Avusese probabil obiceiul de a umbla prin casă dând glas unui limbaj şi unor opinii a căror ascultare puteau să exercite doar un efect dăunător asupra caracterului unei fete în plină creştere... Juliana era singurul său copil. În general copiii unici devin bărbaţi şi femei rele. Li se permite să-şi facă prea mult de cap. Fiica drăguţă a unui căpitan de marină în retragere trebuie să fie cu siguranţă răsfăţată.

A trebuit să-mi amintesc, de asemenea, că Josiah era în mod evident un om cu un caracter slab. Avea nevoie să fie condus. Ei bine, în ochii lui Hannah era ceva care sugera în mod remarcabil arta conducerii.

La capătul a două zile hotărârea mea era luată. Am scris „Hannah" pe o bucăţică de hârtie şi am pus-o la poştă.

La două săptămâni după aceea am primit o scrisoare de la Josiah. Îmi mulţumea pentru sfat, dar adăuga, ca din întâmplare, că ar fi dorit ca eu să o fi ales pe Julia. Oricum, a spus el, era sigur că eu ştiam cel mai bine şi la data când voi primi scrisoarea, el şi Hannah vor fi uniţi prin căsătorie.

Scrisoarea m-a îngrijorat. Am început să mă întreb dacă, la urma urmelor, alesesem fata potrivită. Să presupunem că Hannah nu era aşa cum am crezut eu!! Ce groaznic ar fi fost pentru Josiah! Ce date suficiente pentru a mă lămuri posedam eu? De unde să ştiu eu că Hannah nu e o fată leneşă, morocănoasă, un ghimpe înfipt permanent în inima bietei ei mame copleşită de muncă şi o pacoste perpetuă pentru fraţii şi surorile ei mai mici? De unde să ştiu eu dacă fusese bine educată? Tatăl ei ar putea fi un bătrân escroc fără pereche, majoritatea oamenilor aparent pioşi sunt astfel. Ea ar fi putut învăţa de la el numai ipocrizia. Apoi, de unde ştiam eu că inocenta veselie de copil a Julianei nu se va maturiza într-o feminitate dulce şi voioasă? Tatăl ei, în ciuda a tot ceea ce credeam eu în sens contrar, ar putea

fi un model de ceea ce ar trebui să fie un căpitan de marină în retragere; posibil chiar cu o mică sumă frumuşică investită sigur pe undeva. Iar Juliana era unicul său copil. Ce motiv aveam eu de a respinge dragostea pentru Josiah a acestei tinere şi frumoase creaturi?

Am luat de pe birou fotografia ei. Mi se părea că detectez o privire plină de reproş în ochii ei mari. Am văzut în faţa ochilor scena din micuţul lor cămin îndepărtat în clipa când primele veşti despre căsătoria lui Josiah au căzut ca o piatră necruţătoare în apele până atunci liniştite ale vieţii ei. O vedeam îngenunchind lângă scaunul tatălui ei, în timp ce bătrânul cărunt şi bronzat mângâia încet capul auriu care se sprijinea scuturat de suspine mute pe pieptul său. Remuşcarea mea era aproape de nesuportat.

I-am pus poza deoparte şi am luat-o pe a Hannei – cea aleasă de mine. Îmi părea că mă priveşte cu un zâmbet necruţător de triumf. A început să mă cuprindă un sentiment puternic de antipatie faţă de Hannah.

Am luptat împotriva acestui sentiment. Mi-am spus că este o prejudecată. Dar cu cât raţionam mai mult luptând împotriva acesteia, cu atât devenea mai puternic. Îmi dădeam seama că, pe măsură ce zilele treceau, sentimentul va creşte, transformându-se din antipatie în aversiune şi din aversiune în ură. Şi aceasta era femeia pe care o alesesem în mod deliberat ca tovarăşă de viaţă a lui Josiah!

Timp de câteva săptămâni nu am cunoscut liniştea; îmi era groază să deschid orice scrisoare sosea, temându-mă că ar putea fi de la Josiah. La fiecare bătaie în uşă, săream în picioare şi căutam un ascunziş. De fiecare dată când dădeam peste rubrica „Tragedii domestice" din ziare mă cuprindea brusc o transpiraţie rece. Mă aşteptam să citesc că Josiah şi Hannah se omoraseră unul pe altul şi muriseră blestemându-mă.

Totuşi, pe măsură ce timpul trecea şi nu am auzit nimic, temerile mele au început să se potolească şi mi-a revenit încrederea în propria mea intuiţie şi bună judecată. Poate că făcusem un lucru bun pentru Josiah şi Hannah şi ei mă binecuvântau. Au trecut în bună pace trei ani şi am început să uit de existenţa familiei Hackett.

Apoi el a venit din nou. Într-o seară când m-am întors acasă de la treburi l-am găsit aşteptându-mă în hol. În clipa în care l-am văzut am ştiut că temerile mele cele mai rele erau încă departe de adevăr. I-am făcut semn să mă urmeze în birou. El m-a

urmat şi s-a aşezat pe acelaşi scaun pe care stătuse în urmă cu trei ani. Schimbarea sa era izbitoare; arăta bătrân şi ros de griji. Avea o înfăţişare de deznădejde resemnată.

Am rămas pentru un timp fără să vorbim, el învârtindu-şi pălăria ca la prima noastră întrevedere, eu dând dovadă de zel în aranjarea hârtiilor pe birou. În cele din urmă, simţind că orice ar fi mai suportabil decât această tăcere, m-am întors spre el.

– Mi-e teamă că n-au prea mers bine lucrurile cu tine, Josiah, am spus eu.

– Nu, domnule, a răspuns el liniştit, nu pot spune că da, după cum sunt. Hannah asta a dumneavoastră s-a dovedit a fi cam sâcâitoare.

Nu era nici o urmă de reproş în vocea sa. Pur şi simplu afirma un fapt trist.

– Dar în alte privinţe îţi este o soţie bună, am insistat eu. Desigur, are şi ea lipsurile ei. Toţi le avem. Dar este plină de energie. Ei, sper că vei admite că e energică.

Mă simţeam dator faţă de mine să găsesc ceva bun în Hannah şi acesta era singurul lucru la care mă puteam gândi în acel moment.

– O, da, este, a fost el de acord. Puţin cam prea energică pentru căsuţa noastră mică, îmi vine să cred uneori. Vedeţi, continuă el, Hannah asta este puţin cam colţoasă din fire, iar mama ei este şi ea cam prea sâcâitoare uneori.

– Mama ei! am exclamat eu, dar ce are ea de-a face cu voi?

– Ei bine, vedeţi, domnule, răspunse el, ea locuieşte acum cu noi... de când bătrânul s-a dus.

– Tatăl lui Hannah! Deci a murit?

– Ei, nu chiar, domnule, replică el. A fugit acum un an cu una din femeile alea tinere care predau la Şcoala de duminică şi s-a alăturat mormonilor. A fost o mare surpriză pentru toată lumea.

Am oftat.

– Şi negoţul său, am întrebat eu, comerţul cu cherestea; cine-l face?

– O, ăla; răspunse Josiah. Totul a trebuit să fie vândut pentru a-i plăti datoriile, sau cel puţin o parte din ele.

Am remarcat că acesta a fost un lucru groaznic pentru familia sa. Mi-am imaginat că familia s-a destrămat şi că s-au împrăştiat cu toţii.

– Nu, domnule, a replicat el simplu, nu s-au împrăştiat prea mult... Toţi locuiesc acum cu noi. Dar, continuă el, văzând expresia de pe faţa mea, desigur, toate acestea nu au nimic de a face

cu dumneavoastră, domnule. Îndrăznesc să spun că aveți și dumneavoastră necazurile dumneavoastră, domnule. Nu am venit aici să vă necăjesc cu ale mele. Asta ar fi nerecunoștință după toată bunătatea pe care mi-ați arătat-o.

– Ce s-a întâmplat cu Julia? am întrebat. Simțeam că nu mai doream să-l mai întreb despre propriile lui probleme.

Un zâmbet risipi melancolia ce-i cuprinsese trăsăturile feței:

– Ei, spuse el, cu o voce mai veselă decât cea pe care o folosise până atunci, îți face bine să te gândești la ea, zău așa, domnule. S-a măritat deja cu un prieten de-al meu, tânărul Sam Jessop. Din când în când o șterg și le fac câte o vizită, atunci când Hannah nu-i prin preajmă. Doamne, e ca și cum ai privi raiul, când te uiți la căsuța lor. Sam adesea mă tachinează pe chestia asta: „Ei, tare prost ai mai fost, Josiah, zău așa" îmi spune el. Știți, domnule, Sam și cu mine suntem prieteni vechi, așa că nu-i displace să glumească pe chestia asta.

Apoi zâmbetul i s-a stins și a adăugat cu un suspin:

– Da, m-am gândit adesea de atunci, domnule, cât de bine ar fi fost dacă ați fi găsit un motiv să o alegeți pe Juliana.

Am simțit că trebuie să ne întoarcem cu discuția la Hannah cu orice preț. Am spus:

– Presupun că dumneata și soția trăiți în vechea voastră casă.

– Da, a replicat el, dacă puteți numi ăsta trai. Fiind așa de mulți, e o luptă tare grea.

A spus că nu știe cum s-ar fi descurcat dacă nu i-ar fi ajutat tatăl Julianei. Căpitanul, zice el, se purtase mai frumos decât un înger, așa cum nu văzuse pe nimeni înainte purtându-se.

– Știți, domnule, nu spun că e un om deștept ca dumneavoastră, îmi explică el. Nici nu e omul la care să mergi după sfaturi, cum merg la dumneavoastră, domnule, dar cu toate acestea e un om tare bun. Și asta îmi amintește, domnule, continuă el, pentru ce am venit aici. O să credeți că e o mare îndrăzneală din partea mea să vă rog ceva, domnule, dar...

L-am întrerupt:

– Josiah, am spus. Recunosc că sunt foarte vinovat pentru ce s-a abătut asupra ta. Mi-ai cerut sfatul și eu ți l-am dat. Care dintre noi a fost idiotul cel mai marc n-are rost să mai discutăm. Problema e că într-adevăr ți l-am dat și nu sunt omul care să mă eschivez de la responsabilitățile mele. Voi face ceea ce mă vei ruga în mod întemeiat, dacă îmi stă în putere.

A fost copleșit de recunoștință.

– Ştiam eu, domnule, a spus el, ştiam eu că nu mă veţi refuza. I-am spus asta lui Hannah. Aşa i-am spus: „Voi merge la domnu' acela şi-l voi ruga. Voi merge la el şi-i voi cere sfatul".

– Ce să-mi ceri? l-am întrebat.

– Sfatul, repetă Josiah, în mod evident surprins de tonul meu, în legătură cu o mică chestiune asupra căreia nu mă pot hotărî.

La început am crezut că încerca să fie sarcastic, dar nu era. Omul acela stătea acolo în faţa mea şi se lupta cu mine să mă convingă să-i dau un sfat dacă să investească o mie de dolari, pe care tatăl Julianei îi oferise ca împrumut, în cumpărarea unei spălătorii sau a unui bar. Nu-i era de ajuns sfatul pe care i-l dădusem; mai voia unul, şi-mi înşira motivele pentru care să i-l dau. Alegerea unei soţii a fost un lucru cu totul diferit, argumenta el. Poate că *n-ar* fi trebuit să mă roage să-mi exprim opinia în legătură cu aceasta. Dar un sfat cu privire la pe care din două afaceri ar fi mai bine să o aleagă, cu siguranţă că orice om de afaceri i-l poate da. A spus că tocmai îmi recitise cărticica „Cum să fii fericit..." etc. şi dacă domnul care a scris-o n-ar putea alege între avantajele unei anumite spălătorii şi cele ale unui anumit bar, ambele, situate în acelaşi oraş, ei bine, atunci tot ce avea el de spus era că înţelepciunea şi cunoştinţele erau lipsite în mod clar de orice folos practic în lumea asta. Ei bine, problema îmi părea un lucru destul de simplu pentru a-i da un sfat. Desigur că în legătură cu o problemă de acest fel un cunoscut om de afaceri trebuia să fie în stare să formuleze o judecată mai sănătoasă decât acest mieluşel cu cap de dovleac. Aş fi fost lipsit de inimă să refuz să-l ajut. Am promis să examinez problema şi să-l anunţ la ce concluzie am ajuns.

El s-a ridicat şi mi-a strâns mâna. A spus că nu va încerca să-mi mulţumească; cuvintele ar părea insuficiente. Şi-a şters o lacrimă şi a ieşit.

M-am gândit atât de mult la această investiţie de o mie de dolari încât ar fi fost suficient să pun şi o bancă pe linia de plutire. Nu voiam să se întâmple la fel cum s-a întâmplat cu Hannah, dacă îmi stătea în putinţă. Am studiat actele pe care Josiah mi le lăsase, dar nu am încercat să-mi fac o părere din ele. M-am dus discret în oraşul lui Josiah şi am cercetat ambele afaceri la faţa locului. Am pornit cercetări discrete, dar minuţioase prin vecini. M-am prezentat ca un tânăr candid care intrase în posesia unei mici sume de bani şi am câştigat încrederea servitorilor. Am stat de vorbă cu jumătate din locuitorii oraşului, pretextând că scriu istoria comercială a Noii Anglii şi doream

să cunosc câteva amănunte legate de cariera lor şi invariabil îmi încheiam examinarea întrebându-i care era barul lor preferat şi unde îşi spălau rufele. Am stat în oraş două săptămâni. Cea mai mare parte a timpului meu liber mi-o petreceam la bar. În momentele de răgaz îmi murdăream hainele pentru ca să poată fi spălate la acea spălătorie.

Ca rezultat al investigaţiilor mele am descoperit că, în ceea ce priveşte cele două afaceri în sine, nu era absolut nici o diferenţă între ele. Rămăsese doar întrebarea care afacere s-ar potrivi mai bine familiei Hackett.

Am reflectat. Proprietarul unui bar este expus multor tentaţii. Un om slab la minte, care stă permanent în compania beţivanilor, ar putea sfârşi prin a nu rezista în faţa băuturii. Ei bine, Josiah era excepţional de slab la minte. Trebuia, de asemenea, avut în vedere că avea o soţie arţăgoasă şi că întreaga ei familie venise să locuiască cu ei. În mod evident, să-i laşi lui Josiah la îndemână o cantitate nelimitată de băuturi alcoolice ar fi o nebunie.

Pe de altă parte, nu aveam de ce să mă neliniştesc în ceea ce priveşte spălătoria. Activitatea într-o spălătorie necesită multă mână de lucru. Rudele Hannei ar putea fi folosite în spălătorie şi determinate astfel să-şi câştige existenţa. Hannah şi-ar putea cheltui energia călcând, iar Josiah ar putea mânui tamburul maşinii de călcat. Ideea îmi evoca un tablou familial foarte plăcut. Am recomandat spălătoria.

Lunea următoare, Josiah mi-a scris ca să-mi spună că a cumpărat spălătoria. Marţi am citit în „Ştiri comerciale" că una dintre cele mai remarcabile trăsături ale timpului era o creştere extraordinară a valorii hotelurilor şi barurilor, care avea loc în toată Noua Anglie. Joi, pe lista falimentelor am găsit nu mai puţin de patru proprietari de spălătorii; ziarul adăuga, ca explicaţii, că industria americană a spălătoriilor se găsea la strâmtoare datorită creşterii rapide a concurenţei chineze. Am ieşit în oraş şi m-am îmbătat.

Viaţa mi-a devenit un blestem. Cit era ziua de lungă mă gândeam la Josiah. Toată noaptea îl visam. Să presupunem că, nefiindu-mi de ajuns că sunt cauza nenorocirii sale familiale, l-aş lipsi acum şi de mijloacele de a-şi câştiga existenţa şi aş fi făcut inutilă generozitatea acelui bun şi bătrân căpitan de marină. Am început să mă consider un prieten nefast, pe urmele acestui om simplu, dar demn de respect, pentru a-i face rău.

Totuşi, timpul a trecut; nu am primit nici o veste de la el sau despre el şi în cele din urmă m-am eliberat de această povară.

Apoi, după cinci ani, a venit din nou.

A apărut în spatele meu în timp ce deschideam zăvorul cu cheia şi a aşezat o mână şovăitoare pe braţul meu. Era o noapte întunecoasă, dar o lampă cu gaz m-a lăsat să întrezăresc faţa. I-am recunoscut-o în ciuda umflăturilor roşii şi a vălului pâclos care îi acoperea ochii. L-am apucat strâns de braţ şi l-am vârât repede în casă şi apoi în birou.

– Stai jos, am şuierat printre dinţi, şi spune-mi mai întâi tot ce-i mai rău.

Era gata să-şi aleagă scaunul său favorit. Am simţit că dacă-l văd asociindu-se cu acel scaun pentru a treia oară, le-aş putea face ceva groaznic amândurora. I l-am smuls din mână şi el s-a aşezat cu greutate pe duşumea şi a izbucnit în lacrimi. L-am lăsat să rămână acolo şi, cu o voce groasă, printre sughiţuri, şi-a spus povestea.

Spălătoria a mers din ce în ce mai rău. O nouă cale ferată a apărut în oraş, schimbându-i întreaga topografie. Cartierele de afaceri şi rezidenţiale s-au mutat treptat spre nord. Locul unde era barul pe care l-am respins în favoarea spălătoriei devenise centrul comercial al oraşului. Omul care-l cumpărase în locul lui Josiah îl vânduse făcând astfel avere. Regiunea de sud, unde era situată spălătoria, se descoperise că era construită pe o mlaştină şi oferea condiţii extrem de insalubre. Gospodinele grijulii aveau în mod firesc o reticenţă să-şi trimită rufele la spălat într-o astfel de zonă.

Au apărut şi altfel de necazuri. Copilaşul său, odorul lui Josiah, singurul lucru luminos în viaţa lui, a căzut în cazanul de rufe şi a murit opărit. Mama Hannei fusese zdrobită de tamburul maşinii de călcat şi era acum o infirmă neajutorată, care trebuia îngrijită zi şi noapte.

Împovărat de toate aceste nenorociri, Josiah îşi căutase consolarea în băutură şi devenise un alcoolic fără speranţă. Îşi simţea acut degradarea şi era copleşit de plâns. Spunea că într-un loc vesel, cum ar fi un bar, ar fi putut fi puternic şi curajos, dar în mirosul permanent de haine ude şi transpiraţie era ceva care părea că-l vlăguieşte.

L-am întrebat ce a spus despre toate astea căpitanul. El a izbucnit din nou în lacrimi şi mi-a răspuns că acesta nu mai era. Asta, adăugă el, îi amintea de ce venise. Bătrânul cu o inimă atât de bună îi lăsase prin testament cinci mii de dolari. Dorea să-i dau un sfat cum să-i investească.

Primul meu impuls a fost să-l omor pe loc. Acum aş vrea să o fi făcut. Totuşi, m-am abţinut şi i-am oferit alternativa de a fi aruncat pe fereastră sau de a ieşi pe uşă fără a mai rosti un singur cuvânt.

A răspuns că era întru totul pregătit să iasă pe fereastră dacă îi voi spune mai întâi cum să-şi investească banii: în Compania de nitraţi Terra del Fuego, Limited, sau în Banca Union Pacific. Viaţa nu mai prezenta nici un alt interes pentru el. Singurul lucru care îl mai interesa era să fie convins că aceşti bani albi pentru zile negre erau investiţi cu siguranţă pentru cei dragi lui după ce el nu va mai fi.

A insistat să-i spun ce gândeam despre nitraţi. Am replicat că refuzam să spun un singur cuvânt asupra acelui subiect. Din răspunsul meu el a presupus că nu apreciez nitraţii şi în consecinţă şi-a anunţat intenţia de a-şi investi banii în Banca Union Pacific.

I-am spus să facă aşa negreşit, dacă asta doreşte.

El a făcut o pauză şi părea că descâlceşte în mintea sa problema. A zâmbit cu interes şi a spus că i se părea că ştia ce voiam eu să spun. Va investi toţi dolarii pe care-i avea în Compania de nitraţi Terra del Fuego.

S-a ridicat cu dificultate pentru a pleca. L-am oprit. Ştiam, la fel de sigur cum ştiam că soarele va răsări în dimineaţa următoare, că oricare companie i-aş recomanda-o eu, sau oricare va persista el să creadă că i-aş recomanda-o eu, ceea ce era acelaşi lucru, ca să-şi investească banii în ea, va da faliment mai curând sau mai târziu. Bunica mea îşi avea întreaga sa avere investită în Compania de nitraţi Terra del Fuego. Nu puteam suporta să o văd sărăcită la bătrâneţe. În ceea ce-l priveşte pe Josiah, pentru el nu mai avea nici o importanţă. El îşi va pierde banii în orice caz. L-am sfătuit deci să investească în acţiunile băncii Union Pacific. A plecat şi a făcut aşa.

Banca Union Pacific a rezistat optsprezece luni. Apoi a început să se clatine. Lumea financiară a rămas uluită. Fusese întotdeauna recunoscută ca una din cele mai sigure bănci din ţară. Oamenii se întrebau care putea fi cauza. Eu o ştiam foarte bine, dar nu le-am spus.

Banca a dus o luptă curajoasă, dar mâna sorţii era deasupra ei. La sfârşitul altor nouă luni a venit falimentul.

Nitraţii, nu-i nevoie să mai spunem, în tot acest timp progresaseră rapid. Bunica mea a murit lăsând o avere de un milion de dolari şi i-a donat pe toţi unei instituţii filantropice.

Dacă ar fi ştiut cum am salvat-o de la ruină, ar fi putut fi mai recunoscătoare faţă de mine.

La câteva zile după falimentul băncii, Josiah a apărut în pragul uşii mele şi, de data asta, şi-a adus familia cu el. Erau şaisprezece cu totul.

Ce era să fac? Îi adusesem pe aceşti oameni pas cu pas la punctul unde îi pândea foametea. Le ruinasem în aceeaşi măsură fericirea şi toate şansele oferite de viaţă. Singurele corecturi pe care le-am mai putut face au fost să am grijă să nu le lipsească cele necesare existenţei.

Asta s-a întâmplat acum şaptesprezece ani. Şi astăzi mai am grijă de ei să nu ducă lipsă de cele necesare, iar conştiinţa mea se mai linişteşte puţin văzând că par împăcaţi cu soarta lor. Acum sunt douăzeci şi doi şi avem speranţa să mai vină unul pe lume la primăvară.

Aceasta este povestea mea, domnule, a spus el. Poate că-mi vei înţelege acum brusca emoţie atunci când mi-ai cerut sfatul. De fapt, acum nu mai dau sfaturi nimănui asupra nici unui subiect.

I-am spus această poveste lui MacShaughnassy. A fost de acord cu mine că era instructivă şi a spus că şi-o va aminti. A remarcat chiar că şi-o va aminti pentru a o spune unor tipi pe care-i cunoştea şi cărora, crede el, lecţia li s-ar putea dovedi folositoare.

Capitolul II

Cinstit nu pot spune că am progresat prea mult la prima noastră întâlnire. A fost vina lui Brown. El a început prin a ne spune o poveste despre un câine. Era foarte vechea poveste a câinelui care obişnuia să meargă în fiecare dimineaţă la o anumită brutărie cu un peni în gură, în schimbul căruia primea întotdeauna o chiflă ce costa exact un peni. Într-o zi, brutarul, crezând că acesta nu-şi va da seama de diferenţă, a încercat să-i vâre pe gât bietului animal o chiflă de jumătate de peni, la care câinele a ieşit imediat în stradă şi a adus un poliţist. Brown auzise această anecdotă răsuflată pentru prima dată în după-amiaza aceea şi era entuziasmat de ea. A rămas un mister permanent pentru mine unde a trăit Brown în ultima sută de ani. Te opreşte pe stradă cu:

– O, trebuie să-ţi spun ceva. E o poveste colosală!

Şi după aceea începe să-ţi relateze, cu mult spirit şi entuziasm, una din cele mai cunoscute glume ale lui Noe, sau vreo istorie pe care Romulus trebuie să i-o fi spus iniţial lui Remus. Într-una din zilele acestea cineva îi va spune povestea lui Adam şi a Evei, iar el va crede că a intrat în posesia unui subiect nou şi-l va dezvolta într-un roman.

Brown prezintă aceste antichităţi venerabile ca amintiri personale, sau, cel mult, ca episoade din viaţa vărului său de al doilea. Există anumite catastrofe ciudate şi mişcătoare care par să se fi întâmplat fiecăruia sau au putut fi urmărite de aproape de orice cunoscut pe care îl întâlneşti. Încă n-am întâlnit niciodată un om care să nu fi văzut un altul smucit de pe platforma unui omnibuz pentru a cădea în căruţa ce transportă noroiul din canale, pentru a fi pescuit de acolo la capătul unei lopeţi.

La fel este povestea doamnei al cărei soţ se îmbolnăveşte brusc într-o noapte într-un hotel. Ea aleargă jos şi prepară o prişniţă cu făină de muştar pentru a i-o aplica, iar apoi fuge din nou sus la el. În emoţia ei, însă, se repede în altă cameră şi, dând la o parte

aşternuturile, aşează cu dragoste prişniţa pe un alt bărbat. Am auzit această poveste atât de des încât am devenit acum temător când trebuie să mă duc la culcare într-un hotel. Toţi bărbaţii care mi-au spus-o au dormit în mod invariabil în camera de alături de cea a victimei şi fuseseră treziţi de urletele omului când i s-a pus prişniţa. Aşa au ajuns ei să ştie totul despre asta.

Brown dorea să credem că acest animal preistoric despre care ne povestise aparţinuse cumnatului său şi a fost de-a dreptul jignit când Jephson a murmurat *sotto voce,* că el este al douăzeci şi optulea bărbat pe care l-a întâlnit al cărui cumnat avusese câinele, ca să nu mai pomenim de cei o sută şaptesprezece care-l avuseseră ei înşişi.

Am încercat să ne apucăm apoi de lucru, dar Brown ne stricase dispoziţia pentru seara aceea. Este tare rău să începi să povesteşti despre câini unei adunări de bărbaţi cu păcate de duzină. Este de ajuns să spună un bărbat o poveste despre câini şi toţi ceilalţi din cameră vor simţi că vor să spună una şi mai şi.

– Mai e o istorie – nu pot garanta pentru adevărul ei – dar mi-a fost spusă de un judecător – despre un om care era pe patul de moarte. Pastorul parohiei, un om bun şi pios, a venit să stea alături de el şi, gândindu-se să-l înveselească, i-a spus o anecdotă despre un dine. Când pastorul a terminat, bolnavul s-a ridicat în capul oaselor şi a spus:

– Ştiu una şi mai bună decât asta. Am avut odată un câine, unul mare, maro, aplecat puţin într-o parte...

Efortul s-a dovedit prea mare pentru puterile lui. A căzut înapoi pe perne, iar doctorul, păşind spre el, a constatat că mai avea de trăit doar câteva clipe.

Bătrânul şi bunul pastor s-a ridicat şi a luat mâna bietului om, strângând-o:

– Ne vom întâlni din nou, a spus el blând. Bolnavul s-a întors către el cu o privire împăcată şi recunoscătoare:

– Mă bucur că vă aud spunând asta, a murmurat el slab. Amintiţi-mi să vă povestesc de câinele ăsta.

Apoi muri liniştit, cu un zâmbet suav pe buzele sale palide.

Brown, care îşi spusese povestea cu câinele şi era acum satisfăcut, dorea să discutăm despre eroina noastră; dar noi ceilalţi nu simţeam aceeaşi tragere de inimă să discutăm despre cineva, oricine ar fi, tocmai atunci. Ne gândeam, în schimb, la toate poveştile adevărate despre câini pe care le auziserăm vreodată, întrebându-ne care avea şanse de a fi cel mai puţin pusă la îndoială.

MacShaughnassy, în special, devenea cu fiecare clipă tot mai neliniştit şi mai iritat. Brown a încheiat un discurs lung – pe care nimeni nu l-a ascultat – remarcând cu oarecare mândrie:

– Ce vreţi mai mult? Subiectul ăsta nu a mai fost folosit înainte, iar personajele sunt în întregime originale!

Atunci MacShaughnassy nu a mai putut să reziste:

– Pentru că vorbeşti de intrigă, spuse el, mutându-şi scaunul puţin mai aproape de masă, asta îmi aminteşte ceva. V-am spus vreodată despre câinele pe care l-am avut pe când locuiam în Norwood?

– Sper că nu e aia cu buldogul, nu-i aşa? a întrebat Jephson neliniştit.

– Ei, ba era un buldog, a admis MacShaughnassy, dar nu cred că v-am spus-o vreodată.

Ştiam, din experienţă, că a discuta problema ar însemna doar să prelungim tortura, aşa că l-am lăsat să continue.

– O mulţime de spargeri avuseseră loc în ultimul timp în preajma casei noastre, începu el, iar tata ajunsese la concluzia că e vremea să-şi ia un câine. Se gândea că un buldog s-ar potrivi cel mai bine nevoilor sale şi a cumpărat exemplarul cu înfăţişarea cea mai sălbatică de ucigaş care putea fi găsit.

Mama s-a alarmat când a văzut câinele.

– Sper că nu ai de gând să laşi liberă prin casă fiara asta! exclamă ea. O să omoare pe cineva, îi citeşti intenţia pe faţă.

– Dar chiar vreau să omoare pe cineva, replică tata. Vreau să omoare spărgătorii.

– Nu-mi place să te aud vorbind astfel, Thomas, a răspuns mama; nu-ţi cade bine. Avem dreptul să ne apărăm proprietatea, dar nu avem dreptul să luăm viaţa unei fiinţe umane, unui semen al nostru.

– Semenii noştri vor fi în afara pericolului atât timp cât nu ne intră în bucătărie de vreme ce nu au treabă acolo, ripostă tata, cam ţâfnos. Am de gând să-i fac un culcuş câinelui în spălătorie, iar dacă un hoţ ne dă târcoale, ci bine, e treaba lui.

Bătrânii s-au certat cu intermitenţe cam o lună din cauza câinelui. Tata considera problema a fi absurd de sentimentală, iar mama îl considera pe tata inutil de războinic. Între timp câinele căpăta un aspect tot mai fioros pe zi ce trecea.

Într-o noapte, mama l-a trezit pe tata spunând:

– Thomas, este un spărgător jos, sunt sigură de asta. Am auzit desluşit deschizându-se uşa de la bucătărie.

– E-n regulă atunci; câinele l-a prins deja, murmură tata, care nu auzise nimic şi era somnoros.

– Thomas, replică mama cu severitate, n-am de gând să tac în timp ce un semen de-al nostru e omorât de o bestie sălbatică. Dacă tu nu vrei să salvezi viața acelui om, voi merge eu.

– O, fir-ar al naibii, spuse tata, pregătindu-se să se scoale. Întotdeauna îți închipui că auzi zgomote. Cred că voi, femeile, vă culcați doar ca să stați în capul oaselor, atente la hoți. Dar, pentru a-i da satisfacție, tata și-a tras totuși pantalonii, și-a pus șosetele și a coborât.

– Ei bine, cum era de așteptat, mama a avut dreptate de data asta. *Era* un hoț în casă. Fereastra de la cămara de alimente era deschisă și o lumină strălucea în bucătărie. Tata s-a furișat încet și a iscodit cu privirea prin ușa întredeschisă. Hoțul ședea mâncând friptură rece de vacă și murături, iar lângă el, pe dușumea, privindu-l în față cu un zâmbet ce-ți îngheța sângele în vine de afectuos ce era, stătea idiotul de câine care dădea din coadă.

Tata a fost atât de surprins încât a uitat să-și țină gura.

– Să fiu al... și a folosit un cuvânt pe care nu aș vrea să vi-l repet, domnilor.

Hoțul, auzindu-l, a făcut un salt și a șters-o pe fereastră, iar câinele părea foarte supărat pe tata că l-a gonit.

În dimineața următoare am dus câinele înapoi la dresorul de la care-l cumpărasem.

– Pentru ce credeți că am dorit acest câine? a întrebat tatăl meu încercând să vorbească cât mai calm.

– Ei bine, replică dresorul, ați spus că doriți un bun câine de casă.

– Exact așa, a răspuns tata. Nu am cerut un tovarăș pentru hoți, nu-i așa? Nu am spus că vreau un câine care să se împrietenească cu un hoț de prima dată când intră în casă, ca să nu se simtă singur, nu-i așa? Și tata a povestit întâmplările nopții precedente.

Omul a fost de acord că era motiv de nemulțumire.

– O să vă spun care-i treaba, domnule, spuse el. Băiatul meu Jim a fost cel care a dresat câinele ăsta și bănuiesc că neobrăzatul l-a învățat mai mult să prindă șobolani decât hoți. Lăsați-mi-l mie o săptămână, domnule; am să fac tot ce trebuie.

Așa a rămas, și la sfârșitul săptămânii dresorul l-a adus înapoi acasă.

– O să-l găsiți destul de bun acum, domnule, spuse omul. Nu-i ce se cheamă un câine deștept, dar cred că i-am băgat ideea în cap așa cum trebuie.

Tata s-a gândit că i-ar plăcea sa încerce cum stau lucrurile, așa că am angajat un om la prețul de un șiling, care urma să pătrundă

prin fereastra din bucătărie în timp ce dresorul ținea câinele cu un lanț. Câinele a rămas perfect liniștit până ce omul a intrat cu totul în casă, apoi s-a repezit cu o săritură sălbatică spre el și dacă lanțul nu ar fi fost rezistent, omul și-ar fi câștigat scump șilingul.

Tata era acum mulțumit că putea merge la culcare liniștit, iar alerta mamei pentru securitatea spărgătorilor locali a crescut în mod proporțional.

Au trecut luni fără a se întâmpla nimic și apoi alt hoț a încercat casa. Nu mai era nici o îndoială că de data aceasta câinele a făcut ceva pentru a-și câștiga existența. Zarva de la parter era îngrozitoare. Casa se zguduia de izbitura corpurilor care se rostogoleau.

Tata și-a înșfăcat revolverul și s-a năpustit jos pe scări, iar eu l-am urmat. Bucătăria era în dezordine. Mesele și scaunele erau răsturnate, iar pe dușumea zăcea un bărbat care implora bolborosind ajutor. Câinele stătea pe el, sufocându-l.

Tata a îndreptat revolverul spre tâmpla omului, în timp ce eu, printr-un efort supraomenesc, l-am tras pe apărătorul nostru și l-am legat cu lanțul de chiuvetă, după care am aprins lampa de gaz.

Atunci ne-am dat seama că omul de pe dușumea era un agent de poliție.

– Doamne Dumnezeule! a exclamat tata, lăsând să-i cadă revolverul, cum naiba ați ajuns aici?

– O, chiar, cum am ajuns aici? răspunse omul, ridicându-se în șezut și vorbind cu un ton de indignare amară, dar deloc nejustificată. Ei bine, în exercițiul funcțiunii, așa am ajuns. Văd un hoț intrând pe fereastră, așa că-l urmăresc și mă strecor după el.

– L-ați prins? întrebă tata.

– Dacă l-am prins? aproape că a țipat omul. Cum puteam să-l prind cu blestematul ăsta de câine care m-a trântit jos apucându-mă de gât, în timp ce hoțul și-a aprins pipa și a ieșit pe ușa din spate?

Câinele a fost de vânzare în ziua următoare. Mama, care ajunsese să-l placă, deoarece lăsa copilul cel mai mic să-l tragă de coadă, dorea să-l ținem. Greșeala, spunea ea, nu era din vina animalului. Doi oameni au pătruns în casă aproape în același timp. Câinele nu putea să-i atace pe amândoi. A făcut tot ce a putut și a atacat unul. Că alegerea s-a oprit asupra polițistului și nu asupra hoțului a fost un lucru cât se poate de nefericit. Totuși, acesta era un lucru care s-ar fi putut întâmpla oricărui câine.

Cu toate acestea, tata dobândise o prejudecată împotriva bietului animal și în aceeași săptămână a scris un anunț în zi-

arul „The Field", în care acesta era recomandat ca o investiție ce se putea dovedi utilă pentru orice membru întreprinzător al lumii interlope.

După ce MacShaughnassy şi-a terminat povestirea, Jephson a intervenit şi ne-a spus o poveste plină de patetism despre o corcitură nenorocită care a fost călcată într-o zi de un vehicul pe Strand[1], când acesta i-a rupt piciorul. Un student la medicină, care trecea pe acolo în acel moment, l-a ridicat şi l-a dus la Spitalul Charing Cross[2], unde i-a fost pus în ghips şi unde a fost ținut şi îngrijit până ce a fost din nou bine, după care a fost trimis acasă.

Bietul animal înțelesese exact ce se făcuse pentru el şi a fost pacientul cel mai recunoscător care trecuse vreodată prin spital. Întregul personal a fost foarte trist când a plecat.

Într-o dimineață, o săptămână sau două mai târziu, internul spitalului, privind afară pe fereastră, a văzut câinele venind pe stradă. Când s-a apropiat a observat că avea un peni în gură. Un cărucior plin cu nişte carne de cal pentru animale aştepta cumpărătorii lângă bordură şi pentru o clipă, în timp ce trecea pe lângă acesta, câinele a ezitat. Dar natura lui nobilă şi-a spus în fine cuvântul şi, îndreptându-se direct spre gardul metalic al spitalului şi ridicându-se pe picioarele din spate, a pus banul în cutia pentru chete.

MacShaughnassy a fost foarte impresionat de această poveste. Spunea că această faptă arăta o trăsătură extrem de frumoasă a caracterului câinelui. Animalul era un biet nenorocit alungat de toți; un vagabond care probabil că nu avusese niciodată în viața lui un peni al lui propriu şi s-ar putea să nu mai aibă niciodată altul. Spunea că banul câinelui reprezintă pentru el un dar mai de preț decât cel mai mare cec pe care l-a semnat vreodată cel mai bogat patron.

Ceilalți trei erau acum nerăbdători să se apuce de lucru la roman, dar mie nu mi se părea asta prea cinstit. Ştiam şi eu vreo două poveşti despre câini.

Cu ani în urmă am cunoscut un terrier negru-cafeniu. Locuia în aceeaşi casă cu mine. Nu aparținea nimănui. Îşi părăsise

---

[1] Strand: Arteră principală de circulație a Londrei, care merge aproape paralel cu Tamisa şi se întinde la nordul acesteia între Trafalgar Square în vest şi se continuă cu Fleet Street, strada unde sunt plasate cele mai celebre cotidiene britanice, în est.

[2] Charing Cross se află în imediata apropiere şi este cunoscut în special pentru gara sa, una din cele mai importante din Londra, aflată în imediata apropiere a Tamisei.

stăpânul (dacă într-adevăr acceptase vreodată să aibă unul, ceea ce este îndoielnic având în vedere caracterul său agresiv de independent) şi acum se descurca în întregime pe cont propriu. Şi-a însuşit holul din faţă transformându-l în dormitorul său şi îşi lua mesele cu ceilalţi chiriaşi ori de câte ori se întâmpla ca aceştia să mănânce.

La ora cinci obişnuia să ia o gustare de dimineaţă foarte devreme la tânărul Hollis, adjunctul unui inginer, care trebuia să se scoale la patru şi jumătate ca să-şi facă repede cafeaua, astfel încât să ajungă la uzină până la ora şase. La opt şi jumătate îşi lua micul dejun într-un mod mai elegant cu domnul Blair, la primul etaj, şi uneori i se alătura lui Jack Gadbut, care se scula târziu, la un grătar cu rinichi la ora unsprezece.

De atunci şi până la cinci, când obişnuiam să-mi iau o ceaşcă de ceai cu un cotlet, dispărea în mod regulat. Unde mergea şi ce făcea între acele ore nimeni nu a ştiut vreodată. Gadbut s-a jurat că l-a întâlnit de două ori ieşind din biroul unui agent de bursă din strada Threadneedle şi, la prima vedere, afirmaţia părea extrem de improbabilă; am început să-i atribuim o oarecare credibilitate când am reflectat asupra pasiunii exagerate a câinelui de a dobândi cât mai mulţi gologani şi de a strânge toate monezile.

Această sete de bogăţie era într-adevăr cu totul remarcabilă. Era un câine în vârstă, cu un mare simţ al propriei demnităţi; totuşi, la promisiunea că va căpăta un peni l-am văzut învârtindu-se după propria-i coadă până ce nu mai ştia care îi era capul şi care coada.

Obişnuia să înveţe şiretlicuri şi seara, mergând din cameră în cameră, îşi prezenta numărul, iar când îşi termina programul, se aşeza în două labe şi făcea chetă. Toţi obişnuiam să-i facem pe plac. Pe parcursul acelui an trebuie să fi adunat multe lire. O dată, chiar în faţa uşii noastre, l-am văzut stând într-o mulţime şi urmărind un pudel care îşi făcea numărul acompaniat de o flaşnetă. Pudelul stătea în cap şi apoi, cu picioarele din spate în aer, mergea pe labele din faţă. Oamenii au râs copios şi când după aceea s-a dus printre ei cu farfurioara de lemn în gură, i-au dat bani cu generozitate.

Câinele nostru a intrat în casă şi imediat a început să exerseze. În trei zile el putea să stea în cap şi să meargă în cerc pe labele din faţă şi din prima seară când şi-a prezentat exerciţiul a adunat şase peni. Trebuie să fi fost o treabă extrem de grea pentru el la vârsta lui, aşa bolnav de reumatism cum era; dar făcea orice pentru bani. Cred că s-ar fi vândut şi diavolului pentru opt peni bani gheaţă. Cunoştea valoarea banilor. Dacă îi

ofereai un peni într-o mână şi o monedă de trei peni în cealaltă, el o înşfăca pe cea de trei peni şi apoi i se frângea inima de durere că nu o putuse lua şi pe cea de un peni. L-ai fi putut lăsa în cameră cu un picior întreg de carne de oaie în deplină siguranţă, dar nu ar fi fost înţelept să-ţi laşi acolo punga cu bani.

Din când în când el cheltuia câte ceva, dar nu prea deseori. Se dădea în vânt grozav după pandişpan şi, ocazional, când avea o săptămână bună, obişnuia să-şi ofere câte unul sau două pentru a-şi astâmpăra pofta. Dar nu suporta să le plătească şi întotdeauna făcea un efort intens şi adesea încununat de succes de a rămâne atât cu prăjitura cât şi cu banul. Planul operaţiilor sale era simplu. Intra în magazin cu banul în gură, ţinut la vedere şi cu o expresie dulce de mieluşel în ochi. Mergea cât putea mai aproape de prăjituri şi, fixându-şi ochii cu afecţiune pe ele, începea să scâncească, iar vânzătorul, crezând că are de-a face cu un câine cinstit, îi arunca una.

Pentru a lua prăjitura era obligat, desigur, să lase banul; apoi începea o luptă între el şi vânzător pentru a intra în posesia monezii. Omul încerca să o culeagă. Câinele punea laba pe ea şi mârâia sălbatic. Dacă apuca să mănânce prăjitura înainte de sfârşitul luptei, el înşfăca banul şi o lua la fugă. Ştiam că vine acasă îndopat cu prăjituri, cu acelaşi ban în gură.

Această practică necinstită a sa deveni atât de notorie în împrejurimi încât, după un timp, majoritatea negustorilor localnici refuzau să-l mai servească. Numai cei foarte iuţi şi voinici se încumetau să facă afaceri cu el.

Apoi a început să-şi practice obiceiul mai departe de casă, în cartiere unde reputaţia sa nu ajunsese încă. Şi îşi alegea în special magazinele ţinute de femei nervoase sau de bătrâni reumatici.

Se spune că dragostea de bani este rădăcina tuturor relelor. Se părea că pe el îl făcea să renunţe la orice principiu.

În cele din urmă îi luă şi viaţa, şi asta s-a întâmplat astfel. Într-o seară îşi dădea reprezentaţia în camera lui Gadbut, unde câţiva din noi stăteam fumând şi discutând, iar tânărul Hollis, fiind într-o dispoziţie generoasă, i-a aruncat, aşa cum credea el, o monedă de şase peni. Câinele a înhăţat-o şi s-a retras sub sofa. Acesta era un lucru ciudat din partea lui şi noi l-am comentat. Dintr-o dată lui Hollis i-a venit o idee; şi-a scos banii şi a început să-i numere.

– Dumnezeule! exclamă el, i-am dat javrei ăsteia o jumătate de sovereign[1]. Ei, Tiny!

[1] Lira *(pound sterling)* a fost şi este şi astăzi moneda naţională de bază în Marea Britanie. Până la reforma monetară de la 15 februarie 1971, însă, lira era împărţită în 20 de şilingi *(shillings)*, această subdiviziune având la

Dar Tiny s-a băgat şi mai mult sub sofa, şi nici o invitaţie verbală nu-l putea convinge să se mişte. Aşa că am adoptat un plan mai convingător şi l-am scos afară apucându-l de ceafă.

A ieşit afară târât cu greutate, mârâind ameninţător şi ţinând strâns în dinţi jumătatea de sovereign a lui Hollis. La început am încercat să-l înduplecăm cu blândeţe. I-am oferit în schimb o monedă de şase peni. Părea de-a dreptul insultat şi în mod evident considera propunerea echivalentă cu a-l considera drept tâmpit. I-am oferit un şiling, iar apoi o jumătate de coroană, dar el părea de-a dreptul plictisit de insistenţele noastre.

– Nu cred că vei mai vedea vreodată din nou această jumătate de sovereign, Hollis, spuse Godbut râzând. Noi toţi, cu excepţia tânărului Hollis, consideram povestea drept o glumă bună. El, dimpotrivă, părea supărat, şi luând câinele de la Gadbut, încercă să-i scoată moneda din gură.

Tiny, credincios principiului său de o viaţă de a nu se despărţi niciodată de ceva dacă era posibil, nu se dădu bătut în ruptul capului, până când, simţind că micul său câştig îi scăpa încet, dar sigur, făcu o disperată încercare finală de a-l păstra şi... înghiţi moneda. I s-a oprit în gât şi a început să se sufoce.

Atunci ne-am alarmat în mod serios pentru câine. Era amuzant şi nu doream să i se întâmple vreun accident. Hollis a alergat în camera sa şi a adus o pensetă lungă, iar noi cu toţii îl ţineam pe micul avar în timp ce Hollis încerca să-i înlăture cauza suferinţei.

Dar bietul Tiny nu ne-a înţeles intenţiile. El tot credea că vrem să-l jefuim de câştigul lui din acea seară şi se lupta cu disperare. Lupta sa fixă moneda şi mai bine şi, în ciuda eforturilor noastre, muri – încă o victimă, printre multe altele, a febrei cumplite a aurului.

O dată am visat un vis foarte curios despre bogăţii, care m-a impresionat puternic. Se făcea că eu şi un prieten – un prieten foarte drag – locuiam împreună într-o casă veche şi stranie. Nu

---

rândul ei 12 peni *(pence)*. Jumătăţii din valoarea unui peni îi corespundea o monedă de jumătate de peni *(half-penny)*, iar unei pătrimi de peni îi corespundea farthing-ul. Şilingul, introdus în 1503, a fost iniţial o monedă de argint; el a ieşit oficial din uz în 1971, de când lira este subdivizată direct în 100 de peni noi. Tot o monedă de argint era coroana *(crown)*, având o valoare de 6 şilingi. Sub domnia regelui Henry VII au fost emise şi monezi de aur, numite sovereign, a căror valoare a variat în timp. Pe vremea când se desfăşoară povestirea, valoarea sa era de 20 de şilingi, existând şi monezi de o jumătate de sovereign.

cred că mai locuia altcineva în acea casă în afară de noi doi. Într-o zi, hoinărind prin casa veche şi ciudată, am descoperit uşa ascunsă a unei camere secrete, iar în această cameră erau multe cufere ferecate în fier; când am ridicat capacele grele am văzut că fiecare din aceste cufere era plin cu aur.

După ce am văzut toate astea, m-am furişat afară uşor şi am închis uşa ascunsă, am tras tapiseriile uzate din nou în faţa ei şi m-am strecurat înapoi de-a lungul coridorului întunecat, uitându-mă în urma mea înfricoşat.

Prietenul pe care îl iubeam se îndreptă spre mine şi am mers împreună ţinându-ne de mâini. Dar îl uram.

Toată ziua m-am ţinut de el, sau l-am urmărit fără să-şi dea seama, ca nu cumva, din întâmplare, să afle secretul uşii ascunse; iar noaptea am stat treaz cu ochii pe el.

Dar într-o noapte adorm şi, când mă trezesc, el nu mai e lângă mine. Alerg repede sus pe scara îngustă şi de-a lungul coridorului tăcut. Tapiseria e trasă la o parte, iar uşa ascunsă e deschisă şi în cameră prietenul pe care îl iubeam stă îngenuncheat în faţa unui cufăr deschis; strălucirea aurului se aprinde în ochii mei.

El stă cu spatele la mine, iar eu mă strecor spre el pas cu pas. În mână am un cuţit cu o lamă puternică, îndoită; iar când sunt destul de aproape îl omor, aşa cum stă îngenuncheat acolo.

Corpul lui se prăbuşeşte împingând uşa, iar aceasta se închide cu un zgomot de zăvor; încerc să o deschid şi nu pot. Bat cu mâinile în cuiele ei din fier şi ţip, iar mortul rânjeşte la mine. Lumina pătrunde prin crăpătura de sub uşa masivă, apoi păleşte şi din nou reapare, iar eu rod capacele din stejar ale cuferelor ferecate în fier, căci nebunia foamei mi se strecoară în creier.

Atunci mă trezesc şi descopăr că sunt într-adevăr flămând şi-mi amintesc că, în urma unei dureri de cap, nu mâncasem nimic la cină. Pun aşadar pe mine câteva haine şi cobor la bucătărie, într-o escapadă de căutare a hranei.

Se spune că visele sunt aglomerări momentane de gânduri centrate în jurul incidentului care ne trezeşte şi, ca în cazul majorităţii faptelor dovedite ştiinţific, acest lucru este câteodată adevărat. Există un vis care, cu foarte mici variaţii, îmi revine permanent. Mereu visez că dintr-o dată sunt chemat să joc un rol important într-o piesă oarecare la Teatrul „Lyceum". Faptul că bietul domn Irving[1] trebuie în mod invariabil să fie victima

[1] Sir Henry Irving (1838–1905), pe numele adevărat Henry Brodribb, este considerat după David Garric drept cel mai mare actor pe care l-a

pare incorect, dar în mod cert întreaga vină-i aparține. El este cel care încearcă să mă determine și mă îndeamnă să joc.[1] Eu însumi aș prefera să rămân liniștit în pat și i-am spus-o în față. Dar el insistă să mă scol imediat și să mă duc la teatru. Îi explic că nu am nici un pic de talent ca actor. Se pare că el consideră aceasta cu totul neimportant și spune:

– O, asta nu are nici o însemnătate.

Discutăm în contradictoriu un timp, dar el face din chestiune o problemă de prestigiu personal și pentru a-i îndeplini dorința și a-l determina să iasă din dormitor accept, deși împotriva convingerii mele. În general, ca să-mi joc personajele mă îmbrac în cămașă de noapte, deși o dată, pentru a-l juca pe Banquo[2], am purtat pijama. Și încă ceva: niciodată nu-mi amintesc un singur cuvânt pe care trebuie să-l rostesc. Cum am terminat habar nu am. Irving vine după spectacol și mă felicită, dar n-aș putea spune dacă pentru reușita rolului meu sau pentru norocul de a fi ieșit de pe scenă înainte ca cineva să fi aruncat în mine cu vreo bucată de cărămidă.

Ori de câte ori visez acest incident, în mod invariabil mă trezesc găsind așternutul pe podea, iar eu tremur de frig; presupun că din cauza dârdâielii visez că merg pe scena Teatrului Lyceum fără a purta altceva în afară de cămașa de noapte. Dar nu înțeleg de ce trebuie să fie întotdeauna Teatrul Lyceum.

Un alt vis pe care cred că l-am visat mai mult de o dată – sau, cel puțin, am visat că l-am visat înainte, un lucru care se întâmplă uneori – este unul în care merg pe un drum foarte larg și foarte lung din East End[3]. Este ciudat să găsești un astfel de drum aici. Omnibuse și tramvaie trec în sus și în jos și este plin

---

dat scena britanică. Înnobilat în 1895, Henry Irving a reprezentat cel mai înalt ideal al profesionalismului în teatru, fiind aproape la fel de celebru și în calitate de regizor.

[1] Aluzie la profesiunea de actor pe care a practicat-o mai mulți ani înainte de a deveni gazetar și scriitor, pe timpul când credea că va putea deveni și el celebru în slujba Thaliei și a Mellomenei, muzele comediei și tragediei.

[2] General în armata scoțiană, personaj al piesei „Macbeth" de William Shakespeare.

[3] Sub numele generic de East End este cunoscută o mare zonă a Londrei care se întinde între Shoreditch High Street – Houdsditch – Aldgate – Tower Bridge, mergând în est până la râul Lee. Deși există din evul mediu, East, End-ul s-a conturat în mod deosebit în secolul al XIX-lea ca un mare cartier al muncitorimii și sărăcimii londoneze.

de standuri şi cărucioare, în spatele cărora stau şi-şi strigă marfa bărbaţi cu şepci unsuroase; totuşi pe fiecare parte este mărginit de o pădure tropicală. Drumul, de fapt, combină avantajele de pe Kew[1] şi Whitechapel[2].

Cu mine este cineva, dar eu nu-l pot vedea şi mergem prin pădure, făcându-ne drum prin viţa de vie încâlcită care ni se agaţă de picioare şi din când în când, între trunchiurile uriaşe de copaci, prindem imagini ale străzii zgomotoase.

La capătul acestui drum este o cotitură îngustă, iar când ajung la ea mă apucă frica, deşi nu ştiu de ce îmi este frică. Duce la o casă unde am locuit odată când eram copil, iar acum mă aşteaptă cineva acolo ca să-mi spună ceva.

Mă întorc pentru a fugi. Trece un omnibuz, iar eu încerc să-l prind. Dar caii se transformă în schelete şi se îndepărtează în galop de mine, iar picioarele mele devin grele ca de plumb, iar fiinţa aceea care este cu mine şi pe care nu o pot vedea mă apucă de mână şi mă târăşte înapoi. Mă trage cu forţa după ea şi mă duce în casă; uşa se izbeşte în urma noastră, iar sunetul stârneşte ecou prin camerele lipsite de viaţă. Recunosc camerele: cu mult timp în urmă am râs şi am plâns în ele. Nimic nu e schimbat. Scaunele stau la locurile lor, goale. Lucrul de mână al mamei zace pe covoraşul din faţa căminului, de unde pisoiul, îmi amintesc, trăgea de ghemul de lână cândva prin anii şaptezeci.

Urc în mica mea mansardă. Pătuţul meu stă în colţ, iar cuburile mele sunt rostogolite pe duşumea, căci am fost întotdeauna un copil dezordonat. Intră un bătrân – un bătrân încovoiat şi uscat – ţinând o lampă deasupra capului. Îl privesc în faţă, iar aceasta este propria mea faţă. Şi mai intră unul, iar acesta sunt din nou eu însumi. Apoi intră tot mai mulţi, până ce camera este plină de feţe, ca şi scara de alături şi toată casa tăcută. Unele feţe sunt bătrâne, iar altele tinere; unele sunt frumoase şi-mi zâmbesc, iar multe sunt respingătoare şi se uită chiorâş la mine. Şi fiecare faţă este faţa mea proprie, dar nu sunt două la fel.

---

[1] Kew se găseşte în oraşelul londonez Richmond, pe malurile Tamisei. Acolo se află celebra Royal Botanic Gardens („Grădina botanică regală") – la care se face aluzie – cunoscută mai ales sub numele de Kew Gardens, înfiinţată în secolul al XVII-lea.

[2] Whitechapel era un cartier din East End, dezvoltat de-a lungul Whitechapel Road, important încă din secolul al XVII-lea şi locuit în timpul vieţii scriitorului de o mare comunitate evreiască care a emigrat ulterior în alte părţi ale Londrei. Cei rămaşi au devenit cunoscuţi pentru rolul jucat în dezvoltarea industriei confecţiilor.

Nu ştiu de ce imaginea mea trebuie să mă sperie atât de tare, dar fug din casă îngrozit şi feţele mă urmăresc; alerg din ce în ce mai repede, dar ştiu că nu le voi putea lăsa niciodată în urma mea.

De regulă eşti eroul propriilor vise, dar am visat uneori un vis în întregime la persoana a treia – un vis cu ale cărui întâmplări nu aveam nici în clin nici în mânecă în afara calităţii de spectator nevăzut şi neputincios. La unul din acestea m-am gândit adesea, întrebându-mă dacă nu ar putea fi prelucrat într-o povestire. Dar, probabil, ar fi o temă prea dureroasă.

Am visat că văd faţa unei femei într-o mulţime: o faţă haină, dar exista o frumuseţe stranie în ea. Licăririle tremurătoare aruncate de lămpile străzii o luminează, arătând miracolul frumuseţii ei vicioase. Apoi luminile se sting.

O văd apoi într-un loc care este foarte departe şi a devenit chiar mai frumoasă decât înainte, căci răul a dispărut. O altă faţă se uită la ea, o faţă luminoasă, pură. Cele două feţe se întâlnesc şi se sărută şi, în timp ce buzele lui le ating pe ale ei, sângele ei se urcă în obraji şi spre frunte. Văd din nou cele două feţe. Dar nu pot spune unde sunt sau cât timp a trecut de atunci. Faţa bărbatului a îmbătrânit puţin, dar este încă destul de tânără şi de frumoasă, iar când ochii femeii se opresc asupra ei, pe faţa femeii apare o strălucire care o face asemănătoare feţei unui înger. Dar uneori femeia este din nou singură şi atunci văd vechiul rău luptându-se să pună din nou stăpânire pe ea.

Apoi văd mai clar. Văd camera în care locuiesc ei. Este foarte sărăcăcioasă. Un pian de modă veche stă într-un colţ şi lângă el este o masă pe care se află împrăştiate o mulţime de hârtii în jurul unei călimări. Un scaun gol stă ca în aşteptare în faţa mesei. Femeia se amuză lângă fereastra deschisă.

De departe, de jos, se ridică sunetul marelui oraş. Luminile lui aruncă raze slabe în camera întunecată. Mirosul străzilor sale se simte în nările femeii. Din când în când ea priveşte către uşă şi ascultă, apoi se întoarce spre fereastra deschisă. Şi observ că de fiecare dată când se uită spre uşă răul de pe faţa ei dispare, dar de fiecare dată când se întoarce către fereastră devine mai cumplit şi mai neiertător.

Brusc ea se ridică şi ochii ei trădează groaza, o groază care mă înspăimântă în vis; pe fruntea ei văd apărând broboane mari de sudoare. Apoi, foarte încet, faţa ei se schimbă şi văd din nou creatura rea a nopţii. Îşi înfăşoară în jurul ei o mantie veche şi se strecoară afară. Îi aud paşii coborând pe scări. Ei

devin din ce în ce mai slabi. Aud o uşă deschizându-se. Zumzetul străzilor pătrunde în casă, iar paşii femeii sunt înghiţiţi de ei.

Timpul se scurge în visul meu. Scenele se schimbă, prind contur şi pier; dar totul este vag şi nedefinit, până ce din întunecime se conturează o stradă lungă, pustie. Luminile proiectează cercuri sclipitoare pe pavajul umed. O siluetă, îmbrăcată în haine ieftine şi ţipătoare, se furişează, ţinându-se pe lângă zid. Este cu spatele spre mine şi eu nu-i văd faţa. Din umbră se desprinde încă o siluetă, îi privesc faţa şi văd că este chiar faţa pe care ochii femeii o priveau şi o venerau cu mult timp în urmă, când visul meu tocmai începuse. Dar frumuseţea şi puritatea ei s-au dus: este la fel de bătrână şi rea ca şi aceea a femeii când am privit-o ultima dată. Silueta în zdrenţe ţipătoare înaintează încet. Cea de a doua siluetă o urmează şi o ajunge din urmă. Cei doi se opresc şi-şi vorbesc unul altuia, apropiindu-se unul de altul. Strada este foarte întunecoasă în locul unde s-au întâlnit, iar silueta în zdrenţele ţipătoare îşi ţine încă faţa întoarsă într-o parte. Merg împreună în linişte, până ce ajung lângă o lampă de gaz atârnată în faţa unei taverne; şi acolo femeia se întoarce şi văd că este femeia din visul meu. Iar ea şi bărbatul privesc unul în ochii celuilalt încă o dată.

În alt vis pe care mi-l amintesc, un înger (sau un diavol, nu sunt chiar sigur care din ei) a venit la un om şi i-a spus că atât timp cât nu va iubi nici o fiinţă omenească, atât timp cât nu va fi înclinat niciodată să simtă cea mai mică umbră de tandreţe faţă de soţie sau copil, faţă de cunoştinţe şi rude, faţă de străini sau faţă de prieteni, atât timp va reuşi în viaţă şi va prospera în afacerile sale, atât timp îi vor merge bine toate afacerile şi în fiecare zi va deveni tot mai bogat, mai mare şi mai puternic. Dar dacă va lăsa vreodată să-i pătrundă în inimă un singur gând bun pentru vreo fiinţă, în acea clipă toate planurile şi schemele sale se vor prăbuşi şi din acea clipă numele său va fi disprețuit de oameni şi fi-va apoi uitat.

Omul păstră aceste cuvinte ca pe o comoară, căci este un om ambiţios, iar bogăţia, faima şi puterea sunt pentru el cele mai dulci lucruri din lume. O femeie îl iubeşte şi moare însetată după o privire afectuoasă din partea lui; paşi de copii îi pătrund în viaţă şi se strecoară din nou afară din ea; vechi feţe dispar, altele noi vin şi pleacă.

Dar niciodată în acest timp o atingere prietenoasă a mâinii sale nu coboară asupra vreunei fiinţe; de pe buzele sale nu iese

niciodată un singur cuvânt binevoitor. Şi în tot ce face soarta îl favorizează.

Anii trec şi în cele din urmă îi rămâne un singur lucru de care i-ar putea fi teamă – faţa mică, plină de dor a unei fetiţe. Copilul îl iubeşte, aşa cum îl iubise şi femeia cu mult timp în urmă, iar ochii ei îl urmăresc cu o privire mereu căutătoare şi fierbinte. Dar el strânge din dinţi şi îi întoarce spatele.

Faţa fetiţei devine străvezie, iar într-o zi e anunţat la masa de comandă a multiplelor sale întreprinderi că e pe moarte. El vine şi stă în picioare lângă pat, iar ochii copilului se deschid şi se întorc spre el şi, pe măsură ce el se apropie tot mai mult, mânuţele ei se întind spre el, implorându-l în tăcere. Dar faţa bărbatului nu se schimbă nici acum, iar micuţele braţe cad fără putere înapoi pe cuvertura în dezordine, iar ochii plini de dor devin ficşi; o femeie păşeşte uşor înainte şi îi închide pleoapele, iar bărbatul se întoarce la planurile şi proiectele sale.

Dar noaptea, când marea casă e tăcută, el se furişează în camera unde copilul încă mai stă întins şi dă la o parte cearşaful alb şi aspru.

– Moartă, e moartă, murmură el. Apoi ridică micul corp mort în braţele sale şi sărută buzele şi obrajii reci, ca şi mânuţele reci, ţepene.

Şi în acest punct povestea mea devine imposibilă, căci visez că fetiţa moartă zace permanent sub cearşaf în acea cameră tăcută, că faţa ei mică nu se schimbă niciodată şi nici membrele sale nu se descompun. Aceasta mă face să rămân uluit o clipă, dar curând uit să mă mir, căci atunci când Zâna Viselor ne spune poveşti suntem doar asemeni copiilor mici: stăm în jurul ei cu ochii deschişi, crezând totul, deşi minunându-ne că astfel de lucruri pot exista.

În fiecare noapte, când toţi din casă dorm, uşa acelei camere se deschide fără zgomot, iar omul intră şi o închide în urma lui. În fiecare noapte el trage la o parte cearşaful alb şi ia în braţe micul trup mort; şi în orele nopţii păşeşte încoace şi încolo, ţinându-l strâns la piept, sărutându-l şi cântându-i încet, ca o mamă, copilaşului adormit.

Când prima rază a răsăritului pătrunde în cameră, el pune copilul mort din nou jos, netezeşte cearşaful deasupra lui şi se furişează afară.

Şi el reuşeşte să prospere în toate lucrurile; în fiecare zi devine tot mai bogat, mai mare şi mai puternic.

Capitolul III

Am avut mult de furcă cu eroina noastră. Brown dorea să fie urâtă. Cea mai mare ambiție în viață a lui Brown e să fie original, iar metoda sa de a deveni original este să ia ceea ce nu este original şi să facă invers. Dacă lui Brown i s-ar da o planetă a sa proprie ca să facă ce vrea cu ea, el ar numi ziua – noapte şi vara – iarnă. I-ar face pe toți bărbații şi femeile sale să meargă în mâini şi să-şi dea mâna cu picioarele; copacii săi ar creşte cu rădăcinile în aer, iar cocoşul bătrân ar trebui să facă toate ouăle, în timp ce găina ar sta pe gard şi ar face cucurigu. Apoi s-ar da cu un pas înapoi şi ar spune:

– Vedeți ce lume originală am creat; e în întregime ideea mea proprie!

Există mulți alții pe lângă Brown a căror noțiune de originalitate ar fi exact la fel.

Cunosc o fetiță, descendenta unei lungi serii de politicieni. Instinctul ereditar este atât de puternic dezvoltat la ea, încât este aproape incapabilă să gândească singură. De aceea o copiază în totul pe sora ei mai mare, care o ia cu totul pe urmele mamei. Dacă sora ei serveşte două porții de budincă de orez la cină, atunci ia şi ea două porții de budincă de orez. Dacă sora ei nu este flămândă şi nu doreşte să ia deloc cina, atunci merge şi ea la culcare fără să mănânce.

Această lipsă de caracter a copilului o îngrijorează pe mama sa, care nu este o admiratoare a virtuților politice şi care, într-o seară, luând-o pe cea mică în poală, i-a vorbit serios:

– Încearcă să gândeşti tu însăți, a spus ea. Nu face întotdeauna exact ce face Jessie, căci e o prostie. Din când în când ai şi tu o idee proprie. Fii cât de cât originală. Copila a promis că va încerca şi a mers la culcare gânditoare.

În dimineața următoare, la micul dejun, s-a pus pe masă o farfurie cu peşte afumat şi una cu rinichi, una lângă alta. Ei bine,

fetița se dădea în vânt după peşte afumat şi preferința ei aproape că echivala cu o pasiune, în timp ce nu putea suferi rinichii mai mult decât praful de puşcă. Era singurul subiect asupra căruia într-adevăr avea o opinie.

– Un rinichi sau un peşte afumat pentru tine, Jessie? întrebă mama, adresându-se întâi fetei mai mari.

Jessie a ezitat o clipă, în timp ce sora ei stătea privind-o cu un suspans ce se transforma în agonie.

– Peşte afumat, te rog, mămico, răspunse Jessie în cele din urmă, iar fetița mai mică întoarse capul într-o parte pentru a-şi ascunde lacrimile.

– Tu mănânci un peşte afumat, desigur, Trixy, spuse mama, care nu observase nimic.

– Nu, mulțumesc, mămico, spuse mica eroină, înăbuşindu-şi un suspin şi vorbind cu o voce seacă şi tremurătoare. O să mănânc un rinichi.

– Dar credeam că nu poți suferi rinichii, exclamă mama, surprinsă.

– Nu, mamă, nu-mi plac.

– Şi-ți place aşa de mult peştele afumat!

– Da, mamă.

– Ei bine, atunci, pentru Dumnezeu, de ce nu mănânci unul?!

– Fiindcă Jessie vrea unul şi tu mi-ai spus să fiu originală. Şi aici, biata micuță, reflectând asupra prețului pe care urma să-l plătească pentru originalitatea ei, izbucni în lacrimi.

Noi ceilalți trei am refuzat să ne sacrificăm pe altarul originalității lui Brown. Ne-am hotărât să ne mulțumim cu obişnuita fată frumoasă.

– Să fie bună sau rea? întreabă Brown.

– Rea, răspunse MacShaughnassy emfatic. Ce spui, Jephson?

– Ei, replică Jephson, scoțându-şi pipa din gură şi vorbind cu acel ton melancolic şi mângâietor pe care nu-l schimba niciodată, fie că spunea o glumă despre o nuntă, fie o anecdotă legată de o înmormântare, nu chiar rea. Rea, dar cu instincte bune, şi acestea ținute bine sub control.

– Mă întreb, murmură MacShaughnassy gânditor, de ce oamenii răi sunt mult mai interesanți decât cei buni?

– Nu cred că motivul e foarte greu de găsit, răspunse Jephson. Este mai multă nesiguranță legată de ei. Te țin mai mult în alertă. Este ca şi deosebirea dintre a călări o mârțoagă bine dresată,

care merge cuminte, şi un tânăr mânz plin de viaţă cu idei proprii. Cu unul călăreşti confortabil, dar celălalt îţi asigură mai mult exerciţiu. Dacă porneşti cu o femeie bună din toate punctele de vedere ca eroină, renunţi la poveste încă din primul capitol. Toată lumea ştie precis cum se va comporta în orice combinaţie imaginabilă de împrejurări în care aş putea-o plasa. Cu fiecare ocazie ea va face acelaşi lucru, adică lucrul care trebuie.

Cu o eroină rea, pe de altă parte, nu poţi fi niciodată sigur ce se va întâmpla. Din cele cincizeci de feluri de comportament ce i se oferă, ea l-ar putea alege pe cel corect, sau ar putea lua unul din cele patruzeci şi nouă greşite, iar tu o urmăreşti cu multă curiozitate ca să vezi care va fi.

– Dar există cu siguranţă o mulţime de eroine bune care sunt interesante, am spus eu.

– Din când în când, atunci când fac ceva rău, răspunse Jephson. O eroină permanent imposibilă este la fel de enervantă cum trebuie să fi fost Socrate pentru Xantipa, sau cum este băiatul model la şcoală pentru toţi ceilalţi băieţi. Luaţi obişnuita eroină din romanul de dragoste al secolului al XVIII-lea. Ea nu-şi întâlneşte niciodată iubitul decât pentru a-i spune că nu poate să fie a lui şi, în general, plânge constant pe toată durata întâlnirii. Nu uită niciodată să pălească la vederea sângelui, sau să leşine în braţele lui în momentul cel mai nepotrivit cu putinţă. Ea este hotărâtă să nu se căsătorească niciodată fără consimţământul tatălui ei şi este în egală măsură hotărâtă să nu se mărite cu nimeni altcineva decât cu acea persoană despre care crede că nu va vrea niciodată să se însoare cu ea. Ea este o tânără minunată şi aproape la fel de neinteresantă ca o celebritate acasă.

– Ei, dar tu nu vorbeşti acum despre femei bune, am observat eu. Vorbeşti despre ideea prostească a cuiva despre o femeie bună.

– Admit aceasta întru totul, replică Jephson. Şi încă nu sunt pregătit să spun ce este o femeie bună. Consider subiectul prea profund şi complicat de judecat pentru o simplă fiinţă omenească. Dar eu vorbesc despre femeile care se conformau ideii larg răspândite de bunătate feciorelnică din epoca în care aceste cărţi au fost scrise. Trebuie să vă amintiţi că bunătatea nu este o calitate cunoscută. Diferă de la epocă la epocă, de la localitate la localitate şi, în general vorbind, „persoanele stupide" despre care vorbeşti sunt cu adevărat răspunzătoare de standardele ei schimbătoare. În Japonia o fată „bună" este o fată care-şi vinde onoarea pentru a oferi mici extravaganţe părinţilor ei în vârstă.

În anumite insule ospitaliere din ținuturile calde o „bună" soție este gata să facă lucruri pe care noi le-am considera cu totul lipsite de sens, pentru a-l face pe oaspetele soțului să se simtă ca acasă. În epoca ebraică antică, Jael a fost socotită o femeie bună pentru că a omorât un bărbat care dormea, iar Sarai nu era în nici un pericol de a-și pierde stima în mica ei lume când l-a pornit pe Hagar împotriva lui Abraham. În Anglia secolului al XVIII-lea, stupiditatea supranaturală și prostia ajunsă la un grad ce trebuie să fi fost greu de atins erau considerate a fi virtuți feminine și într-adevăr au rămas încă așa, iar autorii, care sunt întotdeauna printre cei mai servili adepți ai opiniei publice, și-au modelat marionetele lor în conformitate cu acest lucru. În zilele noastre, vizitarea cartierelor sărace în scopuri caritabile este virtutea cea mai apreciată și astfel toate eroinele noastre cele mai bune merg să viziteze mahalalele și sunt „bune față de cei săraci".

– Cât de folositori sunt săracii, remarcă MacShaughnassy cam brusc, punându-și picioarele pe marginea căminului într-un unghi care ne-a făcut să ne îndreptăm atenția asupra lui cu un interes plin de speranță. Nu cred că noi, cei care mâzgâlim hârtia, ne dăm vreodată pe deplin seama cât datorăm „săracilor". Unde s-ar duce eroinele noastre angelice și eroii noștri cu suflete prea nobile dacă nu ar fi „săracii"? Vrem să arătăm că scumpa de fată este la fel de bună cum este de frumoasă. Ce facem? Îi punem pe braț un coș plin de pui fripți și sticle cu vin, îi aranjăm o pălărioară de soare pe cap și o trimitem printre săraci. Cum dovedim că eroul nostru, aparent doar un neisprăvit, este de fapt un tânăr cu inimă nobilă? Ei bine, explicând că este bun cu săracii.

Ei sunt la fel de folositori în viața reală ca și în lumea cărților. Ce consolare are comerciantul când actorul care câștigă 80 de lire pe săptămână[1] nu-și poate plăti datoriile? Lecturarea în revistele de teatru a unor descrieri pline de sentimentalism ale generozității invariabile față de cei săraci a neprețuitului individ. Ce liniștește mica, dar iritanta voce a conștiinței când am îndeplinit cu succes încă vreo mare faptă eroică de escrocherie? Faptul că cei nobili se hotărăsc să dea 10% din profiturile nete celor săraci.

Ce face un om când se vede îmbătrânind și simte că a venit vremea să se gândească serios cum să-și asigure o poziție cât

[1] Aluzie ironică la veniturile extrem de mici ale actorilor, realizată prin utilizarea unei hiperbole, 80 de lire pe săptămână fiind o sumă foarte mare pe vremea aceea. Veniturile mici ale actorilor îi obligau să trăiască în pragul sărăciei.

mai bună pe lumea cealaltă? Păi, el devine dintr-o dată bun față de cei săraci. Dacă cei săraci nu ar fi aici pentru ca el să poată fi bun, ce ar mai putea face el? Ar fi, pur și simplu, incapabil să se mai îndrepte. Este o mare mângâiere să te gândești că săracii vor fi întotdeauna alături de noi. Ei sunt scara pe care urcăm în cer.

Câteva clipe a fost tăcere, timp în care MacShaughnassy pufăi viguros, chiar aproape cu sălbăticie, din pipă, după care Brown spuse:

– Vă pot spune o întâmplare destul de ciudată, care se potrivește foarte bine cu subiectul. Un văr de-al meu era misit de bunuri imobile într-un orășel de țară și printre casele de pe lista sa era un conac vechi și frumos care rămăsese nelocuit mai mulți ani. Ajunsese la disperare crezând că nu-l va mai putea vinde vreodată, când, într-o zi, o doamnă în vârstă, îmbrăcată cu haine foarte scumpe, a venit la biroul lui și l-a întrebat în legătură cu acesta. Ea a spus că dăduse peste conac din întâmplare, în timp ce călătorea prin acea parte a țării toamna trecută și fusese mult impresionată de frumusețea și pitorescul lui. Adăugă apoi că era în căutarea unui loc liniștit unde s-ar putea stabili ca să-și petreacă în tihnă restul zilelor și credea că acel loc ar putea fi chiar ceea ce dorea.

Vărul meu, încântat de șansa găsirii unui cumpărător, o conduse imediat la proprietate, care era cam la 8 mile distanță de oraș, parcurgând drumul împreună. Vărul meu s-a dezlănțuit cu multă elocvență, dezvoltând subiectul avantajelor conacului.

S-a oprit asupra liniștii și izolării lui, apropierii, dar nu prea mare, de biserică și a distanței convenabile de sat.

Totul indica un deznodământ satisfăcător al afacerii. Doamna era fermecată de așezare și împrejurimi și încântată de casă și de parc. Considera prețul acceptabil.

– Și acum, domnule Brown, spuse ea, în timp ce stăteau lângă poarta conacului, spuneți-mi, ce fel de săraci aveți în preajmă?

– Săraci? răspunse vărul meu, nu sunt săraci.

– Nu sunt săraci? exclamă doamna. Nu sunt oameni săraci în sat sau pe undeva prin apropiere?

– Nu veți găsi un singur sărac pe o rază de 5 mile de proprietate, replică el mândru. Vedeți, stimată doamnă, acesta este un comitat puțin populat și foarte prosper: în special acest district. Nu există o familie în el care să nu fie, vorbind comparativ cu alte locuri, înfloritoare.

– Îmi pare rău să aud asta, spuse doamna cu o voce dezamăgită. Locul mi s-ar fi potrivit de minune, cu excepția acestui lucru.

– Dar, cu siguranță, doamnă, strigă vărul meu, pentru care necesitatea de a exista persoane sărace era o idee cu totul nouă, nu vreți să spuneți că *doriți* oameni săraci! Ei bine, până acum am considerat întotdeauna acest lucru ca una din principalele atracții ale proprietății: nimic care să șocheze ochiul sau să rănească susceptibilitățile celui mai sensibil ocupant.

– Dragul meu domn Brown, replică doamna, voi fi cu totul sinceră față de dumneavoastră. Îmbătrânesc, iar viața mea trecută poate nu a fost trăită în întregime cum trebuie. Este de dorința mea să ispășesc... ei bine, să spunem... prostiile tinereții, printr-o bătrânețe plină de fapte bune și pentru a-mi putea atinge acest scop este esențial să fiu înconjurată de un anumit număr de săraci merituoși. Sperasem să găsesc în această regiune atât de fermecătoare a dumneavoastră proporția obișnuită de săraci și nefericire, în care caz aș fi luat casa fără ezitare. Așa cum stau lucrurile, trebuie să caut în altă parte.

Vărul meu a rămas perplex și trist.

– Sunt o mulțime de oameni săraci în oraș, spuse el; multe cazuri foarte interesante, și dumneavoastră v-ați putea asuma întreaga grijă. Nu va fi nici o obiecție, sunt sigur de asta.

– Mulțumesc, replică doamna, dar chiar nu aș putea merge așa de mult ca să ajung la oraș. Ar trebui să fie la o distanță rezonabilă, altfel n-am ce face cu ei.

Vărul meu își frământă creierul din nou. Nu intenționa să lase să-i scape printre degete un cumpărător dacă asta sta în puterea sa. În cele din urmă un gând minunat îi fulgeră prin minte.

– O să vă spun ce am putea face, spuse el. Este o bucată de teren sterp la celălalt capăt al satului; nu am putut face niciodată mare lucru cu el ca rezultat al faptului că este foarte mlăștinos. Dacă doriți, vom construi repede o duzină de case pe acel teren, cât mai ieftine – va fi cu atât mai bine ca ele să fie un pic șubrede și nesănătoase – și vom găsi niște săraci pe care îi vom pune în ele pentru dumneavoastră.

Doamna reflectă asupra ideii și îi păru a fi bună.

– Vedeți, continuă vărul meu, profitând de avantaj, adoptând această metodă vă veți putea alege propriii dumneavoastră săraci. Vă vom procura niște săraci frumoși, curați, recunoscători și vom face treaba plăcută pentru dumneavoastră.

Discuția s-a încheiat prin acceptarea ofertei vărului meu de către doamnă, care i-a dat o listă de oameni săraci pe care ar

dori să-i aibă la îndemână. Ea a ales o femeie bătrână ţintuită la pat (prefera să aparţină de Biserica Anglicană), un bătrân paralitic, o fată oarbă care dorea să i se citească cu voce tare, un ateu sărac, dornic să fie convertit, doi invalizi, un tată beţiv care ar consimţi să i se vorbească moralizator despre asta, un individ bătrân şi dezagreabil care necesită multă răbdare, două familii mari şi patru cupluri obişnuite.

Vărul meu a avut dificultăţi în găsirea tatălui beţiv. Majoritatea taţilor beţivi pe care i-a abordat în legătură cu subiectul aveau o obiecţie de fond împotriva ideii de a li se ţine lecţii pe tema asta. După o lungă căutare, totuşi, a descoperit un omuleţ blând, care atunci când a aflat pretenţiile doamnei şi i-au fost explicate intenţiile ei caritabile, acceptă să se califice pentru postul vacant, îmbătându-se cel puţin o dată pe săptămână. El a spus că nu poate promite să se îmbete pentru început mai mult de o dată pe săptămână, posedând, din nefericire, o aversiune naturală puternică pentru toate băuturile alcoolice, pe care era necesar să o depăşească. Pe măsură ce se obişnuia cu ele, se va comporta mai bine.

În legătură cu bătrânul dezagreabil, vărul meu a avut de asemenea greutăţi. Era greu să găseşti un grad corespunzător de a fi dezagreabil. Unii erau extrem de neplăcuţi. În cele din urmă a ales un şofer de taxi decăzut şi cu opinii foarte radicale, care a insistat să i se facă un contract pe trei ani.

Planul a mers extrem de bine şi merge astfel până în zilele noastre, îmi spune vărul meu. Tatăl beţiv şi-a învins complet neplăcerea faţă de băuturile tari. De peste trei săptămâni deja nu a mai fost treaz şi în ultima vreme a început să-şi ia la bătaie nevasta. Tipul dezagreabil îşi ia în serios rolul şi a devenit un adevărat blestem pentru întreg satul. Ceilalţi s-au identificat cu respectivele lor roluri şi se comportă aşa cum se aşteaptă din partea lor. Doamna îi vizitează tot a doua după amiază şi este foarte darnică. Ei o numesc Doamna Mărinimie şi toţi o binecuvântează.

Brown s-a ridicat după ce a terminat de vorbit şi şi-a făcut într-un pahar un amestec de whisky şi apă, cu aerul mulţumit de sine al unui om binevoitor, gata să răsplătească pe cineva pentru că a făcut o faptă bună; iar MacShaughnassy ridică vocea pentru a vorbi.

– Şi eu ştiu o poveste legată de acest subiect, spuse el. S-a întâmplat într-un sat mititel din Yorkshire[1] – un loc paşnic, res-

[1] Ţinut care are în centrul lui oraşul York, aflat la întretăierea meridianului 1° vest de Greenwich şi paralela 54°.

pectabil, unde oamenii găsesc viața a fi puțin cam plicticoasă. Într-o zi, însă, a sosit un nou diacon și acest fapt a trezit la viață lucrurile în mod considerabil. Era un tânăr frumos și, având un venit propriu frumușel, era o pradă cu totul de dorit. Toate femeile necăsătorite din localitate umblau după el, fără excepție.

Dar obișnuitele lingușiri feminine păreau să nu aibă nici un efect asupra lui. Era un tânăr cu înclinații serioase, iar o dată, în timpul unei conversații întâmplătoare despre dragoste, a fost auzit spunând că el nu va fi niciodată atras doar de simpla frumusețe și de farmec. Ceea ce i-ar plăcea, a spus el, ar fi bunătatea unei femei, mila și bunăvoința ei față de cei săraci.

Ei bine, asta a pus toate fustele pe gânduri. Ele și-au dat seama că studiind revistele de modă și exersând expresiile la zi o luaseră pe o cale greșită. Cartea pe care trebuiau să o joace era „săracii".

Dar aici s-a ivit o dificultate serioasă. În întreaga parohie exista numai o singură persoană săracă, un bătrân certăreț care locuia într-o căsuță pe jumătate ruinată din spatele bisericii și cincisprezece femei voinice (din care unsprezece fete, trei fete bătrâne și o văduvă) doreau să fie „bune" cu el.

Domnișoara Simmonds, una din fetele bătrâne, a fost prima care a pus mâna pe el și a început să-l hrănească de două ori pe zi cu supă de carne concentrată; apoi văduva îi servea masa cu vin de Porto și stridii. Spre sfârșitul săptămânii, celelalte din grup se repezeau asupra lui și voiau să-l ghiftuiască cu aspic și pui.

Bătrânul nu putea înțelege ce se petrecea. Era obișnuit să primească câte un sac mic de cărbuni din când în când, însoțit de o lungă dăscăleală asupra păcatelor sale și ocazional câte o sticlă cu ceai de păpădie. Această schimbare bruscă a Providenței îi zăpăcise. Totuși nu a spus nimic și a continuat să ia cât putea de mult din toate cele. La sfârșitul unei luni ajunsese prea gras pentru a mai putea trece prin ușa din spatele casei.

Competiția în rândul femeilor devenea în fiecare zi mai activă, iar în cele din urmă bătrânul a început să-și dea ifose și să le dea bătaie de cap. El le punea să-i facă în casă curat, să-i gătească mâncare și când se plictisea să le mai vadă prin casă, le punea să muncească în grădină.

Ele mormăiau nemulțumite și o dată a fost vorba despre un fel de grevă, dar ce puteau face? Era singurul sărac pe o distanță de mile și el o știa. Avea monopolul și, asemeni tuturor monopoliștilor, profita de poziția lui.

Le punea să-i facă comisioane, le trimitea să-i cumpere „tabacul" pe cheltuiala lor. O dată a trimis-o pe domnişoara Simmonds cu un ulcior să-i aducă berea pentru cină. La început ea refuzase cu indignare, dar el i-a spus că dacă o să-şi dea aere în faţa lui, o va da afară şi nu va mai intra niciodată în casa lui. Dacă ea nu voia, erau multe altele care o vor face. Ea ştia asta şi s-a dus.

Luaseră obiceiul să-i citească doar cărţi bune, cu scopuri educative. Dar acum el pusese piciorul în prag în legătură cu asta. A spus că nu dorea gogoriţe de şcoală de duminică la vârsta asta. I-ar fi plăcut ceva picant. Şi le-a pus să-i citească romane franţuzeşti şi poveşti despre călătorii pe mare, scrise într-un limbaj realist. Şi ele nu aveau voie să omită ceva, căci el ştia imediat motivul pentru care au făcut-o.

A spus că-i place muzica, aşa că mai multe au pus mână de la mână şi i-au cumpărat un armoniu. Planul lor era să cânte împreună imnuri şi melodii de înaltă clasă, dar acesta nu a fost şi al lui. Pe gustul lui erau cântece ca „Să trăiască bătrânica la mulţi ani" şi „Ea a făcut din celălalt ochi", cântate în cor şi însoţite de dans de fuste, şi asta au trebuit să cânte.

E greu de spus până unde ar fi mers tirania lui dacă nu s-ar fi întâmplat un eveniment care a dus puterea sa la o prăbuşire prematură. Aceasta a fost căsătoria bruscă şi cam neaşteptată a diaconului cu o foarte frumoasă actriţă de varietăţi care de curând jucase într-un oraş din vecinătate. Renunţă la biserică o dată cu logodna, ca urmare a obiecţiei logodnicei lui de a deveni soţie de preot. Ea spunea că n-ar putea înţelege ceva din vizitele făcute la ţară.

O dată cu această căsătorie a diaconului, scurta carieră de prosperitate a săracului bătrân se sfârşi. L-au dus pachet la azil şi l-au pus să spargă pietre.

Când şi-a terminat povestea, MacShaughnassy şi-a ridicat picioarele de pe marginea căminului şi s-a apucat să le dezmorţească, iar Jephson urmă la rând şi începu să depene poveşti.

Dar nici unul din noi nu eram dispuşi să râdem de poveştile lui Jephson, căci ele nu vorbeau despre bunătatea celor bogaţi faţă de săraci, care este o virtute ce aduce beneficii rapide şi foarte satisfăcătoare, ci despre bunătatea celor săraci faţă de cei săraci, o investiţie mai puţin rentabilă şi o problemă cu totul şi cu totul diferită.

Pentru săracii înşişi – nu mă refer la săracii gălăgioşi de profesie, ci la săracii tăcuţi, luptători – eşti înclinat să simţi un respect adevărat. Îi onorezi, aşa cum onorezi un soldat rănit.

În conflictul perpetuu dintre Umanitate şi Natură, săracii stau întotdeauna în avangardă. Ei mor în şanţuri, iar noi mărşăluim peste corpurile lor cu steagurile fluturând şi cu tobele bătând.

Nu te poţi gândi la ei fără un sentiment neplăcut că ar trebui să fii puţin ruşinat pentru că trăieşti în siguranţă şi confort, în timp ce-i laşi pe ei să primească toate loviturile grele. Este ca şi cum te-ai ascunde la adăpostul corturilor în tabără, în timp ce camarazii luptă şi mor pe front.

Ei sângerează şi mor acolo în tăcere. Natura cu bâtul ei teribil, „Supravieţuirea celor mai bine adaptaţi" şi Civilizaţia cu sabia ei crudă, numită „Cerere şi ofertă", îi respinge, iar ei cedează pas cu pas, luptând până la capăt. Dar această luptă tăcută şi neiertătoare nu este suficient de pitorească pentru a fi eroică.

Îmi amintesc că am văzut un buldog bătrân, într-o noapte de sâmbătă, stând pe pragul unui mic magazin în New Cut[1]. Stătea acolo foarte liniştit şi părea puţin cam somnoros şi, deoarece avea o înfăţişare sălbatică, nimeni nu-l deranja. Oamenii păşeau peste el, intrând şi ieşind din magazin şi ocazional, în acest timp, câte unul îl lovea accidental cu piciorul şi atunci el respira puţin mai tare şi mai repede.

În cele din urmă, un trecător, simţind ceva ud sub picioare, s-a uitat în jos şi a văzut că stătea într-o baltă de sânge; uitându-se să vadă de unde venea, a descoperit că provenea dintr-un şuvoi gros, întunecat, de pe treapta pe care stătea câinele.

Atunci s-a aplecat şi a examinat câinele, iar acesta a deschis ochii somnoros şi l-a privit, a rânjit, ceea ce ar fi putut implica plăcere sau iritare pentru că era deranjat şi a murit.

S-au adunat o mulţime de oameni, care au întors corpul mort al câinelui pe o parte şi au văzut o tăietură înspăimântătoare în vintre din care se scurgea sânge şi nu numai atât. Proprietarul magazinului a spus că animalul stătea acolo de peste o oră.

Ştiu că săracii mor în acelaşi mod tăcut, neîndurător – nu săracii pe care dumneavoastră, delicat-înmănuşata mea doamnă Mărinimie şi domnul meu foarte grozav Simon Facebine, îi cunoaşteţi, sau pe care aţi dori să-i ştiţi; nu săracii care merg în procesiuni cu drapelele desfăşurate şi cutii de chete; nu săracii care vociferează în jurul cantinelor gratuite

[1] Stradă săracă din East End.

pentru nevoiaşi şi vă cântă imnuri când vă luaţi ceaiul, ci săracii pe care dumneavoastră nu-i ştiţi cât sunt de săraci până ce povestea se află la ancheta Parchetului[1] – săracii tăcuţi, mândri, care se trezesc în fiecare dimineaţă pentru a se lupta cu Moartea până când cade noaptea şi care, când aceasta îi învinge în cele din urmă şi-i doboară cu forţa pe podeaua putredă a mansardei întunecoase, îi sugrumă şi-i omoară cu dinţii strânşi.

Era un băiat pe care l-am cunoscut pe când locuiam în East End la Londra. Nu era un băiat deloc frumos. Nu era nici la fel de curat cum sunt băieţii buni din revistele religioase şi am cunoscut chiar un marinar care l-a oprit pe stradă şi i-a reproşat că foloseşte un limbaj grosolan.

El, mama lui şi un sugar bolnăvicios cam de 5 luni locuiau într-un beci la un colţ al străzii Three Colt[2]. Nu prea ştiu ce se întâmplase cu tatăl. Aş crede că se lăsase „convertit" şi făcea un tur prin ţară pentru a predica[3]. Băiatul câştiga 6 şilingi pe săptămână făcând pe comisionarul, iar mama cosea pantaloni şi în zilele când se simţea mai tare şi energică câştiga adesea 10 peni sau chiar un şiling. Din nefericire, erau zile când cei patru pereţi goi păreau a se hăitui unul pe altul, iar lumânarea apărea doar ca o pată mică slabă de lumină aflată la o mare distanţă; frecvenţa acestor momente de slăbiciune făcea venitul săptămânal al familiei să scadă uneori destul de mult.

Într-o noapte, pereţii au dansat tot mai repede, până ce au dispărut cu totul purtaţi de dans, iar lumânarea s-a ridicat prin tavan şi a devenit o stea; atunci femeia a ştiut că venise timpul să renunţe pentru totdeauna la cusut.

– Jim, spuse ea. Vorbea foarte încet şi băiatul a trebuit să se aplece peste ea pentru a o auzi. Dacă scormoneşti în mijlocul saltelei vei găsi două lire. Le-am pus deoparte cu mult timp în urmă. Asta va fi de ajuns pentru înmormântarea mea. Şi, Jim, să ai grijă de copil. Să nu-l laşi să ajungă în grija parohiei.

Jim a promis că aşa va face.

– Spune: „Aşa să-mi ajute Dumnezeu", Jim.

– Aşa să-mi ajute Dumnezeu, mamă.

Atunci femeia, după ce şi-a aranjat astfel afacerile lumeşti, s-a întins pe spate, iar Moartea a luat-o.

Jim şi-a ţinut jurământul. A găsit banii şi şi-a îngropat mama şi apoi, punându-şi tot avutul într-o roabă, s-a mutat

[1] Procedură obişnuită în caz de moarte suspectă.

[2] Tot din East End.

[3] Citiţi: „dăduse bir cu fugiţii, părăsindu-şi familia".

într-un apartament mai ieftin – jumătate dintr-un şopron vechi, pentru care plătea 2 şilingi pe săptămână.

Timp de 18 luni a locuit acolo împreună cu copilul. Îl lăsa la o creşă în fiecare dimineaţă, luându-l înapoi în fiecare seară când se întorcea de la lucru şi pentru aceasta plătea 4 peni pe zi, ceea ce includea şi puţin lapte. Cum reuşea să se întreţină el însuşi şi să asigure ceva mai mult de jumătate din existenţa copilului din restul de 2 şilingi nu pot spune. Ştiu doar că reuşea şi că nimeni în lume nu l-a ajutat vreodată sau nu a ştiut că avea nevoie de ajutor. Îngrijea copilul, adesea plimbându-l prin cameră ore întregi, îl spăla uneori şi îl scotea la aer în fiecare duminică.

În ciuda grijii sale, la sfârşitul perioadei menţionate mai sus, micuţul „s-a dus pe copcă", ca să folosim cuvintele lui Jim.

Procurorul a fost foarte sever cu Jim.

– Dacă ai fi luat măsurile corespunzătoare, a spus el, viaţa acestui copil ar fi putut fi salvată. (Se părea că el credea că ar fi fost mai bine dacă viaţa copilului ar fi fost salvată. Procurorii au idei bizare!) De ce nu te-ai adresat asistenţei sociale?

– Fiindcă nu doream să-şi vâre nasul, replică Jim supărat. I-am promis mamei că pruncul nu va ajunge niciodată la mila parohiei, şi nu a ajuns.

Incidentul a survenit, din fericire, în sezonul mort, iar ziarele de seară au preluat cazul şi au făcut destulă vâlvă pe seama lui. Îmi amintesc că Jim a devenit aproape un erou. Oameni buni la suflet au scris, solicitând ca cineva – proprietarul terenului sau Guvernul sau oricine altcineva interesat – să facă ceva pentru el. Şi toţi proferau injurii la adresa adunării parohiale locale. Chiar cred că ar fi ieşit ceva spre binele lui Jim din asta, dacă agitaţia ar fi durat puţin mai mult. Din nefericire, chiar în momentul ei culminant a survenit un caz de divorţ picant, iar Jim a ieşit din paginile ziarelor şi a fost uitat.

Le-am spus băieţilor povestea asta după ce Jephson o spusese pe a lui şi, când am terminat, am văzut că se făcuse ora unu. Aşa că, desigur, era prea târziu să mai lucrăm la roman în acea seară.

Capitolul IV

Am ținut următoarea noastră întrunire de afaceri în casa mea plutitoare. Brown s-a opus cu totul la început să ne ducem pe vasul care îmi servea drept casă. El considera că nici unul din noi nu trebuie să părăsească orașul atât timp cât romanul era încă în lucru.

MacShaughnassy, din contră, era de părere că am putea lucra mai bine în casa plutitoare. În ceea ce-l privea, el a spus că nu se simțea niciodată mai dispus să scrie o operă cu adevărat mare decât atunci când zăcea într-un hamac printre frunzele foșnitoare, cu cerul albastru și profund deasupra lui și cu un pocal cu vin roșu de la gheață la îndemână. Neavând un hamac, găsea că un șezlong pe punte este un mare stimulent pentru munca intelectuală. În interesul romanului, el îmi recomanda cu insistență să iau cu mine cel puțin un șezlong confortabil și multe lămâi.

Nu puteam vedea nici un motiv pentru care nu am putea gândi la fel de bine într-o casă plutitoare ca oriunde altundeva și în conformitate s-a stabilit ca eu să merg să mă stabilesc acolo, urmând ca ceilalți să mă viziteze din când în când, când vom sta alături și vom trudi.

Această casă plutitoare a fost ideea Ethelberthei. Am petrecut o zi, vara trecută, într-o casă care aparținea unui prieten de-al meu și ea fusese fermecată de viața de acolo. Totul era la o scară așa de încântător de micuță. Locuiai într-o cameră micuță, dormeai într-un pătuț dintr-un dormitor mic, mic de tot și îți găteai o cină foarte mică la un foc micuț în cea mai mică bucătărioară pe care ai văzut-o vreodată.

– O, trebuie să fie minunat să locuiești într-o casă pe vas, spuse Ethelbertha cu respirația întretăiată de extaz; este ca și cum ai locui într-o casă de păpuși.

Ethelbertha era foarte tânără – ridicol de tânără, așa cum cred că am menționat înainte – în acele zile despre care scriu,

iar dragostea pentru păpuşi şi pentru rochiile superbe pe care le poartă păpuşile şi pentru casele cu multe ferestre, dar aranjate extrem de convenabil pe care le locuiesc păpuşile sau în care presupunem că locuiesc ele – căci de regulă, se pare că ele preferă să stea pe acoperiş, cu picioarele bălăbănindu-se peste uşa din faţă, ceea ce mi s-a părut întotdeauna a nu fi pe măsura unei lady: dar, desigur, eu nu sunt o autoritate în ceea ce priveşte eticheta la păpuşi – nu îi dispăruse, cred, cu totul. Ce zic, nu sunt sigur dacă îi dispăruse? Oare nu-mi amintesc eu, cum, ani mai târziu, când uitându-mă pe furiş într-o anumită cameră, a cărei pereţi erau acoperiţi cu opere de artă astfel concepute încât să înnebunească orice om cu simţul estetic, am văzut-o stând pe duşumea, în faţa unei case de păpuşi făcută ca din cărămidă roşie, conţinând două camere şi o bucătărie; şi nu tremurau oare mâinile ei de încântare în timp ce aranja cele trei farfurii din cositor adevărat pe bufetul din bucătărie? Şi nu bătea ea ciocănelul în placa de bronz adevărat de pe uşa din faţă până când aceasta ieşea din locul ei şi eu trebuia să mă aşez jos lângă ea pe duşumea şi să o înşurubez din nou?

Poate, totuşi, este nechibzuit din partea mea să amintesc aceste lucruri şi să le îndrept astfel împotriva ei, căci nu ar putea şi ea, la rândul ei, să râdă de mine? Nu am ajutat şi eu la aranjarea şi înfrumuseţarea acelei case? Îmi amintesc că am avut păreri diferite asupra covorului din salon. Ethelbertha şi-a imaginat o catifea din albastru închis, dar eu eram sigur, luând în considerare tapetul, că o nuanţă de terracotta s-ar armoniza cel mai bine. În cele din urmă ea a fost de acord cu mine şi am făcut unul dintr-o husă de protecţie a unui vechi dulap. Avea un efect cu totul fermecător şi dădea camerei un ton încântător de cald. Catifeaua albastră am pus-o în bucătărie. Am considerat aceasta o extravaganţă, dar Ethelbertha a spus că servitorii apreciază mult un covor bun şi că merita să le faci pe plac în lucrurile miniaturale, când sunt realizabile.

Dormitorul avea un pat mare şi un pătuţ de copil, dar nu ne puteam da seama unde va dormi fata în casă. Arhitectul o trecuse cu totul cu vederea: asta este caracteristic pentru un arhitect. Casa suferea de asemenea de pe urma inconvenientelor obişnuite rezidenţelor din categoria ei: nu avea scări, astfel încât pentru a te muta dintr-o cameră în alta era necesar să-ţi croieşti drum prin tavan, sau, altfel, să ieşi afară şi să te caţeri înăuntru pe fereastră; oricare din aceste metode trebuie să fie obositoare când ajungi să le foloseşti deseori.

În afară de aceste neajunsuri era totuşi o casă pe care orice agent imobiliar pentru păpuşi ar fi fost îndreptăţit să o descrie drept o „reşedinţă familială de dorit" şi fusese mobilată cu o generozitate care atingea ostentaţia. În dormitor era un lavoar, iar pe lavoar stăteau o cană şi un lighean, iar în cană era apă adevărată. Dar toate acestea nu erau încă nimic. Am văzut case de păpuşi aparţinând clasei burgheze de mijloc în care puteai găsi lavoare, căni şi ligheane cu apă adevărată şi, ei bine, chiar săpun! Dar în acest sălaş al luxului exista până şi un prosop adevărat, aşa că un trup nu numai că se putea spăla, dar se putea şi şterge după aceea şi asta este o senzaţie de care, aşa cum ştiu toate păpuşile, te poţi bucura numai în cele mai bune locuinţe.

Apoi, în salon era un ceasornic care ticăia atâta timp cât continuai să-l scuturi (părea să nu obosească vreodată); de asemenea mai erau un tablou şi un pian şi chiar o carte pe masă, un vas de flori care se răsturna în clipa în care-l atingeai, exact ca un vas cu flori adevărat. Oh, era mult stil în camera asta, credeţi-mă.

Dar mândria casei era bucătăria. În această bucătărie erau toate lucrurile pe care inima şi le putea dori: cratiţe cu capace care se puteau pune şi se luau, un fier de călcat şi un făcăleţ. Un serviciu de masă pentru trei persoane ocupa cam jumătate din cameră şi spaţiul rămas era umplut de sobă: o sobă *adevărată!* Gândiţi-vă la asta, o, voi posesori ai caselor de păpuşi, o sobă în care aţi putea arde bucăţi adevărate de cărbune, o sobă pe care aţi putea fierbe bucăţi adevărate de cartof pentru cină – cu excepţia cazului când unii spun că nu trebuie să încercaţi aşa ceva pentru că este periculos şi vă iau grătarul şi sting focul, un lucru care deranjează enorm o bucătăreasă.

Nu am văzut niciodată o casă mai completă în toate detaliile. Nimic nu fusese trecut cu vederea, nici chiar familia. Aceasta zăcea pe spate, chiar în faţa uşii din faţă, mândră dar calmă, aşteptând să ia casa în stăpânire. Nu era o familie numeroasă. Consta din patru membri: tata şi mama, un copilaş şi fata în casă: exact familia pentru un începător.

De asemenea, era o familie bine îmbrăcată: nu cu haine elegante doar pe dinafară, care să acopere o stare ruşinoasă a lucrurilor pe dedesubt, cum, vai! este prea adesea cazul în societatea păpuşilor, ci cu toate articolele necesare şi adecvate unei doamne şi unui domn, până la acele articole pe care nu mă încumet să le menţionez. Şi toate aceste haine, trebuie să ştiţi, puteau fi descheiate şi dezbrăcate. Am cunoscut păpuşi – păpuşi destul de elegante: la unele din ele merită să te uiţi – care se mul-

ţumeau să meargă cu hainele lipite pe ele şi, în unele cazuri, bătute cu ţinte, ceea ce consider a fi un obicei ce denotă neglijenţă şi e cu totul nesănătos. Dar această familie putea fi dezbrăcată în 5 minute, fără ajutorul apei fierbinţi sau a unei dălţi.

Nu că ar fi fost recomandabil din punct de vedere artistic ca vreuna din ele să fie dezbrăcată. Nu aveau o siluetă care să arate bine în stare naturală, nici chiar una din ele. Cu toate ar fi trebuit să fie puţin mai corpolente. Pe lângă aceasta, fără haine, ar fi fost greu să distingi copilaşul de tată, sau servitoarea de stăpână, şi astfel ar fi putut apare complicaţii domestice.

Când totul a fost gata pentru primirea lor, i-am introdus în casă. Am pus cât mai mult din copil în pat, atâta cât putea intra în pătuţ, şi pe tăticul şi pe mămica i-am aranjat confortabil în salon, unde stăteau pe duşumea şi se uitau ţintă, gânditori, unul la altul, peste masă. (Trebuiau să stea pe podea deoarece scaunele nu erau destul de mari). Fata a fost plasată în bucătărie, unde se sprijinea de bufet într-o atitudine sugestivă pentru un om cherchelit, îmbrăţişând mătura pe care i-o dădusem, cu multă afecţiune. Apoi am ridicat casa cu grijă şi am dus-o cu precauţie în altă cameră şi cu îndemânarea unor conspiratori experimentaţi am depus-o la picioarele unui pat mic, în al cărui colţ sud-vestic o persoană absurd de mică agăţase un ciorap absurd de mic.

Ca să ne reîntoarcem la casa noastră de păpuşi, Ethelbertha şi cu mine, discutând subiectul în timpul călătoriei de întoarcere cu trenul, am decis ca în anul următor vom poseda noi înşine o casă pe un vas; o casă mai mică, dacă era posibil, chiar decât aceea pe care tocmai o văzusem. Trebuia să aibă perdele de muselină şi un steag, iar florile din jur trebuiau să fie trandafiri sălbatici şi nu-mă-uita. Eu aş putea lucra toată dimineaţa pe acoperiş cu o marchiză deasupra capului pentru a mă proteja de soare, în timp ce Ethelbertha ar îngriji trandafirii şi ar face prăjituri pentru ceai, iar seara am sta afară pe mica punte şi Ethelbertha ar cânta la chitară (ea ar urma să înceapă să înveţe să cânte imediat), sau am putea sta liniştiţi şi am asculta privighetorile.

Căci, atunci când eşti foarte, foarte tânăr, visezi că vara este făcută numai din zile însorite şi nopţi cu lună, că vântul suflă întotdeauna blând din vest şi că trandafirii înfloresc pretutindeni. Dar, pe măsură ce îmbătrâneşti, te saturi să mai aştepţi ca cerul înnorat să se însenineze. Aşa că intri în casă şi închizi uşa, te ghemuieşti lângă foc şi te întrebi de ce vânturile suflă întotdeauna de la est: şi renunţi să mai încerci să creşti trandafiri.

Am cunoscut o fetiță de la țară care și-a pus deoparte bani luni și luni de-a rândul pentru a-și cumpăra o rochie nouă pe care să o îmbrace când va merge la o expoziție de flori. Dar ziua expoziției de flori a fost umedă, așa că ea a purtat o rochie veche în locul celei noi. Și toate zilele de sărbătoare, un timp destul de lung, au fost ploioase și ea se temea că nu va avea niciodată șansa de a-și purta frumoasa rochie albă. Dar în cele din urmă a venit și dimineața unei zile de sărbătoare care era luminoasă și însorită și atunci fetița a bătut din palme și a fugit sus pe scări și și-a luat rochia nouă (care fusese „noua ei rochie" de atâta timp încât era acum cea mai veche rochie pe care o avea) din cutia unde stătea împăturită frumos între lavandă și lămâiță; a ridicat-o și a râs gândindu-se cât de drăguță va arăta în ea.

Dar când a încercat să o îmbrace, a descoperit că a crescut și că rochia îi era prea mică în toate privințele. Așa că a trebuit să poarte până la urmă o rochie veche din cele mai obișnuite.

După cum știți, așa se întâmplă lucrurile în lumea asta. Erau o dată un băiat și o fată care se iubeau foarte mult. Dar erau amândoi săraci, așa că au căzut de acord să aștepte până ce el va face destui bani pentru ca să poată trăi confortabil; atunci se vor căsători și vor fi fericiți. I-a trebuit mult timp să-i facă, deoarece strângerea banilor este o treabă tare înceată, iar el dorea, din moment ce o făcea, să adune destul pentru a fi cu adevărat fericiți. În cele din urmă el și-a atins scopul și s-a întors acasă bogat.

Atunci s-au întâlnit din nou în salonașul sărăcăcios mobilat unde se despărțiseră. Dar nu au stat la fel de aproape unul de altul ca în trecut. Căci ea trăise singură atât de mult încât luase apucături de fată bătrână și se simțea foarte enervată pentru că el îi murdărise covorul cu ghetele pline de noroi. Iar el trudise atât de mult pentru a câștiga bani, încât devenise dur și rece ca banii și făcea eforturi să se gândească la ceva afectuos pe care i l-ar putea spune.

Așa că pentru un timp au stat unul de o parte și altul de cealaltă a ornamentului care imita șemineul adevărat, amândoi întrebându-se de ce au vărsat lacrimi atât de fierbinți în acea zi când s-au sărutat la despărțire, așa că atunci când și-au spus din nou „la revedere" s-au simțit ușurați.

Mai există o poveste cu o morală în mare parte asemănătoare, pe care am învățat-o la școală, consemnată într-un caiet. Dacă îmi amintesc corect, ea spune cam așa:

A fost o dată ca niciodată un greier înțelept și o furnică neghioabă. Cât a ținut vremea frumoasă de vară, greierul s-a dis-

trat şi s-a jucat zbenguindu-se cu tovarăşii săi în toate părţile prin razele de soare, benchetuind somptuos în fiecare zi, bucurându-se de hrana frunzelor şi picăturilor de rouă, nepăsându-i niciodată de ziua de mâine şi cântând mereu acelaşi cântec liniştit şi monoton.

Dar a sosit iarna nemiloasă, iar greierul, uitându-se în jur, a văzut că prietenii săi, florile, au murit şi a ştiut astfel că vremea sa se apropie de sfârşit.

Atunci s-a simţit bucuros că fusese aşa de fericit şi nu şi-a risipit viaţa.

– A fost foarte scurtă, şi-a spus, dar a fost foarte plăcută şi cred că am scos tot ce se putea scoate din ea. Am băut. În soare, am trândăvit în aerul cald şi blând, am jucat jocuri vesele în iarba unduitoare, am gustat sucul frunzelor verzi, dulci. Am făcut tot ce am putut. Mi-am întins aripile, mi-am cântat cântecul. Acum îi voi mulţumi lui Dumnezeu pentru zilele însorite care au trecut şi voi muri.

Spunând aceasta, s-a trântit sub o frunză ruginită şi şi-a întâmpinat soarta aşa cum ar trebui s-o facă toţi greierii curajoşi; iar o păsărică care trecea pe acolo l-a ridicat cu gingăşie şi l-a înmormântat.

Ei bine, când neghioaba furnică a văzut asta, s-a umflat grozav, plină de o îngâmfare fariseică.

– Cât de mulţumită trebuie să fiu, spuse ea, că sunt harnică şi prudentă, nu ca acest biet greier. În timp ce el zbura din floare în floare, distrându-se, eu munceam din greu, punând deoparte pentru iarnă. Acum el e mort, în timp ce eu mă voi aranja comod în casa mea caldă ca să mănânc toate lucrurile bune pe care le-am strâns.

Dar, în timp ce vorbea, a venit grădinarul cu lopata şi a nivelat muşuroiul unde locuia ea şi a lăsat-o moartă printre ruine.

Atunci aceeaşi păsărică bună care înmormântase greierul a venit, a ridicat-o şi a înmormântat-o şi pe ea; după aceea a compus şi a cântat un cântec, al cărui refren era „Adunaţi boboci de trandafir cât timp puteţi". Era un cântec foarte frumos şi un cântec foarte înţelept, iar un om care trăia în acele zile şi pe care păsările, iubindu-l şi simţind că era unul de al lor, l-au învăţat limba lor, l-a auzit din fericire şi l-a scris, astfel încât toţi îl pot cânta până în ziua de azi.

Totuşi, din nefericire pentru noi, Soarta este o educatoare aspră, care nu are nici o simpatie faţă de dorinţa noastră de a avea boboci de trandafiri.

– Nu te opri să culegi flori acum, dragul meu, strigă ea, cu vocea ei aspră şi supărată, în timp ce ne apucă de braţ şi ne smuceşte înapoi pentru a ne întoarce pe drum; nu avem timp azi. Te vei întoarce mâine ca să le culegi.

Şi noi trebuie să o urmăm, ştiind, dacă suntem copii cu experienţă, că avem toate şansele să nu mai ajungem niciodată pe acel drum mâine, sau că, dacă vom veni, trandafirii vor fi morţi.

Soarta nu a vrut să ne asculte dorinţa de a avea o casă plutitoare în vara aceea – care a fost o vară excepţional de frumoasă – dar ne-a promis că dacă vom fi cuminţi şi vom economisi bani, vom avea una în anul următor, iar Ethelbertha şi cu mine, fiind nişte copii naivi şi fără experienţă, ne-am mulţumit cu promisiunea şi am avut încredere în ea.

Imediat ce am ajuns acasă, am informat-o pe Amenda de planul nostru. În clipa în care fata a deschis uşa, Ethelbertha a izbucnit cu:

– O, ştii să înoţi, Amenda?

– Nu, doamnă, a răspuns Amenda, cu o totală absenţă a curiozităţii asupra motivului pentru care i se adresase o astfel de întrebare. Am cunoscut o singură fată care ştia şi aceea s-a înecat.

– Ei bine, atunci va trebui să te grăbeşti să înveţi, continuă Ethelbertha, deoarece nu vei mai putea ieşi la plimbare cu tânărul tău prieten; va trebui să ieşi înot ca să-l vezi. Nu vom mai locui într-o casă de acum înainte. Vom locui pe un vas, în mijlocul fluviului.

Obiectivul principal al vieţii Ethelberthei în această perioadă era de a o surprinde şi chiar şoca pe Amenda, iar supărarea ei cea mai mare era că nu reuşise niciodată asta. Ea îşi făcuse mari speranţe în legătură cu acest enunţ, dar fata a rămas nemişcată.

– O, da, doamnă? răspunse ea şi continuă să vorbească despre cu totul alte chestiuni.

Cred că rezultatul ar fi fost acelaşi dacă i-am fi spus că vom locui într-un balon.

Sunt sigur că nu ştiu exact cum stăteau lucrurile. Amenda era întotdeauna extrem de respectuoasă în comportarea ei. Dar avea un fel de a o face pe Ethelbertha şi pe mine să ne simţim ca doi copii care se joacă de-a oamenii mari căsătoriţi şi ea ne făcea pe plac.

Amenda a stat cu noi aproape cinci ani – până ce lăptarul, economisind suficient pentru a-şi cumpăra un „sector" al său propriu la care să ducă lapte, a devenit „util" – dar atitudinea ei faţă de noi nu s-a schimbat niciodată. Chiar atunci când am

ajuns să fim o pereche căsătorită cu adevărat importantă, „proprietarii unei familii", era evident că ea considera că pur şi simplu noi făcusem doar un pas înainte în cadrul jocului şi făceam acum pe tata şi mama.

Printr-un proces subtil ea a reuşit să-i insufle şi copilului această idee. Copilul nu mi s-a părut vreodată că ne-ar lua pe vreunul din noi în serios. Fetiţa se juca cu noi, sau ni se alătura într-o conversaţie uşoară; dar când trecea la treburile serioase ale vieţii, cum ar fi baia sau hrănirea, o prefera pe doica ei.

Ethelbertha a încercat să o scoată la plimbare în cărucior, într-o dimineaţă, dar copilul nici n-a vrut să audă de asta.

– Totul este în regulă, copilaş drag, îi explică Ethelbertha cu glas liniştitor. Copilaşul iese la plimbare cu mama, în dimineaţa asta.

– O, nu, copilaşul nu merge, a fost răspunsul copilului, ca ton, dacă nu în cuvinte. Copilul nu risca experienţe, cel puţin nu copilul ăsta. Nu vreau să fiu răsturnată sau călcată.

Biata Ethel! Nu voi uita niciodată cât de disperată a fost. Lipsa de încredere o rănise!

Dar acestea sunt amintiri ale altor zile, care nu au nici o legătură cu zilele despre care scriu – sau ar trebui să scriu; şi să deviezi de la un subiect la altul este, la un povestitor, un păcat grav şi un obicei care proliferează, ce trebuie condamnat. Prin urmare voi închide ochii la toate celelalte amintiri şi mă voi strădui să văd numai acea micuţă casă plutitoare vopsită în alb şi verde de lângă feribot, care este scena colaborărilor noastre viitoare.

Pe atunci casele plutitoare nu erau construite la scara vapoarelor de pe Mississippi, dar această ambarcaţiune era una mică, chiar pentru acea epocă primitivă. Omul de la care am închiriat-o a descris-o ca un model „compact". Omul căruia, la sfârşitul primei luni, am încercat să o subînchiriem, a caracterizat-o ca „de buzunar". În scrisorile noastre am negat această definiţie. În inimile noastre am fost de acord cu ea.

La început, totuşi, mărimea ei – sau mai degrabă, lipsa ei de mărime – a fost în ochii Ethelberthei unul dintre farmecele ei principale. Faptul că dacă te dădeai jos din pat neatent puteai fi sigur că-ţi loveşti capul de plafon şi că unui bărbat îi era cu totul imposibil să-şi tragă pantalonii oriunde altundeva în afară de salon, era considerat de ea drept o glumă straşnică.

Că ea însăşi trebuia să-şi ia oglinda şi să meargă pe acoperiş pentru a-şi aranja părul la spate considera a fi mai puţin amuzant.

Amenda a acceptat noua sa ambianță cu obișnuita ei indiferență filozofică. Când a fost informată că ceea ce crezuse a fi camera de călcat rufe era dormitorul ei, a remarcat că era un avantaj în asta și chiar era, acela că nu putea să cadă din pat, că nu era unde să cazi; iar când i s-a arătat bucătăria a observat că ar trebui să-i placă pentru două motive: unul că putea sta așezată în mijloc și ajunge la orice fără a se ridica; celălalt, că nimeni nu putea intra în cameră cât timp ea era acolo.

– Vezi, Amenda, explică Ethelbertha scuzându-se, noi vom locui de fapt afară.

– Da, doamnă, răspunse Amenda, aș spune că acolo-i locul cel mai indicat pentru a o face.

Numai că dacă am fi putut trăi mai mult pe afară viața ar fi devenit destul de plăcută, dar vremea a făcut acest lucru imposibil, șase zile din șapte, nu puteam face mai mult decât să privim afară pe fereastră și să fim recunoscători că avem un acoperiș deasupra noastră.

Am mai cunoscut veri ploioase înainte și după aceea. Am învățat din multe experiențe amare pericolul și nebunia de a părăsi adăpostul din Londra în orice perioadă între 1 mai și 31 octombrie. Într-adevăr, regiunea se asociază întotdeauna în mintea mea cu amintirea zilelor lungi plicticoase care treceau cu ploi nemiloase și seri triste petrecute îmbrăcați în hainele altor oameni. Dar n-am cunoscut niciodată și mă rog ziua și noaptea să nu mai cunosc niciodată o astfel de vară ca cea pe care am trăit-o (deși nimeni din noi nu s-a așteptat la asta) pe acea groaznică casă plutitoare.

Dimineața ne trezeam datorită ploii care-și croia drum prin fereastră pentru a uda patul și spăla salonul. După micul dejun încercam să lucrez, dar bătaia grindinei pe acoperiș, chiar deasupra capului meu, îmi alunga orice idee din cap și, după o oră sau două irosite, îmi aruncam jos stiloul, o căutam pe Ethelbertha și ne îmbrăcam hainele de ploaie, ne luam umbrelele ca să vâslim. La amiază ne întorceam, ne puneam niște haine uscate și ne așezam la masă.

După amiază furtuna se întețea, iar noi eram destul de ocupați alergând încoace și încolo cu prosoape și cârpe, încercând să împiedicăm apa să intre în camere să ne inunde. În timpul ceaiului salonul era de obicei iluminat de fulgerele despicate. Ne petreceam serile împachetând lucrurile pe vas, după care mergeam cu rândul în bucătărie să ne încălzim. La ora opt luam cina și începând de atunci, până când venea ora de culcare,

stăteam înveliți în pleduri, ascultând mugetul tunetului, urletul vântului și biciuitul valurilor și întrebându-ne dacă vasul va rezista pe timpul nopții.

Uneori veneau prieteni care doreau să-și petreacă ziua cu noi, oameni mai în vârstă și nervoși, dornici de căldură și confort, oameni care, de regulă, nu se dau în vânt după călătorii oricât de scurte, chiar în condițiile cele mai favorabile, dar care fuseseră convinși de vorbele noastre nesăbuite că o zi pe râu ar fi pentru ei ca un weekend petrecut de sâmbătă până luni în Paradis.

El soseau uzi până la piele, iar noi îi închideam în cușete diferite și-i lăsam să se dezbrace și să se îmbrace cu lucrurile Ethelberthei și ale mele. Dar, pe vremea aceea, Ethel și cu mine eram cât se poate de supli, așa că oamenii de vârstă mijlocie, corpolenți, nu arătau și nici nu se simțeau fericiți îmbrăcați în hainele noastre.

Când reapăreau, îi duceam în salon și încercam să-i distrăm spunându-le ce intenționaserăm să facem cu ei, dacă ziua ar fi fost frumoasă. Dar răspunsurile lor erau scurte și uneori arțăgoase, iar după o vreme conversația trena și rămâneam citind ziarele ultimei săptămâni și tușeam.

În clipa în care hainele lor erau din nou uscate (trăiam într-o atmosferă perpetuă de haine aburinde) insistau să plece, ceea ce-mi părea cu totul necurtenitor după tot ce făcuserăm pentru ei și după ce se îmbrăcau încă o dată plecau acasă pentru a se uda din nou înainte de a ajunge acolo.

În general, câteva zile după aceea, primeam o scrisoare din partea unei rude, informându-ne că ambii pacienți se simțeau atât de bine cât era de așteptat după o asemenea întâmplare și ne promitea să ne trimită o carte poștală pentru funeralii, în caz de recidivă.

Distracția noastră principală și singura noastră consolare din timpul lungilor noastre săptămâni de recluziune era de a urmări de la fereastră pe cei ce căutau plăcerea plimbându-se în mici bărci deschise, în timp ce reflectau de ce zi groaznică avuseseră parte sau urmau să aibă, după cum era cazul.

Înainte de prânz mergeau în susul apei – bărbați tineri cu iubitele lor, nepoți care-și scoteau la aer mătușile bătrâne și bogate, soți și soții (din care unii se potriveau, în timp ce alții nu se potriveau deloc), fete elegante însoțite de veri, bărbați energici însoțiți de câini, grupuri tăcute din înalta societate, grupuri gălăgioase din clasa de jos, grupuri de familie certărețe – treceau

barcă după barcă, uzi, dar încă plini de speranță, arătându-și unul altuia câte un petec de cer albastru.

Seara se întorceau uzi până la piele și posomorâți, spunându-și lucruri dezagreabile unul altuia.

Un cuplu, și numai un singur cuplu, din multele sute care au trecut sub privirile noastre, s-a întors după acest chin cu fețele vesele. El vâslea din greu și cânta, cu o batistă legată în jurul capului pentru a-i susține pălăria, iar ea râdea de el, în timp ce încerca să țină o umbrelă cu o mână și să conducă barca cu cealaltă.

Există doar două explicații ale cauzelor care fac ca oamenii să fie veseli pe fluviu în ploaie. Una am respins-o ca fiind simultan prea crudă și improbabilă. Cealaltă face cinste rasei umane și, adoptând-o, mi-am scos pălăria în fața acestei perechi ude până la piele, dar vesele, în timp ce treceau prin fața mea. Ei mi-au răspuns făcând din mână, iar eu am stat uitându-mă după ei până ce au dispărut în ceață.

Sunt înclinat să cred că acei tineri, dacă mai trăiesc încă, sunt fericiți. Poate că soarta le-a zâmbit sau poate că nu a făcut-o, dar în oricare din aceste situații, îmi vine să cred că ei sunt mai fericiți decât cei mai mulți oameni.

Din când în când uraganul zilnic vuia cu o furie atât de mare de parcă ar fi vrut să rişte atingerea propriului său scop, epuizându-se înainte de vreme. Profitând de rarele ocazii, stăteam afară pe punte și ne bucuram de luxul cu totul neobișnuit oferit de aerul proaspăt.

Era încântător să nu auzi cam timp de o oră răpăiala apăsătoare a ploii, ci să asculți peștii sărind, vârtejul domol provocat de vreun şoarece de apă care înoată pe furiş printre trestii, flecăreala neîncetată a puținelor păsări încă treze.

Un cristei bătrân locuia aproape de noi și modul în care obișnuia să deranjeze celelalte păsări nelăsându-le să doarmă era de-a dreptul ruşinos. Amenda, care era crescută la oraş, l-a luat la început drept un ceas deșteptător din cele mai ieftine și se întreba cine-l întoarce și de ce face asta toată noaptea și, mai presus de toate, de ce nu-l unge.

Își începea reprezentația sa profană pe la ora amurgului, exact atunci când orice pasăre respectabilă se pregătea pentru noapte. O familie de sturzi își avea cuibul la câțiva iarzi depărtare de el și se înfuriau grozav.

– Iarăși l-a apucat pe nebunul ăla, spunea sturzul femelă. De ce nu face așa în timpul zilei, dacă chiar trebuie să o facă?

(Ea vorbea, desigur, prin ciripituri, dar sunt sigur că cele de mai sus reprezintă o traducere corectă.)

După un timp, puii de sturz se trezeau şi începeau să ciripească şi atunci mama devenea şi mai furioasă ca înainte.

– Nu poţi să-i spui ceva? striga ea indignată soţului ei. Cum crezi că pot să adoarmă copiii, bieţii de ei, cu acest tărăboi îngrozitor care ţine toată noaptea? Am putea tot aşa de bine să locuim într-un gater.

Rugat în acest fel stăruitor, sturzul soţ îşi scotea capul din cuib şi striga cu glas nervos, care parcă îşi cerea scuze.

– Ascultă, ştii, tu cel de colo, aş dori să nu te superi că te rog să taci un pic. Soţia mea spune că nu poate adormi copiii. Asta-i foarte rău, zău aşa.

– I-auzi, răspundea cristeiul arogant. Fă-ţi nevasta să tacă: asta-i treaba ta. Şi continua mai rău ca înainte.

Atunci o mierlă mamă ce stătea puţin mai departe se alătura la sfadă.

– Ei, ăsta are nevoie de o chelfăneală bună, nu să-i vorbeşti. Şi dacă aş fi bărbat, i-aş trage o mamă de bătaie. (Această remarcă o făcea pe un ton de dispreţ nimicitor şi se părea că se referă la o discuţie anterioară.)

– Aveţi întru totul dreptate, doamnă, replica doamna sturz. Asta-i ce-i spun şi eu soţului meu, dar (cu vocea ridicată, astfel încât fiecare doamnă să poată auzi) *el nu se mişcă,* Doamne Dumnezeule, nici dacă eu şi copiii ar fi să murim în faţa ochilor lui din lipsă de somn!

– Ei, şi nu-i singurul, draga mea, fluiera mierla ca răspuns: toţi sunt la fel; apoi, cu o voce mai mult tristă decât furioasă: dar cred că nu-i vina lor, bieţii de ei. Dacă n-ai în tine spirit adevărat de pasăre, n-ai ce-i face.

Mi-am încordat auzul în acel moment să aud dacă mierla tată a fost cât de cât mişcat de aceste reproşuri, dar singurul sunet pe care l-am putut detecta venind din vecini a fost acela al unui sforăit evident exagerat.

În acel moment întregul luminiş era treaz, exprimând puncte de vedere referitoare la acel cristei, care ar fi rănit, fără îndoială, o natură mai puţin împietrită.

– Să fiu al naibii, Bil, ciripea în mijlocul zarvei o vrăbiuţă de pădure obişnuită, dacă tipul nu-şi închipuie că acum cântă.

– Nu-i vina lui, replica Bill, cu o simpatie batjocoritoare. Cineva a pus un ban în automat şi el nu se mai poate opri.

Iritat de râsul pe care această remarcă îl provoca printre păsările tinere, cristeiul se silea să fie mai supărător ca oricând şi, în acest scop, îşi începea minunata sa imitaţie a zgomotului ascuţirii unui fierăstrău ruginit cu o pilă de oţel.

Dar la auzul acestui şuier, o cioară bătrână, pe care nu o puteai băga în sperieţi, strigă furioasă:

– Încetează o dată. Dacă am să cobor la tine o să te ciupesc de capul ăla ţicnit, să ştii.

Şi aşa se aşternea tăcerea pentru un sfert de oră, după care întreaga poveste începea din nou.

Capitolul V

Brown şi MacShaughnassy au venit împreună sâmbătă după-amiază şi, imediat ce s-au uscat şi au băut puţin ceai, ne-am apucat de lucru. Jephson scrisese că nu va putea fi alături de noi până seara târziu, iar Brown a propus ca până la sosirea lui, noi să ne ocupăm de problema intrigii.

– Ce-aţi zice ca fiecare dintre noi, spuse el, să schiţăm o acţiune? După aceea le putem compara ca să o alegem pe cea mai bună.

Am şi început să facem aşa. Subiectele în sine le-am uitat, dar îmi amintesc că la o apreciere ulterioară fiecare am ales-o pe cea proprie şi am fost atât de indignaţi faţă de critica aspră la care fusese supusă de către ceilalţi doi, încât am rupt-o şi, pentru următoarea jumătate de oră, am stat şi am fumat în tăcere.

Pe când eram foarte tânăr doream cu înfocare să cunosc părerea altor oameni despre mine şi despre lucrările mele; acum scopul meu principal este să evit să o mai aud. În acele zile, dacă mi s-ar fi spus că a apărut o jumătate de rând despre mine într-un ziar, aş fi traversat pe jos Londra să obţin acea publicaţie. Acum, când văd o coloană care are numele meu în titlu, mă grăbesc să împăturesc ziarul şi să-l pun cât mai departe de mine, învingându-mi curiozitatea naturală de a-l citi, spunându-mi:

– De ce ai face-o? Te-ar enerva doar pentru tot restul zilei.

În copilărie aveam un prieten. De atunci au intrat alţi prieteni în viaţa mea – prieteni foarte dragi şi preţioşi – dar nici unul din ei nu a fost pentru mine ceea ce a fost acest prieten. Deoarece el a fost primul meu prieten şi noi trăiam alături într-o lume care era mult mai mare decât aceasta – mai plină de bucurie şi de durere – în acea lume iubeam şi uram mai profund decât iubim şi urâm în această lume mai mică în care am ajuns să trăiesc acum.

Şi el avea în el setea care-l caracterizează pe omul foarte tânăr de a fi criticat şi ne făcusem obiceiul să ne îndatorăm unul

pe altul. Pe atunci nu ştiam că ceea ce înţelegeam de fapt când ceream o „critică" e o încurajare. Credeam că eram puternici – aşa se simte cineva la începutul bătăliei – şi că putem suporta să auzim adevărul.

În consecinţă, fiecare îi scotea în evidenţă celuilalt greşelile, iar această îndatorire ne preocupa atât de mult încât nu aveam niciodată timp să ne spunem unul altuia un cuvânt de laudă. Sunt convins că aveam fiecare o părere foarte bună despre talentul celuilalt, dar capetele noastre erau pline de maxime stupide. Ne spuneam:

– Există mulţi care laudă un om; numai prietenul său îi va spune greşelile.

Şi mai spuneam:

– Nimeni nu-şi vede propriile defecte, dar când acestea îi sunt arătate de altul, el este recunoscător şi începe să şi le corecteze.

Pe măsură ce am ajuns să cunoaştem lumea mai bine, am reuşit să ne dăm seama de falsitatea acestor idei. Dar atunci era deja prea târziu, căci răul fusese făcut.

Când unul din noi scria ceva, îi citea celuilalt, iar când termina spunea:

– Acum spune-mi ce crezi despre asta: cinstit şi ca un adevărat prieten.

Aşa sunau cuvintele lui. Dar gândurile sale, deşi se poate să nu fi fost conştient de ele, erau:

– Spune-mi că este un text bine scris şi inteligent, prietene, chiar dacă nu crezi asta. Lumea este foarte crudă cu cei care nu au cucerit-o încă şi, deşi păstrăm o faţă nepăsătoare, inimile noastre tinere sunt crestate de zbârcituri. Adesea obosim şi devenim fricoşi. Nu e aşa, prietene? Nimeni nu are încredere în noi şi în orele noastre triste ne îndoim de noi înşine. Tu eşti camaradul meu. Tu ştii cât de mult din mine însumi am pus în această scriere pe care alţii o vor considera doar o lectură de o jumătate de oră liberă. Spune-mi că este bună, prietene. Încurajează-mă puţin, te rog!

Dar celălalt, plin de pofta de a critica, care este substitutul pentru cruzime adus de civilizaţie, răspundea mai mult sincer decât prietenos. Atunci cel care scrisese se îmbujora de mânie şi se schimbau cuvinte dispreţuitoare.

Într-o seară îmi citi o piesă pe care o scrisese. Erau multe lucruri bune în ea, dar existau şi greşeli (cum mai sunt în unele piese) şi pe acestea le-am depistat şi mi-am bătut joc de ele.

Cu greu aş fi putut arăta faţă de piesă mai multă răutate inutilă, chiar dacă aş fi fost un critic profesionist.

Imediat ce m-am oprit din amuzamentul meu ca să răsuflu, el s-a ridicat şi, luându-şi manuscrisul de pe masă, l-a rupt în două şi l-a aruncat în foc – trebuie să vă amintesc că era doar un om foarte tânăr – şi apoi, stând în faţa mea cu faţa albă, mi-a spus, nerugat de nimeni, părerea lui despre mine şi arta mea. După acest dublu eveniment este probabil inutil să vă spun că ne-am despărţit cât se poate de mânioşi.

Nu l-am mai văzut timp de ani de zile. Străzile vieţii sunt foarte aglomerate şi dacă, nu ne mai ţinem de mână, suntem repede îmbrânciţi la distanţă unul de altul. Când l-am întâlnit din nou a fost din pură întâmplare.

Plecasem de la Whitehall Rooms[1] după un dineu public şi, bucuros de aerul răcoros al nopţii, mergeam încet acasă pe lângă Embankment[2]. Un om, umblând greoi pe sub copaci, s-a oprit când l-am depăşit.

– Nu mă puteţi servi cu un foc, şefule? spuse el. Vocea suna straniu venind de la acea siluetă.

Am aprins un chibrit şi l-am ţinut în dreptul lui, protejându-l cu mâinile. Când lumina slabă i-a luminat faţa, am sărit înapoi şi am lăsat chibritul să cadă:

– Harry!

El mi-a răspuns cu un râs scurt, uscat.

– Nu ştiam că eşti tu, a spus el, sau nu te-aş fi oprit.

– Ce s-a întâmplat, cum ai ajuns aici, bătrâne? am întrebat, punându-mi mâna pe umărul lui. Haina sa era neplăcut de unsuroasă şi mi-am tras mâna cât de repede am putut, încercând să o şterg pe ascuns cu batista.

– O, este o poveste lungă, răspunse el nepăsător, şi prea obişnuită pentru a merita să fie povestită. Unii dintre noi urcă, după cum ştii. Alţii coboară. Tu o duci destul de bine, după cum aud.

– Cred că da, am replicat; am urcat câteva măsuri pe un stâlp bine uns şi încerc să rămân acolo. Dar să vorbim despre tine. Pot face ceva pentru tine?

---

[1] Whitehall Rooms: săli de recepţie guvernamentale. Ministerele britanice se află în strada Whitehall şi accesul în aceste sfere indică un înalt statut social şi profesional.

[2] Arteră ce şerpuieşte de-a lungul Tamisei. Îşi trage numele de la lucrările de îndiguire ale malurilor fluviului. Este o zonă unde se găsesc şi astăzi o mulţime de teatre importante.

În clipa aceea treceam pe sub o lampă de gaz. Şi-a apropiat brusc faţa de mine şi lumina a căzut din plin şi nemilos pe ea.

– Arăt eu ca omul pentru care ai putea face ceva? spuse el.

Am mers în tăcere unul lângă altul, eu căutând cuvinte care ar putea să-l convingă.

– Nu trebuie să-ţi baţi capul cu mine, a continuat el, după o vreme; mă simt destul de bine. Noi cei de aici de jos luăm viaţa uşor. De aceea nu avem nici o dezamăgire.

– De ce te-ai dat bătut ca un laş lipsit de putere? am izbucnit cu furie. Aveai talent. Cu o perseverenţă obişnuită ai fi câştigat.

– Poate, replică el, cu acelaşi ton plin de indiferenţă. Presupun că n-am avut energie. Cred că dacă cineva ar fi crezut în mine asta m-ar fi ajutat. Dar nimeni nu a făcut-o şi în cele din urmă *mi-am pierdut încrederea în mine. Şi când un om îşi* pierde încrederea este ca un balon căruia i se scoate gazul.

Am ascultat cuvintele lui cu indignare şi uluire.

– Nimeni nu a crezut în tine! am repetat. Dar *eu* întotdeauna am crezut în tine, ştii asta. Eu...

Apoi am făcut o pauză, amintindu-mi de critica noastră „candidă" pe care ne-o făceam unul altuia.

– Chiar ai crezut? replică el liniştit. Nu te-am auzit niciodată spunând asta. Noapte bună.

Pe parcursul drumului nostru spre Strand am ajuns în vecinătatea Savoy-ului şi, în timp ce el vorbea, a dispărut după o cotitură întunecoasă de prin preajmă[1].

Am luat-o grăbit după el, strigându-l pe nume, dar, deşi îi auzeam paşii iuţi cu puţin în faţa mea, aceştia au fost curând înghiţiţi de sunetul altor paşi şi, când am ajuns în scuarul unde era capela, i-am pierdut orice urmă.

Un poliţist stătea lângă gardul de metal al curţii bisericii şi l-am întrebat despre el.

– Ce fel de bărbat este, domnule? a întrebat el.

– Un domn înalt, subţire, îmbrăcat foarte sărăcăcios; ar putea fi confundat cu un vagabond.

– Ei, sunt o mulţime de felul acesta, care trăiesc aici în oraş, replică omul. Mi-e teamă că o să fie cam greu să-l găsiţi.

Astfel am auzit pentru a doua oară paşii lui pierzându-se şi am ştiut că nu-i voi mai auzi niciodată apropiindu-se.

---

[1] Între arterele principale, aproape paralele, Embankment – Victoria şi Strand – Fleet Street, legătura e făcută de o multitudine de străduţe la ale căror contururi întortocheate face aluzie autorul.

Mă întrebam în timp ce mergeam mai departe – mi-am mai pus această întrebare înainte şi de atunci încoace – dacă Arta, chiar scrisă cu A mare, merită cu adevărat toată suferinţa produsă în numele ei – dacă ea sau noi suntem mai buni după tot dispreţul şi batjocura, după toată invidia şi ura care se fac în numele ei.

Jephson a sosit pe la ora 9 cu feribotul. Am luat cunoştinţă de acest lucru izbindu-ne cu capetele de pereţii salonului.

Unul sau altul tot se lovea la cap ori de câte ori sosea feribotul. Era o maşinărie mare şi greoaie, iar barcagiul feribotului era un conducător neîndemânatic al bărcii cu fundul plat. El recunoştea asta deschis, ceea ce îi făcea cinste. Dar nu făcea nici o încercare pentru a se corecta; aici greşea el. Metoda lui era de a aranja barca înainte de a porni, cu vârful în direcţia în care dorea să meargă, iar apoi o împingea cu forţa cu ajutorul prăjinii, fără să se uite vreodată în spatele său, până ce era oprit brusc de ceva. Acesta era câteodată malul, alteori câte o barcă, ocazional un vas cu aburi şi cam de la şase la douăsprezece ore pe zi era locuinţa noastră plutitoare. Faptul că nu a reuşit niciodată să ne strice această casă vorbeşte mult în favoarea celui care a construit-o.

Într-o zi ne-a izbit cu o forţă colosală. În acel moment Amenda mergea pe coridor, iar consecinţele pentru ea au fost faptul că a primit o lovitură violentă întâi în partea stângă a capului şi apoi în cea dreaptă.

Era obişnuită să primească o izbitură ca un lucru perfect natural şi să o considere drept un semn de salut din partea băiatului care sosise, dar această dublă izbitură a supărat-o: atâta „stil" era nelalocul lui din partea unui simplu băiat de pe feribot. Ca urmare s-a repezit la el extrem de indignată.

– Ce crezi că eşti? ţipă ea, în timp ce-şi echilibra socotelile pocnindu-l peste urechi, mai întâi dintr-o parte şi apoi din alta, o torpilă? Ce cauţi aici de fapt? Ce doreşti?

– Nu vreau nimic, explică băiatul, frecându-şi capul; am adus un domn.

– Un domn? spuse Amenda privind în jur, dar nevăzând nici unul. Ce domn?

– Un domn voinic cu o pălărie de paie, a răspuns băiatul, privind zăpăcit cu ochii mari în jur.

– Ei bine, unde e atunci? întrebă Amenda.

– Habar n-am, replică băiatul cu o voce speriată. Stătea aici, la celălalt capăt al bărcii, fumând o ţigară de foi.

Tocmai atunci a apărut deasupra apei un înotător epuizat şi înfuriat, care se lupta cu apa între casa noastră plutitoare şi mal.

– O, uite-l! strigă băiatul încântat, evident foarte uşurat de această soluţie cu totul satisfăcătoare a misterului; trebuie să fi căzut din barcă.

– Ai întru totul dreptate, băiete, exact aşa a şi făcut, şi iată-ţi plata pentru că l-ai ajutat să o facă. Spunând aceasta, prietenul meu ud până la piele, care se căţărase pe punte, s-a aplecat într-o parte şi, urmând excelentul exemplu al Amendei, şi-a revărsat sentimentele asupra capului băiatului.

Există o reflecţie mângâietoare făcută în legătură cu această afacere luată în ansamblu, şi aceasta e faptul că băiatul de pe feribot şi-a primit în cele din urmă răsplata potrivită pentru serviciile sale. Întotdeauna m-am simţit înclinat să-i dau ceva eu însumi. Cred că era, fără excepţie, cel mai neîndemânatic şi mai stupid băiat pe care l-am întâlnit vreodată, şi asta spune foarte mult.

Mama sa a sugerat ca pentru trei şilingi şi şase peni pe săptămână, el „să ne fie de ajutor la toate" câteva ore în fiecare dimineaţă.

Chiar astea au fost cuvintele bătrânei, iar eu le-am repetat Amendei.

– Acesta e James, Amenda, am spus eu. Va veni la noi în fiecare dimineaţă la ora 7 şi ne va aduce laptele şi scrisorile, iar de atunci până la ora 9 ne va fi de ajutor la toate.

Amenda n-a avut încredere în el.

– După cum arată, va fi o schimbare a ocupaţiei pentru el, domnule, aş spune eu, remarcă ea.

După aceea, ori de câte ori o ciocnitură mai grozavă decât de obicei sau câte o izbitură care-ţi îngheţa sângele în vine ne făcea să sărim de pe locurile noastre şi să strigăm:

– Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

Amenda replica:

– O, e doar James, coniţă, care ne e de ajutor la toate.

Orice ridica scăpa pe jos; orice atingea strica; lângă orice se apropia şi nu era bine fixat, răsturna; dacă era bine fixat, îl răsturna pe *el*. Aceasta nu era neatenţie: părea a fi un dar natural. Sunt convins că niciodată în viaţa lui nu a cărat undeva o căldare plină cu ceva fără a cădea peste ea înainte de a ajunge acolo. Una din îndatoririle lui era de a uda florile de pe acoperiş. Din fericire pentru flori, Natura, în vara aceea, dăduse de băut cu o generozitate suficientă pentru a satisface cea mai inveterată sugativă vegetală: altfel toate plantele de pe barca

noastră ar fi murit de uscăciune. Nu au primit de la el nici o singură picătură de apă. Tot timpul lua apă pentru ele, dar nu ajungea niciodată acolo cu ea. De regulă răsturna găleata chiar înainte de a o urca plină pe barcă, iar acesta era cel mai bun lucru care se putea întâmpla, căci apa se întorcea pur şi simplu înapoi în fluviu şi nu făcea nici un rău nimănui. Uneori, totuşi, el reuşea să o ridice pe barcă, iar atunci şansele erau ca el să o verse, fie pe punte, fie pe coridor. Din când în când reuşea să urce scara pe jumătate înainte de a surveni accidentul. De două ori aproape că a ajuns sus şi o dată a ajuns chiar pe acoperiş. Ce s-a întâmplat cu ocazia aceea memorabilă acolo nu vom şti niciodată. Băiatul însuşi, când a fost cules de pe jos, nu a putut explica nimic. Se presupune că şi-a pierdut capul din cauza mândriei de a fi încercat şi de a fi reuşit fapte vitejeşti pe care nici pregătirea sa anterioară şi nici însuşirile sale naturale nu i-ar fi permis să le fi încercat. Oricum ar fi fost, rămâne faptul că principala cantitate de apă a pătruns înăuntru pe hornul de la bucătărie şi că băiatul şi găleata goală au sosit împreună pe punte, înainte de a şti că porniseră într-acolo.

Când nu mai găsea nimic de stricat, încerca să nu-şi stea în cale, pentru a-şi face lui însuşi un rău. Nu putea fi sigur că reuşeşte să păşească în siguranţă de pe propria lui barcă cu fundul plat pe vapor: cel mai adesea îşi prindea piciorul în lanţ sau se împiedica de prăjina pentru împins barca şi ateriza pe burtă.

Amenda obişnuia să-i împărtăşească durerea.

– Mamei tale ar trebui să-i fie ruşine, am auzit-o spunându-i într-o dimineaţă. Nu ar fi trebuit să te înveţe să mergi. Tu ai nevoie de un ţarc pe roţi.

Era un băiat binevoitor, dar prostia lui era supranaturală. În acel an a apărut pe cer o cometă şi toată lumea vorbea despre ea. Într-o zi mi-a spus:

– Vine o cometă, nu-i aşa, domnule? Vorbea despre ea ca şi cum ar fi fost vorba de circ.

– Vine! am răspuns. Nu ai văzut-o?

– Nu, domnule.

– Ei bine, uită-te la ea deseară. Merită să o vezi.

– Daa, domnule, aş vrea să o văd... Are coadă, nu-i aşa, domnule?

– Da, o coadă foarte frumoasă.

– Daa, domnule, am auzit că are o coadă. Unde trebuie să mergi ca să o poţi vedea, domnule?

– Să mergi! Nu e nevoie să mergi nicăieri. O vei vedea în propria ta grădină la ora zece seara.

Mi-a mulțumit și, căzând peste un sac de cartofi, a plonjat cu capul înainte în barca lui și a plecat.

În dimineața următoare l-am întrebat dacă văzuse cometa.

– Nu, domnule, nu am putut-o vedea nicăieri.

– Te-ai uitat?

– Daa, domnule. M-am uitat tare mult.

– Pentru Dumnezeu, cum de ai reușit să nu o vezi atunci? am exclamat. A fost o noapte destul de senină. Unde te-ai uitat?

– În grădina noastră, domnule. Unde mi-ați spus.

– Unde în grădină, se amestecă în vorbă Amenda, care se întâmplă să fie prin preajmă: sub tufele de agrișe?

– Daa, peste tot.

Asta făcuse el: luase lampa din grajd și căutase cometa peste tot în grădină.

Dar ziua în care a doborât propriul său record de prostie a fost trei săptămâni mai târziu. MacShaughnassy stătea cu noi atunci, și în acea vineri ne-a făcut o salată după o rețetă dată de mătușa lui. Sâmbătă dimineața toți eram, desigur, foarte bolnavi. Întotdeauna toată lumea era grozav de bolnavă după ce mânca orice fel de mâncare preparată de MacShaughnassy. Unii încercau să explice acest fapt vorbind volubil despre „cauză și efect". MacShaughnassy susține că e pur și simplu o coincidență.

– De unde știi, spunea el, că nu te-ai fi îmbolnăvit dacă nu ai fi mâncat? Acum nu ești în apele tale, oricine poate vedea asta și-mi pare foarte rău pentru tine, dar orice ai spune, dacă nu ai fi mâncat din salata aceea, ți-ar fi fost mult mai rău – poate erai chiar mort. Și tot restul zilei își lua față de tine atitudinea unui om care te-a scos din mormânt.

În clipa când a sosit Jimmy, am pus mâna pe el.

– Jimmy, i-am spus, trebuie să alergi cât poți de repede la farmacie. Nu te opri pentru nimic în lume. Spune să-ți dea ceva pentru colică – rezultatul otrăvirii vegetale. Trebuie să fie ceva foarte puternic și destul pentru patru persoane. Nu uita să fie ceva care să contracareze efectele otrăvirii cu vegetale. Grăbește-te, sau va fi prea târziu.

Emoția mea s-a transmis băiatului. S-a rostogolit înapoi în barca sa și a pornit repede în larg. L-am urmărit trăgând la mal și dispărând în direcția satului.

A trecut o jumătate de oră, dar Jimmy nu s-a întors. Nici unul nu avea suficientă energie ca să pornim după el. Aveam

doar atâta energie cât să stăm nemişcaţi şi să-l ponegrim lipsiţi de vlagă. La sfârşitul unei ore ne simţeam toţi mult mai bine. După o oră şi jumătate eram bucuroşi că nu se întorsese când ar fi trebuit să se fi întors şi eram doar curioşi să ştim ce s-a întâmplat cu el.

Seara, când ne plimbam prin sat, l-am văzut stând lângă uşa deschisă a căsuţei mamei lui, învelit cu un şal. Arăta obosit şi bolnav.

– Ei, Jimmy, am spus, ce s-a întâmplat cu tine? De ce nu te-ai întors azi dimineaţă?

– Nu am putut, domnule, a răspuns Jimmy. Am fost aşa de bolnav că mama m-a băgat în pat.

– Păreai bine, dimineaţă, am spus; ce te-a îmbolnăvit?

– Ce mi-a dat domnul Jones, domnule: mi-a făcut groaznic de rău.

O lumină mă tulbură.

– Ce-ai spus, Jimmy, când ai ajuns la magazinul domnului Jones? am întrebat.

– I-am spus ce aţi spus dumneavoastră, domnule: să-mi dea ceva pentru a contracara efectul otrăvirii vegetale. Şi că trebuie să fie foarte puternic şi destul pentru patru oameni.

– Şi ce a spus el?

– A spus doar că asta e o prostie de-a dumneavoastră, domnule, şi că ar fi mai bine să iau o doză pentru o singură persoană pentru început şi apoi m-a întrebat dacă am mâncat din nou mere verzi.

– Şi tu ce i-ai spus?

– Daa, domnule, i-am spus c-am mâncat câteva şi el a spus că aşa-mi trebuie şi că speră să-mi fie învăţătură de minte. Şi apoi a pus ceva spumos într-un pahar şi mi-a spus să beau.

– Şi ai băut?

– Daa, domnule.

– Nu ţi-a trecut deloc prin minte, Jimmy, că nu aveai nimic, că nu te-ai simţit niciodată mai bine în viaţa ta şi că nu aveai nevoie de medicament?

– Nu, domnule.

– Nu ţi-a trecut prin minte nici măcar o scânteiere de gând în legătură cu asta, Jimmy, de la început până la sfârşit?

– Nu, domnule.

Oamenii care nu l-au întâlnit niciodată pe Jimmy nu cred povestea aceasta. Ei argumentează că premisele ei sunt în dezacord cu legile cunoscute care guvernează natura umană,

că detaliile ei nu se pun de acord cu media probabilității. Oamenii care l-au văzut şi au stat de vorbă cu Jimmy o acceptă cu o încredere desăvârşită.

Sosirea lui Jephson – pe care cred că cititorul nu l-a uitat în întregime – ne-a înviorat considerabil. Jephson era întotdeauna în formă când toate celelalte lucruri erau în cea mai rea formă. Nu că lupta în maniera lui Mark Tapley[1] pentru a părea foarte vesel când era foarte deprimat, ci nenorocirile neînsemnate şi ghinioanele într-adevăr îl amuzau cu adevărat şi-i dădeau curaj. Cei mai mulți dintre noi ne evocam experiențele neplăcute cu o afecțiune amuzantă; Jephson poseda acea filozofie robustă care-i dădea posibilitatea să se bucure chiar în timpul desfăşurării lor. Sosi ud până la piele, dar chicotind nestăpânit la ideea de a fi venit în vizită pe o casă plutitoare pe o astfel de vreme.

Sub influența sa prietenoasă, liniile dure ale feţelor s-au îmblânzit şi până la ora cinci eram independenți față de vreme, cum ar trebui să fie toți englezii şi englezoaicele care vor să se bucure de viață.

Mai târziu, ca şi cum ar fi fost descurajată de indiferența noastră, ploaia a încetat şi ne-am scos scaunele afară pe punte şi am stat uitându-ne cum fulgerele îşi continuau jocul fără încetare. Apoi, deloc nefiresc, conversația noastră s-a îndreptat pe un canal mai serios şi am început să relatăm povestiri care tratau latura sumbră şi misterioasă a vieții. Unele din acestea merită să fie amintite, în timp ce altele nu. Aceea care a lăsat impresia cea mai puternică asupra minții mele a fost povestea pe care ne-a spus-o Jephson.

Eu relatasem o experiență proprie, oarecum ciudată. Într-o zi am întâlnit pe Strand un om pe care credeam că-l ştiam foarte bine, deşi nu-l văzusem de ani de zile. Am mers împreună spre Charing Cross, iar acolo ne-am strâns mâinile şi ne-am despărțit. În dimineața următoare am menționat această întâlnire unui prieten comun şi atunci am aflat pentru prima dată că omul murise cu şase luni înainte.

Deducția naturală era aceea că eu confundasem un om cu altul, o eroare care, neavând o memorie bună pentru fețe, o

[1] Personaj din romanul lui Charles Dickens „Martin Chuzzlewit", celebru pentru buna sa dispoziție indiferent de circumstanțe. Îşi părăseşte postul pe care îl avea la un han pentru a căuta o slujbă în care această calitate a sa să fie cu adevărat apreciată, dar sfârşeşte întorcându-se tot acolo.

repetam adesea. Ceea ce era remarcabil în legătură cu această poveste, era însă că pe tot parcursul plimbării noastre am conversat cu omul sub impresia că era celălalt om, cel mort şi, prin coincidenţă sau nu, replicile lui nu mi-au sugerat niciodată greşeala pe care am făcut-o.

Imediat ce am terminat, Jephson, care ascultase foarte gânditor, m-a întrebat dacă cred în spiritism „în toate manifestările lui".

– Asta e o întrebare foarte generală, am răspuns. Ce înţelegi prin „spiritism în toate manifestările lui"?"

– Ei bine, crezi că spiritele celor morţi au nu numai puterea de a revizita această lume atunci când vor, ci şi puterea de acţiune sau mai degrabă aceea de a provoca acţiuni atunci când sunt aici?... Să vă dau un exemplu precis. Un prieten spiritist, un om inteligent şi în nici un caz fantezist, mi-a spus o dată că o masă, prin intermediul căreia spiritul unui prieten obişnuia să comunice cu el, a înaintat într-o noapte încet prin cameră spre el, nesilită de nimeni, în timp ce stătea singur, şi l-a împins strângându-l la perete. Acum poate vreunul din voi crede asta, sau nu?

– Eu aş putea, şi-a asumat Brown răspunderea unui răspuns, dar înainte de-a o face, aş dori să fiu prezentat prietenului care ţi-a spus această poveste. Vorbind în general, a continuat el, mi se pare că diferenţa între ceea ce noi numim natural şi supranatural este pur şi simplu deosebirea dintre frecvenţa şi raritatea unui lucru. Având în vedere fenomenele pe care suntem siliţi să le admitem, cred că este ilogic să nu credem în ceva ce nu suntem în stare să contrazicem.

– În ceea ce mă priveşte, a remarcat MacShaughnassy, eu cred mult mai uşor în capacitatea spiritelor prietene de a oferi spectacole neobişnuite, precum cele puse pe socoteala lor, decât cred în dorinţa lor de a proceda astfel.

– Vrei să spui, adăugă Jephson, că nu poţi înţelege de ce un spirit, nesilit, aşa cum suntem noi, de exigenţele societăţii, ar vrea să-şi petreacă serile purtând o conversaţie forţată şi copilărească cu o cameră plină de oameni anormal de neinteresanţi.

– Asta este exact ce nu pot înţelege, fu de acord MacShaughnassy.

– Nici eu, spuse Jephson. Dar mă gândeam la ceva cu totul diferit. Presupunând că un om a murit cu cea mai scumpă dorinţă neîmplinită, credeţi că spiritul lui ar putea avea putere să se întoarcă pe pământ ca să desăvârşească lucrul întrerupt?

– Ei bine, răspunse MacShaughnassy, dacă admitem posibilitatea că spiritele îşi păstrează cât de cât oarecare interes în afacerile acestei lumi, este cu siguranţă mai rezonabil să ni le imaginăm angajate într-o treabă de genul celei sugerate, decât să credem că se îndeletnicesc cu oferirea de spectacole constând din simple trucuri de salon. Dar unde vrei să ajungi?

– Ei, la asta, replică Jephson, aşezându-se călare pe scaun şi rezemându-şi braţele pe spătar. În dimineaţa asta, un bătrân doctor francez mi-a spus următoarea poveste la spital. Faptele reale sunt puţine şi simple; tot ce se cunoaşte se poate citi în rapoartele poliţiei din Paris de acum 62 de ani.

Totuşi, partea cea mai importantă a cazului este partea care nu este cunoscută şi care nu va fi niciodată cunoscută.

Povestirea începe cu un mare rău făcut de un om altuia. Care era răul nu ştiu. Sunt înclinat totuşi să cred că era legat de o femeie. Cred asta deoarece cel care fusese nedreptăţit îl ura pe cel care îi făcuse răul cu o astfel de ură cum nu se aprinde prea des în mintea unui bărbat, dacă nu este stârnită de amintirea respiraţiei unei femei. Totuşi, asta este doar o presupunere, iar problema este neimportantă. Omul care făcuse răul a fugit, iar celălalt a pornit după el. A devenit o cursă fără ocolişuri, primul având avantajul că a plecat cu o zi mai înainte. Parcursul a fost lumea întreagă, în joc fiind viaţa primului om.

Călătorii erau puţini şi la mare distanţă unul de altul în acele zile şi asta făcea ca drumul să fie uşor de urmat. Primul om, neştiind niciodată cât de departe sau de aproape era celălalt în spatele său şi sperând din când în când că l-ar fi putut înşela, se odihnea puţin. Cel de al doilea om, ştiind întotdeauna exact cât de departe era primul în faţa sa, nu se oprea niciodată şi astfel, în fiecare zi, omul care era îmboldit de Ură se apropia de omul care era îmboldit de Frică.

Într-un oraş, răspunsul la întrebarea veşnic neschimbată era:

– La ora şapte seara trecută, domnule.

– La şapte... ah, optsprezece ore. Daţi-mi ceva să mănânc, repede, în timp ce puneţi caii la trăsură.

La următorul calcul vor fi doar şaisprezece ore. Trecând pe lângă o cabană singuratică, domnul şi-a scos capul pe fereastră.

– De cât timp a trecut pe drumul acesta o trăsură cu un domn înalt şi blond în ea?

– Una ca asta a trecut devreme dimineaţă, domnule.

– Mulţumesc, mergi mai departe. 100 de franci pentru fiecare din voi dacă treceţi prin defileu înainte de revărsarea zorilor.

– Şi cât daţi pentru caii morţi, domnule?

– De două ori valoarea lor în viaţă.

Într-o zi, omul care era condus de Frică a ridicat privirile şi a văzut în faţă uşa deschisă a unei catedrale şi, intrând, a îngenuncheat şi s-a rugat. S-a rugat mult şi fierbinte, căci bărbaţii, când sunt la mare ananghie, se agaţă cu înflăcărare de firele credinţei. S-a rugat să fie iertat de păcat şi, mai important *încă,* să fie iertat de consecinţele păcatului şi să fie izbăvit de adversarul său; şi la câteva scaune distanţă de el, cu faţa spre el, stătea îngenuncheat duşmanul său, rugându-se şi el.

Dar rugăciunea celui de al doilea bărbat, fiind doar o mulţumire, a fost scurtă, aşa încât atunci când primul om şi-a ridicat privirea, a văzut faţa duşmanului său privindu-l ţintă pe deasupra scaunelor, cu un zâmbet batjocoritor pe faţă.

Nu a făcut nici o încercare să se ridice, ci a rămas îngenuncheat, fascinat de expresia de bucurie care strălucea în ochii celuilalt bărbat. Iar celălalt bărbat a mutat unul câte unul scaunele cu spătar înalt şi a venit spre el cu paşi uşori.

Apoi, exact în clipa în care omul căruia i se făcuse răul a ajuns lângă cel care îi făcuse rău, plin de bucurie că îi venise în fine rândul, din turnul catedralei a izbucnit un dangăt brusc de clopote, iar omul al cărui ceas sosise a simţit cum i se frânge inima şi a căzut pe spate mort, cu acel zâmbet batjocoritor încă fluturându-i în jurul gurii.

Şi a rămas astfel întins pe jos.

Atunci omul care făcuse răul s-a ridicat şi a ieşit, mulţumindu-i lui Dumnezeu.

Nu se ştie ce s-a întâmplat cu trupul celuilalt om. Era doar trupul unui străin care murise brusc în catedrală. Nu s-a găsit nimeni care să-l identifice şi nimeni care să-l ceară.

Au trecut anii, iar supravieţuitorul acestei tragedii a devenit un cetăţean demn şi util şi un om de ştiinţă vestit.

În laboratorul său erau multe obiecte care îi erau necesare în cercetări şi printre ele se distingea un schelet de om aşezat într-un colţ. Era un schelet foarte vechi şi prea adesea reparat; într-o zi mult aşteptatul sfârşit sosi, când acesta se prăbuşi în bucăţi. Astfel a devenit necesar să cumpere altul. Omul de ştiinţă vizită un negustor pe care-l ştia bine, un bătrânel cu faţa ca de pergament care ţinea un magazin murdar, unde nu se vindea niciodată nimic, la umbra turnurilor de la Notre Dame.

Bătrânelul cu faţa ca de pergament avea tocmai lucrul pe care-l dorea domnul: un obiect de studiu neobişnuit de frumos

şi bine proporţionat. Va fi trimis şi montat în laboratorul domnului chiar în acea după-amiază.

Negustorul s-a ţinut de cuvânt. Când domnul a intrat în acea seară în laborator, obiectul era la locul său.

Domnul s-a aşezat în scaunul său cu spătar înalt şi a încercat să-şi adune gândurile. Dar gândurile lui erau neobişnuite şi predispuse să hoinărească şi să o ia întotdeauna într-o anumită direcţie. Domnul a deschis un volum mare şi a început să citească. A citit despre un om care a nedreptăţit un altul şi a fugit de el, celălalt om urmărindu-l. Descoperindu-se citind aceasta, a închis cartea furios şi s-a îndreptat spre fereastră şi a rămas lângă ea privind afară. A văzut în faţa sa naosul străbătut de soare al unei mari catedrale, iar pe pietre zăcea un om mort, cu un zâmbet batjocoritor pe faţă.

Blestemându-se că este nebun, s-a întors râzând. Dar râsul i-a fost de scurtă durată, căci i se părea că în cameră mai era şi altcineva care râdea. A încremenit dintr-o dată, cu picioarele ca lipite de podea, şi a ascultat un timp: apoi a cercetat cu ochii de unde părea că vine sunetul. Dar obiectul alb ce stătea acolo rânjea doar.

Domnul şi-a şters transpiraţia rece de pe cap şi de pe mâini şi a fugit afară.

Timp de două zile nu a mai intrat în cameră. A treia zi, spunându-şi că temerile sale erau asemeni celor ale unei fete isterice, a deschis uşa şi a intrat. Pentru a se ruşina de teama sa, a luat lampa în mână şi traversând spre colţul unde stătea scheletul, l-a examinat. Un set de oase cumpărate cu trei sute de franci! Era el un copil să se sperie de aşa o gogoriţă?

A ţinut lampa sus în dreptul feţei obiectului care rânjea. Flacăra lămpii a pâlpâit, ca şi cum o respiraţie slabă ar fi trecut peste ea. Omul şi-a explicat aceasta spunând că pereţii casei erau vechi şi crăpaţi şi că vântul se putea strecura pe undeva. Şi-a repetat această explicaţie în timp ce traversa din nou camera, mergând cu spatele înainte, cu ochii fixaţi pe schelet. Când a ajuns la birou, s-a aşezat şi a strâns braţele scaunului până ce degetele i s-au albit.

A încercat să lucreze, dar orbitele goale ale craniului care rânjea păreau că-l trag spre ele. S-a ridicat şi s-a luptat cu dorinţa de a fugi din cameră, ţipând. Privind cu teamă în jurul său, ochii i-au căzut pe un paravan înalt, aşezat în faţa uşii. S-a tras spre el şi l-a plasat între el şi schelet, astfel încât să nu-l poată vedea şi nici să fie văzut de acesta. Apoi s-a aşezat din

nou să lucreze. Câtva timp s-a silit să se uite la cartea din fața sa, dar în cele din urmă, incapabil de a se mai controla, și-a lăsat ochii să-și urmeze propria pornire.

Ar fi putut fi foarte bine o halucinație. Din întâmplare ar fi putut așeza paravanul așa încât să favorizeze o astfel de idee. Dar ce a văzut era o mână din oase ieșind de după colțul paravanului și, cu un strigăt, căzu pe dușumea leșinat.

Oamenii din casă au intrat alergând și ridicându-l l-au scos afară și l-au întins pe pat. Imediat ce și-a revenit, prima sa întrebare a fost unde au găsit scheletul, unde era când au intrat în cameră? Ei au spus că l-au văzut stând acolo unde stătea întotdeauna și apoi au coborât în cameră să verifice din nou, în urma rugăminților lui frenetice. S-au întors încercând să-și ascundă zâmbetele; el i-a ascultat vorbind despre extenuare și despre necesitatea de schimbare și odihnă și le-a spus să facă ce vor cu el.

Așa că timp de multe luni ușa laboratorului a rămas încuiată. Apoi a venit o seară de toamnă rece, când omul de știință a deschis-o din nou și a închis-o în urma sa.

A aprins lumina și și-a adunat instrumentele și cărțile în jurul său și s-a așezat în fața lor în scaunul său cu spătar înalt. Și vechea teroare i s-a reîntors.

Dar de data asta el voia să-și domine spaima. Nervii îi erau mai puternici acum, iar creierul mai limpede; va lupta cu frica sa irațională. A mers spre ușă și s-a încuiat pe dinăuntru și a aruncat cheia în celălalt capăt al camerei, unde a căzut printre recipiente și sticle cu un zăngănit plin de ecou.

Mai târziu, bătrâna sa menajeră, făcându-și ultima tură, i-a bătut la ușă și i-a urat noapte bună, așa cum îi era obiceiul. Nu a primit nici un răspuns la început și, enervându-se, a bătut mai tare și a strigat din nou: în cele din urmă i-a venit un răspuns de „noapte bună".

Atunci s-a gândit puțin la acest răspuns, dar mai târziu și-a amintit că vocea care îi răspunsese era aspră, stranie și mecanică. Încercând să o descrie, ea a asemănat-o cu o voce pe care și-ar fi imaginat-o venind de la o statuie.

În dimineața următoare, ușa a rămas tot încuiată. Nu era un lucru neobișnuit pentru el să lucreze toată noaptea și până târziu în ziua următoare, așa că nimeni nu a fost surprins. Când, totuși, a venit seara și el tot nu a apărut, servitorii lui s-au adunat în fața camerei, amintindu-și ce se întâmplase mai înainte.

Au ascultat, dar nu au putut auzi nici un sunet. Au împins de uşă şi l-au strigat, apoi au bătut cu pumnii în tăbliile de lemn. Dar nici un sunet nu venea din cameră.

Alarmându-se, s-au hotărât să spargă uşa şi, după multe lovituri, aceasta a cedat şi ei au năvălit înăuntru.

El se ţinea drept în scaunul său cu spătar înalt. Au crezut la început că murise în somn. Dar când s-au apropiat şi lumina a căzut pe el, au văzut urmele livide ale unor degete osoase în jurul gâtului său, iar ochii săi trădau o spaimă cum nu se vede adesea în ochii unui om.

Brown a fost primul care a rupt tăcerea care a urmat. M-a întrebat dacă am nişte coniac la bord. A spus că simte că i-ar face bine un strop de coniac înainte de a merge la culcare. Asta este unul dintre farmecele principale ale povestirilor lui Jephson: ele te fac întotdeauna să simţi că vrei să bei puţin coniac.

Capitolul VI

– Pisicile, a făcut Jephson o remarcă într-o după-amiază, în timp ce stăteam în barcă discutând subiectul romanului nostru, pisicile sunt animale pentru care nutresc un respect foarte mare. Pisicile şi nonconformiştii îmi par singurii din lume care posedă o conştiinţă de lucru folositoare. Urmăreşte o pisică făcând ceva meschin sau rău, dacă îţi dă vreodată una ocazia; observă cât de atentă este ca să n-o vadă nimeni şi cât de prompt pretinde, dacă este detectată, că nu face nimic rău, că nici măcar nu se gândea la asta şi că, de fapt, era tocmai gata să facă altceva, cu totul diferit. Ai putea aproape crede că au suflet.

Chiar în dimineaţa asta mă uitam după pisica aia a ta de pe casa plutitoare. Se târa pe acoperiş, după cutiile cu flori, apropiindu-se de un pui de sturz care se căţărase pe un colac de sfoară. Crima îi strălucea în ochi, pofta de a ucide pătrunsese în fiecare muşchi contractat al corpului ei. În timp ce s-a ghemuit ca să sară, Soarta, favorizându-i o dată pe cei slabi, i-a îndreptat atenţia spre mine şi a devenit, pentru prima dată, conştientă de prezenţa mea. Faptul a acţionat asupra ei ca o viziune cerească pogorâtă asupra unui criminal biblic. Într-o clipă era o fiinţă schimbată. Fiara rea, în căutarea prăzii ce va fi devorată, a dispărut. În locul ei a apărut un înger cu blană şi cu coadă lungă, privind în sus spre cer cu o expresie care era cam o treime inocentă şi două treimi admiraţie pentru frumuseţile naturale. Ce făcea ea acolo, doream cumva să ştiu? Cum, nu vedeam că se juca cu un pumn de ţărână? Desigur că nu eram atât de rău intenţionat să-mi imaginez că ea ar fi vrut să omoare acea scumpă păsărică, fie ea binecuvântată.

Apoi observaţi un motan bătrân furişându-se spre casă dimineaţa devreme, după o noapte petrecută pe un acoperiş cu renume prost. Vă puteţi imagina o fiinţă mai puţin dornică de a atrage atenţia?

– Doamne, Dumnezeule, îl puteți auzi spunându-și, nu mi-am închipuit că este atât de târziu; cum mai trece timpul când te distrezi. Sper că nu voi întâlni nici un cunoscut; e foarte jenant, căci s-a făcut ziuă.

Vede un polițist de la distanță și se oprește brusc la adăpostul unei umbre.

– Ei, ce s-a găsit să facă aici, chiar atât de aproape de ușa noastră? spune el. Nu pot să intru cât dă el pe acolo. Cu siguranță are să mă vadă și mă va recunoaște și ăsta e exact tipul de om care e în stare să spună servitorilor.

Se ascunde după un stâlp și așteaptă, uitându-se pe furiș după colț. Polițistul însă pare să se fi instalat definitiv chiar în acel loc, iar pisica devine îngrijorată și nervoasă.

– Ce face nebunul ăla? mormăie el indignat; e mort? De ce nu se mișcă de acolo? Doar întotdeauna le spune la alții să o facă. Măgar bătrân și prost!

Tocmai în clipa aceea se aude un strigăt îndepărtat: „Lapte!!" și pisica sare alarmată la culme.

– Drace, ia mai ascultă asta! Într-o clipă toți vor ieși, înainte ca eu să intru. Ei bine, nu am ce face. Trebuie să risc.

Se uită în jur și ezită.

– Nu mi-ar păsa dacă nu aș arăta atât de murdar și neglijent, cugetă el; oamenii sunt așa de dispuși să gândească rău în lumea asta! Ei bine, adăugă el scuturându-se, nu mai rămâne nimic de făcut. Trebuie să mă încred în Providență; ea m-a mai salvat și înainte.

Își ia o înfățișare plină de supărare purificatoare și merge repede, cu un pas sfios și plin de tristețe. Este evident că vrea să exprime ideea că a fost plecat toată noaptea la lucru în legătură cu activitatea Asociației Vigilenței și acum se întoarce acasă cu inima grea de ceea ce văzuse.

Se strecoară înăuntru neobservat printr-o fereastră și are exact timpul necesar să se lingă în grabă înainte de a auzi pasul bucătăresei pe scări. Când ea intră în bucătărie, el este încolăcit pe covorașul din fața vetrei, dormind dus. Deschiderea obloanelor îl trezește. Se ridică și înaintează căscând și întinzându-se.

– Doamne, s-a făcut deja dimineață? spune el somnoros. Ei, asta-i! Am avut un somn așa de bun, bucătăreaso, și un vis atât de frumos despre biata mea mamă!

– Pisici! așa le spuneți. Ei bine, ele sunt creștini în toate, cu excepția numărului picioarelor.

– Zău că sunt, am răspuns eu; sunt niște animale extraordinar de viclene și nu sunt înrudite cu omul *numai* datorită in-

stinctelor lor morale şi religioase; capacitatea minunată pe care o etalează în a avea grijă de „subsemnatul" e demnă de însăşi rasa umană. Nişte prieteni de-ai mei aveau o pisică, un motan mare negru: au încă şi astăzi o jumătate din el. L-au crescut de când era un motănel şi în felul lor simplu, neostentativ, ei îl iubeau. Nu există totuşi nimic asemănător unei pasiuni în nici una din ambele părţi.

Într-o zi a venit să locuiască în vecini o cincilă, aflată în grija unei bătrâne celibatare, şi cele două pisici s-au întâlnit la o petrecere de pe zidul unei grădini.

– Ce fel de casă ai? întrebă cincila.

– O, destul de bună.

– Oameni drăguţi?

– Da, destul de drăguţi – aşa cum pot fi oamenii.

– Destul de binevoitori? Au grijă de tine şi ai tot ce-ţi trebuie?

– Da... o, cred că da. Nu le pot găsi nici un cusur în privinţa asta.

– Cum e mâncarea?

– Destul de obişnuită, îţi dai seama: oase şi resturi şi, din când în când, o bucăţică de biscuit pentru câini, ca o variaţie.

– Oase şi biscuiţi pentru câini? Vrei să spui că mănânci oase?

– Da, când le am. Ei, dar ce-i rău cu ele?

– O, pe umbra lui Isis din Egipt, oase şi biscuiţi pentru câini! Nu primeşti niciodată pui micuţi şi fragezi, câte o sardea sau un cotlet de miel?

– Pui! Sardele! Despre ce vorbeşti? Ce sunt sardelele?

– Ce sunt sardelele!? O, dragul meu copil – cincila era o adevărată doamnă şi întotdeauna îi numea pe domnii prieteni care erau puţin mai în vârstă ca ea „dragul meu copil" – oamenii ăştia ai tăi te tratează într-un mod cu totul scandalos. Vino, aşază-te aici şi spune-mi totul despre asta. Pe ce te lasă să dormi?

– Pe duşumea.

– Aşa mă gândeam şi eu. Şi-ţi dau lapte smântânit şi apă, nu-i aşa?

– Este un pic cam subţire.

– Îmi închipui. Ei bine, trebuie să părăseşti aceşti oameni, imediat.

– Dar unde trebuie să merg?

– Oriunde.

– Dar cine mă va lua în grijă?

– Oricine, dacă acționezi cum trebuie. De câte ori crezi că mi-am schimbat stăpânii? De șapte ori! Și am progresat de fiecare dată. Știi tu unde m-am născut? Într-o cocină de porci. Eram trei, mama, eu și fratele meu mai mic. Mama ne părăsea în fiecare seară, întorcându-se acasă chiar când se lumina de ziuă. Într-o dimineață nu s-a mai întors. Noi am așteptat și am așteptat, dar ziua a trecut și ea nu a revenit, iar noi flămânzeam tot mai tare. În cele din urmă ne-am culcat unul lângă altul, plângând până ce-am adormit.

Seara, privind printr-o gaură în ușă, am văzut-o venind de-a curmezișul câmpului. Se târa foarte încet, cu corpul aproape de pământ. Am strigat-o și ea ne-a răspuns cu un mieunat slab, dar n-a grăbit pasul. S-a târât înăuntru și a căzut pe o parte, iar noi am alergat spre ea, căci muream aproape de foame. Am stat mult la pieptul ei, și ea ne-a lins tot timpul.

Am adormit lângă ea, dar în timpul nopții m-am trezit simțind că mi-e frig. M-am târât și mai aproape de ea, dar asta m-a făcut să-mi fie și mai frig; ea era udă și lipicioasă din cauza unei umezeli întunecate care se scurgea din ea. Pe atunci nu știam ce este, dar după aceea am învățat.

Asta era pe când abia aveam patru săptămâni și din acea zi până acum am avut singură grijă de mine; trebuie să faci asta în această lume, dragul meu. Un timp, eu și cu fratele meu am trăit împreună în acea cocină și am supraviețuit. La început a fost o luptă neîndurătoare, doi pui luptând pentru viață, dar am reușit. Cam la capătul a trei luni, mergând mai departe de casă decât de obicei, am ajuns la o căsuță care se găsea în câmp. Prin ușa deschisă arăta caldă și confortabilă și am intrat: am avut întotdeauna nervii tari. Niște copii se jucau pe lângă foc și ei m-au întâmpinat și m-au înconjurat cu multă atenție. Era o senzație nouă pentru mine și am stat acolo. Pe vremea aceea credeam că locul acela era un palat.

Poate aș fi continuat să cred asta dacă nu s-ar fi întâmplat ca, trecând prin sat într-o zi, să zăresc o cameră în spatele unui magazin. Pe dușumea era un covor și în fața focului, un covoraș. Nu știusem până atunci că există astfel de case în lume. M-am hotărât să-mi fac cămin din acel magazin și așa am făcut.

– Cum ai reușit? întrebă pisica neagră, care devenea tot mai interesată.

– Pur și simplu intrând și așezându-mă acolo. Dragul meu copil, îndrăzneala este „Sesam deschide-te" pentru orice ușă. Pisica care muncește din greu moare de foame, pisica inteli-

gentă e aruncată cu piciorul pe scări în jos, fiind luată drept tâmpită, iar pisica virtuoasă este înecată ca un hoț de drumul mare; dar pisica îndrăzneață doarme pe o pernă de catifea și mănâncă smântână și carne de cal. Am mers drept înăuntru și m-am frecat de picioarele bătrânului. El și soția sa au fost cuceriți de ceea ce ei numeau „încrederea" mea în ei și m-au adoptat cu entuziasm. Hoinărind pe câmp seara, adesea auzeam copiii din căsuță strigându-mă pe nume. Săptămâni întregi au trecut până când au renunțat să mă mai caute. Unul din ei, sora cea mai mică, suspina până adormea noaptea, crezând că sunt moartă; erau copii foarte iubitori.

Am locuit cu prietenii mei care țineau magazinul aproape un an și de la ei am trecut la alții noi care veniseră de curând în cartier și care aveau o bucătăreasă extraordinară. Cred că aș fi putut fi foarte mulțumită cu acești oameni, dar, din nefericire, s-au ruinat și au trebuit să renunțe la casa mare și la bucătăreasă și să se mute într-o căsuță, iar eu nu aveam chef să mă întorc la o astfel de viață.

Ca urmare, am căutat o nouă perspectivă. Nu departe locuia un bătrân ciudat. Oamenii spuneau că este bogat, dar nimeni nu-l înghițea. Era făcut altfel decât ceilalți oameni. Vreo două zile am întors problema pe o parte și pe alta în minte, iar apoi m-am hotărât să fac o încercare cu el. Fiind un om singuratic, ar fi putut face mult caz de mine, iar dacă nu, puteam pleca.

Presupunerea mea s-a dovedit corectă. Nu am fost niciodată mai alintată decât am fost de către „Canalia", cum îl porecliseră băieții din sat. Protectoarea mea e destul de nebună după mine, Dumnezeu mi-e martor, dar are alte relații, în timp ce „Canalia" nu avea nici un alt suflet pe care să-l iubească, nici chiar pe al lui însuși. Nu-i venea să creadă când i-am sărit pentru prima dată pe genunchi și m-am frecat de fața lui urâtă.

– Ei bine, pisicuțo, a spus el, știi că tu ești prima ființă care a venit vreodată la mine de bună voie? Și în ochii lui mici, roșii și caraghioși erau lacrimi în timp ce spunea asta.

Am rămas doi ani alături de „Canalie" și am fost cu adevărat fericită. Apoi s-a îmbolnăvit și în casă au venit oameni ciudați, iar eu am fost neglijată. „Canaliei" îi plăcea să mă urc și să stau întinsă pe pat, unde mă putea mângâia cu mâna sa lungă și subțire, și la început făcea adesea acest lucru. Dar un om bolnav nu este cea mai bună companie, cum îți poți imagina, iar atmosfera unei camere de bolnav nu e prea sănătoasă, așa că, luând în considerare toate lucrurile astea, am simțit că era timpul să fac o nouă mișcare.

Mi-a fost cam greu să plec. „Canalia" întreba întotdeauna de mine, iar ei încercau să mă țină lângă el: părea că zace mai ușor pe patul de suferință când eram eu acolo. Totuși am reușit să scap în cele din urmă și, odată afară, am lăsat o distanță suficientă între mine și casă, ca să mă asigur că nu voi fi prinsă, căci știam că, atât cât va trăi, „Canalia" nu va înceta niciodată să spere să mă aducă înapoi.

Unde să merg, nu știam. Mi s-au oferit două sau trei case, dar nici una dintre ele nu-mi convenea întru totul. Într-un loc unde m-am dus de probă într-o dimineață, să văd doar cum mi-ar place, era un câine, iar în altul, care altfel ar fi corespuns admirabil, aveau un copilaș. Orice ai face, nu te opri niciodată la o casă unde au un prunc. Dacă un copil mare te trage de coadă sau îți leagă o pungă de hârtie în jurul capului, poți să te răzbuni și nimeni nu te va învinui pentru asta.

– Ei bine, așa-ți trebuie, vor spune ei strengarului care urlă, nu trebuie să necăjești bietul animal.

Dar dacă nu-ți place să te apuce un copilaș de gât și să încerce să-ți scoată un ochi cu o lingură de lemn, toți strigă că ești o fiară răzbunătoare și te gonesc prin toată grădina. Dacă oamenii au copii mici, nu mă au pe mine, asta-i regula.

După ce am încercat trei sau patru familii, în cele din urmă m-am stabilit la un bancher. Mi se făceau oferte mai avantajoase din punct de vedere pământesc. Puteam merge la un restaurant, unde hrana era pur și simplu nelimitată și unde ușa din spate era lăsată deschisă toată noaptea. Dar în casa bancherului – care era și epitrop, iar soția sa nu zâmbea niciodată la nimic în afară de o glumă făcută de episcop – era o atmosferă de respectabilitate solidă, care simțeam că s-ar potrivi cu natura mea. Dragul meu copil, vei da peste cinici care râd de respectabilitate: nu-i asculta. Respectabilitatea este propria-i răsplată – și o răsplată cât se poate de reală, și de practică. Poate să nu-ți aducă mâncăruri alese și paturi moi, dar îți aduce ceva mai bun și de durată. Îți aduce conștiința că trăiești așa cum trebuie, că faci lucrul care trebuie, atât cât se poate stabili pe baza inteligenței pământene, că mergi la locul care trebuie și că alți oameni nu o fac. Nu lăsa vreodată pe cineva să te atâțe împotriva respectabilității. Este cel mai satisfăcător lucru pe care îl cunosc în această lume – și cam cel mai ieftin.

Am stat aproape trei ani cu această familie și mi-a părut rău când a trebuit să plec. Nu aș fi plecat niciodată, dacă aș fi putut, dar într-o zi s-a întâmplat la bancă ceva care a făcut nece-

sar ca bancherul să plece într-o călătorie neașteptată în Spania și după aceea casa a devenit un loc prea neplăcut pentru a mai putea fi locuit. Oameni gălăgioși și cu totul dezagreabili băteau continuu la ușă și făceau scandal la intrare, iar noaptea aruncau cărămizi în ferestre.

Pe vremea aceea starea sănătății mele era delicată și nervii mei nu au mai putut rezista la așa ceva. Mi-am luat rămas bun de la oraș și m-am întors la țară pentru a mă adăposti la o familie de acolo.

Erau mari granguri, dar aș fi preferat să fie mai casnici. Sunt o fire afectuoasă și îmi place ca toți cei din preajma mea să mă iubească. Erau destul de buni cu mine, deși relativ indiferenți: nu mă prea observau și curând am obosit să-mi risipesc atențiile asupra unor oameni care nici nu le prețuiau și nici nu răspundeau la ele.

De la acești oameni am mers la un negustor de cartofi, retras din afaceri. Era o coborâre din punct de vedere social, dar un progres în ceea ce privește confortul și aprecierea. Păreau să fie o familie extrem de drăguță, care mă îndrăgea foarte mult. Spun „păreau" a fi astfel, deoarece ceea ce a urmat a dovedit că nu erau nici una nici alta. La șase luni după ce am venit la ei au plecat, părăsindu-mă. Nu m-au rugat niciodată să-i însoțesc. Nu au făcut nici un aranjament pentru mine ca să am unde să rămân. În mod evident nu le-a păsat ce se va întâmpla cu mine. Nu întâlnisem niciodată o astfel de indiferență egocentristă față de cerințele prieteniei. Mi-a zdruncinat credința – niciodată prea puternică – în natura umană. M-am hotărât ca, în viitor, nimeni să nu mai aibă ocazia de a-mi înșela încrederea. Mi-am ales stăpâna de acum la recomandarea unui prieten de-al meu care a locuit înainte la ea. El mi-a spus că-ți pune la dispoziție cea mai bună mâncare. Singurul motiv pentru care o părăsise era că îi pretindea să fie în casă la ora 10 în fiecare seara și acea oră nu se potrivea cu celelalte aranjamente ale sale. Dar acest lucru nu are nici o importanță pentru mine – de fapt nu mă dau în vânt după aceste reuniuni de la miezul nopții care sunt atât de populare printre noi. Sunt prea multe pisici prezente pentru ca să te poți distra cum trebuie și mai devreme sau mai târziu cu siguranță că va apărea și câte un zurbagiu. M-am oferit ei și ea m-a acceptat cu recunoștință. Dar nu mi-a plăcut niciodată și nici n-o să-mi placă vreodată. E o bătrână neghioabă și mă plictisește. Totuși, îmi este devotată și, dacă nu apare ceva foarte atrăgător, voi rămâne la ea.

Aceasta, e, dragul meu, povestea vieții mele, atât cât a fost. Îți spun asta pentru a-ți arăta ce ușor este să fii „luat în casă". Decide-te asupra casei și miaună jalnic la ușa din spate. Când se deschide, aleargă înăuntru și freacă-te de primul picior peste care dai. Freacă-te bine și uită-te în sus încrezător. Am observat că nimic nu impresionează mai repede ființele umane decât încrederea. Au parte de atât de puțină, încât le face plăcere. Arată întotdeauna că ai încredere în ele. În același timp, fii pregătit să faci față pericolelor. Dacă ai totuși îndoieli în ceea ce privește primirea, încearcă să te uzi un pic. De ce preferă oamenii o pisică udă unei pisici uscate, nu am putut niciodată să înțeleg; dar este un fapt cert că o pisică udă e practic sigură că este primită în casă și îndrăgită, în timp ce o pisică uscată riscă să fie udată cu furtunul din grădină. De asemenea, dacă poți, mănâncă o bucățică de pâine uscată, dacă ți se oferă. Omenirea este întotdeauna mișcată până în fundul sufletului la vederea unei pisici care mănâncă o bucățică de pâine uscată.

Motanul negru al prietenului meu a profitat de înțelepciunea cincilei. O pereche fără pisică venise de curând să locuiască în vecini. El s-a hotărât să-i adopte de probă. În consecință, în prima zi ploioasă, a ieșit imediat după prânz și a stat patru ore în câmpul deschis. Seara, ud până la piele și simțindu-se destul de flămând, s-a îndreptat mieunând spre ușa lor. Una din servitoare a deschis, el s-a repezit sub fustele ei și i s-a frecat de picioare. Ea a țipat și stăpânul și stăpâna au coborât, să afle ce s-a întâmplat.

– E o pisică rătăcită, coniță, a spus fata.

– Dă-o afară, a spus stăpânul.

– O, nu, nu, a spus stăpâna.

– O, bietul animal, e ud, a spus servitoarea.

– Încearcă-l cu o bucățică de pâine uscată, a rostit cu un ton batjocoritor stăpânul, care scria la ziar și credea că știe totul.

I-a fost oferită o coajă veche. Pisica a mâncat-o cu lăcomie și apoi s-a frecat cu recunoștință de pantalonii subțiri ai stăpânului. Aceasta a făcut ca omului să-i fie rușine de el și de pantalonii săi.

– Ei bine, să-l oprim, dacă vrea, a spus el. Astfel pisica s-a făcut comodă și a rămas. Între timp, familia lui îl căuta peste tot. Nu le păsase prea mult de el cât timp îl avuseseră; acum că plecase, erau de neconsolat. Văzând lucrurile prin prisma absenței lui, le părea că era singurul lucru care transformase locuința lor într-un cămin. Umbrele suspiciunii s-au adunat în jurul acestui caz. Dispariția pisicii, la început privită ca un

mister, a început să ia forma unei crime. Soția își acuza deschis soțul că nu i-a plăcut niciodată animalul și a făcut mai mult decât aluzie la faptul că el și grădinarul ar putea da împreună relații destul de exacte asupra ultimelor lui momente, o insinuare pe care soțul a respins-o cu atâta înfocare încât a făcut-o și mai credibilă.

Terrierul a fost adus în fața judecății și examinat cu minuțiozitate. Din fericire pentru el, nu luptase absolut cu nimeni timp de două zile întregi. Dacă s-ar fi detectat pe el cea mai mică urmă recentă de sânge, ar fi avut de înfruntat mari riscuri.

Persoana care a suferit cel mai mult a fost băiatul cel mai mic. Cu trei săptămâni în urmă, el îmbrăcase pisica cu hainele păpușii și o plimbase prin grădină într-un cărucior. El însuși uitase incidentul, dar Justiția, deși cu întârziere, era pe urmele lui. Ticăloșia a fost brusc rememorată chiar în momentul când regretul inutil pentru pierderea favoritului era la apogeu. În aceste condiții o palmă primită peste cap, care să-l trimită direct la culcare, a fost simțită ca o adevărată alinare.

La sfârșitul a două săptămâni, motanul, găsind că la urma urmelor nu și-a îmbunătățit situația, s-a întors. Familia a fost atât de surprinsă la început încât nu putea fi sigură dacă era în carne și oase, sau doar un spirit venit să-i consoleze. După ce l-au urmărit mâncând o jumătate de livră[1] de carne crudă, au hotărât că este adevărat și l-au luat în brațe și l-au strâns la piept. Timp de o săptămână l-au supraalimentat și au făcut mare caz de el. Apoi, emoția potolindu-se, s-a văzut revenind la vechea lui situație care nu-i făcea plăcere și merse din nou alături.

Oamenii din vecini îi duseseră și ei dorul și îi întâmpinară reîntoarcerea cu aceeași izbucnire excesivă de bucurie. Acest lucru i-a dat motanului o idee. El a înțeles că jocul său era să facă cele două familii să lupte una împotriva celeilalte, ceea ce a făcut. Petrecea câte două săptămâni la fiecare din ele, trăind pe picior mare. Întoarcerea sa era întâmpinată întotdeauna cu entuziasm și se încercau toate mijloacele pentru a-l face să stea. Micile sale mofturi erau studiate cu grijă, felurile preferate de mâncare îi stăteau la dispoziție în mod constant. În cele din urmă, destinația plecărilor sale a ieșit la iveală și cele două familii s-au certat în legătură cu el, dialogând peste gard. Prietenul meu l-a acuzat pe ziarist că l-ar fi ademenit. Ziaristul a ripostat că biata creatură i-a venit la ușă udă și moartă de foame și a adăugat că lui i-ar fi rușine să țină un animal numai pentru a

[1] Unitate de măsură echivalentă cu 453,6 grame.

abuza de el. În medie se certau de două ori pe săptămână în legătură cu el. Într-una din zilele astea vor ajunge probabil să se bată.

Joseph a părut foarte surprins de această poveste. A rămas gânditor şi tăcut. L-am întrebat dacă i-ar place să mai audă una şi, deoarece nu a negat, am continuat. Probabil că era adormit; această idee nu mi-a trecut atunci prin cap.

I-am spus despre pisica bunicii mele, care, după ce a dus o viaţă ireproşabilă până spre vârsta de 11 ani şi a crescut o familie cam de 66 de membri, fără a mai socoti pe cei care au murit în fragedă pruncie şi în polobocul cu apă, s-a apucat de băut la bătrâneţe şi a murit călcată, în stare de ebrietate, de o căruţă cu bere (oh, dacă asta se poate numi dreptate). Am citit în tratatele de abstinenţă că nici un animal necuvântător nu se atinge de un singur strop de băutură alcoolică. Sfatul meu este, dacă vreţi să le menţineţi respectabilitatea, să nu le daţi ocazia să ajungă la ea. Ştiam un ponei – dar să-l lăsăm pe el, vorbim despre pisica bunicii mele acum...

Cauza decăderii ei a fost un cep neetanş de la butoiul cu bere. O farfurioară era pusă sub el pentru a aduna picăturile. Într-o zi, intrând însetată şi negăsind nimic de băut, pisica a lipăit un pic, i-a plăcut şi a mai lipăit puţin; a ieşit o jumătate de oră şi s-a întors ca să termine conţinutul farfurioarei. Apoi s-a aşezat lângă ea şi a aşteptat să se umple din nou.

Din acea zi şi până în clipa în care a murit, nu cred că pisica aceea a fost vreodată întru totul trează. Şi-a petrecut zilele într-o somnolenţă de beţiv în faţa focului din bucătărie. Nopţile şi le petrecea în pivniţa berăriei.

Bunica mea, şocată şi nespus de întristată, a renunţat la butoiaşul ei şi a adoptat sticla. Pisica, astfel condamnată la abstinenţă silită, a rătăcit fără ţintă prin casă o zi şi jumătate, nefericită şi arţăgoasă. Apoi a dispărut, întorcându-se la ora 11 beată criţă.

Unde s-a dus şi cum a reuşit să facă rost de băutură, nu am descoperit niciodată; dar acelaşi program s-a repetat în fiecare zi. În timpul dimineţii ea reuşea să ne înşele vigilenţa şi să scape şi târziu în fiecare seară se întorcea pe câmp clătinându-se spre casă, într-o stare pe care nu-mi voi murdări stiloul să o descriu.

Într-o sâmbătă noaptea şi-a aflat tristul sfârşit, la care am făcut aluzie înainte. Trebuie să fi fost foarte beată, căci căruţaşul ne-a spus că, datorită întunericului şi a faptului că şi caii săi erau obosiţi, el mergea doar cu puţin mai repede decât viteza melcului.

Cred că bunica a fost mai degrabă uşurată decât altcum. Iubise foarte mult pisica cândva, dar comportarea ei recentă i-a

spulberat afecțiunea. Noi, copiii, am îngropat-o în grădină sub un dud, dar bătrâna a insistat că nu trebuie să ridicăm nici o piatră funerară, nici măcar o movilă. Așa că ca zace acolo, neonorată, într-un mormânt de beţiv.

I-am mai spus despre o pisică pe care o avusese odată familia noastră. Era ființa cea mai maternă pe care am cunoscut-o vreodată. Nu era niciodată fericită fără să aibă o familie. Într-adevăr, nu pot să mi-o amintesc fără să fi avut vreodată o familie. Nu era foarte pretențioasă față de ce fel de familie era. Dacă nu putea avea pisicuțe, atunci se mulțumea cu cățeluși sau șobolani. Orice putea spăla și hrăni părea că o satisface. Cred că ar fi crescut pui de găină dacă i-am fi încredințat așa ceva.

Întreaga sa minte trebuie să se fi concentrat în sentimentul de mamă, căci nu arăta prea multă inteligență. Nu putea face niciodată deosebire între propriii ei copii și cei ai altora. Credea că tot ceea ce e pui e și pisicuță. O dată i-am pus printre pui un cățeluș de spaniel care își pierduse mama. Nu voi uita niciodată uimirea ei când el a lătrat pentru prima dată. L-a lovit peste urechi și apoi s-a așezat privindu-l cu o expresie de supărare plină de indignare, care era într-adevăr mișcătoare.

– Tu trebuie să faci cinste mamei tale, părea ea să spună. Frumoasă mângâiere ești pentru oricine la bătrânețe, făcând un astfel de scandal. Și uite la urechile tale care-ți cad peste toată fața. Nu știu de unde ai luat o astfel de ținută.

Era un cățeluș bun. A încercat chiar să miaune și să-și spele fața cu lăbuța, să-și țină coada nemișcată, dar succesul nu era pe măsura dorinței sale. Nu știu ce era mai trist: să te gândești la eforturile lui de a deveni un motănel vrednic de laudă sau la disperarea mamei sale adoptive în încercarea de a-l vedea astfel vreodată.

Mai târziu i-am dat să crească un pui de veveriță. Pe vremea aceea ea își creștea propriii ei pui, dar l-a adoptat cu entuziasm, având impresia că era un alt pisoi, deși ea nu prea înțelegea cum de nu-l băgase până atunci în seamă. El a devenit repede favoritul ei. Îi plăcea culoarea lui și se mândrea ca o adevărată mamă cu coada lui. Ceea ce o necăjea era faptul că ea se ridica deasupra capului. I-o trăgea în jos cu o labă și i-o lingea câte o jumătate de oră, încercând să o facă să stea cum trebuie. Dar în clipa când îi dădea drumul, se ridica din nou. Am auzit-o strigând de supărare din cauza asta.

Într-o zi a venit să o vadă o pisică din vecini și veverița a fost în mod clar subiectul conversației lor.

– Are o culoare bună, a spus prietena, uitându-se critic la presupusul pisoi, care stătea pe vine pieptănându-şi mustăţile. Ea menţiona astfel singurul lucru plăcut la care se putea gândi în legătură cu el.

– Are o culoare minunată, exclamă pisica noastră cu mândrie.

– Nu-mi prea plac picioarele lui, remarcă prietena.

– Nu, a răspuns mama rămasă pe gânduri, ai dreptate în privinţa aceasta. Picioarele sunt punctul lui slab. Nu pot spune că eu însămi am o părere bună despre picioarele lui.

– Poate că se vor împlini mai târziu, a sugerat cu amabilitate prietena.

– O, sper că da, replică mama, recâştigându-şi dispoziţia spulberată pentru o clipă. O, da, vor deveni cum trebuie cu timpul. Şi apoi, uită-te la coada lui. Zău, ai văzut vreodată un pisoi cu o coadă mai frumoasă?

– Da, e o coadă bună, consimţi cealaltă; dar de ce i-o porţi sus, deasupra capului?

– Nu i-o port *eu,* a răspuns pisica noastră. *Ea* stă în felul acesta. Nu pot înţelege de ce. Presupun că se va îndrepta pe măsură ce va creşte.

– Va fi jenant, dacă nu va fi aşa, spuse prietena.

– O, dar sunt sigură că se va îndrepta, replică pisica noastră. Trebuie să o mai ling puţin. Este o coadă care are nevoie de mult lins, poţi uşor vedea asta.

Şi timp de câteva ore în după-amiaza aceea, după ce cealaltă pisică plecase, ea a stat aranjându-i-o, şi, la sfârşit, când şi-a ridicat laba de pe ea, coada a zburat din nou în sus deasupra capului veveriţei, ca un arc de oţel. Pisica a rămas şi s-a uitat lung la ea cu sentimente pe care le vor putea înţelege numai acele dintre cititoarele mele care au fost mame.

– Ce-am făcut, părea ea să spună, ce am făcut să am parte de un asemenea necaz?

Jephson s-a trezit când am terminat această anecdotă şi s-a ridicat în capul oaselor.

– Se pare că tu şi prietenii tăi aţi fost posesorii unor pisici cu totul remarcabile, observă el.

– Da, am răspuns, familia noastră a fost neobişnuit de norocoasă la pisici.

– Cu totul neobişnuit, fu de acord Jephson; eu nu am întâlnit niciodată decât un singur om de la care am auzit poveşti despre pisici mai nemaipomenite decât cele auzite de la tine.

– O, am spus, probabil nu fără o urmă de gelozie în voce; şi cine era omul?

– Era un marinar, replică Jephson. L-am întâlnit în tramvaiul de Hampstead şi am discutat despre inteligenţa animalelor.

– Da, domnule, a spus el, maimuţele este deştepte. Am întâlnit maimuţe care puteau da sfaturi la vreo doi nepricepuţi sub comanda cărora am navigat; şi elefanţii este destul de isteţi, dacă poţi crede tot ce se spune despre ei. Am auzit nişte poveşti extra despre elefanţi. Şi, desigur, şi câinii are capete bine înfipte, nu spun că nu le are. Dar ce spun e că pentru o judecată simplă, echilibrată e nevoie de pisici. Vedeţi, domnule, un câine crede mult în om: niciodată nu este ceva mai deştept după părerea unui câine decât omul şi el are mare grijă ca toţi să o ştie. Şi aşa spunem că tocmai câinele e cel mai intelectual animal. Ei, da, o pisică, ea are propria-i părere despre oameni. Ea nu spune multe, dar destule ca să te facă să nu vrei să auzi restul. Şi atunci spunem că pisica nu e inteligentă. Aici lăsăm prejudecata să ne îndrume greşit judecata. În privinţa bunului simţ, e evident că nu există nici o pisică în viaţă care să nu poată să se pună la adăpost faţă de un câine şi să dispară la timp din faţa lui. Ei bine, aţi observat vreodată un câine legat în lanţ, care încearcă să omoare o pisică ce stă liniştită spălându-se pe faţă doar la trei sferturi de inch[1] de locul unde poate el ajunge la capătul lanţului său? Desigur că aţi văzut. Ei bine, cine are minte dintre cei doi? Pisica ştie că nu este în firea lanţurilor de oţel să se întindă. Câinele, despre care aţi crede că ar trebui să ştie cu mult mai mult despre ele decât ştie ea, e sigur că se vor întinde doar dacă va lătra destul de tare.

Apoi, nu te-a apucat vreodată furia din cauza pisicilor care ţipă noaptea şi nu ai sărit din pat ca să deschizi fereastra şi să urli la ele? S-au mişcat ele un singur centimetru din această cauză, deşi ai strigat destul de tare pentru a-i trezi şi pe cei morţi şi ai dat din mâini ca o paiaţă? Nu, n-au făcut-o. S-au întors să se uite la tine, asta e tot.

– Strigă, bătrâne, spun ele, ne place să te auzim: cu cât strigi mai tare, cu atât mai vesel e.

Atunci, ce ai de făcut? Ei bine, pui mâna pe o perie de cap sau pe o gheată sau pe un sfeşnic, ca să te prefaci că ai arunca în ele. Ele ţi-au sesizat atitudinea, au văzut ce ai în mână, dar nu s-au mişcat nici un pic. Ştiu că nu-ţi vei arunca lucrurile de valoare pe fereastră ca să rişti să le pierzi sau să le strici. Ele au

[1] Unitate de măsura echivalentă cu 2,54 cm.

minte şi cred că ai şi tu. Dacă nu crezi că aceasta este explicaţia, încearcă să le ameninţi cu o bucată de cărbune sau cu o jumătate de cărămidă, data viitoare, cu ceva ce ele ştiu că vei *arunca*. Înainte de a fi gata să ridici mâna, nu va mai fi nici o pisică după care să arunci.

Ei, după judecata şi cunoştinţele oamenilor, câinii sunt adevăraţi bebeluşi.

– Aţi încercat vreodată să spuneţi o poveste în faţa unei pisici, domnule?

Am replicat că pisicile fuseseră adesea prezente în timpul recitalurilor mele de anecdote, dar că până atunci nu am acordat o atenţie specială comportării lor.

– Ei, bine, nu pierdeţi ocazia de-a o face într-o zi, domnule, a răspuns bătrânul: merită încercat. Dacă spui o poveste în faţa unei pisici şi ea nu devine agitată în timpul vreunei părţi a ei, poţi şti că ai pus mâna pe una pe care o poţi spune cu siguranţă şi domnului preşedinte al Curţii Supreme a Angliei.

Am un camarad, continuă el, pe nume William Cooley. Îl strigam Billy cel Sincer. Este unul din cei mai buni marinari din câţi au pus vreodată piciorul pe o navă, dar când deapănă poveşti nu e tipul de om pe care te-aş sfătui să te bazezi. Ei bine, Bill are un câine şi l-am văzut spunând în faţa câinelui poveşti care ar face o pisică să nu-şi găsească locul, dar acel câine le asculta şi le credea. Într-o seară, acasă la nevasta lui, Bill ne-a spus o poveste pe lângă care resturile de mâncare sărată care au făcut două voiaje pe mare ar părea pui fragezi. L-am urmărit pe câine să văd cum o va primi. A ascultat-o de la început până la sfârşit cu urechile ciulite, fără măcar să clipească. Din când în când, se uita în jur cu o expresie de uimire sau încântare care părea că spune:

– Minunat, nu-i aşa? Doamne, gândeşte-te doar la asta! Ţi-ai închipuit aşa ceva? Ei bine, asta întrece orice imaginaţie! Era un câine tont; puteai să-i fi spus orice.

Mă irita faptul că Bill avea în preajma sa un astfel de animal care să-l încurajeze şi când a terminat i-am spus:

– Aş vrea să spui această poveste şi la mine acasă într-o seară.

– De ce? a întrebat Bill.

– O, e doar o toană de-a mea, am spus eu. Nu i-am spus că doream să o audă şi bătrâna mea pisică.

– O, bine, spune Bill, aminteşte-mi de asta. Lui Bill îi plăcea grozav să povestească, zău aşa.

A doua seară se instalează comod la mine acasă şi eu la fel. Nefiind nimic potrivnic, el începu să povestească. Ne strânseserăm cam o jumătate de duzină de oameni în jurul lui, iar pisica stătea în faţa focului făcându-şi toaleta. Înainte ca Bill să intre bine în subiect, ea s-a oprit din spălat şi s-a uitat în sus spre mine, ca şi cum ar fi nedumerită şi ar spune:

– Ce avem aici, un misionar?

I-am făcut semn să păstreze tăcerea, iar Bill şi-a continuat povestea. Când a ajuns la partea despre rechini, ea s-a întors în mod deliberat spre el şi l-a privit. Vă spun: era o expresie de dezgust pe faţa acestei pisici care ar fi putut face să se simtă ruşinat un vânzător ambulant. Era aşa de umană, vă dau cuvântul meu, domnule, încât am uitat pentru o clipă că bietul animal nu putea vorbi. Puteam *vedea* cuvintele care îi stăteau pe buze:

– De ce nu ne spui că ai înghiţit ancora? Eu stăteam ca pe ace, temându-mă în fiecare clipă că le va spune cu voce tare. A fost o uşurare pentru mine când şi-a întors spatele spre Bill.

Timp de câteva minute a stat foarte liniştită şi părea că se luptă cu sine însăşi. Nu am văzut niciodată o pisică mai hotărâtă să-şi controleze sentimentele, sau care să pară că suferă mai mult în tăcere. Mă durea inima văzând-o.

În cele din urmă, Bill a ajuns la punctul unde el şi căpitanul ţineau amândoi deschisă gura rechinului, în timp ce musul şi-a vârât capul cu totul în gura lui, scoţând, nedigerat, ceasul şi lanţul de aur pe care şeful echipajului le purta când a căzut peste bord. Auzind aceasta, bătrâna pisică a scos un ţipăt şi s-a rostogolit pe o parte, cu picioarele în aer.

Am crezut la început că biata fiinţă era moartă, dar şi-a revenit după puţin. Părea epuizată, ca şi cum şi-ar fi adunat toate puterile să poată auzi totul până la capăt.

Dar, puţin mai târziu, Bill a spus prea mult ca ea să mai poată suporta şi de data asta s-a dat bătută. S-a ridicat şi s-a uitat la noi.

– Scuzaţi-mă, domnilor, spuse ea – sau cel puţin asta ar spune dacă privirile pot exprima ceva – poate că sunteţi obişnuiţi cu prostii de felul acesta şi ele nu vă calcă pe nervi. În ceea ce mă priveşte, e altceva. Cred că am auzit atât cât poate suporta constituţia mea din conversaţia nebunului ăstuia şi, dacă nu aveţi nimic împotrivă, voi ieşi înainte de a mi se face rău.

Spunând aceasta, se îndreptă spre uşă; eu i-am deschis-o şi a ieşit.

Nu poţi prosti o pisică cu vorba aşa cum poţi prosti un câine.

Capitolul VII

Se îndreaptă omul vreodată? Balzac spune că nu. Experiența mă face să fiu de acord cu Balzac – un fapt pe care admiratorii acestui autor au libertatea să-l folosească aşa cum le place.

Pe când eram tânăr şi obişnuiam să-mi împrumut opiniile asupra vieții de la Oameni care erau mai în vârstă decât mine şi care ştiau mai bine, după cum spuneau ei, credeam că omul se îndreaptă. Mi se ofereau frecvent exemple de „caractere corijate"; într-adevăr, satul nostru, situat la câteva mile de un orăşel care era port la mare, părea a fi deosebit de bogat în astfel de exemple. Erau, după toate opiniile, inclusiv ale lor proprii, persoane care mai înainte se comportaseră cu o destrăbălare cu totul inutilă şi care, la data la care i-am cunoscut, păreau să meargă într-o măsură supărător de mare în direcția opusă. Făceau parte, în mod invariabil, din una dintre cele două clase: deprimații sau agresivii antipatici. Ei spuneau, şi eu îi credeam, că erau fericiți, dar nu puteam să nu mă gândesc cât de trişti trebuie să fi fost înainte de a fi fericiți.

Unul din ei, un bătrânel cu ochi blânzi şi voce ascuțită, fusese un barbar fără pereche în tinerețe. Care fusese ticăloşia sa anume nu am putut descoperi vreodată. Oamenii răspundeau la întrebările mele spunând că fusese „rău în general" şi îmi sporeau dorința de a cunoaşte detalii, adăugind că băieții mici nu ar trebui să vrea să ştie astfel de lucruri. Din tonul lor şi din modul de comportare am presupus că trebuie să fi fost cel puțin pirat şi îl priveam cu o teamă amestecată cu o admirație secretă.

Orice ar fi fost, fusese salvat de soția sa, o doamnă osoasă cu o înfățişare cu totul neatrăgătoare, dar cu păreri ireproşabile.

Într-o zi ne-a făcut o vizită mânat de-o treabă sau alta şi, fiind lăsat singur cu el pentru câteva minute, am profitat de ocazie pentru a-l întreba personal asupra acestui subiect.

– Ați fost foarte rău cândva, nu-i așa? am spus, căutând prin accentuarea lui „cândva" să diminuez ceea ce simțeam a fi natura dezagreabilă a întrebării.

Spre marea mea surpriză, o licărire de bucurie amestecată cu rușine i-a luminat fața ofilită și un sunet, pe care am încercat să-l clasific drept oftat, dar care a sunat mai mult ca un chicot, i-a scăpat de pe buze.

– Da, replică el; am fost un adevărat cal breaz la vârsta mea.

Expresia „cal breaz" în acest context m-a uimit. Până atunci crezusem că un „cal breaz" e o persoană deosebit de conștiincioasă, care în special se străduie pentru binele altora. Faptul că expresia putea fi folosită și pentru a desemna un individ păcătos a fost o revelație pentru mine.

– Dar acum sunteți un om bun, nu-i așa? am continuat, renunțând la alte reflecții asupra etimologiei expresiei „cal breaz", lăsându-le pentru o ocazie mai potrivită.

– Da, da, răspunse el, expresia feței sale redobândindu-și aspectul obișnuit de melancolie resemnată. Sunt un tăciune scos din foc, asta sunt. O încurcasem cu diaconul Sawyers.

– Și soția dumneavoastră a fost cea care v-a făcut bun, nu-i așa? am insistat eu, hotărât să obțin o confirmare de prima mână în toate privințele, acum că începusem această investigație.

La menționarea soției sale, trăsăturile feței i s-au transformat brusc. Privind grăbit, în jur, ca să se asigure, probabil, că nimeni cu excepția mea nu-l putea auzi, s-a aplecat spre mine și mi-a șuierat printre dinți, la ureche, aceste cuvinte – nu le-am uitat niciodată, căci exista o atât de evidentă sinceritate în ele:

– Mi-ar place s-o jupoi; ce-aș da s-o jupoi de vie!

Aceasta m-a izbit, chiar în lumina judecății mele limitate de atunci, ca o dorință neîmplinită; și astfel, de timpuriu, credința mea în posibila transformare a omului a primit prima din acele multe lovituri care au zdruncinat-o.

Natura, fie că e umană sau nu, nu a fost făcută pentru a fi schimbată. Te poți dezvolta, te poți controla, dar nu o poți schimba.

Poți lua un mic tigru și să-l înveți să stea pe covoraşul din fața căminului și să lingă lapte; atât timp cât îi vei asigura covoraşul pe care să se întindă și suficient lapte să bea, va toarce și se va comporta ca un animal domestic afectuos. Dar rămâne un tigru cu toate instinctele unui tigru, iar progeniturile lui vor fi tigri până în vecii vecilor.

În acelaşi fel, poţi lua o maimuţă şi să o creşti timp de câteva mii de generaţii, până ce îşi va pierde coada şi va deveni întru totul o maimuţă superioară.

Poţi continua să o creşti încă câteva mii de generaţii, până ce-şi va aduna din vaporii de rămăşiţe ale eternităţii un intelect şi un suflet, cu ajutorul cărora va putea să-şi ţină mai mult sau mai puţin sub control natura originară de maimuţă.

Dar maimuţa a rămas încă acolo şi va fi întotdeauna acolo şi de fiecare dată când Poliţistul numit Civilizaţie îi întoarce spatele pentru o clipă, cum s-a întâmplat în timpul „terorii spaniole" sau al „masacrelor din septembrie" sau al legii linşajului se târăşte afară ca să muşte şi să sfâşie carnea tremurândă, sau îşi vâră braţele păroase în sânge până la cot, dacă nu dansează în jurul unui negru care arde.

Ştiam odată un om – sau, mai degrabă am ştiut ceva despre un om – care era un beţiv înveterat. A devenit şi a continuat să fie un beţiv nu datorită slăbiciunii, ci datorită vrerii sale. Când prietenii săi l-au mustrat, le-a spus să-şi vadă de treburile lor şi pe el să-l lase să-şi vadă de ale lui. Dacă ar găsi vreun motiv pentru care să nu mai bea, ar renunţa la băutură. Între timp îi plăcea să se îmbete şi înţelegea să se îmbete cât mai des cu putinţă.

O făcea în mori deliberat şi o ducea până la capăt. Se spune că aproape zece ani nu s-a culcat niciodată treaz. Asta ar putea fi o exagerare – ar fi un caz unic dacă nu ar fi aşa – dar această poveste se poate considera ca fiind suficient de veridică pentru orice scopuri practice.

Apoi, a venit o zi când într-adevăr a întrevăzut un motiv pentru a nu se îmbăta. Nu a semnat nici o declaraţie, nu a făcut nici un jurământ. A spus:

– Nu mă voi mai atinge de nici un strop de băutură.

Şi timp de 21 de ani s-a ţinut de cuvânt.

La sfârşitul acelei perioade a survenit o combinaţie de împrejurări care i-au făcut viaţa extrem de dificilă, aşa încât s-a hotărât să scape de ea cu totul. Când dorea ceva ce era posibil de atins, era un om obişnuit să întindă mâna şi să ia acel lucru. A trecut în revistă cazul său într-un mod lucid şi s-a hotărât să se sinucidă.

Dacă acest lucru trebuia făcut, cel mai bine ar fi fost, din motive pe care dacă le-am expune ar face această povestire prea lungă, să se întâmple chiar în noaptea aceea şi, dacă era posibil, chiar înainte de ora 11, care era cea mai timpurie oră la care o anumită persoană putea sosi dintr-un anumit loc.

Se făcuse patru după amiază. S-a îngrijit de o anumită afacere necesară şi a scris nişte scrisori care trebuiau scrise. Aceasta l-a ţinut ocupat până la ora şapte. Apoi a chemat un taxi şi a mers la un mic hotel din suburbii, a luat o cameră izolată şi a comandat cele necesare pentru a face un punch special, ultima băutură pe care o băuse cu 26 de ani în urmă.

Timp de trei ore a stat acolo bând zdravăn, cu ceasul în faţa lui. La zece şi jumătate a sunat, şi-a plătit nota, s-a întors acasă şi şi-a tăiat beregata.

Vreme de un sfert de secol, oamenii numiseră acest om un „caracter reformat". Caracterul său nu se schimbase însă nici un pic. Setea de băutură nu murise niciodată. Timp de 26 de ani, fiind un om mare, şi-o înăbuşise. Când toate lucrurile îi deveniseră indiferente şi-a slăbit strânsoarea şi instinctul rău a înflorit în el, la fel de puternic în ziua în care a murit ca în ziua în care şi-l înăbuşise.

Asta e tot ce poate face un om, să găsească puterea necesară să zdrobească răul care este în el şi să-l înăbuşe zi de zi. Nu ascult niciodată discuţii insipide despre „caractere schimbate" şi „naturi reformate" fără să mă gândesc la o predică pe care am ascultat-o la o întrunire a mişcării renascentiste wesleyene[1] în Block Country[2].

– O! prieteni, noi toţi îl avem pe diavol în noi. Eu îl am şi voi îl aveţi, strigă predicatorul. Era un bărbat bătrân, cu părul şi barba albe, cu ochi sălbatici de luptător. Majoritatea predicatorilor care au venit ca să aducă „renaşterea", cum se spunea prin acel district, aveau astfel de ochi. Unii din ei aveau nevoie ei înşişi să „renască", în cu totul alt sens, înainte de a pleca. Vorbesc acum despre lucruri care au avut loc cu mai mult de treizeci de ani în urmă.

– A, aşa e, îl avem – aşa e, îl avem! a venit răspunsul.

– Şi nu puteţi scăpa de el, a continuat vorbitorul.

---

[1] În rândurile bisericilor evanghelice au fost făcute mai multe încercări de renaştere a credinţei religioase. Referinţa în text se face la mişcarea iniţiată de John Wesley în cadrul Bisericii Anglicane. Între 1738–1791 el a pus bazele a ceea ce s-a numit apoi Biserica Metodistă Wesleyană. Pentru aceasta el a călătorit peste tot în insulele britanice, predicând mulţimilor. Această tradiţie s-a păstrat şi după dispariţia lui.

[2] E vorba de zona industrială aflată la vest şi la nord de Birmingham, conţinând 20 de oraşele din centrul Angliei. Numele ei e dat de poluarea industrială intensă care a caracterizat această zonă încă din timpul revoluţiei industriale.

– Noi nu, exclamă o voce înflăcărată din fundul sălii, dar Dumnezeu ne va ajuta.

Bătrânul se întoarse spre el aproape cu violență:

– Dar Dumnezeu nu o va face, strigă el: nu te bizui pe asta, flăcăule. Îl ai și trebuie să-l ții. Nu te poți descotorosi de el. Dumnezeu nu o vrea!

Aici izbucniră murmure de dezaprobare mânioasă, dar bătrânul continuă fără să-i ia în seamă.

– Nu-i bine pentru voi să scăpați de el. Trebuie să-l îmbrățișați strâns. Nu-l lăsați să plece. Țineți-l bine și... bateți-l măr. Vă spun că este un bun exercițiu creștinesc.

Discutaserăm acest subiect cu referire la eroul nostru. Brown sugerase ca o idee proaspătă, și deci una care se oferea singură pentru o abordare destul de originală, ca eroul nostru să fie un tip cu totul neisprăvit.

Jephson a sprijinit propunerea întrucât ne-ar da cu atât mai mult posibilitatea de a duce la bun sfârșit opera artistică. Era de părere că ar trebui să fim mai fermi în conturarea unui ticălos decât în încercarea de a face portretul unui om bun.

MacShaughnassy terță (dacă pot inventa ceea ce adesea mi-a părut a fi un cuvânt foarte necesar) susținea propunerea cu ardoare. Era plictisit, spunea el, de tânărul din romane cu inima ca de cristal și cu gânduri nobile. Pe lângă aceasta, era o lectură nepotrivită pentru o tânără. Îi dădea idei false și o făcea să fie nemulțumită de felul în care e alcătuită omenirea.

Ca atare, și-a dat drumul și ne-a schițat conturul ideii sale despre un erou despre care pot doar spune că nu mi-ar plăcea să-l întâlnesc într-o noapte întunecoasă.

Brown, singurul nostru tovarăș serios, ne-a rugat, nu pentru prima dată și poate nu cu totul inutil, să fim rezonabili și ne-a amintit că aceste întâlniri aveau scopul de a discuta lucruri serioase, nu de a spune prostii.

Ideea lui Brown era că omul trebuie să fie un ticălos fără seamăn, până la mijlocul cărții, când un eveniment care va avea loc îl va transforma complet. În mod firesc, această propunere a împins discuția la întrebarea pe care am formulat-o la începutul acestui capitol: se schimbă omul vreodată? Am pledat pentru răspunsul negativ și am expus motivele lipsei mele de încredere într-o manieră asemănătoare felului în care le-am prezentat aici. MacShaughnassy, pe de altă parte, a susținut că se transformă și a dat drept exemplu cazul său: un om care, în

tinereţe, după cum afirma el, fusese o persoană zăpăcită, lipsită de simţ practic şi cu totul inconştientă.

Am susţinut că acesta era doar un exemplu de puterea de voinţă enormă care-i dă posibilitatea unui om să depăşească şi să se ridice deasupra defectelor de caracter cu care natura l-a handicapat.

– Părerea mea despre tine, am spus, e că eşti din fire un măgar bine intenţionat, dar cu totul iresponsabil şi lipsit de orice speranţă de îndreptare. Dar, am continuat repede, văzându-i mâna întinzându-se spre un Shakespeare complet într-un singur volum, aşezat pe pian, capacităţile tale mintale au o putere atât de extraordinară încât poţi ascunde acest fapt şi te prefaci că eşti un om plin de sensibilitate şi înţelepciune.

Brown a fost de acord cu mine că, în cazul lui MacShaughnassy, erau foarte evidente urmele caracterului menţionat anterior, dar a susţinut că era o exemplificare nefericită şi că nu ar trebui să cântărească în discuţie.

– Vorbind serios, a spus el, nu crezi că există unele experienţe care sunt suficient de mari pentru a reforma natura unui om?

– Să o distrugă, da, am replicat eu, dar să o reformeze, nu. Trecerea printr-o mare încercare poate zgudui un om sau îl poate întări, tot aşa cum trecerea printr-un furnal poate topi sau purifica metalul, dar nici un furnal aprins vreodată pe acest pământ nu poate schimba o bară de aur într-o bară de plumb, sau o bară de plumb în una de aur.

L-am întrebat pe Jephson ce credea. El nu considera comparaţia cu bara de aur ca fiind bună. Caracterul omului, susţinea el, nu e un element imuabil. El l-a asemănat cu un drog – fie otravă, fie elixir – alcătuit de fiecare om pentru el însuşi din farmacopeea tuturor lucrurilor cunoscute de viaţă şi timp şi nu vedea nici o imposibilitate, deşi exista o oarecare improbabilitate, ca acest conţinut al paharului să fie aruncat deoparte şi o doză proaspătă să fie preparată cu trudă şi durere.

– Ei bine, am spus, să examinăm cazul din punct de vedere practic. Aţi cunoscut vreodată un om al cărui caracter să se schimbe?

– Da, răspunse el, chiar am cunoscut un om al cărui caracter mi-a părut a fi complet schimbat datorită unei experienţe pe care a avut-o. Se poate, aşa cum spui tu, doar să fi fost zdruncinat sau ca lecţia să-l fi învăţat să-şi ţină totdeauna firea sub control. În orice caz, rezultatul a fost izbitor.

L-am rugat să ne facă istoria cazului şi el o făcu.

– Era prietenul unor veri de-ai mei, începu Jephson, oameni pe care obişnuiam să-i văd adesea când eram student. Când l-am întâlnit pentru prima dată era un tânăr de douăzeci şi şase de ani, puternic din punct de vedere mintal şi fizic şi cu o fire aspră şi îndărătnică, pe care cei care-l simpatizau o numeau dominatoare, iar cei care îl dezaprobau – un grup cu mult mai numeros – o numeau tiranică. Când l-am văzut trei ani mai târziu, era un bătrân în vârstă de douăzeci şi nouă de ani, blând, docil, dincolo de limita slăbiciunii, neîncrezător în sine şi atent faţă de alţii într-o măsură care era adesea riscantă. Mai înainte, mânia sa era uşor şi frecvent stârnită. De la schimbarea despre care vorbesc, nu am mai văzut o umbră de mânie care să-i întunece faţa, decât poate o dată. Într-o zi, în timpul unei plimbări, am dat peste un derbedeu care îngrozea o fetiţă, prefăcându-se că aţâţă un câine să se năpustească asupra ei. L-a apucat pe băiat cu o strânsoare care aproape i-a tăiat respiraţia şi i-a dat o pedeapsă care mi-a părut cu totul disproporţionată faţă de fapta sa, oricât de brutală ar fi fost.

L-am dojenit când s-a întors la mine.

– Da, mi-a răspuns scuzându-se; probabil că sunt un judecător prea aspru al unor nebunii. Şi, ştiind ce văd ochii săi chinuiţi, nu am mai spus nimic.

Era cel mai mic asociat al unei firme mari de comisionari ai ceaiului din City. Nu avea mare lucru de făcut în biroul său din Londra şi, prin urmare, când o plantaţie de ceai din India de Sud a căzut în mâinile firmei, ca rezultat al unor tranzacţii de ipotecare, i s-a sugerat să plece şi să-i preia conducerea. Planul i se potrivea admirabil. Era omul potrivit în toate privinţele să ducă o viaţă aspră, să facă faţă unui număr deloc de disprețuit de dificultăţi şi pericole, să conducă o mică armată de muncitori băştinaşi mai supuşi fricii decât afecţiunii. O astfel de viaţă, necesitând raţiune şi acţiune, ar putea oferi naturii sale puternice mai mult interes şi mai multă plăcere decât ar fi putut el spera vreodată să obţină în mediul mărginit al civilizaţiei.

Numai un singur lucru ar fi putut pleda în mod întemeiat împotriva acestui aranjament, şi acela era soţia sa. Era o fată fragilă şi delicată, cu care se căsătorise supunându-se acelui instinct al atracţiei către ceva ce este opus, pe care Natura, în scopul menţinerii echilibrului, l-a implantat în piepturile noastre – o fiinţă timidă, cu ochii blânzi, una dintre acele femei pentru care moartea este mai puţin groaznică decât pericolul, iar soarta mai uşor de înfruntat decât frica. Astfel de femei

sunt cunoscute ca luând-o la fugă țipând speriate de un șoarece în timp ce întâmpină martiriul cu eroism. Ele nu-și pot controla nervii mai mult decât poate un plop tremurător să oprească tremurul frunzelor sale.

Dacă ar fi stat să ia în considerare sentimentele ei în această privință, i-ar fi trecut repede prin minte faptul că ea era cu totul nepotrivită pentru asta și ar fi fost nefericită datorită vieții la care o condamna acceptarea postului de către el. Dar să vadă o chestiune din oricare alt punct de vedere decât al său propriu nu-i stătea în fire. Nu poate fi nici o îndoială că o iubea cu pasiune, în felul său, ca pe un lucru care îi aparținea, dar era dragostea pe care astfel de oameni o au pentru câinele pe care-l țin în lanț, pentru calul căruia îi rup spinarea dându-i pinteni. Nu i-a trecut niciodată prin minte să o consulte asupra acestui subiect. Într-o zi, a informat-o asupra hotărârii sale și a datei când urmau să plece pe mare și, înmânându-i un cec frumos, i-a spus să-și cumpere toate lucrurile care-i erau necesare și să-l încunoștiințeze dacă are nevoie de mai mult; iar ea, iubindu-l cu o devoțiune de câine, care nu era bună pentru el, și-a deschis ochii ei mari puțin mai mult, dar nu a spus nimic. S-a gândit totuși mult la consecințele schimbării survenite asupra ei și, când nu era nimeni prin preajmă, plângea încetișor; apoi, auzind pașii lui, își ștergea în grabă urmele lacrimilor și mergea să-l întâmpine cu un zâmbet.

Ei bine, timiditatea și nervozitatea ei, care acasă fuseseră doar un motiv de tachinare, au devenit, în noile împrejurări ale vieții lor, un motiv de supărare serioasă pentru soț. O femeie care părea incapabilă să-și reprime un strigăt ori de câte ori se întorcea și vedea în întuneric o pereche de ochi pătrunzători privind-o dintr-o față oacheșă sau care putea să cadă de pe cal de frică la auzul răgetului unei fiare la o distanță de o milă și care se albea la față și îngheța de groază la simpla vedere a unui șarpe nu era o persoană potrivită cu care să trăiești în vecinătatea junglei indiene.

El însuși era neînfricat și nu o putea înțelege. Pentru el era pur și simplu afectare. Avea o idee confuză, obișnuită la bărbații care au firea lui, că femeile pretind că sunt fricoase deoarece cred că le stă bine și li se potrivește. Credea că dacă cineva le-ar putea convinge de nebunia acestei idei, ele ar putea fi determinate să renunțe la ea tot așa cum au renunțat la pașii mărunți și vocea afectată. Un om care se mândrea, așa cum o făcea el, cu cunoștințele sale despre cai, ar putea, s-ar crede, să

fi sesizat natura mai profundă a fricii, care este o simplă problemă de temperament. Dar omul era doar un nerod.

Lucrul care-l supăra cel mai mult era groaza ei față de șerpi. El era nebinecuvântat sau neblestemat – oricum ați vrea să numiți asta – de imaginație, de orice fel ar fi ea. Nu exista nici un fel de contradicție între el și semințiа șerpilor. Pentru el, o creatură care se târăște pe burtă nu era cu nimic mai teribilă decât o ființă care mergea pe picioarele ei; ba chiar dimpotrivă, căci știa că, de regulă, există mai puțin pericol din partea lor. O reptilă este oricând dornică să scape de om. Dacă nu este atacată sau înfricoșată, ea nu va ataca. Majoritatea oamenilor se mulțumesc să-și dobândească cunoștințele despre acest fel de fapte din cărțile de istorie naturală. El le-a pus la încercare singur. Servitorul său, un bătrân sergent de dragoni, mi-a spus că l-a văzut oprindu-se cu fața la o distanță de șase inci de capul unei cobre cu glugă, urmărind-o nemișcat prin ochelari, până când s-a îndepărtat târându-se, știind tot timpul că o singură atingere a colților ei ar însemna moartea de care nu ar mai putea scăpa. Faptul că o ființă rațională ar putea fi cuprinsă de teamă, de o teamă îmbolnăvitoare de moarte, din cauza unor lucruri atât de jalnic de inofensive, i se părea monstruos, și astfel s-a hotărât să încerce să o vindece de frică și pe ea.

A reușit în cele din urmă să facă acest lucru într-o măsură mai eficace decât anticipase, dar asta i-a lăsat în ochi o groază care nu l-a mai părăsit până în ziua de azi și din care nu va ieși vreodată.

Într-o seară, mergând călare spre casă printr-o parte a junglei nu departe de bungalow-ul său, a auzit aproape de urechea sa un sâsâit slab, pe un ton jos și, uitându-se în sus, a văzut un piton balansându-se de ramura unui copac și apoi șerpuind rapid prin iarba înaltă. Cum fusese la vânătoare de antilope, pușca încărcată îi atârna lângă scărița șeii. Sărind de pe calul înspăimântat, a avut exact timpul să tragă în această creatură înainte de a dispare. În aceste împrejurări nu se prea aștepta să îl lovească. Din întâmplare, glonțul l-a lovit exact la joncțiunea capului cu vertebrele și l-a ucis instantaneu. Era un specimen superb și, cu excepția micii răni făcute de glonte, era cu totul nevătămat. L-a ridicat și l-a atârnat de-a curmezișul șeii, pentru a-l duce acasă și a-l conserva.

În timp ce galopa, privind în jos din când în când la uriașul hidos ce se legăna și se răsucea în fața lui ca și cum ar mai fi fost încă viu, prin minte îi trecu o idee strălucită. Va folosi

această reptilă moartă pentru a o vindeca pe soția sa de teama față de cele vii. Va aranja lucrurile astfel încât ea să o vadă și să creadă că este vie, să-i fie groază de ea; apoi îi va arăta că fusese înspăimântată de o simplă mortăciune: îi va fi rușine, și se va vindeca de nebunia ei. Era tipul de idee care-i vine unui smintit.

Când a ajuns acasă, a dus șarpele mort în camera sa de fumat; apoi, încuind ușa, idiotul și-a pus în aplicare rețeta. A aranjat monstrul într-o poziție foarte naturală și veridică. Părea că se târăște pe dușumea intrând prin fereastra deschisă și oricine intra în cameră brusc, cu greu ar fi putut evita să nu calce pe el. Totul era făcut cu multă pricepere. Terminând totul, a luat o carte de pe raft, a deschis-o și a pus-o cu fața în jos pe canapea. Când a terminat pregătirile, plin de satisfacție, a descuiat ușa și a ieșit, foarte încântat de el însuși.

După cină a aprins o țigară de foi și a fumat o vreme în liniște, șezând pe scaun.

– Te simți obosită? a întrebat-o într-un târziu, cu un zâmbet.

Ea a râs și, spunându-i că-i un leneș, l-a întrebat ce dorea.

– Doar romanul pe care-l citeam. L-am lăsat în vizuina mea. Te superi dacă te rog să-l aduci? Îl vei găsi deschis pe canapea.

Ea sări și alergă ușor spre ușă.

În timp ce se opri o clipă pentru a se uita din nou la el și pentru a-l întreba titlul cărții, el se gândi cât era ea de drăguță și dulce; și pentru prima dată o slabă licărire a naturii adevărate a lucrului pe care-l făcea îi trecu prin minte.

– Lasă, spuse el, ridicându-se pe jumătate, îl voi... Apoi, însă, îndrăgostit de strălucirea planului său, s-a stăpânit, și ea a dispărut.

I-a auzit pașii trecând de-a lungul coridorului acoperit cu covoare și a zâmbit în sine. Credea că povestea urma să fie destul de amuzantă. E greu să-ți fie milă de el, chiar acum, dacă te gândești la acest lucru.

Ușa de la camera de fumat s-a deschis și s-a închis și el stătea încă uitându-se visător la cenușa țigării sale de foi, zâmbind.

Poate a trecut o clipă, poate au trecut două, dar au părut mult mai lungi. Bărbatul suflă norul cenușiu din fața ochilor săi și așteptă. Apoi auzi ce se așteptase să audă – un țipăt pătrunzător. Apoi altul, care, așteptându-se să fie însoțit de trântitul ușii îndepărtate și de zgomotul pașilor care alergau înapoi de-a lungul coridorului, l-a înmărmurit, smulgându-i zâmbetul de pe buze.

Apoi altul și altul și altul, țipăt după țipăt. Servitorul băștinaș, lunecând fără zgomot prin cameră, a pus jos lucrul pe care

îl avea în mână şi s-a îndreptat instinctiv spre uşă. Soţul s-a mişcat şi l-a oprit.

– Stai unde eşti, a spus el cu voce răguşită. Nu e nimic. Stăpâna ta este speriată, asta-i tot. Ea trebuie să înveţe să se vindece de prostia asta. Apoi a ascultat din nou, iar ţipetele s-au transformat în ceea ce suna în mod curios ca un râs înăbuşit, după care a urmat o tăcere bruscă.

Şi din acea tăcere fără sfârşit, frica puse stăpânire pe bărbat pentru prima dată în viaţa lui, iar el şi servitorul negru s-au uitat unul la altul cu ochi în care lucea o asemănare stranie; mânaţi de un instinct comun, s-au îndreptat împreună spre locul de unde venea tăcerea.

Când bărbatul a deschis uşa, el văzu trei lucruri: unul era pitonul mort, zăcând acolo unde îl lăsase; al doilea era un piton viu, probabil tovarăşul său, încolăcindu-se încet în jurul său; al treilea era o grămadă zdrobită şi însângerată de carne, în mijlocul duşumelei.

El însuşi nu şi-a mai amintit nimic până ce săptămâni după aceea şi-a deschis ochii într-un loc întunecat şi nefamiliar, dar servitorul băştinaş, înainte de a fugi strigând din casă, şi-a văzut stăpânul aruncându-se asupra şarpelui viu şi apucându-l cu mâinile, iar când, mai târziu, alţi oameni au năvălit în cameră şi l-au prins tremurând din tot corpul în braţele lor, au găsit al doilea piton cu capul sfărâmat.

Aceasta este întâmplarea care a schimbat caracterul omului meu – dacă s-a schimbat –, a conchis Jephson. Mi-a spus-o într-o noapte în timp ce stăteam pe puntea vasului, întorcându-ne din Bombay. El nu s-a cruţat. Mi-a spus povestea în acelaşi fel în care v-am spus-o eu, dar cu un ton egal, monoton, fără nici o emoţie de vreun fel. L-am întrebat, când a terminat, cum poate suporta să o evoce:

– Să o evoc? replică el, cu un slab ton de surpriză; dar ea este întotdeauna cu mine!

Capitolul VIII

Într-o zi am vorbit despre crimă şi criminali. Discutasem posibilitatea unui roman fără un personaj negativ, dar am ajuns la concluzia că nu ar fi interesant.

Este o reflecţie groaznic de tristă, a remarcat MacShaughnassy meditativ, dar cât de plictisitor ar fi acest pământ dacă nu ar exista prietenii noştri, oamenii răi. Ştiţi, continuă el, când aud despre oamenii care călătoresc pretutindeni în lume încercând să-i schimbe pe toţi şi să-i facă buni, devin în mod cert nervos. Eradicaţi păcatul şi literatura va aparţine numai trecutului. Fără diverşi oameni răi, noi, autorii, am muri de foame.

– Eu nu mi-aş face atâtea griji, replică Jephson pe un ton sec. O jumătate de omenire „îndreaptă" cealaltă jumătate într-un mod destul de constant de la începutul lumii; cu toate acestea, pare să fi rămas o cantitate destul de apreciabilă de natură umană. Reprimarea păcatului este în mare măsură un lucru asemănător cu înăbuşirea unui vulcan; astuparea unei supape pur şi simplu deschide alta. Răul va supravieţui epocii noastre.

Nu pot accepta părerea ta optimistă asupra acestui lucru, a răspuns MacShaughnassy. Mi se pare că crima – în orice caz, crima interesantă – este încetul cu încetul scoasă din existenţa noastră. Piraţii şi tâlharii de drumul mare au fost practic eradicaţi. Bătrânul Bill contrabandistul şi-a topit hangerul transformându-l într-o halbă cu fundul fals. Gaşca ce era întotdeauna gata să-l salveze pe eroul nostru de iminenta căsătorie a fost desfiinţată. Nu există nici un lugher pe întreaga coastă care să mai poată fi capabil de o răpire. Bărbaţii îşi rezolvă „problemele de onoare" în tribunale şi se reîntorc acasă răniţi doar la buzunare. Atacurile asupra femeilor neprotejate sunt limitate la suburbii, unde eroii nu locuiesc, şi sunt răzbunate de cel mai apropiat judecător de pace. Hoţul modern este în general un zarzavagiu fără lucru. „Prada" sa constă, de obicei, dintr-un

pardesiu şi o pereche de cizme şi, când încearcă să şteargă putina cu ele, îl prinde servitoarea. Sinuciderile şi omorurile devin tot mai rare cu fiecare sezon ce trece. Dacă se păstrează gradul actual de descreştere, nu se va mai auzi de moarte prin violenţă în maximum un deceniu şi se va râde când se va povesti despre un omor ca de o faptă prea improbabilă pentru a putea fi interesantă. O anumită secţiune a oamenilor băgăreţi se plâng chiar cu glas tare, cerând impunerea celei de a şaptea porunci. Dacă reuşesc, autorii vor trebui să urmeze sfatul dat în general lor de către critici şi să se retragă cu totul din afaceri. Ascultaţi-mă pe mine; mijloacele noastre de existenţă ne sunt furate unul câte unul. Scriitorii ar trebui să se organizeze într-o societate pentru sprijinirea şi încurajarea crimei.

Principala intenţie a lui MacShaughnassy când a făcut aceste remarci a fost aceea de a-l şoca şi întrista pe Brown şi a reuşit să atingă acest scop. Brown este, sau era în vremea aceea, un tânăr serios cu un punct de vedere exaltat – unii erau înclinaţi să spună exagerat – asupra importanţei şi demnităţii profesiunii de scriitor. Ideea lui Brown asupra temei Creaţiunii era că Dumnezeu a făcut universul astfel încât să dea literaturii ceva despre care să scrie. Pe vremuri acordam credit lui Brown pentru originalitatea acestei idei, dar, pe măsură ce am îmbătrânit, am aflat că această teorie este foarte populară şi obişnuită în cercurile cultivate. Brown l-a criticat pe MacShaughnassy.

– Vorbeşti, a spus el, ca şi cum literatura ar fi parazitul răului.

– Şi ce altceva e? replică MacShaughnassy cu entuziasm. Ce ar fi devenit literatura fără nebunie şi păcat? Ce altceva este munca literatului în afară de a scormoni, pentru a-şi câştiga existenţa, în grămada de cenuşă a nenorocirii umane? Imaginaţi-vă, dacă puteţi, o lume perfectă – o lume unde bărbaţii şi femeile nu ar spune niciodată lucruri absurde şi niciodată nu ar face lucruri nechibzuite, unde băieţaşii nu ar fi niciodată neascultători, iar copiii nu ar face niciodată remarci stânjenitoare, unde câinii nu s-ar bate niciodată şi pisicile n-ar ţipa, unde nevestele nu şi-ar ţine niciodată soţii sub papuc, iar soacrele nu ar cicăli, unde bărbaţii nu ar merge niciodată la culcare încălţaţi cu cizmele şi căpitanii de marină nu ar înjura nici o singură dată, unde instalatorii ar şti ce fac, iar fetele bătrâne nu s-ar îmbrăca niciodată precum cele tinere, unde negrii nu ar fura niciodată pui de găină şi oamenii mândri nu ar avea niciodată rău de mare. Unde ar fi atunci umorul şi inteligenţa voastră? Imaginaţi-vă o lume unde inimile nu s-ar frânge niciodată, unde buzele

nu ar fi niciodată strânse de durere, unde ochii nu ar fi niciodată întunecați, unde picioarele nu ar fi niciodată obosite, unde stomacurile nu ar fi niciodată goale! Unde ar fi patosul vostru? Imaginați-vă o lume în care soții nu ar iubi niciodată mai mult de o singură nevastă și aceea ar fi cea care trebuie, unde nevestele nu ar fi niciodată sărutate de altcineva în afară de soții lor, unde inimile bărbaților nu ar fi niciodată negre și gândurile femeilor niciodată impure, unde nu ar exista ură și invidie, nici dorințe, nici disperare. Unde ar fi scenele voastre despre pasiune, complicațiile voastre atât de interesante, subtilele voastre analize psihologice? Dragul meu Brown, noi, scriitorii – romancieri, dramaturgi, poeți – ne îngrășăm pe seama suferinței semenilor noștri. Dumnezeu a creat bărbatul și femeia, iar femeia a creat literatul când și-a înfipt dinții în măr. Am intrat în lume în umbra șarpelui. Suntem corespondenții speciali ai armatei Diavolului. Îi prezentăm victoriile în romane de trei volume, înfrângerile ocazionale în melodrame în cinci acte.

– Toate astea sunt foarte adevărate, a remarcat Jephson, dar trebuie să vă amintiți că nu numai literatul profită de pe urma nenorocirii. Doctorul, avocatul, predicatorul, proprietarul ziarului, cel ce prezice vremea – aș crede că nici unul nu va ura bun venit noului mileniu. Nu voi uita niciodată o anecdotă pe care unchiul meu obișnuia să o relateze, referindu-se la perioada când era capelan la închisoarea districtuală din Linconshire[1]. Într-o dimineață trebuia să aibă loc o execuție prin spânzurare. Obișnuitul grup de martori, constând din șerif, guvernator, trei sau patru reporteri, un magistrat și vreo doi gardieni, s-a adunat în închisoare. Condamnatului, un bandit brutal care fusese găsit vinovat de omorârea unei tinere fete în împrejurări extrem de revoltătoare, i s-au legat mâinile de către călău și ajutorul său, iar unchiul meu folosea ultimele câteva momente pe care le avea la dispoziție încercând să sfărâme indiferența posacă pe care individul o manifestase tot timpul, atât față de crima sa, cât și față de soarta sa.

Unchiul meu, guvernatorul, nereușind să-i facă vreo impresie, s-a aventurat să adauge câteva cuvinte de povață, la care omul s-a întors amenințător către ei toți.

– La dracu, strică el, cu smiorcăielile voastre. Cine sunteți voi să-mi țineți predici? Sunteți destul de bucuroși că eu sunt aici – voi *toți*. Ei bine, eu sunt singurul dintre voi care nu am

[1] Regiune din partea centrală a Marii Britanii, mărginită la est de Marea Nordului.

de gând să vărs nici o lacrimă pentru asta. Unde ați fi voi toți, aș vrea să știu, voi porci ipocriți, dacă n-aș fi eu și cei de teapa mea? Ei bine, cei de teapa mea vă *țin* pe voi! Apoi merse direct spre spânzurătoare și-i spuse călăului să se grăbească și să nu-i facă pe domni să aștepte.

– Era multă tărie de caracter în acel om, spuse MacShaughnassy.

– Da, adăugă Jephson și, de asemenea, multă inteligență.

MacShaughnassy suflă o gură de fum peste un păianjen care era gata să omoare o muscă. Aceasta făcu păianjenul să cadă în râu, de unde o rândunică supradotată pentru vânătoare l-a salvat repede.

– Mi-ai amintit, spuse el, de o scenă la care am asistat odată în biroul ziarului „The Daily"[1], vreau să zic în biroul unui anumit ziar cotidian. Era în sezonul mort și exista multă apatie. Într-o seară, pe când doi sau trei din noi mergeam ca somnambulii pe scări, rugându-ne în secret să izbucnească un război sau foametea, Todhunter, reporterul de la rubrica „viața orașului", a trecut în goană pe lângă noi cu un chiot și năvăli în camera subdirectorului. Noi l-am urmat. Își flutura carnetul deasupra capului și, vociferând în maniera franțuzească, ceru stilouri, cerneală și hârtie.

– Ce s-a întâmplat, strigă subdirectorul, molipsindu-se de entuziasmul său. E din nou epidemie de gripă?

– Ceva mai grozav decât asta! strigă Todhunter. S-a scufundat un vapor cu excursioniști. O sută douăzeci și cinci de vieți pierdute: patru coloane bune cu scene sfâșietoare!

– Pe legea mea, spuse subdirectorul, nu putea să se fi întâmplat la un moment mai potrivit – și apoi s-a așezat și a scris pe nerăsuflate un articol de fond, în care exprima durerea și regretul pe care le simțea ziarul, trebuind să anunțe dezacordul și atrăgând atenția asupra prezentării excepțional de simțite asigurate prin energia și talentul „reporterului nostru special".

– Este o lege a naturii, spuse Jephson: nu suntem primul grup de tineri filozofi care au fost izbiți de faptul că nenorocirea unui om este șansa altui om.

– Iar ocazional a unei alte femei, am observat. Mă gândeam la un incident pe care mi l-a spus o soră. Dacă o soră de caritate cinstită nu știe mai mult despre natura umană, dacă nu vede mai clar în sufletul bărbaților și al femeilor decât toți romancierii din mica lume a cărților puși la un loc – aceasta se

[1] „Cotidianul" – titlu inventat.

poate întâmpla doar pentru că este oarbă şi surdă din punct de vedere fizic. Întreaga lume e o scenă, iar toţi bărbaţii şi femeile sunt simpli actori; atâta timp cât suntem sănătoşi, ne jucăm rolurile cu curaj până la capăt, jucându-ne, în ansamblu, artistic şi cu zel, uneori chiar până acolo că ne imaginăm că suntem noi înşine oamenii care pretindem că suntem. Dar o dată cu boala vine şi uitarea rolului nostru şi o anumită neglijenţă legată de impresia pe care o producem asupra audienţei. Suntem prea slabi pentru a pune vopsea şi pudră pe feţele noastre, gătelile scenei zac nebăgate în seamă lângă noi. Gusturile eroice şi sentimentele virtuoase ne obosesc. În camera liniştită, întunecată, unde reflectoarele marii scene nu strălucesc asupra noastră, unde urechile nu se mai ciulesc pentru a prinde aplauzele sau fluierăturile oraşului, suntem pentru o clipă noi înşine.

Această soră era o femeie liniştită, micuţă şi modestă, cu o pereche de ochi enormi, blajini şi visători, care aveau o putere curioasă de a absorbi tot ce trecea prin faţa lor, fără a părea că se uită la ceva. Privind atât de multă viaţă dezgolită, a dobândit o expresie uşor cinică, dar în spatele ei era multă bunătate.

În timpul serilor din timpul convalescenţei mele, obişnuia să-mi vorbească despre experienţa ei ca soră. Uneori m-am gândit că voi scrie povestirile pe care mi le-a spus, dar vor constitui o lectură tristă. Majoritatea lor, mi-e teamă, ar arăta doar latura întortocheată, neplăcută a naturii umane şi Dumnezeu ştie că nu este nevoie să ne-o arătăm unul altuia, deşi sunt atât de mulţi în zilele noastre care par a crede că este singurul lucru care merită a fi făcut. Câteva povestiri erau suave, dar cred că acestea erau şi cele mai triste; vreo două cred că erau bune şi pentru râs, dar nu ar fi fost un râs de care să te bucuri.

– Nu intru niciodată pe uşa unei case în care am fost chemată, mi-a spus ea într-o seară, fără să mă întreb, în timp ce-i păşesc pragul, cum va fi această poveste. În camera unui bolnav mă simt întotdeauna ca şi cum aş fi în spatele unor scene din viaţă. Oamenii vin şi pleacă în preajma ta, tu îi asculţi şi râzi, dar când priveşti în ochii pacientului ştii că totul e ca într-o piesă de teatru.

Întâmplarea de care mi-a amintit Jephson mi-a fost povestită de către ea într-o după-amiază, în timp ce stăteam sprijinit lângă foc, încercând să beau un pahar de vin de Porto şi mă simţeam cam deprimat atunci când am descoperit că nu-mi place.

– Unul din primele cazuri, spuse ca, a fost o operaţie chirurgicală. Eram foarte tânără pe atunci şi am făcut o greşeală mai

mult decât jenantă. Nu vreau să spun „o greşeală profesională"; era totuşi o greşeală care, dacă aş fi avut mai multă minte, nu ar fi trebuit s-o fac.

Pacientul meu era un domn chipeş, care vorbea frumos. Soţia lui era o femeie drăguţă, micuţă şi negricioasă, dar nu mi-a plăcut de la început. Era una din acele femei de o decenţă perfectă şi rece, care întotdeauna îmi sugerau ideea că s-au născut într-o biserică şi că nu au depăşit niciodată frigul ei. Totuşi, părea să-l iubească foarte mult, la fel şi el pe ea. Îşi vorbeau foarte drăguţ – prea drăguţ pentru a fi adevărat, aş fi spus, dacă aş fi ştiut atunci atâtea câte ştiu acum.

Operaţia a fost grea şi periculoasă. Când am intrat de serviciu seara, l-am găsit, cum mă aşteptam, delirând. L-am ţinut cât mai liniştit posibil, dar pe la ora nouă, când starea i s-a înrăutăţit în ciuda tuturor eforturilor, am început să mă neliniştesc. M-am aplecat cât mai aproape de el şi am ascultat ce delira. Am auzit mereu numele „Louise". De ce n-ar veni Louise la el? Era atât de inuman din partea ei! Săpaseră o groapă mare şi îl împingeau în ea – o! de ce nu venea să-l salveze? Ar fi salvat dacă ea ar veni şi l-ar lua doar de mână.

Strigătele lui deveniră atât de jalnice, încât nu le-am mai putut suporta. Soţia sa plecase să asiste la rugăciune, dar biserica era doar pe strada alăturată. Din fericire, sora de zi nu plecase încă: am chemat-o să-l supravegheze pentru o clipă şi, punându-mi pălăria, am dat o fugă până acolo. Am spus ce mă aducea acolo paracliserului, iar el m-a dus la ea. Am deschis uşa stranei şi, aplecându-mă, i-am şoptit.

– Vă rog, veniţi imediat. Soţul dumneavoastră delirează prea tare ca să mai pot face ceva şi dumneavoastră l-aţi putea calma.

Ea mi-a şoptit, fără a-şi ridica capul:

– Voi veni îndată. Slujba nu va mai dura mult.

Răspunsul ei m-a surprins şi m-a enervat.

– Veţi acţiona mult mai creştineşte venind acasă cu mine, am spus cu asprime, decât rămânând aici. El vă cheamă mereu şi nu pot să-l adorm.

Şi-a ridicat capul de pe mâini.

– Mă cheamă? întrebă ea, cu un ton uşor neîncrezător.

– Da, am răspuns, a fost singurul său strigăt din ultima oră: unde este Louise, de ce nu vine Louise?

Faţa ei era în umbră, dar când s-a întors şi lumina slabă de la una din duzele de gaz ce cădea în jos i s-a aşternut pe faţă,

am avut impresia că am văzut un zâmbet pe ea şi mi-a displăcut mai mult ca oricând.

– Mă voi întoarce cu tine, a spus ea, ridicându-se şi punându-şi deoparte cărţile. Am părăsit biserica împreună.

Mi-a pus multe întrebări pe drum.

– Cunosc pacienţii, când sunt în stare de delir, oamenii din preajma lor? Îşi amintesc ei de faptele reale, sau conversaţia lor este o vorbărie fără şir? Ar putea fi gândurile lor ghidate în vreo direcţie?

În clipa în care am intrat pe uşă, ea şi-a aruncat mantaua şi pălăria şi a urcat scările repede şi fără zgomot.

S-a îndreptat spre pat şi a rămas în picioare privind în jos spre el, dar el era cu totul inconştient de prezenţa ei acolo şi a continuat să bolborosească. I-am sugerat să-i vorbească, dar ea a spus că era sigură că ar fi inutil şi, trăgându-şi un scaun înapoi în umbră, s-a aşezat lângă el.

Văzând că nu-i e de nici un folos, am încercat să o conving să meargă la culcare, dar ea a spus că ar prefera să stea, iar eu, fiind doar cu puţin mai mult decât o copilă pe atunci şi fără prea multă autoritate, am lăsat-o... Toată noaptea el s-a zvârcolit şi a aiurat, singurul nume de pe buzele sale fiind mereu Louise... Louise... şi toată noaptea femeia aceea a stat acolo în umbră, nemişcată, fără a vorbi, cu un zâmbet crispat pe buze, care mă făcea să doresc să o iau de umeri şi să o scutur.

O dată şi-a imaginat că era în zilele când îi făcea curte şi se ruga:

– Spune-mi că mă iubeşti, Louise. Ştiu că mă iubeşti. Pot să o citesc în ochii tăi. Ce rost are să ne prefacem? Ne cunoaştem bine unul pe altul. Cuprinde-mă cu braţele tale albe. Lasă-mă să-ţi simt răsuflarea pe gât. Ah! Ştiam asta, draga mea, dragostea mea.

Întreaga casă era scufundată într-o linişte de moarte şi puteam auzi fiecare cuvânt al aiurelilor sale chinuite. Aproape că simţeam că nu am nici un drept să fiu acolo, să le ascult, dar datoria mă ţinea. Mai târziu şi-a imaginat că plănuieşte o vacanţă cu ea, cel puţin aşa am conchis eu.

– Voi pleca luni seara, spuse el, iar tu poţi să te întâlneşti cu mine miercuri la Dublin, la Hotelul Jackson şi ne vom continua atunci drumul.

Vocea sa slăbi puţin, iar soţia sa şi-a tras mai în faţă scaunul şi şi-a aplecat capul mai aproape de buzele lui.

– Nu, nu, continuă el, după o pauză, nu este nici un pericol. Este un locuşor singuratic, chiar în inima munţilor Galway. Este numită „Casa de la jumătatea drumului lui O'Mullen"... la cinci mile de Ballynahinch. Nu vom întâlni ţipenie de om acolo. Vom avea trei săptămâni de paradis numai ale noastre, zeiţa mea, Doamna Maddox din Boston. Nu uita numele.

El râse în delirul său, iar femeia ce stătea lângă el râse de asemenea şi atunci m-a străfulgerat adevărul. Am alergat spre ea şi am prins-o de braţ.

– Numele dumneavoastră nu e Louise, am spus uitându-mă ţintă la ea. Era un amestec impertinent, dar mă simţeam emoţionată şi am acţionat sub impuls.

– Nu, a răspuns ea foarte liniştită, dar e numele unei foarte dragi colege de şcoală. Am găsit în noaptea asta cheia înţelegerii pe care o aşteptam de doi ani. Noapte bună, soră. Mulţumesc că m-ai adus.

Ea se ridică şi ieşi, iar eu i-am ascultat paşii coborând pe scări, apoi am ridicat jaluzelele, lăsând zorile să pătrundă înăuntru.

– Nu am spus niciodată această întâmplare nimănui până în seara aceasta, conchise sora, în timp ce îmi lua din mână paharul gol de vin de Porto şi aţâţa focul. O soră nu va obţine multe angajamente dacă are reputaţia că face gafe de felul acesta.

O altă poveste pe care mi-a spus-o arăta viaţa de familie mai atrăgătoare, dar atunci, după cum adăugă ea, cu o clipire cinică care strălucea aşa de ciudat din ochii ei blânzi şi sfioşi, acest cuplu se căsătorise doar foarte recent, de fapt tocmai se întorsese din luna de miere.

Călătoriseră în Europa şi amândoi contractaseră febră tifoidă, care s-a manifestat imediat la întoarcerea lor acasă.

– Am fost chemată la ei chiar în ziua sosirii lor, spuse ea; soţul a fost primul care a căzut la pat, iar soţia a căzut şi ea la douăsprezece ore după aceea. I-am plasat în camere alăturate şi, cât mai des posibil, lăsam uşa deschisă larg, astfel încât să poată să-şi vorbească.

Bieţii de ei! Erau doar cu puţin mai mult decât un băieţel şi o fetiţă şi se îngrijorau mai mult unul de soarta celuilalt decât se gândeau la ei înşişi. Singurul necaz al soţiei era că nu va putea să facă nimic pentru „bietul Jack".

– O, soră, vei fi bună cu el, nu-i aşa? obişnuia ca să spună cu ochii ei de copil plini de lacrimi, şi în clipa în care mergeam la el, auzeam:

– O, nu-ți fă griji cu mine, soră, sunt bine. Ai grijă doar de soția mea, vrei?

Am avut o perioadă grea, căci, cu ajutorul surorii ei, îi îngrijeam pe amândoi. Era o treabă destul de neprofesională, dar îmi dădeam seama că nu mergeau deloc bine și l-am asigurat pe doctor că pot să mă descurc. Pentru mine merita să fac acest lucru dublu pentru simplul motiv că respiram atmosfera altruismului, care făcea mai plăcute cele două camere de suferință.

Bolnavul nu este suferindul răbdător pe care și-l imaginează oamenii. De regulă trăim într-o lume irascibilă, veșnic nemulțumită, autocompătimitoare și în ea devenim duri. Îngrijindu-i pe aceşti tineri, am dobândit o inimă nouă.

Bărbatul a scăpat și a început să se restabilească în mod sigur, dar soția era o fetiță mică și slabă, iar forța ei – atât cât o avea – scădea pe zi ce trecea. Pe măsură ce el se înzdrăvenea, striga tot mai vesel spre ea prin ușa deschisă și o întreba cum se simte și ea se silea să-i dea răspunsuri amuzante. Fusese o greșeală să-i punem în camere alăturate și mă mustram că făcusem astfel, dar era prea târziu ca să-i schimbăm acum. Tot ce puteam face era să o rugăm să nu se epuizeze și să ne lase pe noi, când striga, să-i spunem că doarme. Dar gândul de a nu-i răspunde sau de a nu-l striga o făcea așa de nenorocită, încât părea mai bine să o lăsăm să procedeze cum vrea.

Singura ei neliniște era ca el să nu știe cât de slabă era.

– L-ar îngrijora atâta, obișnuia ea să spună, e un om care nu-și găsește liniștea în privința mea. Iar eu mă *înzdrăvenesc* încet, nu-i așa, soră?

Într-o dimineață el i-a vorbit, ca de obicei, întrebând-o cum se simte, iar ea i-a răspuns, deși a trebuit să aștepte câteva secunde pentru a-și aduna puterile ca să o facă. El păru că descoperă efortul, căci a strigat din nou neliniștit.

– Ești sigură că te simți bine, dragă?

– Da, replică ea, îmi merge grozav. De ce?

– Am crezut că vocea îți sună cam slabă, dragă, răspunse el. Nu mai vorbi dacă te obosește.

Atunci, pentru prima dată, ea a început să se îngrijoreze pentru ea – nu de dragul ei, ci datorită lui.

– Crezi că-mi pierd forțele, soră? mă întrebă, fixându-și ochii pe mine cu o privire înspăimântată.

– Doar pentru că vorbiți prea tare, am răspuns puțin cam aspru. Va trebui să țin ușa aceea închisă.

– O, nu-i spune lui – acesta era singurul ei gând – nu-l lăsa să ştie asta. Spune-i că sunt puternică, vrei, soră? Dacă va crede că nu sunt bine, gândul îl va ucide.

Am fost bucuroasă când a venit sora ei şi eu am putut ieşi din cameră, căci nu eşti prea bună ca soră când te simţi aşa cum simţeam eu atunci, ca şi când ai fi înghiţit o lingură şi ţi s-a înfipt în gât.

Mai târziu, când m-am dus la el, m-a tras lângă patul său şi m-a rugat în şoaptă să-i spun drept cum se simte ea. Dacă ajungi să spui o minciună, trebuie să spui una ca lumea, aşa că i-am spus că ea se simţea într-adevăr minunat şi era doar puţin epuizată după boală, ceea ce era firesc, şi că mă aşteptam să o pun pe picioare înaintea lui.

Bietul băiat! Minciuna aceea i-a făcut mai mult bine decât o săptămână de doftoriceală şi de îngrijire, iar în dimineaţa următoare el a strigat-o mai vesel decât oricând şi s-a oferit să parieze pe o pălărie bărbătească nouă contra unei noi pălării de damă că el se va lua la întrecere cu ea şi se va pune primul pe picioare. Ea a râs foarte veselă. Eram în camera lui atunci.

– Bine, a spus ea, vei pierde. Eu mă voi fa; e bine prima şi voi veni să te vizitez.

Râsul ei era aşa de vesel, iar vocea ei a sunat atât de puternică, încât chiar m-am gândit că ea începuse să se simtă mai bine, aşa că atunci când, intrând la ea, i-am găsit perna udă de lacrimi, nu am putut înţelege.

– Ei, ce s-a întâmplat? Eraţi atât de veselă cu o clipă în urmă, i-am spus.

– O, bietul Jack! gemu ea, în timp ce degetele ei micuţe şi slăbite se deschideau şi se închideau pe cuvertură. Bietul Jack, îi va frânge inima.

Nu avea rost să-i spun nimic. Vine clipa când ceva îi spune pacientului tău tot ce se poate şti despre acel caz, iar doctorul şi sora îşi pot păstra asigurările lor pline de speranţă pentru acel loc unde vor fi de mai mare folos. Singurul lucru care i-ar fi adus alinare atunci ar fi fost să o convingă că el o va uita curând şi va fi fericit şi fără ea. Atunci m-am gândit la asta şi am încercat să-i spun cam aşa ceva, dar nu am reuşit, iar ea nu m-ar fi crezut chiar dacă aş fi făcut-o.

Aşa că tot ce am putut face a fost să mă întorc în cealaltă cameră şi să-i spun că voiam ca ea să doarmă şi că el nu trebuia să-i vorbească până ce nu-i voi spune.

Ea zăcu foarte liniştită toată ziua. Doctorul veni la ora lui obişnuită şi se uită la ea. O bătu uşurel pe mână şi se uită doar la mâncarea neatinsă de lângă ea.

– Da, spuse el liniştit. Ar fi mai bine să nu-i spun nimic, soră. Şi eu am înţeles.

Spre seară şi-a deschis ochii şi i-a făcut semn surorii ei, care stătea în picioare lângă pat, să se aplece.

– Jeannie, şopti ea, crezi că este rău să înşeli pe cineva, când este spre binele său?

– Nu ştiu, spuse fata cu o voce uscată; nu cred. De ce întrebi?

– Jeannie, vocea ta a fost întotdeauna foarte asemănătoare cu a mea. Îţi aminteşti, acasă ne confundau adesea. Jeannie, răspunde pentru mine... numai până ce... până ce el va fi puţin mai bine. Promite-mi.

Se iubeau una pe alta mai mult decât este obişnuit între surori. Jeannie nu a putut răspunde, dar şi-a strâns sora şi mai mult în braţe, iar cealaltă a fost satisfăcută.

Apoi adunându-şi toată mica rezervă de viaţă printr-un efort final, copila se ridică în braţele surorii ei.

– Noapte bună, Jack, spuse ea tare şi destul de clar pentru a fi auzită prin uşa închisă.

– Noapte bună, micuţa mea soţie, îi răspunse el vesel. Eşti bine!

– Da, dragă. Noapte bună.

Corpul ei micuţ căzu apoi pe pat, iar următorul lucru pe care mi-l amintesc este că am înşfăcat o pernă şi am ţinut-o bine apăsată pe faţa lui Jeannie, de teamă ca sunetul suspinelor ei să nu pătrundă în camera alăturată, iar după aceea amândouă am ieşit, cumva, pe cealaltă uşă şi am fugit pe scări în jos şi ne-am agăţat una de alta în bucătăria din spate.

Cum noi, două femei, am reuşit să continuăm înşelătoria aşa cum am făcut-o timp de trei zile, eu însămi nu voi şti niciodată. Jeannie stătea în camera unde sora ei moartă zăcea conturată sub cearceaful alb de la cap la picioarele înţepenite, iar eu am stat lângă bărbatul viu, spunându-i minciuni şi prefăcându-mă până ce am găsit o satisfacţie în ele şi a trebuit să mă feresc de pericolul de a le supralicita.

El se mira de ceea ce considera „noua mea dispoziţie veselă", iar eu i-am spus că ea se datora plăcerii că soţia sa era în afară de pericol; apoi am continuat pentru pura forţă de hipnoză a situaţiei şi i-am spus că în urmă cu o săptămână, când l-am lăsat să creadă că soţia sa se înzdrăvenea, l-am înşelat, că,

de fapt, ea era la acea dată în mare pericol şi că eram adeseori alarmată în ceea ce o privea, dar că acum pericolul a trecut şi că era în siguranţă. Am căzut la picioarele patului şi am izbucnit într-o criză de râs, de a trebuit să mă apuc de pat pentru a nu mă rostogoli la podea.

El tresărise în pat, cu o faţă albă, răvăşită, când Jeannie îi răspunsese pentru prima dată din cealaltă cameră, deşi vocile surorilor fuseseră atât de supranatural de asemănătoare încât nu fusesem niciodată în stare să le disting una de alta. I-am spus că uşoara schimbare era rezultatul febrei, că şi propria sa voce era schimbată puţin şi asta era întotdeauna situaţia cu o persoană care se restabilea după o lungă boală. Pentru a-i îndepărta gândurile de la orice indiciu real, i-am spus că Jeannie se simţea epuizată din pricina muncii îndelungate, şi că, nemaifiind nevoie de ea, o expediasem la ţară pentru a se odihni puţin. În acea după-amiază am născocit o scrisoare către el. Eu urmăream tot timpul ochii lui Jeannie cu un prosop în mână în timp ce o scria, având grijă să nu cadă pe ea nici o lacrimă. În noaptea aceea ea a călătorit douăzeci de mile pe linia ferată Great Western pentru a o pune la poştă şi s-a întors cu următorul tren.

Nici o suspiciune asupra adevărului nu i-a trecut prin minte, iar doctorul ne-a ajutat în minciuna noastră; totuşi pulsul său, care zi de zi devenise mai puternic, acum bătea tot mai slab cu fiecare oră. În acea parte a ţării unde m-am născut şi am crescut, oamenii spun că oriunde s-ar afla morţii, fie că e vară sau iarnă, aerul devine tot mai rece şi că nici un foc, chiar dacă pui buşteni până la jumătatea înălţimii hornului, nu-l va încălzi vreodată. În general, câteva luni de pregătire într-un spital te vindecă de toate închipuirile despre moarte, dar de această idee n-am putut niciodată să scap. Termometrul poate să-mi arate şaizeci de grade[1] şi eu pot încerca să cred că temperatura este şaizeci de grade, dar dacă mortul e lângă mine simt frigul până în măduva oaselor. Puteam *vedea* răceala din camera moartei târându-se pe sub uşă, strecurându-se în preajma patului său şi întinzându-i mâna pentru a-i atinge inima.

Jeannie şi cu mine ne-am îndoit eforturile, căci ne părea că Moartea aştepta alături pe culoar, urmărindu-ne cu ochii pe

[1] Pe scara termometrului Fahrenheit, apa îngheaţă la gradaţia 32 şi fierbe la gradaţia 212, cu un interval de 180 de grade între cele două puncte. Acest sistem s-a răspândit în toate ţările anglo-saxone, unde este întrebuinţat şi astăzi. Temperatura de 60°F ar corespunde la 15,5°C.

gaura cheii şi pândind ca una din noi să facă o greşeală şi să lase adevărul să scape. Acum îl părăseam doar foarte rar, doar pentru a merge în cealaltă cameră ca să scormonesc un foc imaginar şi să spun câteva cuvinte în glumă unei femei imaginare de pe patul unde zăcea cea moartă, iar Jeannie stătea aproape de moartă şi transmitea mesaje vesele sau răspunsuri de încurajare la întrebările sale neliniştite.

Uneori, ştiind că dacă am rămâne pentru încă o clipă în camerele acelea am ţipa, ne strecuram uşor afară şi fugeam pe scări şi, închizându-ne într-o pivniţă sub curte, pentru a nu fi auzite, râdeam isteric până ce mergeam clătinându-ne pe lângă pereţii murdari. Cred că amândouă ne scrântiserăm puţin.

Într-o zi – era a treia în acea viaţă de coşmar; am aflat mai târziu a câta era, căci tot ce aş fi putut spune atunci ar fi fost că era a trei suta, căci Timpul părea să fi fugit din acea casă ca dintr-un vis, aşa că toate lucrurile erau amestecate – am făcut o greşeală care a dus spre sfârşit treaba chiar atunci.

Mersesem în cealaltă cameră. Jeannie îşi părăsise postul pentru o clipă, iar locul era gol.

Nu mă gândeam ce făceam. Nu închisesem ochii, după câte îmi pot aminti, de când murise soţia, iar creierul şi simţurile mele îşi pierdeau controlul unul asupra altuia. Mi-am făcut jocul meu obişnuit de a vorbi cu voce tare către cea de sub cearceaful alb şi băteam cu zgomot puternic pernele şi zăngăneam sticlele pe masă.

Când m-am întors, el m-a întrebat cum se simţea ea, iar eu am răspuns, jumătate în vis:

– O, drăguţule, încearcă să citească puţin.

El s-a ridicat puţin în cot şi a strigat-o, iar ca răspuns veni doar tăcerea – nu tăcerea care *este* tăcere, ci tăcerea care este ca o voce. Nu ştiu dacă înţelegeţi ce vreau să spun cu asta. Dacă aţi fi trăit printre morţi atât de mult ca mine, aţi şti.

M-am repezit spre uşă şi m-am prefăcut că mă uit înăuntru.

– A adormit, am şoptit, închizând uşa, iar el nu a spus nimic, dar ochii săi s-au uitat ciudat la mine.

În acea noapte, Jeannie şi cu mine am rămas pe hol vorbind. El adormise devreme, iar eu am încuiat uşa între cele două camere şi am pus cheia în buzunar; m-am furişat jos să-i spun ce se întâmplase şi să mă consult cu ea.

– Ce putem face! Doamne, Dumnezeule, ce putem face! era tot ce putea spune Jeannie. Ne gândisem că într-o zi sau două el se va înzdrăveni şi i-am putea spune adevărul. Dar în

loc de aceasta, el slăbise atât de mult încât să-i provocăm suspiciunile mutându-l pe el sau pe ea ar fi însemnat să-l omorâm.

Singura servitoare plecase, iar casa era foarte liniştită; atât de liniştită că puteam auzi ticăitul ceasului lui Jeannie din rochia ei. Dintr-o dată, tăcerea fu spartă de un sunet. Nu era un strigăt. Nu venea dintr-o voce omenească. Am auzit vocea durerii omeneşti până ce am ajuns să-i ştiu fiecare inflexiune şi am devenit nepăsătoare faţă de ea; dar m-am rugat la Dumnezeu în genunchi să nu mai aud niciodată acel sunet din nou, căci era suspinul unui suflet. Hohotea prin casa liniştită, iar apoi a tăcut şi nici una din noi nu s-a clintit.

În cele din urmă, când sângele a început din nou să ne curgă prin vine, am urcat scările împreună. El se târâse din camera lui în a ei de-a lungul coridorului. Nu avusese destulă putere să tragă la o parte cearceaful, deşi încercase. Zăcea de-a curmezişul patului, cu o mână ţinând-o pe a ei.

Sora a rămas o vreme fără să vorbească, un lucru destul de neobişnuit la ea.

– Ar trebui să-ţi scrii experienţele, am spus.

– A, spuse ea, uitându-se fix în timp ce aţâţa focul, dacă aţi fi văzut în lume atât de multă durere cum am văzut eu, nu aţi vrea să scrieţi o carte tristă. Cred, adăugă ea, după o lungă pauză, ţinând încă vătraiul în mână, că doar oamenii care nu au cunoscut niciodată suferinţa pot să citească despre ea. Dacă aş putea scrie o carte, aş scrie o carte veselă... o carte care ar face oamenii să râdă.

Capitolul IX

Discuția s-a iscat astfel. Propusesem o căsătorie între eroul nostru negativ şi fiica unui farmacist local, o fată de o noblețe rară şi curată la cuget, unica, dar merituoasa prietenă a eroinei.

Brown refuză să-şi dea consimțământul pe motivul improbabilității unei astfel de uniuni.

– Ce naiba l-ar face să se căsătorească cu ea? întrebă el.

– Dragostea! am replicat eu. Dragostea, care arde la fel de puternic în pieptul celui mai meschin ticălos ca şi în inima mândră a tânărului bun.

– Încerci să fii amuzant şi distractiv, răspunse Brown cu severitate, sau să presupunem că discuți problema cu seriozitate? Ce atracții ar putea prezenta o astfel de fată pentru un om ca Reuben Neil?

– Toate genurile de atracții, am replicat eu. Ea este exact contrastul său moral. Este frumoasă şi dacă nu e destul de frumoasă, putem să o retuşăm un pic şi, când moare tatăl ei, îi va rămâne magazinul.

– În plus, am adăugat, ar face povestea să pară mai naturală dacă toți s-ar întreba ce naiba i-ar fi putut face să se căsătorească unul cu altul.

Brown nu şi-a mai irosit alte cuvinte cu mine, ci s-a întors spre MacShaughnassy.

– Ți-l poți imagina pe prietenul nostru Reuben cuprins de o dorință arzătoare să se căsătorească cu Mary Holme? întrebă el cu un zâmbet.

– Desigur că pot, a spus MacShaughnassy. Îmi pot imagina orice şi crede orice despre oricine. Doar în romane oamenii acționează rezonabil şi în conformitate cu ceea ce se aşteaptă de la ei. Am cunoscut un bătrân căpitan de vapor care obişnuia să citească „Jurnalul tinerelor doamne" în pat şi să plângă pe el. Am cunoscut un agent de pariuri care purta întotdeauna la el în

buzunar poeziile lui Browning[1], pentru a le studia în tren. Am cunoscut un doctor din Harley Street care a făcut la 48 de ani o pasiune bruscă şi copleşitoare pentru optul zburător şi îşi petrecea fiecare oră pe care o putea smulge practicii medicale la un bâlci sau la altul, unde zbura de trei peni, tură după tură. Am cunoscut un critic literar care oferea portocale (şi nu din cele otrăvite) copiilor. Un om nu este un singur personaj, ci o duzină de personaje, unul din ele devenind proeminent, celelalte unsprezece rămânând mai mult sau mai puţin dezvoltate. Am cunoscut odată un om ale cărui două personaje erau de valoare egală, fapt care a dus la consecinţe specifice.

L-am rugat să ne relateze cazul şi el a făcut-o.

– Era un absolvent al colegiului Balliol[2], a spus MacShaughnassy, iar numele său de botez era Joseph. Atunci când l-am cunoscut era membru al clubului „Devonshire" şi cred că era cea mai extraordinară persoană pe care am întâlnit-o eu vreodată. Îşi bătea joc de „Saturday Review"[3], spunând că e revista preferată a clubului literar suburban şi de „Atheneum"[4], ca de organul comercial al scriitorului fără succes. Thackeray[5], considera el, era pe drept îndreptăţit la poziţia sa de autor preferat al funcţionarului cultivat, iar pe Carlyle[6] îl considera ca exponent al artizanului serios. Nu citea niciodată autori în viaţă, dar asta nu-l împiedica să-i critice cu dispreţ. Singurii reprezentanţi ai secolului nouăsprezece pe care i-a lăudat vreodată erau câţiva romancieri francezi obscuri, despre care, cu excepţia lui, nu auzise nimeni. Avea propria lui părere despre Dumnezeu şi avea rezerve asupra Paradisului pentru contingentul puternic de rezidenţi din Clapham[7], aflat acolo. Umorul îl făcea trist, iar

---

[1] Robert Browning (1812–1889), unul din cei mai importanţi poeţi britanici ai secolului al XIX-lea.

[2] Colegiul „Balliol" din Oxford.

[3] Săptămânal britanic care s-a impus interesului public în 1855. Printre colaboratorii lui au fost G. B. Shaw, Thomas Hardy, J.R. Green, Sir H. Maine.

[4] „The Atheneum" a fost fondată în 1828 de James Silk Buckingham. Sub conducerea lui Charles Wentworth Dilke devine una din cele mai importante reviste literar-artistice ale secolului al XIX-lea din Anglia şi din lume. Şi-a asigurat colaborarea unor scriitori de mare prestigiu.

[5] William Makepeace Thackeray (1811–1863) romancier şi poet, editor, personalitate de primă mână a literaturii engleze.

[6] Thomas Carlyle (1795–1881) critic literar şi istoric, se impune şi ca un prozator de mare rafinament.

[7] Cartier din sud-estul Londrei.

prezența sentimentului îl îmbolnăvea. Arta îl irita, iar știința îl plictisea. Își disprețuia propria familie și îi displăceau toți ceilalți. Căsca pentru a face exercițiu fizic, iar conversația sa era în principal limitată la o ridicare din umeri ocazională.

Nimeni nu-l simpatiza, dar toți îl respectau. Îi erai recunoscător pentru bunăvoința sa de a trăi.

Într-o vară pescuiam la Norfolk Broads[1], și într-o zi de sărbătoare bancară[2], gândindu-mă că mi-ar place să-l văd pe artistul de music-hall Harry Londonezul, aflat în plină glorie, am plecat urmărit de aceste gânduri la Yarmouth[3]. Plimbându-mă pe țărmul mării într-o seară, dintr-o dată m-am trezit în fața a patru exemplare remarcabile ale acestui tip de artist. Se îndemnau unul pe altul în spectacolul lor nebunesc și ciudat, mergând braț la braț. Cel care era cel mai aproape de drum cânta la un acordeon neobișnuit de răgușit, iar ceilalți trei zbierau refrenul unui cântec de music-hall, eroina căruia părea să fie o anume „Hemmer"[4].

S-au întins chiar de-a curmezișul trotuarului, silind toate femeile și copiii pe care-i întâlneau să treacă pe carosabil. Am rămas pe bordură, iar când au trecut frecându-se de mine, ceva în fața celui cu acordeonul m-a frapat ca fiind familiar.

M-am întors și i-am urmat. În mod evident, se distrau extraordinar de bine. La fiecare fată pe lângă care treceau strigau:

– Oh, micuță tartă cu dulceață!

Și fiecărei doamne în vârstă i se adresau cu „Mămică". Cel mai zgomotos și cel mai vulgar dintre cei patru era cel cu acordeonul.

I-am urmat pe dig și apoi, depășindu-i în grabă, i-am așteptat sub o lampă cu gaz. Când bărbatul cu acordeonul veni la lu-

---

[1] Norfolk este a patra regiune ca mărime din Anglia. Așezată pe malul estic al insulei, se mărginește la nord și răsărit cu Marea Nordului, la sud cu regiunea Suffolk, iar la vest cu regiunile Cambridgeshire și Linconshire. Norfolk Broads sunt un sistem de lacuri alimentate de trei râuri confluente; începând din secolul al XIX-lea sunt pe cale de dispariție treptată.

[2] Zilele de sărbătoare bancară sunt lunea Paștelui, prima luni din august și 26 decembrie.

[3] Yarmouth este capitala ținutului Norfolk și un principal centru turistic, punctul de atracție principal fiind constituit de lacurile din împrejurimi. Estuarul râurilor care se varsă în Marea Nordului sunt navigabile și pentru navele de mare tonaj.

[4] Pronunție cockney pentru Emma.

mină şi l-am văzut clar, am tresărit. După faţă aş fi putut jura că era Joseph, dar toate celelalte elemente legate de el făceau această presupunere imposibilă. Lăsând la o parte timpul şi locul şi făcând abstracţie de comportare, tovarăşii săi şi instrumentul la care cânta, ceea ce rămânea era suficient pentru a face această sugestie absurdă. Joseph era întotdeauna proaspăt bărbierit; acest tânăr avea o mustaţă murdară şi un început de favoriţi roşii. Era îmbrăcat în cel mai strigător costum în carouri pe care l-am văzut vreodată în afara scenei. Purta ghete de lac cu butoni din perle şi o cravată care mai demult ar fi provocat căderea fulgerului din aer. Avea pe cap o pălărie joasă de tip gambetă, şi între buze o ţigară de foi mare, rău mirositoare.

Oricâte îndoieli aş fi avut, totuşi faţa era a lui Joseph şi, mânat de curiozitate, nu m-am putut stăpâni şi m-am ţinut în preajma lui, urmărindu-l.

O dată l-am pierdut pentru o clipă, dar nu era mare pericol de a pierde din vedere acel costum un timp îndelungat, şi după o scurtă căutare am dat peste el din nou. Stătea la capătul digului, într-un loc mai puţin aglomerat, cu braţul în jurul taliei unei fete. M-am strecurat mai aproape. Era o fată veselă, cu faţa roşie, destul de arătoasă, dar comună până în cel mai înalt grad. Pălăria îi zăcea alături de ea, iar capul se odihnea pe umărul lui. Părea să-l iubească, dar el era în mod evident plictisit.

– Nu mă placi, Joe? am auzit-o murmurând.

– Ba, replică el, cam neconvingător, sigur că te plac.

Ea îl lovi cu palma afectuos, dar el nu răspunse şi câteva minute după aceea se ridică mormăind o scuză şi o părăsi, iar eu l-am urmărit în timp ce se îndrepta către crâşmă. În uşă a întâlnit pe unul din tovarăşii săi.

– Hei, căzu întrebarea, ce-ai făcut cu Liza?

– O, nu pot s-o sufăr, fu răspunsul; mă plictiseşte de moarte. Du-te şi te distrează tu cu ea.

Prietenul său dispăru în direcţia Lizei, iar Joe intră în cameră, eu ţinându-mă în urma lui. Acum că el era singur, eram hotărât să-i vorbesc. Cu cât îi studiam mai mult trăsăturile, cu atât găseam mai multă asemănare în ele cu acelea ale prietenului meu, Joseph.

El se întindea peste bar, strigând să i se dea un gin dublu, când l-am bătut pe umăr. Şi-a întors capul, iar în clipa în care m-a văzut, faţa sa a devenit lividă.

– Domnul Joseph Smythe, presupun, am spus eu cu un zâmbet.

– Cine-i domnul Joseph Smythe? răspunse el cu glas răguşit. Numele meu e Smith, eu nu-s nici un Smythe. Cine sunteţi? Nu vă cunosc.

În timp ce vorbea, ochii mei zăboviră pe un inel curios de aur cu lucrătură indiană pe care-l purta la mâna stângă. Acel inel nu putea fi confundat nici într-un caz; trecuse prin mâna tuturor membrilor clubului de mai multe ori, ca o curiozitate unică. Ochii săi îmi urmăriră privirea. Izbucni în lacrimi şi, împingându-mă în faţa sa într-un colţ liniştit al cârciumii, s-a aşezat în faţa mea.

– Nu mă da de gol, bătrâne, spuse pe un ton plângăreţ; pentru numele lui Dumnezeu. Nu mă trăda la vreunul din tipii de aici că sunt un membru al acelei lumi blestemate făcută din ceară, din Saint James[1]. N-o să-mi mai vorbească atunci niciodată. Ţine-ţi în primul rând fleanca în legătură cu Oxfordul. N-aş vrea să ştie că am fost la un colegiu, pentru nimic în lume.

M-am aşezat îngrozit. Îl ascultam cum mă ruga Smith să-l ţin pe veselul Harry cât mai departe de cunoştinţele lui Smithe, persoana superioară. Iată-l pe Smith cuprins de o frică de moarte ca tovarăşii săi să nu audă de identitatea sa cu aristocraticul Smithe şi să-l îndepărteze. Atitudinea lui m-a lăsat perplex atunci, dar, când am ajuns să reflectez mai bine, m-am mirat de mine însumi că m-am aşteptat să fie invers.

– Nu pot altfel, continuă el, trebuie să trăiesc două vieţi. Jumătate de timp îs un fudul care stă cu nasu-n sus, care merită să i se dea un picior în fund.

– Cândva, l-am întrerupt, te-am auzit exprimând unele păreri extrem de puţin măgulitoare la adresa unor oameni ca „Arry"[2].

– Ştiu, replică el cu o voce trădând o emoţie puternică; asta-i partea cea mai neplăcută. Când sunt filfizon, mă disprețuiesc pentru că ştiu că sub moaca aia batjocoritoare rămân un

[1] Cartierul rezidenţial care are la nord Parcul Sf. James, la est clădirile guvernamentale din Whitehall, la sud Victoria Street, iar la vest cartierul Belgravia.

[2] Smith este vorbitor al dialectului cockney, în timp ce Smythe e, firesc, vorbitor al englezei literare. Când devine personaj cockney, eroul împrumută toate particularităţile fonetice ale acestui dialect social londonez. Aici este evidenţiată tendinţa acestor vorbitori de a nu-l pronunţa pe *h* în poziţie iniţială atunci când e urmat de o vocală, *Harry* devenind *Arry,* în timp ce în cuvintele care încep cu o vocală, *h* este adăugat automat.

blestemat de Arry. Când sunt Arry, mă urăsc pentru că ştiu că sunt un filfizon.

– Nu te poţi hotărî ce personaj preferi şi să te ţii de el? am întrebat.

– Nu, răspunse el, nu pot. Este un lucru ciudat, dar, oricare sunt, la capătul unei luni începe să-mi fie greaţă de mine, fără nici o îndoială.

– Zău că te înţeleg, am murmurat. Eu m-aş sătura în două săptămâni.

– Acum sunt eu însumi, a continuat el fără să observe remarca mea, cam de zece zile. Într-o dimineaţă, cam peste trei săptămâni, mă voi trezi în casa mea din Mile End Road[1] şi mă voi uita prin cameră la toate aceste haine atârnate peste pat şi la acest acordeon (îl strânse cu afecţiune) şi voi simţi că roşesc. Apoi voi sări din pat şi mă voi privi în oglindă. Nemernic mic şi scandalagiu, îmi voi spune, îmi cam vine să te strâng de gât. Atunci mă voi bărbieri şi-mi voi pune un costum modest din serj bleu şi un melon, şi îi voi spune proprietăresei să-mi păstreze camerele până mă întorc. Apoi mă voi strecura afară din casă, voi lua prima birjă pe care o întâlnesc şi mă întorc în Halbany[2]. Şi o lună după ce mă voi reîntoarce în camerele mele din Halbany, îi voi zvârli pe Voltaire şi Parini[3] în foc, mă voi speria de bustul bunului şi bătrânului Omer[4], o să-mi trag pe mine din nou costumul bleu ca să mă întorc în Mile End Road.

– Cum îţi explici absenţa în faţa ambelor tabere?

Un zâmbet slab îi trecu peste faţă.

– N-ai pomeni asta nimănui? întrebă el neliniştit.

– Nici unui suflet, am răspuns, deşi mărturisesc că adesea m-am simţit tentat să o fac.

– O, asta e destul de simplu, replică el. Spun doar menajerei din Halbany că plec din oraş, iar prietenii mei de aici cred că eu călătoresc. Nimeni nu-mi duce prea mult dorul, adăugă el patetic. Nici unul din cele două personaje nu este deosebit de fermecător. M-am săturat să devin când unul când celălalt. Când sunt un Arry sunt prea Arry, iar când sunt fanfaron sunt unul din mâna-ntâi. Îmi pare ca şi cum aş fi două extreme ale

[1] Suburbie din nord-estul Londrei.

[2] Strada Albany se află în nord-vestul Londrei, în apropiere de Regent's Park. Este o zonă rezidenţială importantă din centru. Pentru pronunţie vedeţi nota anterioară.

[3] Giuseppe Parini (1729–1799) – poet şi eseist iluminist italian.

[4] Homer.

aceluiaşi om, fără a avea nimic la mijloc. Dacă m-aş putea amesteca puţin, aş fi exact cum trebuie.

Pufni pe nas de vreo două ori şi apoi râse.

– Ei, spuse el, alungându-şi tristeţea momentană, totul e un joc, şi care-i scorul atâta timp cât eşti fericit? Bei o duşcă?

Am refuzat băutura şi l-am părăsit, lăsându-l să-şi exteriorizeze sentimentele la acordeon.

Într-o după-amiază, cam o lună mai târziu, servitoarea intră cu o carte de vizită pe care era gravat numele „Domnului Joseph Smythe". Am rugat-o să-l conducă la mine. Intră cu aerul său obişnuit de îngâmfare apatică şi s-a aşezat cu o atitudine graţioasă pe sofa.

– Ei, ce zici, am spus imediat ce fata a închis uşa în urma ei, te-ai descotorosit de Smith?

– Sper sincer că nu o voi face niciodată, spuse el cu ton alarmat. Nu ai nici o idee câtă supărare îmi provoacă povestea asta. Nu pot înţelege. Ce afinitate poate exista între mine şi acel mic snob dezgustător depăşeşte puterea mea de înţelegere. Te asigur, dragul meu Mac că dacă aş şti că sunt un şacal sau un vampir, asta mi-ar provoca mai puţină repulsie decât gândul că sunt unul şi acelaşi om cu acel tip mizerabil din Whitechapel. Când mă gândesc la el, fiecare nerv din corpul meu...

– Nu te mai gândi la el, l-am întrerupt, dându-mi seama de emoţia lui puternic stăpânită. Sunt sigur că nu ai venit aici să vorbeşti despre el. Să-l alungăm din mijlocul nostru.

– Ba, replică el, într-un fel anume lucrurile sunt cam legate de el. Aceasta este singura scuză pentru că-ţi impun subiectul. Eşti singurul om căruia îi pot vorbi despre aceasta – dacă nu te plictiseşte.

– Nicidecum, am spus. Mă interesează foarte mult. Cum ezita încă, l-am întrebat direct despre ce era vorba.

El părea jenat.

– E cu totul absurd din partea mea, spuse el, în timp ce o foarte slabă nuanţă de roz îi trecu peste faţa de obicei lipsită de culoare, dar simt că trebuie să vorbesc cuiva despre asta. Adevărul e, dragul meu Mac, că sunt îndrăgostit.

– Grozav! am strigat eu. Sunt încântat să aud asta. Mă gândeam că dragostea ar putea să-l facă om. Cunosc doamna?

– Sunt înclinat să cred că trebuie să o fi văzut, replică el. Era cu mine pe digul din Yarmouth în acea seară când m-ai întâlnit.

– Sper că nu e Liza, am exclamat.

– Ba ea e, răspunse el, domnişoara Elizabeth Muggins. El zăbovi ca un îndrăgostit asupra numelui.

– Dar, am spus eu, păreai – iartă-mă, dar nu am putut să nu observ, atât era de evident – păreai cât se poate de neinteresat de ea. Ba chiar am dedus, din remarca făcută către un prieten, că tovărăşia ei îţi era în mod evident neplăcută.

– Pentru Smith, mă corectă el. Ce cunoscător ar putea fi acel mic ticălos scandalagiu al valorii unei femei! Repulsia unui astfel de om este o dovadă a meritelor ei.

– Poate mă înşel, am spus, dar mi-a făcut impresia că e un pic cam comună.

– Poate că nu este ceea ce lumea ar numi o lady, recunoscu el, dar, dragul meu Mac, părerea mea despre lume nu este de natură să confere mare valoare opiniilor ei. Sunt bucuros să spun că eu şi lumea avem păreri deosebite asupra majorităţii subiectelor. Ea e frumoasă şi bună şi este aleasa mea.

– E o fată destul de veselă, am replicat eu, aş spune afectuoasă. Dar ai luat în considerare, Smythe, dacă ea este destul de... cum să spun... atât de intelectuală pe cât ar fi de dorit?

– Uite, ca să spun adevărul, nu mi-am bătut capul prea mult în legătură cu intelectul ei, replică el cu unul din zâmbetele sale batjocoritoare. Nu e nici o îndoială că volumul de intelect absolut necesar pentru formarea unui cămin britanic îl voi putea furniza chiar eu. Nu doresc nicicum o soţie intelectuală. Eşti silit de împrejurări să te întâlneşti cu oameni plictisitori, dar dacă poţi să eviţi acest lucru, nu trăieşti cu ei... Nu, continuă el, întorcându-se la un ton mai natural, cu cât mă gândesc mai mult la Elisabeth, cu atât mai clar îmi apare că ea este singura femeie din lume care s-ar putea căsători cu mine. Înţeleg că pentru un observator superficial, alegerea mea poate părea extraordinară. Nu pretind că o explic, nici că o înţeleg. Studierea omenirii depăşeşte forţele omului. Numai nebunii o încearcă. Poate mă atrage tocmai contrastul ei faţă de mine. Poate că natura mea mult prea spirituală simte probabil nevoia legăturii cu natura ei mai brutal pământeană pentru a se perfecta. Nu ştiu. Aceste lucruri trebuie să rămână totdeauna mistere. Singurul lucru pe care-l ştiu este că o iubesc... că, dacă se poate pune bază pe instinct, ea este tovarăşa spre care mă împinge Artemis[1].

[1] Artemis în mitologia greacă, Diana în cea romană, zeiţa vânătorii.

Era evident că era îndrăgostit, aşa că am încetat să mai discut în contradictoriu cu el.

– Ai întreţinut cunoştinţa cu ea şi după ce... era să spun „după ce ai încetat să fii Smith", dar, nedorind să-l tulbur menţionând acea persoană, am spus, după ce te-ai întors la Albany?

– Nu chiar, replică el. Am pierdut-o din vedere după ce am plecat din Yarmouth şi nu am văzut-o din nou până acum cinci zile, când am întâlnit-o într-un magazin de pâine bine aerisit. Intrasem să iau un pahar de lapte şi o chiflă şi ea mi le-a adus. Am recunoscut-o imediat. Faţa lui s-a luminat de un zâmbet cât se poate de uman. Acum iau ceaiul acolo în fiecare după-amiază, adăugă el, uitându-se spre ceas, la ora patru.

– Nu prea e nevoie să întreb despre părerea ei asupra acestui subiect, am spus râzând. Sentimentele ei faţă de tine erau destul de evidente.

– Ei bine, asta-i partea curioasă, replică el, revenind către jena sa anterioară. Se pare că acum nu-i pasă de mine deloc. Mă respinge în mod evident. Spune – ca să mă exprim în propria limbă colorată a dragei mele copile – că nu m-ar lua cu nici un preţ. Spune că ar fi ca şi cum s-ar căsători cu un mecanism de ceasornic lipsit de cheie. Este mai mult sinceră decât măgulitoare, dar îmi place asta.

– Stai o clipă, am spus. Îmi trece o idee prin minte. Ea ştie de identitatea ta cu Smith?

– Nu, replică el alarmat, nu aş vrea să ştie pentru nimic în lume. Chiar ieri a spus că îi amintesc de un tip pe care-l întâlnise la Yarmouth, asta dându-mi mari emoţii.

– Cum arăta când ţi-a spus asta? am întrebat.

– Cum arăta? replică el, neînţelegându-mă.

– Care era expresia ei în acel moment? am spus. Era severă sau tandră?

– Ei bine, replică el, acum că mă gândesc la asta, îmi pare că s-a înmuiat puţin chiar în clipa aceea.

– Dragă băiete, am spus, cazul e clar ca lumina zilei. Ea îl iubeşte pe Smith. Nici o fată care l-a admirat pe Smith nu ar putea fi atrasă de Smythe. Cu eul tău de acum n-o vei câştiga niciodată. Oricum, peste câteva săptămâni vei fi din nou Smith. Amână chestiunea până atunci. Cere-o de nevastă ca Smith şi ea te va accepta. După căsătorie poţi să-l dezvălui pe Smythe cu delicateţea necesară.

– Doamne, exclamă el, ieşind din letargia sa obişnuită, nu m-am gândit niciodată la asta. Adevărul e că, atunci când sunt

în toate minţile, Smith şi toate problemele lui îmi par ca un vis. Nici o idee legată de el nu mi-ar trece prin minte.

Se ridică şi îmi întinde mâna.

– Sunt foarte bucuros că am venit să te văd, spuse el. Sugestia ta aproape că m-a împăcat cu soarta mea nenorocită; într-adevăr, acum aştept cu nerăbdare să fiu din nou Smith o lună.

– Sunt atât de mulţumit, am răspuns, strângându-i mâna. Ai grijă să vii să-mi spui cum te descurci. Afacerile de dragoste ale altui om nu sunt de obicei captivante, dar există un element de interes legat de ale tale, care face cazul de-a dreptul excepţional.

Ne-am despărţit şi nu l-am mai văzut din nou timp de o lună. Apoi, târziu, într-o seară, servitoarea a bătut la uşa mea pentru a-mi spune că un domn Smith ar vrea să mă vadă.

– Smith, Smith, am repetat. Care Smith? Nu ţi-a dat o carte de vizită?

– Nu, domnule, a răspuns fata. Nu prea pare tipul care ar avea carte de vizită. Nu e un gentleman, domnule, dar spune că-i cunoaşteţi. În mod evident, considera afirmaţia drept o remarcă răutăcioasă la adresa ei.

Eram gata să-i spun să-i comunice omului că sunt plecat, când amintirea celuilalt eu al lui Smythe îmi străfulgeră prin minte, şi i-am ordonat să-l trimită sus.

A trecut un minut şi apoi el a intrat. Purta un costum cu un model şi mai ţipător ca înainte, dacă aşa ceva era posibil. Cred că trebuie să-l fi conceput el însuşi. Arăta transpirat şi soios. Nu s-a oferit să ne strângem mâinile, ci s-a aşezat cu stângăcie pe marginea unui scaun mic şi privea prin cameră cu uimire, ca şi cum n-ar mai fi văzut-o niciodată înainte.

Mi-a transmis cu totul timiditatea sa. Nu-mi trecea prin cap ce să-i spun şi am rămas pentru un timp cufundaţi într-o tăcere dureroasă.

– Ei bine, am spus, în cele din urmă, aruncându-mă cu capul înainte asupra problemei, aşa cum obişnuiesc oamenii timizi. Ce face Liza?

– O, ea este cât se poate de bine, replică el, ţinându-şi ochii fixaţi pe pălărie.

– Ai făcut-o? am continuat.

– Ce să fac? a întrebat ridicând privirea.

– Să te căsătoreşti cu ea.

– Nu, a răspuns el, revenind la contemplarea pălăriei.

– Te-a refuzat, deci? am spus.

– N-am cerut-o, răspunse el.

Nu părea să fie dornic să explice lucrurile de bună voie. A trebuit să transform conversația într-un fel de interogatoriu.

– De ce nu? am întrebat. Crezi că nu-i mai pasă de tine?

Izbucni într-un râs aspru.

– Nu-i vorba de asta, spuse el. E ca și cum ai avea un ghips poros întins peste tot pe tine, să fiu al naibii dacă nu-i așa. Nu te poți descotorosi de ea. Aș vrea să-i placă de altul. Sunt sătul de ea până peste cap.

– Dar acum o lună erai entuziasmat de ea! am exclamat eu surprins.

– Smythe poate să fi fost, a spus el. Nătăfletul ăla care are capul plin de scrobeală nu face nici doi bani. Oricum, n-o iau cât timp rămân eu însumi. Sunt un tip prea isteț ca să fac asta. Felul ăsta de fete sunt destul de bune să te distrezi cu ele, dar nu-ți vine să te însori cu vreuna. Nu-ți fac nici un bine. Un bărbat are nevoie de o soție pe care să o poată respecta... de cineva care e cu puțin deasupra lui, care să-l salte cu o treaptă sau două... cineva la care să se poată uita în sus și pe care să o venereze. Soția unui bărbat trebuie să fie pentru el o zeiță... un înger...

– Se pare că ai întâlnit acea doamnă, am remarcat întrerupându-l.

Se înroși de tot și deveni dintr-o dată extrem de absorbit de modelul covorului. Dar în clipa următoare se uită în sus din nou, iar fața sa părea literalmente transformată.

– O, domnule MacShaughnassy, izbucni el cu un ton de curaj autentic, nu știți cât de bună și de frumoasă este. Nu-s demn nici să-i șoptesc numele în gândurile mele. Și-i așa de deșteaptă! Am întâlnit-o la Toynbee Hall[1]!

Avea loc o petrecere pentru filfizoni acolo. V-ar fi plăcut, domnule MacShaughnassy, dacă ați fi putut-o asculta. Își bătea joc în fața tatălui ei de tablouri și de oamenii din preajmă... Ce inteligență, ce educație, câtă aroganță! I-am urmărit până afară și i-am deschis ușa trăsurii, iar ea și-a tras fusta deoparte și s-a uitat la mine ca și cum aș fi fost noroiul de pe drum. Aș vrea să fiu, căci atunci, poate, într-o zi i-aș putea săruta picioarele.

Emoția era atât de reală încât nu m-am simțit înclinat să râd de el.

– Ai aflat cine era? am întrebat.

---

[1] Așezare universitară și centru social-cultural din estul Londrei, datând de la 1884. La început activitatea universitară s-a desfășurat cu sprijinul universităților Oxford și Cambridge.

– Da, răspunse el. L-am auzit pe bătrânul domn spunând „Acasă" către servitori şi vizitiu şi am alergat după trăsură tot drumul până în strada Arley[1]. Domnişoara Trevior, Hedith Trevior[2].

– Domnişoara Trevior! am strigat. O fată înaltă, brunetă, cu părul dezordonat – şi cu ochi cam spălăciţi?

– Înaltă şi brunetă, replică el, cu un păr care pare că vrea să-i atingă buzele pentru a i le săruta, iar ochii ei sunt albaştri deschis, ca o cravată a studenţilor din Oxford sau Cambridge. O sută şaptezeci şi trei era numărul.

– Exact, am spus eu. Dragul meu Smith, povestea asta devine complicată. Ai întâlnit doamna şi ai vorbit cu ea timp de jumătate de oră ca Smythe, nu-ţi aminteşti?

– Nu, răspunse el, după ce s-a gândit o clipă. Nu pot spune că îmi amintesc. Niciodată nu-mi pot aminti prea multe despre Smythe. Îmi pare întotdeauna ca un coşmar.

– Ei bine, ai întâlnit-o, am spus. Sunt absolut sigur. Eu însumi i te-am prezentat, iar ea mi-a mărturisit după aceea că te considera un bărbat de-a dreptul fermecător.

– Nu, chiar? a remarcat el, minunându-se în mod evident şi înmuindu-şi sentimentele faţă de Smythe. Şi *mie* mi-a plăcut de ea?

– Ei bine, ca să spun adevărul, am răspuns, nu cred. Păreai extrem de plictisit.

– Ei, fir-ar să fie, l-am auzit murmurând pentru sine. Apoi a spus cu voce tare: Crezi că voi avea vreodată şansa s-o văd din nou când... sunt Smythe?

– Desigur, am spus. Te voi duce eu însumi la ea... Apropo, am adăugat, sărind şi uitându-mă pe polita căminului, am primit o invitaţie pentru o reprezentaţie cu „Cenuşăreasa" în casa lor... ceva legat de o zi de naştere. Vei fi Smythe pe douăzeci noiembrie?

– Daa, replică el, o, da... trebuie să fiu până atunci.

– Foarte bine, atunci, am spus. Voi trece pe la tine în strada Albany şi vom merge împreună.

S-a ridicat şi a stat în picioare netezindu-şi pălăria cu mâna.

– Pentru prima dată că aştept cu nerăbdare să devin din nou acel cadavru viu, Smythe, spuse el încet. Să fiu al naibii dacă nu încerc să grăbesc treaba asta...

---

[1] Pronunţie cockney pentru Harley, strada unde îşi au cabinetele cei mai cunoscuţi medici britanici.

[2] Din nou pronunţie cockney pentru Edith.

– Nu-ți va fi de folos până pe douăzeci, i-am amintit. Și, am adăugat în timp ce m-am ridicat să sun, ești sigur că e adevărat de data asta? Nu te vei întoarce la Liza?

– O, nu vorbi despre Liza cu aceeași răsuflare cu care pronunți Edith, replică el. Sună ca un sacrilegiu.

Stătea ezitând, ținând clanța ușii în mână. În cele din urmă, deschizând-o și uitându-se foarte insistent la pălărie, spuse:

– Acum mă duc în strada Arley. Mă plimb în sus și în jos în fața casei în fiecare seară, iar uneori, când nu se uită nimeni, am ocazia să-i sărut pragul.

Dispăru, iar eu m-am întors la scaunul meu.

La data de douăzeci noiembrie m-am dus la el, conform promisiunii. L-am găsit gata de a pleca la club: uitase cu totul despre întâlnirea noastră. I-am menționat-o, iar el și-a reamintit-o cu greutate și a consimțit, fără nici un entuziasm, să mă însoțească. Prin câteva aluzii pricepute șoptite mamei ei (incluzând menționarea întâmplătoare a venitului său), am manevrat treburile de așa manieră încât a avut-o pe Edith aproape în întregime pentru el întreaga scară. Eram mândru de ce făcusem și, în timp ce mergeam spre casă împreună, așteptam să-i primesc gratitudinea. Cum părea că vine cam încet, am făcut aluzie la așteptările mele.

– Ei, bine, am spus, cred că am reușit să mă achit de sarcina mea într-un mod cât se poate de satisfăcător pentru tine.

– Ce ai reușit atât de satisfăcător? spuse el.

– Păi, să te las pe tine și pe domnișoara Trevior împreună atât de mult timp în seră, am răspuns cam jignit. Eu am aranjat asta pentru tine.

– O, *tu* erai deci! replică el. Și eu blestemam Providența.

M-am oprit ca trăsnit în mijlocul trotuarului, cu fața spre el.

– N-o iubești? am spus.

– S-o iubesc! repetă el cu cea mai mare surprindere. Ce dracu' poți iubi la ea? Nu e nimic altceva decât o traducere proastă a unei comedii franceze moderne în care s-a omis partea interesantă.

– Asta pune capac la toate. Ai venit la mine acum o lună, am spus, îndrăgostit nebunește și dorind să fii noroiul de sub picioarele ei și să-i săruți pragul casei.

El se înroși foarte tare.

– Aș vrea, dragul meu Mac, spuse el, să-mi faci plăcerea de a nu mă confunda cu acel ticălos detestabil de care sunt din nenorocire legat. M-ai îndatora foarte mult dacă data următoare când

încearcă să te inoportuneze cu aiureala lui vulgară ai să-i dai cu toată bunăvoința un picior în jos pe scară. Fără îndoială, adăugă el, cu un surâs batjocoritor, în timp ce continuam să mergem, domnișoara Trevior ar fi idealul său. Ea este exact tipul de femeie, aș spune, capabilă să farmece acel tip de bărbat. În ceea ce mă privește, nu apreciez femeia cu pretenții artistice și literare. În plus, continuă el, cu o voce mai profundă, îmi știi sentimentele. Nu-mi va păsa niciodată de vreo altă femeie în afară de Elizabeth.

– Iar ea? am spus.

– Ea, oftă el, își frânge inima după Smith.

– De ce nu-i spui că ești Smith? am întrebat.

– Nu pot, replică el, nici chiar pentru a o câștiga. Pe lângă asta, nici cel puțin nu m-ar crede.

Ne-am spus noapte bună la colțul străzii Bond[1] și nu l-am mai văzut din nou până într-o după-amiază târzie din luna martie a anului următor, când am dat peste el în Ludgate Circus[2]. Purta costumul său bleu de tranziție și melonul. M-am îndreptat spre el, și l-am apucat de braț.

– Care ești? am spus.

– Nici unul, pentru moment, replică el, slavă Domnului. Acum o jumătate de oră am fost Smythe și peste o jumătate de oră voi fi Smith. Timp de jumătate de oră sunt om.

În vocea sa era un sunet plăcut și o lumină plăcută, amabilă în ochii săi și se purta sincer și direct ca un gentleman.

– Ești cu siguranță mult mai bun decât amândoi, am spus.

Râse cu un râset vesel, străbătut doar de o umbră de tristețe.

– Știi ce cred eu despre Cer? spuse el.

– Nu, i-am replicat, puțin cam surprins de întrebare.

– Ludgate Circus, a fost răspunsul. Singurele momente într-adevăr satisfăcătoare ale vieții mele, spuse el, le-am petrecut în vecinătatea acestui loc. Am părăsit Piccadilly ca un pungaș nesănătos, bolnăvicios, în Charring Cross am început să-mi

[1] Arteră comercială da mare importanță a Londrei care face legătura dintre Oxford Street și Piccadilly.

[2] Drumul parcurs din centrul în estul Londrei de către Smythe pentru a deveni Smith e alegoric. El străbate un traseu lung din zonele rezidențiale bogate spre cele sărace, pornind din Piccadilly, trecând prin preajma gării Charring Cross din apropierea Tamisei, prin Ludgate Circus, aflat la vest de Catedrala Sf. Paul, Cheapside la est de Catedrală, tot mai la est, luând-o pe lângă Banca Angliei, ca să ajungă apoi în zona săracă din Whitechapel.

simt sângele mişcându-se în vine. Din Ludgate Circus până la Cheapside sunt o fiinţă umană cu simţăminte omeneşti pulsându-mi în inimă şi gânduri omeneşti în creier – cu idei, simpatii şi speranţe. În Bank, mintea mea devine goală. În timp ce continui să merg, simţurile mele devin grosolane şi necioplite, iar când ajung în Whitechapel sunt un biet ticălos, necivilizat. Pe drumul de întoarcere se întâmplă acelaşi lucru, dar inversat.

– De ce nu locuieşti în Ludgate Circus, am spus, ca să fii întotdeauna cum eşti acum?

– Deoarece, răspunse el, omul este o pendulă şi trebuie să-şi descrie arcul său... Dragul meu Mac, spuse el apoi, punându-mi mâna pe umăr, există numai un singur lucru bun legat de mine, şi acesta este morala. Omul este aşa cum a fost făcut: nu fi atât de sigur că poţi să-l desfaci în bucăţi ca să-l faci mai bun. Toată viaţa am căutat să devin eu însumi o persoană nefiresc de superioară. Natura s-a răzbunat, făcându-mă, de asemenea o persoană nefiresc de inferioară. Natura detestă strâmbătatea. Ea face omul ca un tot, pentru a fi dezvoltat ca un tot. Întotdeauna mă întreb, ori de câte ori dau peste o persoană supranatural de pioasă, peste una supranatural de morală sau supranatural de cultivată, dacă acestea n-au şi ele un revers.

Am fost şocat de argumentul sugerat şi am mers alături de el un timp fără a vorbi. În cele din urmă, fiind deosebit de interesat de subiect, l-am întrebat cum progresau diversele sale poveşti de dragoste.

– Oh, ca de obicei, replică el: *un cul de sac*[1] în care tot intru şi ies. Când sunt Smythe o iubesc pe Eliza şi Eliza mă detestă. Când sunt Smith o iubesc pe Edith şi simpla mea vedere o face să se cutremure. Este la fel de regretabil pentru ele ca şi pentru mine. Nu o spun cu lăudăroşenie. Cerul ştie că este o picătură în plus de nenorocire în cupa mea; dar e cert că Eliza realmente se prăpădeşte de dorul meu când sunt Smith şi ca Smith îmi este imposibil să fiu măcar politicos cu ea, în timp ce Edith, biata fată, a fost destul de fără minte să-mi dea inima când sunt Smythe şi ca Smythe ea îmi pare doar pielea unei femei umplută cu pleavă de învăţătură şi cu zdrenţe rupte din cadavrul deşteptăciunii.

Am rămas absorbit în propriile mele gânduri un timp şi nu am ieşit din ele până ce traversam spre Minories. Apoi, trecându-mi brusc prin minte o idee, i-am spus:

[1] *Cul de sac,* în franceză în original: „fundătură", „impas".

– De ce nu-ți iei o fată cu totul nouă? Trebuie să fie fete de mijloc, pe care atât Smith cât și Smythe le-ar putea place și care v-ar accepta pe amândoi.

– Nu mai vreau nici o fată, răspunse el. Aduc mai mult necaz decât merită. Alea pe care le vrei nu le poți avea, iar cele pe care le poți avea, nu le vrei.

Am tresărit și m-am uitat la el. Umbla greoi, cu mâinile în buzunare și cu o expresie goală pe față.

O repulsie bruscă m-a cuprins.

– Trebuie să plec acum, am spus oprindu-mă. Nu știam că am ajuns atât de departe.

El păru la fel de bucuros să scape de mine cum eram și eu să scap de el.

– O, trebuie, spuse el, întinzând mâna. Ei bine, la revedere.

Ne-am dat mâna nepăsători. El dispăru în mulțime și asta a fost ultima dată când l-am văzut.

– Este aceasta o poveste adevărată? a întrebat Jephson.

– Ei bine, am schimbat numele și datele, spuse MacShaughnassy, dar pe faptele principale te poți baza.

Capitolul X

Întrebarea finală luată în discuție la ultima noastră întrevedere fusese: Ce va fi eroul nostru? MacShaughnassy sugerase un autor, un critic urmând să fie personajul negativ. Sugestia mea a fost un agent de bursă care are o notă de romantism în natura sa. Jephson, care are o minte practică, a spus:

– Întrebarea nu e ce ne place nouă, ci ce le place cititoarelor.

– Așa e, fu de acord MacShaughnassy. Propun să adunăm păreri ale femeilor asupra acestui punct. Eu voi scrie mătușii mele și voi ști de la ea părerea unei bătrâne doamne. Tu, spuse el, întorcându-se spre mine, poți expune cazul soției tale și cunoaște idealul tinerei doamne. Brown să-i scrie sorei lui din Newham și să afle ce preferă tânăra intelectuală, în timp ce Jephson poate afla de la domnișoara Medbury care este cel mai atrăgător bărbat pentru fata cu bun simț.

Am adoptat acest plan, iar rezultatul este luat în considerare acum. MacShaughnassy a deschis procedura citind scrisoarea mătușii sale. Scria bătrâna doamnă:

Cred, dacă aș fi în locul tău, dragul meu băiat, că aș alege un soldat. Știi că bătrânul tău bunic, care a fugit în America cu acea netrebnică *de doamna Featkerly, soția bancherului, era soldat și tot așa era bietul tău văr Robert, cel care a pierdut opt mii de lire la Monte Carlo. Întotdeauna m-am simțit atrasă în mod deosebit de soldați, chiar pe vremea când eram fată, deși dragul tău unchi, bietul de el, nu-i putea suporta. Vei găsi multe aluzii și la războinici în „Vechiul Testament" (vezi Jer. XLVIII, 14). Desigur nu-ți place să te gândești la faptul că se luptă și se omoară unul pe altul, dar se pare că un astfel de lucru nu se mai face în zilele noastre.*

– Atât de la bătrâna doamnă, spune MacShaughnassy în timp ce împăturea scrisoarea şi o repuse în buzunar. Ce spune cultura?

Brown a scos din tabachera sa o scrisoare scrisă cu o grafie rotundă, curajoasă şi a citit după cum urmează:

Ce ciudată coincidenţă! Câteva fete discutam chiar acest subiect seara trecută în casa lui Millicent Hightopper şi pot să-ţi spun pe loc că hotărârea noastră a fost unanimă în favoarea soldaţilor. Vezi, dragul meu Selkirk, în natura umană atracţia este către partea opusă. Pentru ucenicia unei modiste, un poet ar fi fără îndoială satisfăcător; pentru o femeie inteligentă ar fi o plictiseală de nespus. Ceea ce doreşte intelectuala nu e o persoană potrivită pentru dispute, ci ceva la care să se uite. Pentru o femeie cu capul sec, îmi pot imagina că tipul soldatului se dovedeşte a fi insipid şi neinteresant; pentru femeia cu inteligenţă, el reprezintă idealul ei de bărbat, o creatură puternică, frumoasă, bine îmbrăcată şi nu prea inteligentă.

– Asta ne dă două voturi pentru armată, remarcă MacShaughnassy, în timp ce Brown rupea în două scrisoarea sorei lui şi arunca bucăţile în coşul de hârtii. Ce spune fata cu bun simţ?

– Întâi găseşte fata cu bun simţ, mormăi Jephson, puţin morocănos, după cum mi s-a părut. Unde crezi că putem să o găsim?

– Ei bine, răspunse MacShaughnassy, mă aşteptam să o găsesc în domnişoara Medbury.

De regulă, menţionarea numelui domnişoarei Medbury aducea o îmbujorare de bucurie în faţa lui Jephson, dar acum trăsăturile lui aveau o expresie ce se apropia în mod clar de ce am numi o expresie furioasă.

– O, replică el, te aşteptai la asta? Ei bine, atunci fata cu bun simţ iubeşte de asemenea militarul.

– Cerule! exclamă MacShaughnassy, ce lucru extraordinar! Ce motiv oferă ea?

– Că-l au pe vino-ncoa şi că dansează de-a dreptul divin, răspunse Jephson scurt.

– Ei bine, să ştii că mă surprinde, murmură MacShaughnassy. Sunt de-a dreptul uluit.

Apoi, întorcându-se spre mine, spuse:

– Şi ce spune tânăra măritată? Acelaşi lucru?

– Da, am replicat, exact acelaşi lucru.

– Dar *ea* are vreun motiv? întrebă el.

– O, da, am explicat. Acela că nu poți să-i reziști.

În următoarele câteva minute a fost tăcere, timp în care am fumat şi ne-am gândit. Îmi imaginez că doream cu toții să nu fi pornit niciodată această investigare.

Faptul că patru tipuri distinct diferite de femei educate, cu o promptitudine şi unanimitate cu totul nefeminine, au ales soldatul drept idealul lor, era cu siguranță cu totul descurajant pentru inima de civil. Dacă ele ar fi fost doici sau servitoare, m-aş fi aşteptat la asta. Venerarea lui Marte de către Venus cu boneta albă este una din puținele religii pline de vitalitate lăsate acestei epoci lipsite de evlavie. Cu un an sau doi în urmă am locuit cu chirie lângă o cazarmă şi priveliştea ce se vedea în după-amiezile de duminică în jurul porților ei uriaşe din metal n-o voi uita niciodată. Fetele începeau să se adune pe la ora unsprezece. Pe la două, oră la care militarii cu părul frumos uleiat şi cu un băț în mână erau gata pentru o plimbare, erau cam patru sau cinci sute aşteptând în şir. Fuseseră mai înainte o mulțime sălbatică şi pe măsură ce soldații erau lăsați să iasă câte doi deodată, se luptau pentru ei precum leii pentru primii creştini. Aceasta a dus la scene de o dezordine şi brutalitate atât de mari, încât poliția a fost obligată să intervină; acum fetele erau forțate să stea la *coadă,* câte două în rând şi obligate de polițiştii repartizați în mod special în acest scop, să-şi păstreze locurile şi să-şi aştepte rândul cuvenit.

La ora trei, santinela de serviciu cobora la portiță şi o închidea.

– Au plecat toți, dragele mele, striga el spre fetele care mai rămăseseră. Nu are rost să stați, nu mai avem alții pentru voi azi.

– O, nici unul, murmura câte o biată copilă rugător, în timp ce lacrimile izvorau din ochii ei mari, rotunzi. Nici chiar unul cât de mic? Am aşteptat *atât* de mult.

– N-am ce face, replica tiparul onest, cam țâfnos, dar nu fără amabilitate, întorcându-se într-o parte pentru a-şi ascunde emoția. Îi aveți pe toți printre voi. Noi nu-i facem, ştiți asta. Nu ai de unde să-i scoți dacă nu primeşti mai mulți, nu-i aşa? Vino mai devreme data viitoare.

Apoi pleca grăbit să scape de alte insistente, iar polițiştii, care păreau că aşteptaseră acest moment cu o anticipație lacomă, îmbrânceau răutăcios rămăşițele plângătoare ale grupului.

– Hai acum, circulați, fetelor, circulați, spuneau ei, cu vocea aceea a lor iritant de lipsită de simpatie. Vi s-a oferit o

şansă. Nu putem ţine strada blocată toată după-amiaza cu demonstraţia asta a fetelor neiubite. Circulaţi. Circulaţi!

În legătură cu aceeaşi cazarmă, femeia noastră cu ziua i-a spus Amendei, care i-a spus lui Ethelbertha, care mi-a spus mie, istoria pe care o spun eu acum băieţilor.

Într-o anumită casă, pe o anumită stradă din vecinătate, s-a mutat într-o anumită zi o anumită familie. Servitoarea lor îi părăsise – majoritatea servitoarelor plecau înainte de sfârşitul săptămânii – iar în ziua următoare mutării lor s-a redactat un anunţ pe care l-au trimis la „Chronicle". Acesta suna:

Se caută fată bună la toate, într-o familie mică de unsprezece oameni. Salariu, 6 lire, fără alţi bani de bere. Trebuie să se scoale devreme şi să muncească serios. Spălatul rufelor se face acasă. Trebuie să fie bucătăreasă bună şi să nu obiecteze la spălatul ferestrelor. Se preferă unitariană. Adresaţi-vă pentru referinţe la A.B. etc.

Anunţul a fost publicat miercuri după-amiază. Joi dimineaţa la ora şapte, întreaga familie a fost trezită de sunetul continuu al soneriei de la uşa de la stradă. Soţul, privind pe fereastră, a fost surprins să vadă o mulţime cam de cincizeci de fete care înconjurau casa. Şi-a pus halatul de casă şi a coborât să vadă ce s-a întâmplat. În clipa în care a deschis uşa, cincisprezece dintre ele au năvălit umplând tumultuoase holul şi dezechilibrându-l complet. O dată intrate, aceste cincisprezece au făcut stânga-mprejur şi le-au împins pe celelalte vreo treizeci şi cinci înapoi spre prag şi le-au trântit uşa în faţă. Apoi l-au luat în primire pe stăpânul casei, rugându-l politicos să le conducă la „A.B."

La început, datorită larmei mulţimii de afară care bătea la uşă şi striga blesteme pe gaura cheii nu a putut înţelege nimic, dar mai târziu au reuşit să-i explice că erau servitoare venite ca răspuns la anunţul soţiei sale. Bărbatul a mers şi i-a spus soţiei, iar soţia a spus că le va vedea tot câte una o dată.

Care va fi prima care va intra în audienţă era o problemă prea delicată pentru a fi soluţionată. Bărbatul, fiind solicitat, a spus că ar prefera să lase această hotărâre pe seama lor. În conformitate, fetele au discutat între ele problema. La sfârşitul unui sfert de oră, cea ieşită victorioasă, după ce a împrumutat nişte ace de păr şi o oglindă de la femeia noastră cu ziua, care dormise la noi, a urcat sus pe scări, în timp ce restul de paisprezece au luat loc în hol, făcându-şi vânt cu bonetele.

A.B. a fost foarte surprinsă când prima solicitantă s-a prezentat. Era o fată înaltă, cu înfățișare dichisită. Până ieri fusese servitoare șefă în casa ladyei Stanton, iar înainte de asta fusese ajutor de bucătăreasă, timp de doi ani, la ducesa de York.

– Și de ce ați plecat de la lady Stanton? a întrebat A.B.

– Pentru a veni aici, coniță, replică fata.

Doamna a rămas perplexă.

– Și vei fi mulțumită cu șase lire pe an? întrebă ea.

– Sigur, doamnă, cred că este suficient.

– Și nu te deranjează munca grea?

– O ador, doamnă.

– Și te scoli devreme?

– O, da, doamnă. Nu pot să stau în pat după ora cinci jumătate.

– Știi că noi spălăm acasă?

– Da, doamnă. Cred că este mult mai bine să le spălăm acasă. Spălătoriile alea distrug hainele bune. Sunt așa de neatente.

– Ești unitariană?

– Nu încă, doamnă, replică fata, dar aș dori să fiu.

Doamna i-a luat recomandarea și a spus că-i va răspunde în scris.

Următoarea solicitantă s-a oferit să vină pentru trei lire, considerând șase lire ca fiind prea mult. Și-a exprimat dorința de a dormi în bucătăria din spate: un culcuș sub chiuvetă era tot ce-și dorea. Avea, de asemenea, o dorință arzătoare să treacă la unitarianism.

A treia fată nu cerea nici un fel de salariu: nu putea înțelege de ce aveau nevoie servitoarele de el. Considera că salariul încurajează doar dragostea pentru găteli prosteşti și credea că un cămin confortabil într-o familie unitariană ar trebui să fie o leafă suficientă pentru orice fată.

Această fată a spus că există o singură condiție pe care dorea să o pună și asta era ca să i se permită să plătească toate stricăciunile cauzate de propria ei neatenție sau neglijență.

A obiectat împotriva sărbătorilor și a serilor libere; susținea că acestea distrag atenției unei fete de la îndatoririle ei.

A patra candidată a oferit un premiu de cinci lire pentru a obține locul și atunci A.B. a început să se înspăimânte și a refuzat să mai vadă alte fete, convinsă că ele trebuie să fie nebune din vreun azil din vecinătate, care ieșiseră la plimbare.

În acea zi, mai târziu, întâlnind în prag doamna care locuia în vecini, ea a povestit experimentul ei de dimineață.

– O, nu e nimic extraordinar, spuse doamna de alături. Nici una din familiile care stăm pe partea asta a străzii nu plătim leafă şi avem la dispoziţie cele mai bune servitoare din Londra. Ei bine, fetele ar veni chiar din celălalt capăt al ţării pentru a intra servitoare în una din aceste case. Este visul vieţii lor. Economisesc ani de zile pentru a putea veni aici pe gratis.

– Ce le atrage? întrebă A.B., mai uimită ca oricând.

– Ei, nu vedeţi? explică doamna de alături. Ferestrele noastre din spate dau spre curtea cazărmii. O fată care locuieşte în casele astea este întotdeauna aproape de soldaţi. Uitându-se afară pe fereastră, poate vedea întotdeauna soldaţi şi uneori un soldat îi face semn din cap, sau ar putea chiar să o strige. Nici nu se gândesc să ceară leafă. Lucrează optsprezece ore pe zi şi acceptă orice situaţii, numai pentru a li se permite să rămână.

A.B. a profitat de această informaţie şi a angajat fata care oferea un premiu de cinci lire. A descoperit că era o comoară de servitoare. Era în mod invariabil binevoitoare şi respectuoasă, dormea pe canapeaua din bucătărie şi era întotdeauna mulţumită doar cu un ou la cină.

Nu pot să garantez adevărul acestei poveşti. Eu personal o pot crede. Brown şi MacShaughnassy nu au făcut nici o încercare în acest sens, ceea ce arată a fi o atitudine lipsită de prietenie. Jephson s-a scuzat sub pretextul unei dureri de cap. Admit că sunt puncte în ea care prezintă dificultăţi de înţelegere pentru intelectualul mediu. Aşa cum am explicat la început, mi-a fost spusă de Ethelbertha, care o ştia de la Amenda, care o aflase de la femeia cu ziua; e posibil să se fi strecurat exagerări în ea. Următoarele, însă, au fost întâmplări care au fost observate de mine personal. Ele oferă un exemplu şi mai puternic al *influenţei exercitate de Tommy Atkins*[1] asupra vieţii casnice britanice şi prin urmare am considerat potrivit să le relatez.

– Eroina lor, am spus, este Amenda noastră. Veţi spune despre ea că e o tânără femeie îngrijită, cu o comportare ghidată de un tolerabil bun simţ, nu-i aşa?

– Ea este idealul meu de respectabilitate neostentativă, a răspuns MacShaughnassy.

– Asta era şi părerea mea, am replicat. Prin urmare, vă puteţi imagina sentimentele mele când trecând pe lângă ea într-o

[1] Nume atribuit în mod obişnuit soldatului britanic. Îşi are originea în numele inventat de autorităţile militare şi întrebuinţat în formularele oferite ca model soldaţilor.

seară pe Strada Mare din Folkstone[1], am zărit-o cu o pălărie de panama pe cap (pălăria mea de panama), cu brațul unui soldat în jurul taliei. Făcea parte din mulțimea ce urmărea detașamentul Trei Berkshire de Infanterie[2], cantonată în tabăra din Sandgate[3]. În ochii ei era o privire pierdută, extaziată. Mai degrabă dansa decât mergea, iar cu mâna stângă bătea ritmul muzicii.

Ethelbertha era cu mine atunci. Am privit țintă procesiunea până ce a dat colțul, iar apoi ne-am uitat unul la altul.

– O, este imposibil, mi-a spus Ethelbertha.

– Dar aceea era pălăria mea, i-am spus Ethelberthei.

În clipa în care am ajuns acasă, Ethedbertha a căutat-o pe Amenda, iar eu mi-am căutat pălăria. Nici una nu era de găsit.

A bătut ora nouă, apoi a bătut de zece. La zece și jumătate, am coborât și ne-am luat singuri cina și am servit-o în bucătărie. La unsprezece și un sfert, Amenda s-a întors. A intrat în bucătărie fără nici un cuvânt, a atârnat pălăria mea în spatele ușii și a început să strângă vasele rămase de la cină.

Ethelbertha s-a ridicat calmă, dar severă.

– Unde ai fost, Amenda? întrebă ea.

– Am hoinărit jumătate din district cu o mulțime de soldați, a răspuns Amenda, continuându-și treaba.

– Purtai pălăria mea, am adăugat.

– Da, domnule, replică Amenda, încă continuându-și treaba. A fost primul lucru care mi-a căzut la îndemână. Sunt fericită că nu a fost cea mai bună pălărie a coniței.

Dacă Ethelbertha a fost domolită de sensul exact al acestei ultime remarci, nu pot spune, dar cred că e probabil. În orice caz, a răspuns cu o voce care trăda mai mult regret decât indignare.

– Mergeai cu brațul unui soldat în jurul taliei când am trecut pe lângă tine, Amenda? a observat ea interogativ.

– Știu, doamnă, a recunoscut Amenda. Am descoperit eu însămi asta când s-a oprit muzica.

Ethelbertha arăta la fel de nedumerită pe cât erau întrebările sale. Amenda a umplut o tigaie cu apă și apoi a răspuns:

---

[1] Folkstone – centru municipal, port și stațiune balneoclimaterică din Kent, lângă strâmtoarea Dover, la 17 mile de Canterbury.

[2] Berkshire – ținut din sudul Angliei, mărginit la nord de Oxfordshire și Buckinghamshire, la est de Surrey, la sud de Hampshire și la vest de Wiltshire. Cel mai important oraș e Reading, centru administrativ și universitar.

[3] Localitate la vest de Folkstone, legată de oraș printr-o promenadă largă de-a lungul falezei.

– Sunt o ruşine pentru o casă respectabilă, spuse ea. Nici o stăpână care se respectă nu m-ar ţine o clipă. Ar trebui să fiu scoasă din casă cu valiza şi leafa pe o lună.

– Dar atunci de ce ai făcut-o? a spus Ethelbertha cu o uimire naturală.

– Pentru că sunt o proastă lipsită de apărare, doamnă. N-am ce face: când văd soldaţii, nu pot să nu-i urmez. E o boală de familie. Biata mea vară Emma a fost exact o astfel de proastă. Era logodită şi urma să se căsătorească. El era un tânăr liniştit şi respectabil, cu magazin propriu şi, cu trei zile înainte de căsătorie, ea a fugit cu un regiment de marinari la Cheltham[1] şi s-a căsătorit cu un sergent. Aşa voi sfârşi şi cu. Am fost până la Sandgate cu grupul acela cu care m-aţi văzut şi am sărutat patru din nenorociţii aceia scârboşi. Sunt tipul drăguţ de fată căreia îi şade bine să iasă la plimbare cu un lăptar respectabil.

Era atât de dezgustată de ea însăşi, încât părea inutil pentru oricine altcineva să fie indignat pe ea, iar Ethelbertha şi-a schimbat tonul şi a încercat să o consoleze.

– O, vei depăşi prostia asta, Amenda, a spus ca râzând. Îţi dai seama tu singură cât e de absurd. Trebuie să-i spui domnului Bowles să te ţină departe de soldaţi.

– Nu pot să văd lucrurile în aceeaşi lumină ca dumneavoastră, doamnă, răspunse Amenda cam cu un reproş. O fată care nu poate vedea ceva roşu mărşăluind pe stradă fără să vrea să fugă afară şi să alerge după el nu e potrivită pentru a fi soţia nimănui. Aş fi în stare să las magazinul baltă, fără a fi nimeni în el, cam de două ori pe săptămână, iar el ar trebui să alerge prin toate cazarmele din Londra ca să mă caute. O să fac economii şi o să mă internez într-un spital de nebuni, asta am să fac.

Ethelbertha începu să devină foarte tulburată.

– Asta e cu siguranţă ceva cu totul nou, Amenda, spuse ea. Dar trebuie să fi întâlnit adesea soldaţi când ai ieşit în oraş la Londra.

– O, da, câte unul sau doi odată, mergând undeva. Asta nu pot suporta. Îmi pierd capul când sunt mulţi şi însoţiţi de o orchestră. Nu vă daţi seama cum e, doamnă, adăuga ea, observând expresia nedumerită a Ethelberthei. Nu aţi trecut prin asta niciodată? Sper doar să nu păţiţi aşa ceva vreodată.

Am supravegheat-o atent pe Amenda tot restul şederii noastre la Folkstone şi am fost foarte neliniştiţi în perioada aceea.

---

[1] Cheltham – oraş port din Kent, la aproximativ 30 de mile de Londra.

În fiecare zi câte un regiment sau altul mărşăluia prin oraş şi la primul sunet al muzicii lui. Amenda devenea neliniştită şi emoţionată. Flautul lui Pied Flautistul[1] nu ar fi putut tulbura copiii din Hamelin mai mult decât o făceau acele orchestre din Sandgate cu inima servitoarei noastre. Din fericire ele treceau în general dimineaţa devreme, când noi eram încă în casă, dar într-o zi, întorcându-ne acasă pentru prânz, am auzit melodii îndepărtate pierzându-se în distanţă pe Hythe Road. Am intrat în grabă. Ethelbertha a alergat jos în bucătărie: era goală! La etaj, dormitorul Amendei era gol! Am strigat. Nici un răspuns.

– Nenorocita asta de fată a plecat din nou, a spus Ethelbertha. Ce nenorocire grozavă e pentru ea. Este o adevărată boală.

Ethelbertha a vrut să mă duc în tabăra de la Sandgate şi să întreb de ea. Îmi părea şi mie rău de fată, dar când mi-a venit în minte imaginea unui tânăr bărbat cu aspect inocent umblând printr-o tabără militară extrem de complicată, pentru a face cercetări legate de o servitoare, am spus că tare nu m-aş duce.

Ethelbertha m-a considerat lipsit de inimă şi a spus că, dacă eu nu mă voi duce, va merge ea însăşi. Am replicat că un singur membru feminin din casa mea era suficient în acea tabără o dată şi am rugat-o să nu se ducă. Ethelbertha şi-a exprimat părerea asupra comportării mele inumane refuzând cu îndărătnicie să mănânce ceva la prânz, iar eu mi-am exprimat părerea asupra lipsei ei de înţelegere aruncând toată mâncarea pe grătarul şemineului, după care pe Ethelbertha a apucat-o brusc o puternică afecţiune pentru pisică (care nu dorea dragostea nimănui, ci doar să ajungă sub grătar după mâncarea de prânz) şi a devenit supranatural de absorbită de ziarul de alaltăieri.

După-amiază, cutreierând prin grădină, am auzit plânsul slab al unei femei disperate. Am ascultat cu atenţie şi plânsul s-a repetat. M-am gândit că suna ca vocea Amendei, dar de unde venea nu am putut înţelege. Se apropia, totuşi, pe măsură ce mă apropiam de fundul grădinii şi în cele din urmă am

[1] Aluzie la poemul „Pied Flautistul din Hamelin" de R. Browning, publicat în 1845, bazat pe o veche legendă care circulă în mai multe locuri. Pied se angajează faţă de cetăţenii din Hamelin să-i scape de şobolani contra unei sume de 1000 de guldeni. Atunci când el cântă la flaut, şobolanii îl urmează şi se îneacă în râul Weser. Când Pied nu-şi primeşte plata, iese din nou în stradă şi toţi copiii sunt ademeniţi de sunetul flautului său, urmându-l până la dealul Koppenberg, care se deschide şi apoi se închide înghiţindu-i.

localizat-o într-un mic şopron de lemn, folosit de proprietarul casei drept cameră obscură pentru a developa fotografii.

Uşa era încuiată.

– Tu eşti, Amenda? am strigat prin gaura cheii.

– Da, domnule, se întoarse răspunsul înăbuşit. Vreţi să-mi daţi drumul? Veţi găsi cheia pe jos, lângă uşă.

Am descoperit-o pe iarbă cam la o distanţă de un iard şi i-am dat drumul.

– Cine te-a încuiat înăuntru? am întrebat.

– Eu, domnule, replica ea. M-am încuiat înăuntru şi am împins cheia afară pe sub uşă. A trebuit să fac asta, căci altfel aş fi plecat împreună cu blestemaţii ăia de soldaţi. Sper că nu v-am făcut dificultăţi, domnule, adăugă ea, păşind afară. Am lăsat prânzul aranjat pentru dumneavoastră. Pasiunea Amendei pentru soldaţi era singurul ei tribut plătit pasiunii. Faţă de toţi ceilalţi reprezentanţi ai sexului bărbătesc manifesta o atitudine lipsită cu totul de sensibilitate, iar întâlnirile cu ei (care erau numeroase) erau abordate sau abandonate pe motive atât de sordide încât o şocau serios pe Ethelbertha.

Când a venit la noi, era logodită cu un măcelar de porci, ţinând un lăptar în rezervă. De dragul Amendei am cumpărat de la el, dar nu ne-a plăcut niciodată, iar carnea lui de porc ne plăcea şi mai puţin. Când, prin urmare, Amenda ne-a anunţat că logodna cu el era „anulată" şi ne-a comunicat că sentimentele ei nu vor suferi în nici un fel dacă vom merge în altă parte după şuncă, ne-am bucurat în secret.

– Sunt sigură că ai făcut bine, Amenda, a spus Ethelbertha. Nu ai fi fost niciodată fericită cu acel bărbat.

– Nu, doamnă, nu cred că aş fi fost vreodată, replică Amenda. Nu văd cum ar putea să fie vreo fată dacă nu are un stomac de struţ.

Ethelbertha arăta nedumerită.

– Dar ce are digestia de-a face cu asta? întrebă ea.

– Destul de mult, doamnă, a răspuns Amenda, când te gândeşti să te căsătoreşti cu un bărbat care nu poate face cârnaţi buni de mâncat.

– Dar cu siguranţă, exclamă Ethelbertha, nu vrei să spui că ai rupt logodna pentru că nu-ţi plăceau cârnaţii lui!

– Ei bine, cred că de aici se trage, fu de acord Amenda nepăsătoare.

– Ce idee groaznică! a spus biata Ethelbertha după o lungă pauză. Crezi că l-ai iubit vreodată cu adevărat?

– O, da, a spus Amenda, l-am iubit destul, dar nu are nici un rost să iubeşti un bărbat care vrea să mănânci cârnaţi care te ţin trează toată noaptea.

– Dar voia să trăieşti mâncând cârnaţi? persistă Ethelbertha.

– O, el nu a spus nimic despre asta, a explicat Amenda. Dar ştiţi cum e, doamnă, când te căsătoreşti cu un măcelar de porci. Se aşteaptă de la tine să mănânci tot ce rămâne. Asta-i greşeala pe care a făcut-o biata mea vară Eliza. S-a căsătorit cu un vânzător de brioşe. Desigur, ceea ce nu vindea, trebuiau să mănânce ei înşişi. Ei bine, într-o iarnă când el a avut un şir întreg de ghinioane, au trăit două luni mâncând doar brioşe. Nu am văzut niciodată în viaţa mea o fată atât de schimbată. Trebuie să te gândeşti la aceste lucruri, să ştiţi.

Dar cea mai scandalos de venală logodnă în care cred că a intrat vreodată Amenda a fost cea cu un taxator de omnibuz. Locuiam atunci în partea de nord a Londrei, iar ea avea un tânăr, un negustor de brânzeturi, care avea un magazin în strada Lupus, Chelsea[1]. El nu putea veni la ea din cauza magazinului, aşa că o dată pe săptămână obişnuia să se ducă ea la el. În acele zile nu mergeai zece mile cu un peni şi. ea găsea că preţul biletului de la Holloway[2] la staţia Victoria[3] şi înapoi era o taxă aspră pentru punga ei. Acelaşi omnibuz care o ducea la ora şase o aducea înapoi la zece. În timpul primei călătorii taxatorul s-a uitat ţintă la Amenda; în cea de a doua i-a vorbit, în timpul celei de a treia i-a dat o nucă de cocos, în a patra i-a cerut mâna şi a fost prompt acceptat. După aceea Amenda a putut să-şi viziteze negustorul de brânză fără cheltuieli.

Acest taxator era el însuşi un caracter ciudat. Adesea am călătorit cu el în Fleet Street[4]. Mă ştia destul de bine (presupun că Amenda m-a arătat) şi întotdeauna mă întreba de ea – cu voce tare, în faţa tuturor celorlalţi pasageri, ceea ce era penibil – şi-mi dădea mesaje să i le transmit ei. Când era vorba de femei, el avea ceea ce se cheamă „trecere" la ele şi din numărul şi varietatea cunoştinţelor sale feminine şi din tandreţea evidentă cu care majoritatea lor îl tratau, sunt înclinat să cred că faptul că

[1] Cartierul Chelsea e în sud-vestul zonei centrale a Londrei, la sud de Hyde Park.

[2] În nord-vestul Londrei.

[3] Victoria Coach Station şi Gara Victoria se găsesc la sud de Green Park, la capătul dinspre apus al străzii Victoria.

[4] Artera principalelor cotidiene britanice. Îşi trage numele de la râul Fleet, înainte navigabil, iar astăzi canalizat, care se varsă în Tamisa.

Amenda l-a părăsit (ceea ce s-a întâmplat o dată cu părăsirea vânzătorului de brânzeturi) i-a provocat o suferință mai puțin prelungită decât ar fi putut fi cazul altfel.

Era un om datorită căruia m-am distrat destul de mult într-un fel sau altul. Gândindu-mă la el, îmi vine în minte o poveste cam ciudată.

Într-o după-amiază, am sărit în omnibuzul său pe strada Seven Sisters Road[1]. Un bătrân francez era singurul ocupant al vehicolului.

– Nu mă feți uita, îi spunea francezul când am intrat eu. Eu doresc Sharing Cross[2]. Nu uitați.

– E a treia oară că mă roagă să nu-l uit, remarcă el întorcându-se spre mine cu glas tunător. Nu-ți prea dă ocazia să-l uiți, nu-i așa?

La colțul făcut cu Road Holloway ne-am oprit, iar taxatorul nostru a început să strige în maniera celor de felul său.

– Charing Cross... Charing Cross... Ați ajuns... Poftiți, doamnă.... Charing Cross.

Micul francez sări în picioare și se pregăti să iasă. Taxatorul l-a împins înapoi.

– Stai jos și nu fi prost, spuse el. Asta nu-i Charing Cross.

Francezul arată nedumerit, dar se așază supus. Luăm câțiva pasageri și plecăm mai departe. La o jumătate de milă în susul lui Liverpool Road o doamnă stătea pe bordura trotuarului uitându-se la noi în timp ce treceam, cu acel amestec patetic de dorință și neîncredere care este atitudinea femeii obișnuite față de mijloacele de transport de orice fel. Taxatorul nostru opri omnibuzul.

– Unde vreți să mergeți? o întrebă cu severitate. Strand... Charing Cross?

Francezul nu a auzit sau nu a înțeles prima parte a replicii, dar a prins cuvintele „Charing Cross" și sări în picioare și apoi pe scară. Taxatorul l-a apucat de guler în timp ce cobora și l-a smucit înapoi cu sălbăticie.

– Nu poți sta liniștit un minut, strigă el indignat. Să fiu al naibii dacă nu trebuie să am grijă de tine ca de un copil!

– Eu freau să cobor la Sharing Cross, răspunse francezul uimit.

---

[1] Stradă din nord-estul Londrei.

[2] Charing Cross – una din principalele gări din centrul Londrei, între Strand și Victoria, în apropierea malului nordic al Tamisei.

– Frei să cobori la Sharing Cross, repetă celălalt cu amărăciune, în timp ce îl conducea înapoi spre locul lui. O să te dau jos în mijlocul străzii, dacă mă mai încurci mult. Stai acolo până vin şi te arunc afară. Nu cred să te las să treci de Sharing Cross. Voi fi foarte bucuros să scap de tine.

Bietul francez s-a potolit, iar noi am continuat să ne zdruncinăm. La „Angel", desigur, ne-am oprit.

– Charing Cross, strigă taxatorul şi francezul sări în sus.

– O, Doamne, spuse taxatorul, luându-l de umeri şi forţându-l să stea jos pe locul din colţ. Ce trebuie să fac? Nu poate cineva să stea pe el?

Îl ţinu cu putere jos până ce autobuzul porni şi apoi îl eliberă. În capătul lui Chancery Lane[1] avu loc aceeaşi scenă, iar bietul francez mititel deveni furios.

– Tot spune Sharing Cross, Sharing Cross, exclamă el, întorcându-se spre ceilalţi pasageri, şi nu e nici un Sharing Cross. E nebun!

– Nu poţi înţelege, replică taxatorul, la fel de indignat. Desigur că spun Sharing Cross – vreau să spun Charing Cross. Asta înseamnă... Şi, dându-şi seama din expresia goală de pe faţa francezului de imposibilitatea totală de a-i clarifica vreodată problema, se întoarse spre noi cu un gest mişcător şi întrebă:

– Ştie vreun domn cum se spune în franceză „idiotul naibii"?

O zi sau două după aceea, s-a întâmplat să urc din nou în omnibuzul său.

– Ei, l-am întrebat, l-ai dus bine pe prietenul dumitale francez la Charing Cross?

– Nu, domnule, replică el. N-o să vă vină să credeţi, dar am avut un pic de scandal cu un poliţist chiar înainte de a ajunge acolo şi asta m-a făcut să uit de tot. Bine că nu l-am dus până la gara Victoria.

---

[1] Arteră care dă în Fleet Street. Suntem încă în nord-estul Londrei.

Capitolul XI

Brown ne-a spus într-o seară:

– Există un singur viciu, şi acela este egoismul. Jephson stătea în faţa focului aprinzându-şi pipa. Pufăi din tutun, făcându-l să strălucească, aruncă chibritul în jăratic şi apoi spuse:

– Şi sămânţa tuturor virtuţilor, de asemenea.

– Stai jos şi continuă-ţi lucrul, spuse MacShaughnassy de pe sofa unde stătea întins cât era de lung, cu călcâiele pe scaun; discutăm romanul. Paradoxurile nu se admit în timpul orelor de lucru.

Jephson, totuşi, era înclinat spre dispută.

– Egoismul, continuă el, este pur şi simplu un alt nume dat Voinţei. Fiecare faptă, bună sau rea, pe care o facem, este determinată de egoism. Suntem miloşi doar pentru a ne asigura un loc bun în lumea cealaltă, pentru a ne face respectaţi în asta, pentru a ne uşura propria deznădejde provocată de cunoaşterea suferinţei. Un om este bun pentru că îi face plăcere să fie bun, tot aşa cum altul este crud deoarece cruzimea îi face plăcere. Un om mare îşi face datoria deoarece pentru el simţul datoriei împlinite este o plăcere mai profundă decât ar fi tihna care ar rezulta din neîndeplinirea unei datorii. Omul religios este religios pentru că găseşte o bucurie în religie; omul moral e moral datorită respectului său puternic pentru sine; viciul ar însemna o nenorocire. Sacrificiul de sine în el însuşi este doar un egoism subtil: preferăm exaltarea mintală câştigată astfel, satisfacţiei senzuale care este răsplata alternativă. Omul nu poate fi altfel decât egoist. Egoismul este legea întregii vieţi. Fiecare lucru, de la cea mai îndepărtată stea fixă, până la cea mai mică insectă care se târăşte pe pământ, luptă pentru sine după puterea sa; şi, meditând asupra tuturor, Eternul lucrează pentru El însuşi: acesta este universul.

– Ia un whiskey, spuse MacShaughnassy şi nu mai fi atât de metafizic. Mă faci să mă doară capul.

– Dacă orice acțiune, bună sau rea, izvorăşte din egoism, replică Brown, atunci trebuie să fie egoism bun şi egoism rău, iar egoismul tău rău este ceea ce eu numesc în mod evident egoism, fără a fi calificat de nici un adjectiv. Astfel am ajuns înapoi de unde am pornit. Susțin că egoismul – egoismul rău – este rădăcina tuturor relelor, şi aici trebuie să fii de acord cu mine.

– Nu întotdeauna, insistă Jephson. Am cunoscut egoismul în sensul obişnuit al termenului – care determină acțiuni bune. Pot să-ți dau un exemplu dacă vrei.

– Are şi o morală? întrebă MacShaughnassy fără vlagă.

Jephson medita un moment.

– Da, spuse el în cele din urmă; o morală foarte practică... şi una foarte folositoare pentru tineri.

– Ăsta-i tipul de povestire de care avem nevoie, spuse MacShaughnassy, ridicându-se în poziție şezândă. Ascultă asta, Brown.

Jephson s-a aşezat pe un scaun, în atitudinea lui preferată, cu coatele sprijinite pe spătar şi fumă pentru un timp în tăcere.

– Există trei oameni în această povestire, începu el: soția, soțul soției şi al doilea bărbat. În majoritatea dramelor de acest fel, soția este personajul principal. În acest caz, persoana interesantă este celălalt bărbat.

Soția – am cunoscut-o odată – era femeia cea mai frumoasă pe care am văzut-o vreodată şi cu înfățişarea cea mai periculoasă, ceea ce spune multe pentru ambele afirmații. Îmi amintesc că în timpul unei plimbări pe jos pe care am făcut-o o dată, am dat peste o casă mică şi drăguță. Era cel mai drăguț loc imaginabil. Nu e nevoie să-l descriu. Este casa pe care o vezi în tablouri şi despre care citeşti în poezia sentimentală. Mă sprijineam de gardul viu tăiat cu grijă, sorbindu-i frumusețea, când la una din ferestrele micuțe am văzut, uitându-se afară spre mine, o față. A zăbovit acolo doar o clipă, dar în acel moment casa a devenit oribilă şi am plecat în grabă, înfiorat.

Fața acelei femei mi-a amintit incidentul. Era fața unui înger, până în clipa în care însăşi femeia îşi făcea apariția. În clipa aceea erai izbit de discrepanța stranie dintre conținut şi formă.

Am puține îndoieli asupra faptului că odată îşi iubise soțul. Femeile vicioase au puține vicii, iar sordidul nu este unul din ele. Probabil se măritase cu el purtată de unul din acele valuri ale pasiunii pe care sufletele naturilor animale se urcă şi co-

boară continuu. După posesiune, însă, urma repede saţietatea şi din saţietate crescuse dorinţa pentru o nouă posesiune.

Pe vremea aceea locuiam la Cairo. Soţul ei deţinea acolo o poziţie oficială importantă, şi în virtutea acestui lucru şi a frumuseţii şi tactului femeii, casa lor devenise curând centrul societăţii anglo-saxone care venea şi pleca tot timpul din oraş. Femeile o displăceau, dar o copiau. Bărbaţii vorbeau disprețuitor despre ea în faţa soţiilor lor, în mod uşuratic unul altuia şi se comportau ca nişte idioţi când erau singuri cu ea. Ea le râdea în faţă şi îşi bătea joc de ei imitându-i pe la spate. Prietenii lor spuneau că era un lucru plin de spirit.

Într-un an a sosit un tânăr inginer englez, care venise pentru a supraveghea nişte lucrări la un canal. Adusese cu el frumoase scrisori de recomandare şi a fost imediat primit de rezidenţii europeni ca o completare binevenită a cercului lor social. Nu era deosebit de arătos, nu avea un farmec ieşit din comun, dar poseda acel lucru la care puţine femei pot rezista atunci când un bărbat e înzestrat cu el: forţa. Femeia se uită la bărbat, bărbatul îşi întoarse privirea, şi drama începu.

Bârfa zboară repede prin micile comunităţi. Înainte de a trece o lună, legătura lor era subiectul principal al conversaţiei în tot cartierul. În mai puţin de două luni, ajunse la urechile soţului.

El era fie un caracter excepţional de josnic, fie excepţional de nobil, după cum vede cineva problema. El îşi adora soţia – aşa cum bărbaţii cu inimi mari şi minte slabă adesea venerează astfel de femei – cu un devotament de câine. Singura sa teamă era ca scandalul să nu atingă proporţii care să-l silească să-l ia în seamă şi astfel să aducă ruşine şi suferinţă asupra femeii pentru care şi-ar fi dat viaţa. I se părea natural ca un om care o vedea să o iubească; ca ea să se fi plictisit de el nu era un lucru care să-l fi surprins. Îi era recunoscător că-l iubise odată pentru puţin timp. În ceea ce-l priveşte pe celălalt bărbat, el se dovedi a fi o enigmă pentru bârfitori. El nu încercase să fie discret; ba, mai degrabă, făcea paradă de subjugarea sau de cucerirea sa; e greu de spus care termen e mai potrivit. Călărea sau mergea cu ea cu maşina, o vizita în public şi în intimitate (în intimitatea care poate exista într-o casă plină de servitori care spionează şi sporovăiesc); o încărca mereu cu daruri scumpe, pe care ea le purta în mod public şi îşi tapeta camera de fumat cu fotografiile ei. Totuşi, nu şi-a permis niciodată să apară în cel mai mic grad ridicol; ei nu i-a permis niciodată să se interpună între el şi munca sa. O scrisoare primită de la ea o lăsa la o parte, nedeschisă, până

ce termina ceea ce considera în mod evident drept o afacere importantă. Când budoarul şi atelierul deveneau rivali, budoarul era cel care trebuia să aştepte.

Femeia îşi pierdea cumpătul confruntată cu autocontrolul lui, care o şfichiuia ca un bici, dar se agăţa de el şi mai cumplit.

– Spune-mi că mă iubeşti! striga ea cu sălbăticie, întinzându-şi braţele albe spre el.

– Ţi-am spus asta, replica el calm, fără să se mişte.

– Vreau să te aud spunându-mi-o din nou, se ruga ea cu o voce care tremura ca un suspin. Vino lângă mine şi spune-mi-o mereu şi mereu.

Apoi, în timp ce ea zăcea cu ochii pe jumătate închişi, el revărsa un şuvoi de cuvinte pline de pasiune, suficiente pentru a satisface chiar şi urechile ei însetate, iar după aceea, când porţile se închideau zăngănind în spatele lui, se apuca de o problemă de inginerie, exact din punctul unde o alungase temporar din minte cu o jumătate de oră în urmă, o dată cu intrarea ei, în cameră.

Într-o zi, un prieten apropiat îi puse direct întrebarea:

– Flirtezi din dragoste, sau din vanitate?

La care bărbatul, după ce cugetă mult, dădu acest răspuns:

– Pe sufletul meu, Jack, n-aş putea să-ţi spun. Când un bărbat iubeşte o femeie care nu se poate hotărî dacă îl iubeşte sau nu, numim această complicaţie comedie; acolo unde femeia este prinsă serios, rezultatul este în general tragedie.

Au continuat să se întâlnească şi să facă dragoste. Vorbeau – aşa cum sunt înclinaţi să vorbească oamenii aflaţi în situaţia lor – despre frumoasa viaţă pe care ar duce-o dacă n-ar fi în situaţia în care se aflau, despre paradisul pământesc sau, poate „lumesc" ar fi adjectivul cel mai potrivit, pe care fiecare l-ar crea pentru celălalt, dacă ar avea dreptul pe care nu-l aveau.

În această operă de imaginaţie, bărbatul se baza în special pe facultăţile sale literare, care erau considerabile; femeia pe dorinţele sale. Astfel, scenele lui aveau o graţie şi o perfecţiune pe care ale ei nu le aveau, dar imaginile ei erau mai pline de viaţă. Într-adevăr, le zugrăvea atât de realist, încât pentru ea însăşi ele păreau realităţile care o aşteptau. Atunci se ridica pentru a merge în întâmpinarea lor, pentru a se izbi de gândul la ceea ce o despărţea de ele. La început ura doar lucrul, dar după un timp în ochii ei apăru o expresie de speranţă.

Se apropia timpul ca bărbatul să se întoarcă în Anglia. Canalul era terminat şi se fixase deja ziua când se va da drumul apei. Bărbatul s-a hotărât să transforme evenimentul într-o ocazie

pentru o întrunire socială. A invitat un mare număr de musafiri, printre care erau și femeia însoțită de soțul ei, pentru a veni la recepție. După aceea, grupul urma să se bucure de un picnic într-un loc frumos, împădurit, cam la trei sferturi de milă de prima ecluză.

Ceremonia inundării urma să fie inaugurată de către femeie, înalta poziție a soțului ei îndreptățind-o la o asemenea onoare. Între râu și capul ecluzei fusese lăsată o fâșie rezistentă de pământ, străbătută de un șanț, care era ținut închis de o placă de oțel închisă. Femeia trase de mânerul care elibera această placă și apa țâșni și începu să preseze porțile stăvilarelor. Când apa a atins o anumită adâncime, stăvilarele au fost ridicate și apa a început să curgă în marele bazin al ecluzei.

Era o ecluză excepțional de adâncă. Grupul s-a adunat în jur și urmărea apa care se ridica încet. Femeia privi în jos și se înfioră; bărbatul stătea lângă ea.

– Ce adânc este, spuse ea.

– Da, replică el. Când e plină cuprinde treizeci de picioare de apă[1].

Apa se ridica centimetru cu centimetru.

– De ce nu deschideți porțile, lăsând-o să intre repede? întrebă ea.

– Nu ar fi bine să intre prea repede, explică el. Vom umple această ecluză pe jumătate și apoi vom deschide stăvilarul la celălalt capăt, lăsând astfel apa să treacă.

Femeia privi la pereții netezi din piatră și la porțile placate cu fier.

– Mă întreb ce ar face un om dacă ar cădea înăuntru și nu este nimeni în preajmă să-l ajute, spuse ea.

Bărbatul râse.

– Cred că ar rămâne acolo, răspunse el. Vino, ceilalți ne așteaptă.

El zăbovi o clipă pentru a da câteva instrucțiuni finale muncitorilor.

– Puteți să veniți când ați terminat treaba, spuse el, ca să mâncați ceva. Nu e nevoie de mai mult de unul pentru a opri apa. Apoi cei doi s-au îndreptat spre restul grupului, plimbându-se râzând și vorbind spre locul picnicului.

După prânz grupul s-a destrămat, așa cum e obiceiul acestui gen de oameni, hoinărind în grupuri și perechi. Bărbatul, a

[1] Aproximativ 9 m.

cărui îndatorire de gazdă îi acaparase până atunci întreaga atenție, căută femeia, dar ea plecase.

În preajmă se plimba un prieten, același care îi pusese întrebarea despre dragoste și vanitate.

– V-ați certat? întrebă prietenul.

– Nu, replică bărbatul.

– Mi-am imaginat că da, spuse celălalt. Am întâlnit-o chiar adineaori, mergând, din toți bărbații din lume, alături de soțul ei, și era foarte drăguță cu el.

Prietenul a mers mai departe, iar bărbatul s-a așezat pe un copac căzut și a aprins o țigară de foi. Fuma și se gândea, iar țigara a ars complet și el stătea încă gândindu-se. După un timp a auzit un foșnet slab al crengilor din spatele său și privind printre frunzele îmbinate care-l ascundeau, văzu silueta ghemuită a femeii furișându-se prin pădure.

Buzele lui s-au deschis pentru a-i striga numele, când ea își întoarse capul cu atenția încordată în direcția lui, iar ochii lui căzură din plin pe fața ei. Ceva în ea, el nu ar fi putut spune ce, îl amuți, iar femeia se furișă mai departe.

Treptat, gândurile nebuloase care pluteau prin mintea sa au început să se concretizeze într-o idee tangibilă și bărbatul porni inconștient înainte. După ce făcu câțiva pași, o porni în fugă, căci ideea deveni mai clară. Ea continuă să devină din ce în ce mai clară și bărbatul alerga din ce în ce mai repede, până ce, în cele din urmă, se trezi gonind nebunește spre ecluză. Pe măsură ce se apropia, se uita în jur după paznic, care trebuia să fi fost acolo, dar omul plecase din postul său. Strigă, dar dacă vreun răspuns ar fi venit, ar fi fost înecat de mugetul apei care năvălea.

Ajunse la margine și se uită în jos. La cincisprezece picioare sub el era realitatea viziunii nebuloase pe care o avusese cu o milă în urmă în pădure: soțul femeii înotând în cercuri ca un șobolan într-o găleată.

Râul intra și ieșea din ecluză cu aceeași viteză de curgere, așa încât nivelul apei rămânea constant. Primul lucru pe care-l făcu bărbatul a fost de a închide stăvilarele de jos și apoi să le deschidă pe cele de la poarta de sus până la maximum. Apa începu să se ridice.

– Poți rezista? strigă el.

Omul care se înneca întoarse spre el o față deja contorsionată de agonia epuizării și răspunse cu un „Nu" slab.

Se uită în jur după ceva pentru a-i arunca omului în ajutor. Dimineață acolo se aflase o scândură, își aminti el; se împiedicase

de ea şi se plânsese că a fost lăsată acolo; se blestema acum pentru grija lui.

O cabană folosită de săpători pentru a-şi ţine uneltele era cam la o distanţă de o sută de iarzi[1]; poate scândura fusese dusă acolo, poate că acolo ar putea găsi chiar o frânghie.

– Numai o clipă bătrâne, strigă el în jos, şi mă întorc.

Dar celălalt nu-l auzi. Lupta agonizantă încetă. Faţa sa se scufundă în apă, cu ochii pe jumătate închişi ca de o oboseală indiferentă. Nu era timp să facă nimic altceva decât să-şi scoată cizmele de călărie şi să sară în apă ca să apuce trupul lipsit de cunoştinţă ce se scufunda.

Acolo jos, în acea capcană închisă de ziduri, duse o luptă îndelungată cu Moartea pentru viaţa care stătea între el şi femeie. Nu era un înotător experimentat, hainele îl strângeau, era deja epuizat de cursa lungă, povara din braţele sale îl târa în jos, apa se ridica destul de încet, pentru a face tortura sa bună pentru iadul lui Dante.

La început nu a putut înţelege de ce era aşa, dar, privind încolo, văzu spre groaza sa că nu închisese bine stăvilarele de jos; la fiecare, cam zece inchi rămăseseră deschişi, astfel că şuvoiul ieşea aproape cu jumătate din viteza pe care o avea la intrare. Ar mai fi fost necesare încă vreo douăzeci şi cinci de minute înainte ca apa să fie destul de înaltă pentru ca el să ajungă la partea de sus.

Observă până unde ajunsese linia de umezeală pe peretele neted de piatră, apoi se uită din nou, după un interval pe care el îl crezu lung de vreo zece minute, şi descoperi că se ridicase cu jumătate de inch cel mult. O dată sau de două ori a strigat după ajutor, dar efortul îi marcă sever respiraţia deja insuficientă, iar vocea doar se întoarse spartă într-o sută de ecouri de pereţii închisorii.

Centimetru cu centimetru, linia de umezeală se ridica, dar epuizarea puterii sale înainta mult mai repede. I se părea că tot ce avea înăuntrul său era apucat şi smuls încet în afară: întregul său corp striga să-l lase să se scufunde şi să se odihnească la fund.

În cele din urmă, povara sa inconştientă îşi deschise ochii şi îl fixă cu o privire tâmpă, apoi îi închise din nou cu un suspin; un minut mai târziu îi deschise din nou şi se uită la el lung şi intens.

– Lasă-mă, spuse el, ne vom îneca amândoi. Tu singur ai putea reuşi.

[1] Aproximativ 91 m.

Făcu un efort slab să se elibereze, dar celălalt îl ținu.

– Stai liniștit, nebunule! șuieră el printre dinți. Vei ieși de aici împreună cu mine, sau mă voi scufunda o dată cu tine.

Astfel, lupta cumplită continuă în liniște, până ce bărbatul, privind în sus, văzu creasta zidului de piatră cu puțin deasupra capului său; făcu o săritură nebunească și se apucă de ea cu vârfurile degetelor. Se menținu o clipă, apoi căzu înapoi cu un „pleosc" și se scufundă. Când reveni la suprafață, făcu un nou salt și, ajutat de impulsul săriturii sale, apucă de data aceasta bine creasta zidului, cu toate degetele sale. Se trase în sus până ce ochii săi văzură iarba pipernicită și până când amândoi se putură târî afară pe mal și să se întindă acolo, cu piepturile apăsate pe pământ și cu degetele mâinilor lor încleștate pe pământ, în timp ce apa care se revărsa se învolbura încet în jurul lor.

După un timp, se ridicară pentru a se uita unul la altul.

– Obositoare trudă, spuse celălalt bărbat, făcând un semn spre ecluză.

– Da, răspunse soțul. E groaznic de greu dacă nu ești un înotător bun. Cum de ai știut că am căzut? Ai întâlnit-o cumva pe soția mea?

– Da, a răspuns celălalt bărbat.

Soțul stătea privind țintă la un punct la orizont.

– Știi ce mă întrebam în dimineața asta? spuse el.

– Nu, spuse celălalt bărbat.

– Dacă trebuie să te omor sau nu. Mi s-au spus, continuă el după o pauză, o mulțime de bârfe prosteşti pe care am fost destul de nemernic să le cred. Acum știu că nu era nimic adevărat, căci, dacă ar fi fost, ei bine, nu ai fi făcut ce ai făcut.

Se ridică și se apropie de el.

– Te rog să mă scuzi, spuse el întinzându-i mâna.

– Și eu te rog același lucru, spuse celălalt bărbat, ridicându-se și luându-i-o. Și acum, vrei să mă ajuți la stăvilar?

S-au pus pe treabă pentru a regla debitul ecluzei.

– Cum ai putut să cazi înăuntru? întrebă celălalt bărbat, care ridica unul din stăvilarele de jos, fără a privi împrejur.

Soțul ezită, ca și cum ar fi găsit explicația dificilă.

– O, răspunse el nepăsător, soția și cu mine ne tachinam și ea mi-a spus că te-a văzut adesea sărind pe deasupra – și râse, un râs cam forțat. Mi-a promis un sărut dacă sar și eu. A fost o nebunie.

– Da, a fost, spuse celălalt bărbat.

Câteva zile după aceea, bărbatul şi femeia s-au întâlnit la o recepţie. A găsit-o într-un colţ înfrunzit al grădinii, vorbind cu câţiva prieteni. Ea înainta pentru a-l întâlni, întinzându-i mâna.

– Ce pot spune mai mult decât că-ţi mulţumesc? murmură ea cu o voce joasă.

Ceilalţi s-au împrăştiat, lăsându-i singuri.

– Se spune că ţi-ai riscat viaţa ca să i-o salvezi pe a lui, spuse ea.

– Da, răspunse el.

Ea îşi ridică ochii spre ai lui, apoi îl lovi peste faţă cu mâna fără mănuşă.

– Nebun blestemat, şopti ea.

El o apucă de braţele albe şi o forţă să păşească înapoi, în spatele portocalilor.

– Ştii de ce! spuse el vorbind rar şi distinct. Deoarece mi-a fost teamă că dacă el moare, vei dori să mă căsătoresc cu tine şi că, după lucrurile pe care ni le promiseserăm, mi-ar fi fost greu să evit să o fac şi pentru că mă temeam că, fără el care să stea între noi, te-ai fi dovedit o pacoste pentru mine. Pentru ai putea interveni între mine şi femeia pe care o iubesc, femeia la care mă întorc. Acum ai înţeles?

– Da, şopti femeia, iar el o părăsi.

– Dar există doar doi oameni, a conchis Jephson, care nu consideră salvarea vieţii soţului o acţiune cât se poate de nobilă şi lipsită de egoism, şi aceştia sunt bărbatul şi femeia înşişi.

I-am mulţumit lui Jephson pentru povestirea sa şi am promis să profităm de morală, când o vom descoperi. Între timp, MacShaughnassy spuse că ştie o poveste pe aceeaşi temă şi anume ataşarea prea strânsă a unei femei de un alt bărbat, poveste care într-adevăr avea o morală. Aceasta era: să nu aveţi nimic de-a face cu invenţiile.

Brown, care patentase o puşcă cu siguranţă, pentru care nu găsise încă un bărbat destul de curajos să o încerce, a spus că era o morală nepotrivită. Am fost de acord să ascultăm amănuntele şi să judecăm noi înşine.

– Această povestire, începu MacShaughnassy, vine din Furtwangen, un mic oraş din Pădurea Neagră. Trăia acolo un bătrân minunat, numit Nicholaus Geibel. Meseria lui era de a face jucării mecanice, pentru care dobândise o faimă aproape europeană. Făcea iepuri care ieşeau din inima unei verze, îşi fluturau urechile, îşi netezeau mustăţile şi dispăreau din nou;

pisici care-şi spălau feţele atât de firesc, încât câinii le confundau cu pisicile adevărate şi se repezeau la ele; păpuşi cu fonografe ascunse în ele, care îşi ridicau pălăriile şi spuneau „Bună dimineaţa, ce mai faceţi?" şi unele care chiar cântau un cântec.

Dar el era ceva mai mult decât un simplu mecanic: era un artist. Munca era pentru el un hobby, aproape o pasiune. Prăvălia sa era plină cu tot felul de lucruri ciudate care niciodată nu erau, sau nu puteau fi vândute – lucruri pe care le făcuse, pur şi simplu, din dragostea de a le face. Inventase un măgăruş mecanic care mergea la trap timp de două ore cu ajutorul electricităţii înmagazinate şi mergea mult mai repede decât echivalentul său viu şi cu mai puţin efort necesar din partea conducătorului; o pasăre care se ridica în aer, zbura în cercuri şi cădea la pământ exact din locul de unde plecase, un schelet care, sprijinit de o bară metalică, dansa un dans vioi, o păpuşă în mărime naturală care putea cânta la scripcă şi un domn cu un spaţiu gol în interior, care putea fuma o pipă şi bea mai multă bere decât oricare trei studenţi germani obişnuiţi puşi la un loc, ceea ce spune mult.

Într-adevăr, oraşul credea că bătrânul Geibel ar putea crea un om capabil să facă tot ceea ce un bărbat respectabil ar dori să facă. Într-o zi a făcut un om care făcea chiar prea multe, şi asta s-a întâmplat astfel.

Tânărul doctor Follen avea un copilaş, iar copilaşul avea o zi de naştere. Prima sa zi de naştere puse casa doctorului Follen într-o oarecare agitaţie, dar cu ocazia celei de a doua zile de naştere, doamna doctor Follen a dat un bal în onoarea evenimentului. Bătrânul Geibel şi fiica sa Olga au fost printre oaspeţi.

În după-amiaza următoarei zile, trei sau patru prietene intime ale Olgăi, care fuseseră, de asemenea, prezente la bal, au venit să vorbească despre el. În mod firesc, au ajuns să vorbească despre bărbaţi şi să critice felul în care dansau. Bătrânul Geibel era în cameră, dar părea absorbit de ziarul său, aşa că fetele nu-l luară în seamă.

– Orice bal la care mergi, spuse una din fete, pare să fie tot mai sărac în bărbaţi care ştiu dansa.

– Da, şi cei care ştiu îşi dau aere, spuse alta. Parcă ţi-ar face o favoare să te invite.

– Şi ce prosteşte vorbesc, adăugă a treia. Întotdeauna spun aceleaşi lucruri: „Ce fermecătoare arăţi în seara asta", „Mergi deseori la Viena", „O, zău, ar trebui, este încântător",

„Ce rochie minunată porți!", „Ce zi caldă a fost", „Îți place Wagner?" Chiar aș vrea să se gândească la ceva mai nou.

– O, mie nu-mi pasă cum vorbesc, spuse a patra. Dacă un bărbat dansează bine, poate fi oricât de prost, din partea mea.

– În general este, se strecură în vorbă destul de înciudată o fată subțire.

– Eu merg la bal să dansez, continuă vorbitoarea anterioară, neluând în seamă întreruperea. Tot ce cer de la partener este să mă țină bine, să mă învârtă continuu și să nu obosească înaintea mea.

– Un manechin cu arc ar fi potrivit pentru tine, spuse fata care se amestecase în vorbă.

– Bravo! strigă una din celelalte, bătând din palme. Ce idee grozavă!

– Care e ideea grozavă? întrebară ele.

– Ei, un dansator care ar avea un arc de ceas... sau, chiar mai bine... unul acționat cu electricitate, care să nu se oprească niciodată.

Fetele au preluat ideea cu entuziasm.

– O, ce partener drăguț ar fi, spuse una. Nu te-ar lovi niciodată cu piciorul sau nu te-ar călca pe degetele de la picioare.

– Sau să-ți rupă rochia, spuse alta.

– Sau să iasă din ritm.

– Sau să se amețească și să se sprijine de tine.

– Și nu ar dori niciodată să-și șteargă fața cu batista. Nu pot suferi să văd un bărbat făcând asta după fiecare dans.

– Și nu ar vrea să-și petreacă întreaga seară în jurul unei mese cu bucate din sufragerie.

– Ei, cu un fonograf în interiorul său, care să spună tot stocul de remarci, nu ai putea să-l deosebești de un om adevărat, spuse fata care sugerase întâi ideea.

– O, da, spuse fata slăbuță, așa ar fi mult mai drăguț.

Bătrânul Geibel își puse jos ziarul și ascultă ascuțindu-și amândouă urechile. La privirea unei fete în direcția lui, își ascunse totuși fața în grabă în spatele ziarului.

După ce fetele au plecat, intră în atelier, unde Olga îl auzi mergând în sus și în jos și din când în când chicotind în sine. În noaptea aceea vorbi cu ea despre dans și dansatori – o întrebă ce spun și ce fac ei de obicei – care dansuri erau cele mai populare, care erau pașii care se făceau și multe alte întrebări asupra acestui subiect.

Apoi, timp de două săptămâni, stătu timp îndelungat în atelierul său şi era foarte gânditor şi ocupat, deşi dispus, în cele mai neaşteptate momente, să izbucnească într-un râs înfundat, ca şi cum s-ar bucura de o glumă pe care nu o ştia nimeni altcineva.

O lună mai târziu avu loc alt bal în Furtwangen. De data aceasta a fost dat de bătrânul Wenzel, bogatul neguţător de cherestea, pentru a sărbători logodna nepoatei sale, iar Geibel şi fiica sa au fost din nou printre invitaţi.

Când a sosit ora pentru a pleca, Olga l-a căutat pe tatăl ei. Negăsindu-l în casă, ea bătu la uşa atelierului său. El apăru îmbrăcat în hainele de lucru, arătând încălzit, dar radios.

– Nu mă aştepta, spuse el. Mergi, voi veni şi eu după tine. Trebuie să termin ceva.

În timp ce ea se întoarse pentru a-i da ascultare, el îi strigă:

– Spune-le că voi aduce un tânăr cu mine – un tânăr extrem de drăguţ şi un excelent dansator. Toate fetele îl vor place. Apoi râse şi închise uşa.

Tatăl ei ţinea în general faptele sale secrete faţă de toată lumea, dar ea era destul de şireată ca să-l suspecteze de ceea ce pusese el la cale, aşa că, într-o anumită măsură, a putut să-i pregătească pe oaspeţi pentru ce urma. Aşteptările erau mari şi sosirea renumitului mecanic era întâmpinată cu nerăbdare.

În cele din urmă afară se auzi zgomotul roţilor urmat de o mare zarvă în hol şi bătrânul Wenzel însuşi pătrunse în cameră, pentru a anunţa cu voce tunătoare:

– Domnul Geibel... şi un prieten.

Domnul Geibel şi „prietenul" său intrară salutaţi cu hohote de râs şi aplauze şi înaintară spre centrul camerei.

– Permiteţi-mi, doamnelor şi domnilor, spuse domnul Geibel, să vi-l prezint pe prietenul meu, locotenentul Fritz. Fritz, dragul meu, înclină-te în faţa doamnelor şi domnilor.

Geibel îşi aşează mâna încurajator pe umărul lui Fritz, iar locotenentul se înclină adânc, însoţindu-şi acţiunea cu un ţăcănit strident în gât, care sugera în mod neplăcut un horcăit. Dar acesta a fost doar un detaliu.

– Merge puţin cam ţeapăn (bătrânul Geibel îl luă de braţ şi îl conduse înainte câţiva paşi. Într-adevăr mergea ţeapăn), dar mersul nu este punctul său forte. Este în principal un dansator. Deocamdată am putut să-l învăţ doar valsul, dar acesta este fără cusur. Veniţi. Căreia dintre dumneavoastră, domnişoarelor, să vi-l prezint ca partener? Ţine ritmul perfect. Nu obo-

seşte niciodată. Nu vă va lovi cu piciorul şi nu va călca pe rochia dumneavoastră. Vă va ţine cât de strâns veţi dori şi va dansa atât de repede sau de încet cât vă va place. Nu se îmbată niciodată şi e plin de conversaţie. Vino, vorbeşte tu însuţi pentru tine, băiatul meu.

Bătrânul domn răsuci unul din nasturii hainei sale şi imediat Fritz îşi deschise gura şi cu o voce slabă, care părea că vine din spatele capului său, remarcă brusc:

– Îmi faceţi plăcerea? şi apoi îşi închise gura cu o pocnitură.

Că locotenentul Fritz făcuse o impresie puternică asupra societăţii era neîndoielnic; totuşi, nici una dintre fete nu părea dispusă să danseze cu el. Ele se uitau pieziş la faţa lui de ceară, cu ochi ficşi şi zâmbetul neclintit, şi se cutremurau. În cele din urmă, bătrânul Geibel se îndreptă spre fata care dăduse ideea.

– Este propria dumneavoastră sugestie, îndeplinită întocmai, spuse Geibel: un dansator electric. Îi datoraţi domnului şansa de a face o încercare.

Era o fată micuţă, vioaie şi veselă, care se dădea în vânt după şotii. Gazda se alătură cu rugăminţile sale, iar ea consimţi.

Herr Geibel aranjă manechinul pentru ea. Braţul său drept a fost aşezat în jurul taliei şi o apucă bine. Mâna sa stângă, delicat articulată, a fost făcută să se prindă de mâna ei dreaptă. Bătrânul făuritor de jucării i-a arătat cum să-i regleze viteza şi cum să-l oprească şi să se elibereze de el.

– Te va purta în jur descriind un cerc complet, explică el. Fii atentă ca nimeni să nu vă ciocnească şi să-i schimbe traseul.

Muzica a început. Bătrânul Geibel a pus mecanismul electric în funcţiune, iar Anette şi partenerul ei ciudat au început să danseze.

Un timp toţi au stat urmărindu-i. Manechinul îşi îndeplinea menirea admirabil. Păstrând ritmul şi pasul perfect şi ţinându-şi micuţa parteneră strânsă într-o îmbrăţişare fermă, se învârtea neîntrerupt, revărsând, în acelaşi timp, un flux constant de conversaţie piţigăiată, întreruptă de scurte intervale de tăcere în care scârţâia.

– Ce fermecătoare arătaţi în seara aceasta, remarcă el cu vocea sa subţire, care venea de departe. Ce zi frumoasă a fost... Vă place să dansaţi?... Ce bine ni se potrivesc paşii... Îmi veţi mai acorda un dans, nu-i aşa?... O, nu fi atât de crudă... Ce rochie minunată ai!... Nu este încântător să valsezi?... Aş putea dansa la nesfârşit cu dumneata... Ai cinat?

Pe măsură ce se familiariza cu ciudata creatură, nervozitatea fetei se risipi şi ea gustă partea nostimă a situaţiei.

– O, este atât de drăguţ, strigă ea râzând. Aş putea dansa cu el toată viaţa.

Pereche după pereche li se alătură acum şi curând toţi dansatorii din cameră se învârteau în spatele lor. Nicholaus Geibel stătea privindu-i, strălucind cu o încântare copilărească de succesul său.

Bătrânul Wenzel s-a apropiat de el şi i-a şoptit ceva la ureche. Geibel a râs şi a încuviinţat din cap şi cei doi îşi croiră drum în linişte spre uşă.

– În seara asta casa aparţine tinerilor, spuse Wenzel, imediat ce au ajuns afară. Tu şi cu mine vom fuma liniştiţi o pipă şi vom bea un pahar de vin alb dincolo, în birou.

Între timp dansul deveni mai iute şi mai aprins. Micuţa Anette slăbi şurubul ce regla ritmul de funcţionare al partenerului, iar manechinul zbura cu ea tot mai repede. Pereche după pereche ieşea din dans epuizată, dar ei continuau să se învârtă din ce în ce mai repede, până ce în cele din urmă au ajuns singura pereche rămasă în dans.

Valsul devenea tot mai nebunesc. Muzica rămânea în urmă: muzicanţii, neputând ţine pasul, s-au oprit şi stăteau privind ţintă. Oaspeţii mai tineri aplaudau, dar fetele mai în vârstă deveneau neliniştite.

– N-ar fi mai bine să te opreşti, dragă, spuse una din ele. Vei obosi prea tare.

Dar Anette nu răspunse.

– Cred că a leşinat, strigă o fată care îi zărise faţa în timp, ce aluneca pe lângă ea.

Unul din bărbaţi sări înainte şi apucă manechinul, dar impulsul lui îl azvârli jos pe duşumea, unde picioarele de oţel îi loviră obrazul. Manechinul, în mod curios, nu intenţiona să se despartă de prada sa cu uşurinţă.

Dacă cineva şi-ar fi păstrat sângele rece, nu se poate să nu te gândeşti că ar fi putut fi oprit cu uşurinţă. Doi sau trei oameni, acţionând în comun, ar fi putut să-i ridice corpul deasupra duşumelei, sau să-l blocheze într-un colţ. Dar puţini oameni sunt în stare să-şi păstreze calmul sub imperiul emoţiei. Acei care nu sunt prezenţi se gândesc cât de proşti trebuie să fie cei care sunt prezenţi, acei care sunt acolo reflectează după aceea cât de simplu ar fi fost să facă un lucru sau altul, numai dacă s-ar fi gândit la asta atunci.

Femeile au devenit isterice. Bărbaţii strigau unul la altul ordine contradictorii. Doi dintre ei s-au repezit prosteşte la manechin, ceea ce a avut ca rezultat scoaterea lui în afara orbitei sale din centrul camerei şi izbirea de pereţi şi de mobile. Un şuvoi de sânge apăru de sub rochia albă a fetei, întinzându-se de-a lungul duşumelei. Povestea devenea oribilă. Femeile alergau ţipând din cameră. Bărbaţii le urmau.

S-a făcut o singură sugestie logică:

– Găsiţi-l pe Geibel. Aduceţi-l pe Geibel!

Nici unul nu-l observase părăsind camera, nimeni nu ştie unde era. Un grup a plecat să-l caute. Ceilalţi, prea lipsiţi de vlagă pentru a se întoarce în camera balului, s-au adunat dincolo de uşă, ascultând. Puteau auzi huruitul neîntrerupt al roţilor pe duşumeaua lustruită, în timp ce manechinul se învârtea mereu. Din când în când se auzea o bufnitură surdă când se izbea, împreună cu povara sa, de vreun obiect şi ricoşa într-o nouă direcţie.

Şi fără întrerupere vorbea, cu vocea subţire, fantomatică, repetând mereu aceeaşi formulă: „Ce fermecătoare arătaţi în seara asta", „Ce zi frumoasă a fost", „O, nu fi atât de crudă", „Aş putea dansa la nesfârşit cu dumneata", „Ai cinat?"

Desigur, l-au căutat pe Geibel pretutindeni în afară de locul unde era el. S-au uitat în fiecare cameră din casă, apoi au alergat cu toţii acasă la el, şi au pierdut minute preţioase trezind-o pe bătrâna sa menajeră surdă. În cele din urmă, unuia din grup i-a venit în minte că şi Wenzel lipsea, iar aşa le-a venit ideea unde era.

El s-a ridicat, foarte palid şi i-a urmat. Geibel şi bătrânul Wenzel şi-au făcut drum cu forţa prin mulţimea oaspeţilor adunaţi afară. Au intrat în cameră şi au încuiat uşa în urma lor.

Dinăuntru venea sunetul înăbuşit al vocilor joase şi al paşilor repezi, un zgomot confuz de încăierare, apoi tăcere, după care s-au auzit vocile joase din nou.

După un timp uşa s-a deschis, iar cei de lângă ea au încercat să intre, dar umerii largi ai bătrânului Wenzel barau calea.

– Am nevoie de tine şi de tine, spuse el, vorbind cu doi bărbaţi mai în vârstă. Vocea sa era calmă, dar faţa lui era albă ca de mort. Restul vă rog să plecaţi. Îndepărtaţi femeile cât de repede puteţi.

Din acea zi bătrânul Nicholaus Geibel s-a limitat să construiască iepuri mecanici şi pisici care mieunau şi îşi spălau feţele.

Am fost de acord că morala povestirii lui MacShaughnassy era bună.

Capitolul XII

Cât de mult din timpul nostru – din fericire nu prea preţios – l-am dedicat acestui minunat roman al nostru, nu pot spune exact. Întorcând paginile cu colţurile îndoite ale jurnalului posomorât care zace în faţa mea, găsesc însemnările ultimelor noastre discuţii destul de confuze şi incomplete. Săptămâni la rând nu a apărut un singur cuvânt. Apoi urmează un proces verbal alarmant de precis al unei întruniri la care erau „Prezenţi: Jephson, MacShaughnassy, Brown şi Eu", la care „lucrările au început la 8.30". La ce oră s-au terminat lucrările şi ce s-a realizat atunci, cronica nu spune însă. Totuşi, scrise şters cu creionul pe marginea paginii, descifrez aceste hieroglife: „3.14.9–2.6.7", prezentând un rezultat de „1.8.2".[1]. În mod evident, o noapte nerentabilă.

Pe 13 septembrie se pare că am devenit subit atât de plini de energie, încât citesc că „Am hotărât să începem imediat primul capitol", „imediat" fiind subliniat. După acest cuvânt ne-am odihnit până la 4 octombrie, când am discutat dacă va fi un roman de acţiune sau psihologic, fără a ajunge la vreo hotărâre definitivă, după cum lasă a se înţelege indicaţiile jurnalului. Observ că în aceeaşi zi, „Mac a spus o povestire despre un bărbat care a cumpărat întâmplător o cămilă pusă în vânzare". Detaliile povestirii lipsesc, totuşi, ceea ce este un evident noroc pentru cititori. Eu am sugerat ca erou „un bărbat de tipul lui Charley Buswell".

Bietul Charley, mă mir că m-a putut face să mă gândesc la el în legătură cu eroii: caracterul său atrăgător, presupun, desigur, nu calităţile sale eroice. Îmi amintesc acum de faţa sa copilăroasă (întotdeauna a avut o faţă copilăroasă), cu lacrimile

[1] Operaţie de scădere în lire, şilingi şi peni. Coloanele reprezintă în efectuarea calculului ordinea inversată a acestora, socotind de la dreapta spre stânga.

curgându-i şuvoi în timp ce stătea în curtea şcolii lângă o găleată în care îneca trei şoareci albi şi un şobolan domesticit. Şedeam în partea opusă lui şi plângeam în timp ce îl ajutam să țină un capac de oală peste micile şi bietele creaturi şi astfel s-a născut între noi o prietenie care a crescut.

Peste mormântul acestor rozătoare ucise, el a făcut un jurământ solemn, să nu mai încalce niciodată regulile şcolii ținând şoareci sau şobolani îmblânziți şi să-şi dedice întreaga sa energie în viitor pentru mulțumirea profesorilor şi pentru a le oferi părinților o oarecare satisfacție în schimbul banilor cheltuiți pentru educația sa.

Şapte săptămâni mai târziu, pătrunderea în întreg dormitorul a unui efect olfactiv mai mult curios decât plăcut a dus la descoperirea că-şi transformase cufărul într-o cuşcă de iepuri. Confruntat cu unsprezece martori care dădeau din picioare şi amintindu-i-se de promisiunile sale anterioare, el a explicat că iepurii nu erau şoareci şi părea să creadă că împotriva lui fusese îndreptat un nou şi jignitor regulament. Iepurii au fost confiscați. Care a fost soarta lor finală nu am ştiut niciodată cu certitudine, dar trei zile mai târziu ni s-a dat la cină plăcintă cu carne de iepure. Pentru a-l consola, m-am străduit să-l asigur că aceştia nu puteau fi iepurii săi. El însă, convins că ei erau, a plâns neostoit în farfurie tot timpul cât i-a mâncat, iar, după aceea, pe terenul de joacă, s-a bătut cu pumnii cu un băiat din clasa a patra care ceruse o a doua porție.

În seara aceea a făcut un nou jurământ solemn şi luna următoare a fost băiatul model al şcolii. A citit broşuri, şi-a trimis banii de buzunar economisiți pentru a sprijini acțiunile de supărare a necredincioşilor şi s-a abonat la „Tânărul Creştin" şi „Hoinarul săptămânal", o miscelanee evanghelică (orice ar însemna asta). Lectura acestei literaturi dăunătoare i-a creat în mod natural o dorință către extrema opusă. Brusc a lăsat baltă „Tânărul creştin" şi „Hoinarul săptămânal" şi a cumpărat romane senzaționale; nemaifiind interesat în prosperitatea necredincioşilor, a economisit bani şi a cumpărat cu ei un revolver de ocazie şi o sută de cartuşe. Ambiția sa, mi-a destăinuit, era de a deveni „un bun țintaş", şi e un miracol că nu a reuşit.

Desigur, a fost descoperit, ca de obicei, şi a avut neplăcerile obişnuite, căința şi corijarea obişnuită şi obişnuita hotărâre de a începe o viață nouă.

Bietul băiat, trăia mereu „începând o viață nouă". În fiecare zi de Anul Nou el începea o viață nouă, ca şi de ziua lui de

naştere, de zilele de naştere ale altor oameni. Îmi imaginez că, mai târziu, când a ajuns să cunoască importanţa lor, şi-a extins principiul la zilele de plată trimestriale.

– Pui lucrurile în ordine şi o iei de la început, obişnuia el să spună.

Ca tânăr, cred că era mai bun ca majoritatea din noi. Dar îi lipsea acel mare dar care este trăsătura distinctivă a rasei vorbitoare de limbă engleză în toată lumea, darul ipocriziei. Părea incapabil de a face cel mai mic lucru fără a fi descoperit; aceasta este o mare nenorocire de care poate suferi un om.

Dragul şi prostului de el, nu i-ar fi trecut niciodată prin cap că era ca ceilalţi oameni – poate avea un pic de sinceritate în plus. Se considera un monstru de depravare. Într-o seară l-au găsit în garsoniera lui, angajat în truda sa sisifică de a face ordine. În faţa lui zăceau o grămadă de scrisori, fotografii şi note de plată. Le rupea şi le arunca în foc.

M-am îndreptat spre el, dar m-a oprit.

– Nu te apropia de mine, strigă el, nu mă atinge. Nu merit să dau mâna cu un om cumsecade.

Era exact genul de cuvinte care te fac să te simţi jenat şi în încurcătură. Nu ştiam ce să răspund şi am murmurat ceva care ar fi vrut să însemne că nu e mai rău decât alţii.

– Nu vorbi aşa, răspunse el emoţionat; apoi asta doar pentru a mă consola. O ştiu prea bine, dar nu-mi place să o aud. Dacă aş crede că alţi oameni sunt ca mine, mi-ar fi ruşine că sunt om. Am fost un ticălos, bătrâne, dar, mulţumesc lui Dumnezeu, nu e încă prea târziu. Mâine dimineaţă încep o viaţă nouă.

Îşi termină opera de distrugere şi apoi sună şi-şi trimise servitorul jos după o sticlă de şampanie.

– Ultimul meu pahar de băutură, spuse el în timp ce ciocneam. Pentru vechea viaţă care se termină şi pentru noua viaţă care începe.

Luă o sorbitură şi aruncă paharul cu ce a rămas în el în foc. Întotdeauna era puţin teatral, în special când vorbea foarte serios.

Mult timp după asta nu l-am mai văzut. Apoi, într-o seară, aşezându-mă la cină într-un restaurant, l-am observat vizavi de mine, într-o societate care era mai mult decât dubioasă.

Se înroşi şi veni la mine.

– Cam de şase luni trăiesc ca o babă, îmi spuse el râzând. Nu mai pot suporta... La urma urmei, continuă el, pentru ce altceva ne e dată viaţa dacă nu pentru a o trăi? Este doar o ipocrizie să încerci să fii ceea ce nu eşti. Şi ştii ceva – se aplecă peste

masă vorbind cu seriozitate – ca să fiu cinstit, sunt un om mai bun – o simt şi o ştiu – atunci când sunt aşa cum am fost făcut, decât atunci când încerc să fiu un sfânt imposibil.

Asta era greşeala pe care o făcea: întotdeauna cădea în extreme. Credea că un legământ, cu condiţia să fie destul de mare, ar putea înspăimânta Natura Umană, în loc de a servi numai ca o provocare. De aceea, fiecare corijare era şi mai nestăpânită decât ultima, pentru a fi urmată imediat de o oscilaţie şi mai mare a pendulului în direcţia opusă.

Fiind acum într-o dispoziţie întru totul necugetată, ducea o viaţă cam libertină. Apoi, într-o seară, fără vreun semn prevestitor, am primit un bilet de la el.

– Vino să mă vezi joi. Este ajunul căsătoriei mele.

M-am dus. El „făcea ordine" din nou. Toate sertarele erau deschise, iar pe masă erau puse grămadă pachete de cărţi de joc, cornete de pariuri şi multă hârtie scrisă, totul, ca şi înainte, în curs de distrugere.

Am zâmbit: nu am putut să mă abţin şi, deloc jenat, a râs şi el, cu obişnuitul lui râs cinstit şi sincer.

– Ştiu, exclamă el vesel, dar de data asta nu e la fel ca înainte.

Apoi, punându-şi mâna pe umărul meu şi vorbind cu seriozitatea bruscă ce apare aşa de rapid la naturile superficiale spuse:

– Dumnezeu mi-a ascultat ruga, vechi prieten. Ştie că sunt slab. A trimis un înger din Ceruri să mă ajute.

Luă portretul ei de pe polița căminului şi mi-l dădu. Mi-a părut faţa unei femei dure, limitate, dar, desigur, el o suia în slava cerului.

În timp ce vorbea, aruncă pe podea, din grămada din faţa lui, o veche notă de plată de la un restaurant; aplecându-se, o ridică şi o ţinu în mână, meditând.

– Ai observat vreodată cum pare să adere la aceste lucruri parfumul de şampanie şi de lumânări? spuse el mirosind-o nepăsător. Mă întreb ce s-a întâmplat cu *ea?*

– Cred că eu nu m-aş gândi la *ea* în noaptea asta, am răspuns.

Slăbi strânsoarea mâinii, lăsând să cadă hârtia în foc.

– Doamne Dumnezeule! strigă el vehement, când mă gândesc la tot răul pe care l-am făcut, la ruina ireparabilă şi care se extinde mereu pe care am adus-o probabil în lume... O, Doamne! dă-mi o viaţă lungă ca să mă pot îndrepta... Fiecare oră, fiecare minut va fi închinat slujirii tale.

În timp ce stătea așa cu ochii săi de băiat înflăcărat înălțați spre cer, o lumină păru că-i cade pe față și o iluminează. Am împins fotografia înapoi spre el și acum stătea pe masă în fața lui. El a îngenuncheat și și-a apropiat buzele de ea.

– Cu ajutorul tău, draga mea și al Lui, murmură el.

Dimineața următoare era însurat. Ea era o fată bine intenționată, deși pietatea ei, așa cum se întâmplă cu majoritatea oamenilor, era de o structură negativă, iar antipatia ei față de rău era mult mai puternică decât simpatia ei pentru lucrurile bune. Pentru un timp, mult mai îndelungat decât mă așteptam, l-a ținut pe drumul drept – poate puțin prea drept. Dar în cele din urmă sosi inevitabila recădere.

M-am dus la el, ca răspuns la un mesaj emoționant. L-am găsit în culmea disperării. Era vechea poveste: slăbiciunea umană, combinată cu lipsa lamentabilă a celor mai obișnuite precauții luate pentru a nu fi descoperit. Mi-a dat detalii, presărate cu autodenunțarea sa exuberantă, iar eu am preluat sarcina delicată de împăciuitor.

A fost o muncă istovitoare, dar în cele din urmă ea a consimțit să-l ierte. Când i-am spus, bucuria lui a fost fără margini.

– Cât sunt de bune femeile, spuse el, în timp ce lacrimi îi curgeau din ochi. Dar ea nu o va regreta. Doamne Dumnezeule, de azi încolo voi...

S-a oprit și, pentru prima dată în viața lui, îndoiala de sine îi trecu prin minte. În timp ce stăteam urmărindu-l, bucuria îi pieri de pe față și primul semn de vârstă trecu peste ea.

– Se pare că am făcut ordine și am luat-o de la început toată viața, spuse el obosit. Încep să văd unde se află dezordinea și singura cale de a scăpa de ea.

Nu am înțeles sensul cuvintelor sale atunci, dar l-am aflat mai târziu.

S-a străduit, după puterea sa, și a eșuat. Dar, printr-un miracol, greșeala sa nu a fost descoperită. Faptele au ieșit la lumină mult timp după aceea, dar atunci mai erau doar doi care le cunoșteau.

A fost ultimul său eșec. Târziu într-o seară, am primit un bilet scris în grabă de la soția sa, rugându-mă să vin la ei.

– S-a întâmplat un lucru groaznic, scria. Charley a urcat în biroul său după cină, spunând că „are de pus ceva în ordine", așa cum numea el asta și nu dorea să fie deranjat. Făcând curat pe birou, trebuie să fi umblat neatent cu revolverul, pe care îl ținea întotdeauna acolo, uitând probabil că era încărcat. Am auzit

o împuşcătură şi, alergând în cameră, l-am găsit zăcând mort pe duşumea. Glontele îi trecuse drept prin inimă.

Nu prea era tipul de om potrivit să fie un erou! Şi totuşi... nu ştiu. Poate că luptase mai mult decât mulţi alţi oameni care au ieşit învingători. În tribunalele lumii, suntem siliţi să judecăm numai după prezumţie, iar martorul principal, sufletul omului, nu poate fi chemat la bară.

Îmi amintesc că subiectul bravurii se discuta într-o seară la cină, când un domn german prezent acolo a relatat o anecdotă al cărei erou era un tânăr ofiţer prusac.

– Nu pot să vă spun numele lui, explică prietenul nostru german. Chiar omul mi-a spus povestea confidenţial şi, deşi el personal şi-ar putea permite să facă publică această istorie, în virtutea faptelor sale de mai târziu, există alte motive pentru care nu trebuie să fie prea cunoscută.

Iată cum am aflat-o. Pentru o faptă vitejească făcută în timpul scurtului război împotriva Austriei, i s-a acordat Crucea de Fier. Aceasta, după cum ştiţi cu toţii, este decoraţia cea mai preţuită în armata noastră. Bărbaţii care au dobândit-o sunt de obicei înfumuraţi datorită ei şi au, într-adevăr, o oarecare scuză că sunt astfel. El, din contra, o ţine încuiată într-un sertar şi nu o scoate niciodată decât atunci când era obligat de eticheta oficială. Simpla ei vedere pare a-i provoca durere. Într-o zi l-am întrebat care era motivul. Suntem prieteni foarte vechi şi apropiaţi şi el mi l-a spus.

Întâmplarea a avut loc pe când era tânăr locotenent. Era într-adevăr prima sa luptă. Printr-o întâmplare, fusese separat de compania sa şi, neputând să o regăsească, se ataşase la un regiment staţionat la extrema dreaptă a liniilor prusace.

Efortul duşmanului era în principal îndreptat împotriva centrului stâng şi pentru un timp tânărul nostru locotenent nu a fost decât un spectator de la distanţă al bătăliei. Dintr-o dată, totuşi, atacul s-a mutat, iar regimentul s-a găsit ocupând o poziţie extrem de importantă şi critică. Obuzele începură să cadă neplăcut de aproape şi s-a dat ordinul să se culce la pământ.

Oamenii s-au trântit cu faţa în jos şi aşteptau. Obuzele brăzdau pământul în jurul lor, acoperindu-i cu noroi. O durere oribilă, pătrunzătoare cuprinse stomacul tânărului meu prieten şi el începu să se târască în sus. Capul şi inima lui păreau amândouă a se strânge şi a se răci. O ghiulea reteză capul omului de lângă el, împroşcându-i faţa cu sânge. O clipă mai târziu, o alta a spintecat spatele unui biet om care stătea întins în faţa sa.

Corpul său părea să nu-i mai aparţină deloc. O creatură străină, crispată, pusese stăpânire pe el.

Îşi ridică capul şi cercetă terenul în jurul său. El şi trei soldaţi – băieţandri, ca şi el, care nu mai fuseseră înainte în foc – păreau a fi absolut singuri în acel iad. Ei erau ariergarda regimentului, iar configuraţia terenului îi ascundea complet de tovarăşii lor.

Aceştia patru s-au uitat unul la altul şi-şi citiră unii altora gândurile. Lăsându-şi puştile culcate pe iarbă, au început să se târască pe burtă, locotenentul conducându-i, ceilalţi urmându-l.

La câteva sute de iarzi în faţa lor se ridica un mic deal abrupt. Dacă ar putea ajunge până acolo, ar ieşi din câmpul vizual. S-au grăbit, oprindu-se cam tot la treizeci de iarzi[1] pentru a sta liniştiţi şi a-şi trage sufletul, grăbindu-se după aceea şi mai tare decât înainte şi sfâşiindu-şi carnea pe terenul accidentat.

În cele din urmă au ajuns la baza pantei şi, furişându-se în jurul ei, şi-au ridicat capetele şi s-au uitat în urmă. De unde erau era imposibil să fie văzuţi din liniile prusace.

Au sărit în picioare şi au început o cursă sălbatică. La douăsprezece paşi mai încolo au ajuns faţă în faţă cu o baterie de câmp austriacă.

Demonul care pusese stăpânire pe ei creştea tot mai mult pe măsură ce fugeau mai departe. Nu erau oameni, erau animale înnebunite de frică. Purtaţi de aceeaşi nebunie care îmboldea şi alte creaturi atinse de panică să coboare în goană o pantă ce dădea spre mare, aceşti patru oameni s-au aruncat cu un urlet şi cu sabia în mână asupra bateriei, iar întreaga baterie, uluită de caracterul năprasnic şi neaşteptat al atacului, crezând că întreg batalionul era pe ei, a cedat şi a fugit în dezordine în josul dealului.

La vederea acelor austrieci fugind, frica, la fel de subit cum îl cuprinsese, îl părăsi şi simţi doar dorinţa de a hăcui şi a omorî. Cei patru prusaci fugiră după el, tăindu-i şi lovindu-i în timp ce fugeau; şi când cavaleria prusacă sosi vuind cu zgomot asurzitor, descoperi că tânărul meu locotenent şi cei trei oameni ai săi capturaseră două tunuri şi omorâseră o jumătate de duzină de duşmani.

În ziua următoare a fost invitat la comandant.

– Veţi fi atât de bun să vă amintiţi în viitor, domnule, spuse şeful Statului Major, că Majestatea Sa nu cere locotenenţilor

[1] Pentru distanţe aproximative, iardul poate fi echivalat metrului. Exact, 30 iarzi echivalează cu 27,5 m.

Săi să execute manevre pe propria lor răspundere şi, de asemenea, că atacarea unei baterii cu trei oameni nu se cheamă război, ci o prostie fără seamăn. Ar trebui să fiţi trimis în faţa Curţii Marţiale, domnule.

Apoi, cu o voce oarecum diferită, bătrânul soldat adăugă, faţa înmuindu-se într-un zâmbet:

– Totuşi, vigilenţa şi îndrăzneala, tânărul meu prieten, sunt calităţi bune, în special când sunt încoronate de succes. Dacă austriecii ar fi reuşit să planteze ferm o baterie pe deal, ar fi fost greu să-i dislocăm. Poate, în aceste împrejurări, Majestatea Sa va trece cu vederea indiscreţia dumneavoastră.

– Majestatea Sa nu numai că a trecut cu vederea acest lucru, ci mi-a şi conferit Crucea de Fier, conchise prietenul meu. De dragul reputaţiei armatei, am considerat mai bine să păstrez tăcerea şi să o primesc. Dar, după cum poţi înţelege, vederea ei nu-mi evocă imagini plăcute.

Pentru a ne întoarce la jurnalul meu, văd că pe 14 noiembrie am ţinut o altă întrunire. Dar la aceasta au fost prezenţi numai „Jehpson, MacShaughnassy şi cu mine"; despre numele lui Brown nu mai găsesc de aici încolo nici o urmă. În ajunul Crăciunului, noi trei ne-am întâlnit din nou, iar notele mele mă informează că MacShaughnassy a făcut un punch de whiskey după o reţetă proprie, un document sugestiv al unui Crăciun trist pentru toţi trei. Se pare că n-am realizat nimic deosebit în nici una din aceste ocazii.

Apoi urmă o pauză până pe 8 februarie şi adunarea s-a restrâns la „Jephson" şi cu mine. Cu o licărire finală, ca a unei lumânări care moare, jurnalul meu, în acest punct, devine luminos, iluminând conversaţia din acea seară.

Discuţia noastră pare să fi fost despre multe lucruri, despre foarte multe lucruri, de fapt, cu excepţia romanului nostru. Printre alte subiecte, am vorbit despre literatură în general.

– Sunt plictisit de această flecăreală eternă despre cărţi, spuse Jephson, de aceste coloane de critică pentru fiecare rând scris, de aceste cărţi fără sfârşit despre cărţi, de aceste laude insistente şi învinuiri tăioase, de această venerare prostească a romancierului Tom, de această ură prostească îndreptată împotriva poetului Dick, de această gâlceavă prostească legată de dramaturgul Harry. Nu este nici un pic de sobrietate sau de judecată în toată treaba asta. Ai crede, ascultând Marii Preoţi ai Culturii, că omul a fost făcut pentru literatură, nu literatura pentru om. Gândirea a existat înainte de Tipar, iar oamenii

care au scris cele mai bune o sută de cărți nu le citesc niciodată. Cărțile își au locul lor în lume, dar nu sunt scopul ei. Ele stau alături de carnea de vacă și de oaie, de mirosul mării, de atingerea unei mâini, de amintirea unei speranțe și alături de celelalte lucruri care se însumează în șaptezeci de ani de viață. Totuși, vorbim despre ele ca și cum ar fi vocea Vieții, în loc de a fi doar ecoul ei slab. Poveștile sunt încântătoare *ca povești* – dulci ca primulele după iarna lungă, odihnitoare ca croncănitul corbilor la asfințit. Dar acum, noi nu scriem „povești": noi pregătim „documente umane" și discutăm suflete.

Se întrerupse brusc în mijlocul tiradei.

– Știi la ce mă fac să mă gândesc întotdeauna aceste „studii psihologice" care sunt atât de la modă acum? O maimuță cercetând o altă maimuță în căutarea de pureci... Și ce dezgolește, la urma urmei, stiloul nostru de disecții? continuă el. Natura umană? sau doar niște lenjerie de corp mai mult sau mai puțin lipsită de gust, care ascunde și desfigurează natura umană? Există o povestire despre un vagabond bătrân care, copleșit de nenorocire, a fost silit să se retragă un timp în singurătatea Portlandului[1]. Gazdele sale, dorind să vadă cât mai mult posibil din oaspetele lor, în timpul șederii sale limitate la ei, au început să-i facă baie. I-au făcut baie de două ori pe zi, timp de o săptămână, de fiecare dată aflând mai multe lucruri despre el, până când, în cele din urmă, au ajuns la o cămașă de flanel.

Au trebuit să se mulțumească cu asta, săpunul și apa neizbutind să ajungă mai departe.

Acel vagabond îmi apare simbolic pentru omenire. Natura Umană își poartă convențiile de atâta timp, încât obiceiul a pus stăpânire pe ea. În acest secol al XIX-lea este imposibil să spui unde sfârșesc hainele obiceiului și unde începe omul natural. Virtuțile ne sunt predate ca un mod al „Comportării"; viciile noastre sunt viciile recunoscute ale stăpânirii și alcătuirii noastre. Religia noastră atârnă gata făcută lângă leagănul nostru, pentru a fi îmbrăcați cu ea de către mâini îmbietoare. Gusturile ni le dobândim cu dificultate! Ne învățăm sentimentele pe de rost. Cu prețul unei suferințe infinite învățăm să ne placă whiskeyul și țigările de foi, arta înaltă și muzica clasică. Într-o epocă îl admirăm pe Byron și bem șampanie dulce; douăzeci de ani mai târziu este mai modern să-l preferăm pe Shelley, și

[1] Portland – peninsulă pe coasta Dorsetului, în Anglia. Mulți o consideră insulă, fiind legată de țărm doar de un val de pământ înalt de 30 de picioare, lat de 200 de iarzi și lung de 17 mile.

ne place şampanie seacă. La şcoală ni se spune că Shakespeare este un mare poet şi că Venus di Medici este o sculptură frumoasă; şi aşa, pentru tot restul vieţii noastre, umblăm spunând ce poet mare îl considerăm pe Shakespeare şi că nu există o sculptură, după părerea noastră, atât de frumoasă ca Venus di Medici. Dacă suntem francezi, ne adorăm mama; dacă suntem englezi, iubim câinii şi virtutea. Plângem moartea unei rude apropiate timp de douăsprezece luni, dar pentru un văr de-al doilea suntem trişti doar trei. Omul bun are virtuţile sale reglementare, spre care aspiră, păcatele sale reglementare, pentru care se căieşte. Am cunoscut odată un om bun care era foarte tulburat pentru că nu era mândru şi nu putea, prin urmare, să se roage pentru umilinţă într-un mod rezonabil. În societate trebuie neapărat să fii cinic şi rău cu moderaţie: în Bohemia, să fii un nonconformist conformist. Mi-o amintesc pe mama, mustrând o prietenă, o actriţă, care îşi părăsise un soţ devotat şi fugise cu un comediant de mâna a doua, dezagreabil şi urât. (Mă refer la o perioadă cu mulţi, mulţi ani în urmă.)

– Trebuie să fii nebună, spunea mama mea. Ce naiba te-a determinat să faci un astfel de pas?

– Draga mea Emma, replică doamna. Ce altceva îmi rămânea de făcut? Ştii că nu prea pot să joc. A trebuit să fac *ceva* pentru a arăta că sunt o artistă.

Suntem marionete îmbrăcate de gală. Vocea noastră este vocea saltimbancului nevăzut, vocea Convenienţei; chiar mişcările pasiunii şi ale durerii noastre sunt doar răspunsuri date zguduirilor ei. Omul se aseamănă cu una din acele legături gigantice pe care le vezi în braţele doicilor. Este foarte voluminoasă şi foarte lungă; arată ca o masă de dantelă delicată, de blană bogată şi ţesături frumoase; şi undeva, ascuns vederii printre găteli, este o bucăţică mică roşie de umanitate uluită, lipsită de voce şi înzestrată doar cu un strigăt nebunesc.

– Există doar o singură povestire, continuă el, după o pauză lungă, rostindu-şi propriile gânduri cu voce tare mai degrabă decât vorbindu-mi mie. Stăm la mesele noastre de lucru şi ne gândim şi scriem şi scriem, dar povestirea este întotdeauna aceeaşi. Oamenii au spus-o şi tot ei au ascultat-o cu mulţi ani în urmă; ne-o spunem unul altuia astăzi. Ne-o vom spune unul altuia şi peste o mie de ani de aici înainte, iar povestea este aceasta. „Trăia odată un bărbat, iar o femeie îl iubea". Criticii mărunţi strigă că acest lucru nu e nou şi cer ceva proaspăt, crezând – aşa cum cred copiii – că există lucruri stranii în lume.

În acest punct, notele mele iau sfârşit şi nu mai urmează nimic în caiet. Dacă vreunul dintre noi s-a mai gândit la roman, dacă ne-am mai întâlnit din nou ca să-l discutăm, dacă a fost început vreodată, dacă a fost abandonat vreodată – nu pot să spun... Este un basm pe care l-am citit cu mulţi, mulţi ani în urmă şi nu a încetat niciodată să mă urmărească. Spune cum un băieţel s-a urcat o dată pe un curcubeu. Iar la capătul curcubeului, exact în spatele norilor, a găsit un oraş minunat. Casele sale erau din aur, iar străzile lui erau pavate cu argint, iar lumina care strălucea deasupra lui era asemeni luminii care cade asupra lumii adormite în zori. În acest oraş erau palate atât de frumoase încât îţi satisfăceau toate dorinţele, numai să le priveşti. Templele erau atât de perfecte, încât cei care îngenuncheau în ele erau curăţaţi de păcate. Şi toţi oamenii care locuiau în acest oraş minunat erau mari şi buni, iar femeile mai frumoase decât femeile din visul unui tânăr. Iar numele oraşului era „Oraşul lucrurilor pe care oamenii au vrut să le facă".

Colecțiile **Cotidianul**. LITERATURA

În colecția **LITERATURA** *au mai apărut:*

1. **Romain Gary** | Ai toată viața înainte
2. **John Updike** | Centaurul
3. **Marguerite Yourcenar** | Piatra filosofală
4. **Michel Tournier** | Piticul roșu
5. **Ian McEwan** | Durabila iubire
6. **Javier Marías** | Romanul Oxfordului
7. **Jeroen Brouwers** | Roșu ucigaș
8. **Ray Bradbury** | Omul ilustrat
9. **Cees Nooteboom** | Următoarea poveste
10. **Michael Ondaatje** | Pacientul englez
11. **Daniel Pennac** | Domnilor copii
12. **Amos Oz** | Cutia neagră
13. **Raymond Queneau** | Sfântu' Așteaptă
14. **Marguerite Duras** | Ochi albaștri, părul negru
15. **Jostein Gaarder** | Lumea Sofiei
16. **Truman Capote** | Mic dejun la Tiffany
17. **Junikiro Tanizaki** | Jurnalul unui bătrân nebun
18. **Lawrence Durell** | Labirintul întunecat
19. **Alice Hoffman** | Regina de gheață
20. **Peter Ackroyd** | Chatterton
21. **Carlos Fuentes** | Bătrânul gringo
22. **Donald Barthelme** | Regele
23. **V. S. Naipaul** | Măscăricii
24. **Sylvie Germain** | Cartea nopților
25. **Jhumpa Lahiri** | Interpret de maladii
26. **Anne Tyler** | Lecții de respirație
27. **A. S. Byatt** | Ingeri și insecte
28. **Richard Russo** | Empire Falls
29. **Isaac Asimov** | Soarele gol
30. **Muriel Spark** | Domnișoara Brodie în floarea vârstei
31. **Ira Levin** | Sărutul dinaintea morții
32. **Paul Auster** | Trilogia New York-ului
33. **Russel Banks** | Deriva continentelor
34. **Boris Vian** | Blues pentru o pisică neagră
35. **Ben Okri** | In Arcadia
36. **E.M. Forster** | O călătorie în India
37. **Giorgio Bassani** | Grădinile Finzi-Contini
38. **Yann Martel** | Viața lui Pi
39. **Susan Sontag** | În America
40. **Knut Hamsun** | Foamea
41. **Curzio Malaparte** | Pielea
42. **Henry Miller** | Tropicul Cancerului
43. **William Faulkner** | Zgomotul și furia
44. **Ben Rice** | Pobby și Dingan
45. **Achmat Dangor** | Fructul amar
46. **Marilynne Robinson** | Galaad

47. **J.L. Carr** | O vară la țară
48. **William Trevor** | Citind din Turgheniev
49. **Gustav Meyrink** | Golem
50. **Jack Kerouac** | Cartea viselor
51. **Sebastian Barry** | Calea cea lungă
52. **Kobo Abe** | Femeia nisipurilor
53. **Andrew Crumey** | Pfitz
54. **Lewis Caroll** | Alice în Țara minunilor; Alice în Țara din oglindă
55. **Evgheni Zamiatin** | Noi
56. **Per Petterson** | La furat de cai
57. **Julia Kristeva** | Bătrânul și lupii
58. **Gore Vidal** | Orașul și stâlpul
59. **Benoît Duteurtre** | Fetița și țigara
60. ***Antologie*** | Despre dragoste și alte întâmplări: în 17 povestiri și 54 de scrisori de amor
61. **Lars Saabye Christensen** | Beatles
62. **Chinua Achebe** | O lume se destramă
63. **Claire Castillon** | Insecta
64. **Annelies Verbeke** | Dormi
65. **Aoibheann Sweeney** | Printre altele, m-am apucat de fumat
66. ***Antologie*** | Femei în țara bărbaților: al doilea sex în 23 de episoade
67. **Cesare Pavese** | Casa de pe colină
68. **Bernard Malamud** | Lada fermecată
69. **Pär Lagerkvist** | Moartea lui Ahasverus
70. **Antologie** | Ispita și cele 10 porunci: tentații clasice în lupta cu Decalogul
71. **Simone de Beauvoir** | Toți oamenii sunt muritori
72. **Pedro Almodóvar** | Patty Diphusa
73. **Alberto Moravia** | Mascarada
74. **Nadine Gordimer** | La agățat
75. ***Antologie*** | Erotica: Clasicii&literatura XXX
76. **Ruthanne Lum McCunn** | O mie de monede de aur
77. **Max Frisch** | Numele meu fie Gantenbein
78. **William Gibson** | Neuromantul
79. **Hisashi Inoue** | Peripețiile bunului părinte Mockinpott
80. ***Antologie*** | Cartea cu himere. 19 maeștri ai prozei fantastice dau șah și mat imposibilului
81. **Marie Darrieussecq** | Bebelușul
82. **Harry Mulisch** | Siegfried – O idilă neagră
83. **Carlo Fruttero, Franco Lucentini** | Femeia de duminică
84. ***Antologie*** | Arca lui Noe, Ulise & Co. – 17 incursiuni celebre în misterele marelui ocean
85. **Joseph Conrad** | Inima întunericului
86. **J.C. Huysmans** | În răspăr
87. **Arthur C. Clarke** | Sfârșitul copilăriei
88. ***Antologie*** | Umor cu premeditare. 22 de inculpați celebri și delictele lor

Comenzi, în limita stocului disponibil, la **shop.cotidianul.ro**.

Colecțiile **Cotidianul**
LITERATURA 89

Pare în egală măsură idiot și genial.
Are, adică, logica impecabil-triumfătoare
a idiotului și contralogica geniului care
se îndoiește de orice, inclusiv de propriile
sale afirmații. A dat o lovitură extraordinară
cu *Trei într-o barcă, fără a socoti și câinele*.
A inventat un umor care îi poartă numele,
Jerome K. Jerome, dar s-a văzut după aceea
prizonierul unei singure cărți.
Ceea ce a sfârșit prin a-l scoate din sărite.
Arta de a nu scrie un roman e una dintre
cele mai reușite cărți ale iritării sale.
De un haz irezistibil, romanul și-a păstrat
intactă strălucirea inițială și a căpătat
o dată cu trecerea timpului o savoare
specială, de neuitat.

Simte diferența unei lecturi remarcabile

Whirlpool

SENSING THE DIFFERENCE

EDITURA UNIVERS

ISBN: 978-1-60257-129-7

DISTRIBUIT NUMAI ÎMPREUNĂ CU ZIARUL COTIDIANUL. 2008

www.clubliteratura.ro